

נא לא לעיין בשעת התפילה

אסיפת גליזנות

פרשת פקודי

מיועד לבתי כנסיות
נא ונא לא להוציא מבית המדרש
בשופ"א עד מוצאי שבת

תוכן העניינים

אבני אפר - מוריני הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל.....ג

אור מופלא - מאור תורת מרן הבעש"ט הקדוש ותלמידיו זי"ע ועכ"א.....ז

זכר צדיק לברכה - מרן הגה"ק רבי יהודה הורביץ מדז'יקוב זי"ע.....ט

מפתורא דאבא - כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה'אמונת אברהם' מפטיסבורג זי"ע.....יא

מאורי הגולה - מרנן האדמו"רים מאורי גולת ארה"ב זיע"א.....יג

מחשבת חיים - מרן הגאון הצדיק רבי משה חיים שמרלר זצ"ל אב"ד ציריך.....יט

נטיעה של שמחה - הגאון הצדיק רבי נטע ציינווירט זצ"ל.....כא

בית ארוזים - חכמי רומניא וגאוניה.....כג

משיב נפש - הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א.....כה

עמק הפרשה הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א.....כז

פלאי פלאות - הלכות שבת הלכה למעשה.....ל

מעיינות החיים - כ"ק אדמו"ר מטעמשוואר שליט"א.....לא

מרקחת חיים - הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א נאב"ד ביתר.....לג

מים עמוקים - על ההפטרה - הגאון רבי שבתאי שעפטיל ווייס שליט"א.....לה

קול דודי - הרה"ג רבי דוד פראגער שליט"א.....לז

אוצר פלאות התורה - הרב רבי זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א.....לט

חמידא דאורייתא - הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א.....מא

במשעולי החסידות - להבין ולהשכיל ברב"ק של תלמידי בעשטה"ק.....מג

פניני הרמב"ן - הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א.....מה

אומר מן החדש - הגאון המופלא רבי אברהם משה באקאן שליט"א.....מז

דורשי יחודך - הגה"ח רבי חיים ליברמן שליט"א.....מט

היכל הוראה - הגאון הגדול נאב"ד היכל הוראה שליט"א.....נא

תורתך שעשועי - הגאון החסיד רבי יחזקאל טוסיג בר"ש שליט"א.....נג

הלכה למעשה - הרה"ג רבי שלום געשטטנער שליט"א.....נה

לב ההלכה - מפעל שונה הלכות.....נז

הוי זהיר במלאכתך - הגאון רבי משה אורי כלוי שליט"א.....נט

אוצר ידיעות התורה - מגיד מישרים הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א.....סא

ברכה משולשת - הצדיק מרעננה רבי יצחק הוברמן זי"ע.....סג

ניתן להזמין מנוי עד הבית וכן לשלם על חוברת בודדת
דרך נדרים פון קופה 2905 או בטל': 079-969-7799

המעוניינים להפיץ בבתי כנסת ניתן להרשם בטל': 079-57-50-59

ניתן להשתתף בהוצאות הגדולות דרך נדרים פון קופה: 5294 או בטל': 0799697542

למענה אנושי לגבי הפצה ומנויים ניתן להתקשר לטל': 053-417-8885
ליצירת קשר לכל נושא אחר ניתן להתקשר לטל': 050-4186-860

הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

אבני אבן

סמקור ישראל והלחן רבני ישראל בעל שם טוב
התלמידיו וי"ע ועמ"א כפי שיטתם פבארם והשקת
את בני ישראל רבות בענינים מודיע הרב
דבי אליעזר דוד פרידמאן הלל"ה זיע"א
רב ביהמ"ד דחסידו בעלזא בלאראן

פרשת פקודי תשפ"ד

ספד"ק חת"ס

ויתנו את הפעמונים בתוך הרמונים וגו' (שמות לט, כה).

מזה מסתייע הרמז"ן לפרש שהיו הפעמונים בתוך הרמונים ממש לא כפירש"י דהיו צין הרמונים, אמנם מקראם שלאחריו מסייע לפירש"י דלמר פעמון ורימון פעמון ורימון. ולולי דמספניא הייתי אומר אלו ואלו דברי אלקים חיים, כי ה' פעמון בלא רמון ואח"כ רמון ופעמון בחוכו ואח"כ פעמון בלא רמון ואח"כ רמון ופעמון בחוכו, וכן ה' על שולי המעיל סביב סביב.

והרמז עפ"י דאח"ל [ערכין ט"ו]. שמכפר על לשון הרע, ונ"ל דלאו דוקא המדבר רע על חברו אלא גם המדבר טוב על עמו ומתפאר כך וכך עשיתי מעשים טובים היינו ממש כמו לה"ר על חברו, ומי לנו גדול מנחמיה ענגש על אמרו וזכה לי אלהי לטובה [סנהדרין ז"ג:א], ומכ"ש מי שאינו מתכוון אלא רק להתפאר, על כן הפעמונים מכפרים על לשון הרע ורמונים עם פעמונים בחוכו מכפרים על מלאים מלות כרמון ומשמיעים קול בחזות.

ועד"ו אמרתי רמו בפסוק פור נתן לאציונים דקתו עומדת לעד [תהלים קי"ב], פ"י כי בנתינת דקה ישובת גם זה האיש המפאר עצמו, שאפי' לנסות הקב"ה הוטר [תענית ט']. מכ"ש לפאר עצמו בזה. והו פור נתן לאציונים, פז"ר ר"ת פ'עמוני ז'הב ר'מון, פ"י שמשמיע קול קול בנתינתו לאציונים, מ"מ דקתו עומדת לעד."

ספד"ק תפארת שלמה

יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם (ד"ש"ל לט, מג). לא על מלאכת המשכן לבד, כי גם על מעשה ידיכם אשר בצמיכת תשרה השכינה והצרכה, אחרי אשר כבר הרימוסם את תרומת ה'

לנדבת המשכן, ומעמה מחול הצרכה על הנשאר לכם, כי כן דרך התרומה חטה אחת פוטרת כל הכרי ובעל הצית מתבצר על ידה, כמו שכתוב (מלאכי ג, ט) בחזונו נא בואת וגו' והריקותי לכם צרכה עד בלי די, וזה שנאמר אחר פרשת המעשרות (דברים טו, טו) השקיפה ממעון קדשך וגו' ובצר את עמך, כי כשנותן חלק הגבוה תשרה הצרכה על הנשאר מעמה.

וזהו שחשרה שכינה במעשה ידיכם, רז"ל כל מעשה ידיכם צבית ובחון בשמא ומתן כחוויו הכל לשמים לאורך גבוה לנדקה ולהוצאות בניו לתלמוד תורה וכדומה, שיהיה זה מקום להשראת שכינה במעשה ידיכם ולבצר אתכם, וזהו יהי נועם ה' עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו, שיהיה כחוויה הרצויה לשם שמים ואז ומעשה ידינו כוננהו תשרה השכינה עליה.

או יאמר יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. כי הגה מזואר צויה"ק כי כמה וכמה מקטריגים העומדים לבלבל את האדם ובשעת העבודה וטורה ומלות מציאים אותו לידי עצבות ומרה שחורה, ומחפיעים עצמם כחוויה לשם שמים לאמר אתה בן אדם למה תכנס את עצמך לעבודה הקדושה הזאת ואתה מלא עוונות ופשעים חלילה הירצה ה' מידך, וכנהה רבות, בהזכירו עוונותיו רק בשעת תורה ותפלה, למען הביאו לעשות המצוות בעצבות בלי שמחה, ואז לא פרחית לעילא.

אבל לעומת זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיח) כל גוים סבבוני, הם הקליפות, סבבו כדבורים, למיץ וליקח מגבול הקדושה ולבלבל אותי, עם כל זה, בשם ה' כי אמילם, כלומר מתפארים בשם ה' בהזכירו עוונותיו, אבל כי אמילם, ולא אתן את נפשי להם, דחה דחיתני לנפול, חלילה צידם, וה' עורני, לא אמות כי אחיה, פ"י לא

כתפת האפר

גדולה, והלה מיאן למלא בקשת הרב, והתחיל לומר "זאל נישט אויסגערעדט זיין" הלא הנני נותן הרבה כסף עבור צדקה פלונית ועבור צדקה פלונית, והפסיקו בהאבת ישראל" בדבוריו, "אדרבה זאל יא אויסגערעדט זיין", תן לי צדקה בפרסום ומזה יכירו אחרים וילמדו ממך לפדו מהוהם לצדקה.

וידועים דברי קדשו של מון הבעש"ט הק"ז ע"ע שבשני דברים לא זיק הפניות, והם: נתינת צדקה וטבילה במקוה, שאף אם יהיה לו בהם פניה, מכל מקום עדיין הזכות עומד לו בזה שהחיה את העני שהחזיק את ידו, וכן בטבילתו במקוה טהרה המציאות הוא שעלתה לו טבילה ונטהר.

ושגור בפי העולם לבאר מה שאמרו ז"ל "על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים", דבתורה ועבודה הוסיף לפניהם ה"א הידוע, לרמוז שצריך שיהיה התורה ותפלות בלב טהור ובמחשבה זכה ללא פניות ומחשבות זרות, משא"כ בגמילות חסדים אמר "ועל גמילות חסדים" ללא ה"א הידוע, דלא משנה כל כן ענין זה, דאף שהיה בלבו איזה פניה, במציאות מחיה הוא את הנצרך.

א. בעיר טבריה גרה אשה חשובה, שהיתה מתענה כל ימי חייה משבת לשבת, וכמוכן שזה ענין ועבודה קשה מאוד אך היא החזיקה במנהג במסירות נפש, והדבר היה מפורסם בלל העיר והחשיבוה מאוד בגלל זאת. והמנהג היה שם שבכל שבת ליל שבת קודש, הלכו כל בני העיר לביתה ובירכו אותה בברכת "שבת שלום ומבורך" (בימים ההם נהגו לדבר בשם לשון הקודש, כמנהג אחינו הספרדים), וככה נהגו שנים רבות, וכשהגיע הרה"ק ר' מנחם מענדל מוויטעפסק ז"ע לגור בעיר טבריה, ונדע לו מנובדא זאת, ראה והבין בעיניו הבדולח שלו, שלבה בל עמוה, ומתענה משבת לשבת רק כדי להתפאר בפני הבריות, לכן ציוה בפקודת הקודש, שיפסיקו מנהג זה, ובשבת הבאה לא ילך שום אדם לברך את האשה בברכת שבת שלום, ופקודתו שמרו אנשי העיר, ובאותו השבוע מתה האשה מקושי התענית, שכל חיותה שהחזיקה מעמד היה מההתפארות בעיני הבריות ובטלה דבר בטלה המעשה.

אמנם לא כן הוא במצות צדקה, כי בזה הפרסום טוב יותר, כדאיתא בגמרא "מפרסמין עושי מצוה", כי ע"י זה יתעוררו אחרים ליתן כמו כן צדקה, ויסופר שה"אבת ישראל ז"ע, בא לגביר אחד בעיר, וביקש ממנו סכום הגון עבור צדקה

אף לנהוג עם העשרות, לא להרבות צמנונו עולם הזה, רק לעשות זדקה ומסד להיות מתמוזי אורייתא וכדומה, ע"ו רומזים הארבע פרשיות, "שקלים" זו תצוא השפעת העושר, "זכור" זריך לזכור כי הוא הנותן את העושר ואיך להמנהג עם העשרות, "פרה" ההשמשות הנכונה עם העושר הוא לטוהר את נפשו ע"י רבוי זדקה ותמיכה ת"מ, "חודש" כשיתנהג כמו כן יעשה צריה חדשה.²

ז' אדר – יומא דהילולא דמשה רעיא מהימנא

ספה"ק מאור עינים

...אך להנה שמות החדשים עלו מצבל, ויש טעם לכל השמות של החדשים למה נקרא כך, זה ניסן וזה אייר וכן כולם, וטעם החודש אדר למה נקרא כך הוא מפני שצדוקה זה נרמו א' ד"ר, ר"ל א' שהוא אלופו של עולם, וכמשה"ה [ירמיה ב, כו] אלוף געורי אמה, שכס שאת א' הוא ראשון לכל האומות כך הש"י הוא ראשון לכל הנמנאים. וזהו ענין צחי' א' דר עם המתמוזים, שמשרה שכינתו עם המתמוזים.

והנה הרשע היה מפיל הגורל מיום ליום ומחודש לחודש לכלות את עמינו בני ישראל צדוקה אדר, מפני שצו' צאדר מת משה רבינו ע"ה, ולא ידע שצו' צאדר נולד משה כמבואר בדברי רז"ל [מגילה יג, א], והענין דליתא צדוקה"ק אמשפוטוי דמשה בכל דרא דרא עד שימין רבוא דרי.

וזהו ענין צחי' הדעת שיש לכל אחד ואחד מישראל להשיג בתורה, והכל ע"י הדעת צחי' משה שהוא היה הדעת של כל ישראל ויש לכל אור"א ניוז דבר מה חלק מהדעת של משה רבינו ע"ה כדבי שידע ויצין וישיג כל אחד ואחד בתורה כל חד ומד כפוס שיעורא דיליה כפי צחי' משה שיש אללו כך הוא מצין ומשיג בתורתו, ולכן ארז"ל [אבות פ"ד] מאדו מאדו הוי שפל רוח כפני כל אדם, והאיך יזו ע"ז חז"ל לכל אדם שעל כל אדם אמרו משנה זו לקיימה, והאיך

אעשה המלות צעצעות צחינת מיתה כי אם צחינת ושמה, ואספר מעשי י"ה, כי כן הוא עליית המלות רק בשמה, כמ"ש בשלש רגלים יראה כל זכורך, הם המלות לפני ה', או בשמה יראו ויעלו להיות לפני ה', וזה שאמר דבקותי צעדותי ה' אל תצטני, ר"ל דבקותי צעדותי הם המלות צעלות לפיך דבקותי את נפשי צם להעלותם עמהם, אל תצטני ותכניסי עמהם לפניך.

וזה שנאמר גם כן כאן יהי רצון שמהרה שכינה צמעה ידיכם, אבל צעצעות אין השכינה שורה, וזהו יהי נועם כו' ומעשה ידינו כוננה עלינו, פירוש אמה כוונן את מעשה ידינו לשם יחוד קוב"ה ושיכינתיה ואל תדאגו, ומעשה ידינו כוננה, כי השכינה תעשה הכל עבורך לה' ותכוננהו.²

גודל ענין שבת הפסקה

ספה"ק ישמח ישראל
הרה"ק רבי ישראל מטשארקטוב זי"ע

שבת זו היא הפסקה. צרפת ויקרא כמז רש"י הפסקות מה משמשות ליתן ריוח בין פרשה לפרשה. ולכאורה אינו מובן, וכי משה רבינו לא ה' יכול לתפוס פרשות רבות צחד. אכן הכונה בזה, בכל פרשה ופרשה שאמר הקב"ה למשה ידע עמה שפע לעולם, כשחמד השפעה מן השמים, השפעה זו היא אין סופית ואי אפשר לקבלה בעולם הזה, ולכן נחזק חיזה למנוס כדבי שיוכלו לקבל השפע. וזאת כיון רש"י הפסקות מה משמשות כדבי ליתן ריוח בין פרשה לפרשה, היינו בין השפעה להשפעה נחזק ה' הפסקה כדבי למנוס השפע שיוכלו לקבלה.

בבל שנת ושנת של הארבע פרשיות חרד שפע לעולם ונחזק לעשות הפסקה בין פרשה לפרשה כדבי שיוכלו לקבל השפע. בשנת העבר ה' פרשת שקלים, ומד שפע של עושר והרצחה, ונחזק לשום על לב שהעושר לא תגרס חלילה לוישמן ישורון ויעטע, וזריך להחזקון

כתפת האד"ר

המנהיג שגדול ביותר, אחר אשר הראה לכולם את ענותנותו ושפלות רוחו אשר מוכן לנסוע גם למנהיגים אחרים ובמקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנות, שהשאיך את כל קהלו בחג השבועות ונסע לצאנו.

באמצע הויכוח יצא ה"תפארת שלמה" מחדורו של ה"דברי חיים" ומיד הרגיש ברוח קדשו את נושא שיחתם (או אולי מחמת פיקחותו ר"כ יכל היה לדעת שהתוכוח בדבר זה) פנה לעבר החסידים ואמר להם "וכי מהו הנפקא מינא אם אני הוא גדול יותר או שהצאנזער רב הוא גדול יותר, דער עיקר איז, איר זאלט דעהן איר זאלט אליין זיין לייט" - [העיקר הוא שאתם בעצמכם תנהגו כדביעין]...

א. האדמ"ר הזקן רבי זוש מדר מטשארקוב זי"ע היה פעם בדיחא דעתיא [כמדומה שהיה זה בשמחת תורה], ונענה ואמר לחסידיו: "הצדיק הוא כמו באר מים חיים, ותמיד יוכלו לשאוב ולקבל ממנו, אך מה אעשה כי העם אין להם כלים במה לשאוב", והיה נוכח שם חסיד אחד בר דעת ואמר: "רבי, כשביא לשאוב בבית הגביי, אף אם אין מבויאים כלים הלא הגביי יש לו כלים די והותר ושואלין ממנו (כי כן היה הדרך בימים ההם שהגביי היה להם בחצוצר באר של מים, ויש באו העם לשאוב להם כל צרכם), כך הרבי יוכל לשאול לנו גם הכלים", ענה הרה"ק מטשארקוב זי"ע, "אבל איני רואה איש נאמן שאוכל להשאילו ולסמנו עליו שבל יגרום נקב להכלל..."

אולם הרה"ק "האהבת ישראל" היה אומר על זה לזכות את ישראל: וכי יש חייט העושה בגד בלי שיעשה בה כיסים, כן הוא הדבר כשמשיפיעים השפעות וכל טוב שהמשיפע צריך ליתן גם כיסים לקבל את ההשפעות.

ב. הרה"ק בעל ה"תפארת שלמה" היו הרבה צדיקים ומנהיגי עדה שבאו להסתופף אצלו, ובניהם היו, הרה"ק מוואלאבארד, הרה"ק ר' עמנואל מפשעודבארד זי"ע, וה"גוטער איד" מניישטאדט, והרה"ק ר' נתן דוד שידלאווצער נכדו של היהודי הקי, ועוד. פעם שאלו גדולי תלמידיו את הרה"ק משידלאווצער - אחר שכבר היה לו ציבור גדול של חסידים - מדוע הוא עדיין ממשיך בנסיעותיו לראדאמסק. ענה להם השידלאווצער שהוא נוסע לה"תפארת שלמה" ללמוד הימנו את עבודת השמחה, שהוא יחיד בעבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

עוד ידוע שהרה"ק בעל ה"תפארת שלמה" היה ב' פעמים בצאנו אצל הרה"ק בעל ה"דברי חיים", ובאחד מהפעמים נסע אצלו לחוג את חג השבועות.

שמעתי מיהודי חסיד ע"ה שהתגורר בארה"ק בקרית צאנו שהיה בן זקונים לאביו, שביאו סיפר לו שהוא עצמו זוכר החג השבועות שה"תפארת שלמה" הגיע לצאנו, וזוכר היה שכאשר ה"תפארת שלמה", הגיע לעיר נסע ה"דברי חיים" לקבל פני הרה"ק, והיה ה"תפארת שלמה" מלווה בהרבה חסידים ראדאמסק שנסעו עם רבם לחג השבועות לצאנו.

אחר שכל הפמליא הגיעה לביתו נאווה קורש של ה"דברי חיים" הסתגרו שני המנהיגים בחדר מיוחד לבדם, ונחזקו נשאר עומדים חסידים צאנו וראדאמסק, בין לבין היו שם מהחסידים שהתחילו להתחוכך ביניהם, כשחסידים צאנו מכריזים שרבם הוא המנהיג הגדול ביותר שאפילו ה"תפארת שלמה" בא ומכניע את עצמו לפניו, וחסידים ראדאמסק עונים לעומתם שעכשיו הוכח לעין כל שרבם הוא הוא

ענין צחי' משה הוא גנוז בצדס הישראלי, ולא ידע איש את קבורתו, פי' שלא ידעו היכן משה קבור וגו', כי באמת הוא גנוז ונקבר בדעת של כל או"א מישראל כאמור.¹

וזהו ויקבור אותו בגיא, פי' שנגנו צחי' משה שהוא הדעת אלל מי שהוא שפל בעיניו כגיא ואינו מתגאה, שהמתגאה כללו עובד ע"ז ואין בו דעת צחי' משה, וזהו מול בית פעור, ר"ל שהדעת גנוז אלל מי שהוא שפל בעיניו, והוא מנגד והיפוך בית פעור שהוא ע"ז, שכל המתגאה כללו עובד ע"ז, אכן העניו והשפל הוא מנגד לדבר זה והפכו ממנו שם הדעת האמיתי גנוז וטמון.

בחזור לענייניו, וזהו שהיה המן הרשע קבור שמיין שצו' בחדר מת משה צחי' הדעת ונשארו ישראל בהסמלקות צחי' הדעת ח"ו ואי יוכל להם, אלל לא ידע שצו' בחדר נולד משה, ר"ל שמיכף ומיד כשמת הוא נולד מכיון שהוא נאשר אלל ישראל כאמור, שהרי אהפשוטא וכו'.¹

יוכל כל אדם לקיים זה הדבר, הלא זה הוא אשר נשתבח משרע"ה במדה זו זמורה, כמו שאמר הכתוב [במדבר יב, ג] והאיש משה עניו מאוד מכל האדם גוי, ואין יזכה ילוד אשה אחר וולמו לבא למדרגה זו.¹

אך הענין הוא כמ"ש, שיש לכל או"א מישראל צחי' משה והוא הדעת שלו, ועל כן ציוו חו"ל מאוד מאוד היו שפל רוח, כי מאחר שיש לך צחי' משה שהרי יש לך דעת, ואפילו אם הוא מעט מן המעט, אף על פי כן הלא זה הוא צחי' משה שיש לך, א"כ איפוא זאת עשו גם אמה כמו משרע"ה להיות שפל רוח צחי' משה, ואם גם זאת אין צד, הלא אמרו רז"ל [ויק"ר א, טו] כל אדם שאין בו דעת נצילה טובה הימנו, ואם יש לך אפי' מעט מן המעט וכולל לעשות כן להיות שפל רוח, ועדיין אין זו מדרגת משה עלמנו, כי במשה נאמר שזכה והשיג ענוה שהיה לו השגה עזומה ונפלאה בזה, והנה נאמר במשה רבינו ע"ה ולא ידע איש את קבורתו [דברים לד, ו], והוא ע"פ האמור שהפשוטא דמשה בכל דרס ודרס, ולזה

■ כתפת האפר ■

ורבינו החיד"א מביא באיזה מקומן בשם אחד מתלמידי הבעש"ט הק' לפרש הכתוב (תהלים כ, א) "אשרי אדם לא יחשוב ה' לו עון", שאשרי לו להאדם שזכה להפעיל למדריגה נשגבה כל כך שאם לא יחשוב מהשם ית' אף להגע כבר נחשב לו לעוון. ויצוין ששם טוב גם ב"חתם סופר" בשם "כתבו חכמי המוסר", והכוונה לתלמידי הבעל שם טוב הק'.

ג. בספה"ק "משמרת אתמור" מביאר על דרך זה הכתוב (שמות כב, ה) "ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבנו וגו', שהאדם צריך ליקח את עצמו להתרומם ולהתעלות אל השי"ת, על ידי "מאת כל איש", שמכל איש יש לאדם ללמוד לקח טוב, שהרי לכל אחד ישנו מעלה מיוחדת שאינו נמצא אצל השני, וכשיתבונן בזה ממנו נקח לעבוד את השם, ובפרט כפי שכתוב ב"חובת הלבבות" שהסדרונות של אחרים הרי אינו יודע ומכיר, וחסרונותיו של עצמו הרי יודע הוא היטב (והיינו כמובן באיש שרוצה להכיר האמת ואינו מאנה עצמו להעלים עין מחסרונותיו ולראות רק במעלת עצמו ובחסרונותיו של אחרים), ואם כן בקל יוכל לראות מעלת חבריו וללמוד הימנו ארוחות חיים.

ונביא עובדא בזה משיחון של תלמידי חכמים, משנים מבניו הק' של הרה"ק רבי אליעזר'ל מדי' יקוב ז"ע (שהיו ראפשיצער אייניקלעך שכמנהו ראפשיץ היו מדברים בלישנא דחכמתא כידוע), הרה"ק רבי מאיר'ל מדי' יקוב ז"ע בעל "אמרי נועם" ואחיו הרה"ק רבי משה מראזואודוב ז"ע, שה"אמרי נועם" כיהן בדז'יקוב כאדמו"ר וגם כהרב ואב"ד דמתא, ובהיות כן היה עליו למסור דרשה בבית הכנסת של העיר בליל יום הקדוש קודם "כל נדרי", כמנהג הרבנים, ובדרשתו אמר פעם: "מסתני בדמעתי ערשי אמסה (תהלים י, ז) - איך קאָפּע די לייַלעך יעדער נאכט פארוואס איך זעה אויס אזוי [-] הרני מרטיב את הסדין של מיטני בדמעות כל לילה על מצבי השפל בעברות הבורא], ומה אם אינו נוהג כן, כל שכן שאתם בודאי צריכים לעשות כן".

כשנודע דבר הדרשה לאחיו הרה"ק מראזואודוב היטב חרה לו שכה יהיו דברי אחיו, שהרי משמע מזה שהוא אוזח את עצמו עדיף במעלה משאר בני קהילתו, ואין זה דרך היראים עובדי ה' באמת, וכשפגשו ביום אחד אחרי כמה חדשים, פתח תיכף והוכיחו בחריפות: "מה דאך איך כל שכן עסקי [-] ומה אני כל שכן אתם]...", נענה לעומתו אחיו ה"אמרי נועם": "אה, ער האט שוין קשיות...!" [-] יש לו כבר תמיהות על הנגהתי...]. ויאמר לו אחיו הרה"ק מראזואודוב "למה לא יהיה לי קושיות עליך, היתכן ובנו של אבא [די טאטענס א קיני] לא ידע בליל 'כל נדרי' שהוא הגרוע ביותר מכולם?!"...

ענה לו ה"אמרי נועם", "אל לך לדאוג, גם אני ידעתי היטב מך וערכי ושאינו גרוע יותר מכולם, אלא שהיות וכאן אני הרב ואב"ד, והריני מקבל גנהאלה [-] משכורת] על זה, והנינו מחוייב להגיד לבני העיר דברי כבישוין, אל היה לי ברירה והוצרכתי לדבר דיבורים כאלו אבל אל תחשוב שהנני חושב כן באמת".

ומובא שהרה"ק רבי דוד משה טשארטקובער ז"ע ביאר שזהו מה שאנו מבקשים מהשי"ת (תהלים קד, כח) "ותן להם ליקוטן", דהיינו שלא רוק שתתן להם השפעות, אלא גם כלים שתפיע להם, שיהיה להם במה ללקט את כל הטוב.

ד. כעין המובא כאן שאד"ר הוא א' דר, שהקב"ה שהוא אלופו של עולם דר עם התחתונים, איתא ב"חידושי הרי"מ" להרה"ק רבי יצחק מאיר מגור ז"ע, ומסופק שם לאמר שאותיות דל"ת ור"ש רומזים על שפלות והכנעה מלשון דלים ורשעים, והרי הקב"ה שוכן את דכא, ולזה מרומ א' דר שהקב"ה דר עם הדלים ורשעים שאינם מתגאים.

ואף שצריך האדם להיות בבחינת יוגבה לבו בדרכי ה', כמזכר בספה"ק, והבאנו כן בפרשת משפטים מו"באר מים חיים" (עמ' סו), עיי"ש, מכל מקום יש לדעת שאחרי שקיים ועשה המצוה אין לו להתגאות, כי צריך שני הבחינות וכל אחד בזמנו הראוי, שכשיש חשש שיתרפה וייתייאש מהמצוה צריך להתחזק על דרך יוגבה לבו בדרכי ה', וכשכבר סיים קיים המצוה אז לא יתגאה, ויש לו להיות שפל בעיניו, וידע שלא השתמש בכוחותיו שלו, וכמבאר ב"שם משמואל" פר' משפטים (בדפוסה"ח עמ' ש"ט), ע"ש, שאף בעל המדריגה אין לו להתגאות שהרי מן השמים קיבל כוחות לזה.

ה. לבאר קצת הענין שידע האדם להיות שפל בעיניו, ואף זה שנתברך מן השמים בכשרונות מיוחדים ובכוחות הנפש חזקים וכדומה, יש להמשיך הדברים לשני שקיים שאחד מהם צויה המלך למלאותו באבנים טובות ומרגליות, והשני צויה למלאותו באבנים ועפר, היעלה על דעת מאן דהוא שהשק שבו נמצא האבנים טובות ומרגליות יתגאה שמעלתו גדולה יותר מהשק השני...

והנמשל מובן, שאין לו להתגאות במה שחננו הרבנו של עולם שעולה הוא על אחרים בזה, ואדירא יש לו לדעת חסרונ ופחיתותו שאף אחר שנתברך בכוחות ובכשרונות כאלו מן השמים לא משתמש בה כראוי, ואילו היה אלו הכוחות אצל השני היה ודאי משתמש בהם באופן טוב יותר.

ושמעתי מהרה"ק רבי יהודה'לע מדי' יקוב ז"ע שהלך פעם בדרך יחד עם קניו הרה"ק בעל "אהבת ישראל" מווי'ניץ ז"ע ועבר על ידם יהודי עורך דין [-] אדוואקאט], שהיה רחוק מאוד מדרך התורה והמצוות רח"ל, והראה ה"אהבת ישראל" לבדו על יהודי זה, באמרו: "הוראה אתה אותו, האמן לי שהוא עדיף ממני [גלייב מיר אז ער איז בעסער פון מיר...]". וביאר הרה"ק ר' יהודה'לע על פי עובדא שהיה אצל מן הבעש"ט הק' ז"ע שראה אנשים מדברים אדות מאן דהוא, ושאלו על מה מדברים, והשיבו שמדברים על רשותו של אותו רשע שלא הניח שום עבירה רח"ל שלא עשהו, ויאמר הבעש"ט הק' "האמינו לי שאף אם היה מרבה לעשות כמעשהו כהנה וכנהנה מאה פעמים יותר, עדיין לא היה פוגם כל כך בשמים כמו שפוגמים אנו בעת שאנו שוכחים אפי' רגע אחד מהשם יתברך", שהכל תלוי לפי מדרגת האדם והכוחות שלו שנתברך מן השמים, ולפי גודל מדרגתו היה הפגם גדול יותר והתביעה עליו גדולה יותר.

**הגה"צ רבי שמואל שמעלקא מסעליש זצ"ל
'הצרור החיים'**

י"ד ט' אדר ב' תרל"ה

א) בבחרותו הגיע הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל יחד עם חברו שעלה עליו בחריפותו לשיבתו של הגה"ק החתם סופר ז"ע, וביקש להתקבל עם רעו לשורות הישיבה, אלא שהגה"ק החתם סופר ז"ע דחה את חברו מלהתקבל לשיבה, והסכים לקבל רק את הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל, אלא שהגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל לא רצה לעזוב את חבריו, אמנם הגה"ק החתם סופר ז"ע אמר לו, כי חברו זה אינו חבר עבורך, אך הוא לא קיבל את הדברים, ולכן הלכו יחד ללמוד בישיבתו של הגה"ק רבי שלום חריף ז"ע בעל 'דברי ר"ש', אמנם בסופו של דבר היה, כי כעבור זמן קצר מצאו דופי בהתנהגותו של תבירו, וסלקוהו מן הישיבה, ואז התאונן הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל על שלא עלה בידי לזכות להיות תלמיד להגה"ק החתם סופר ז"ע.

אחר שיצאו השניים מחזרו של הגה"ק החתם סופר ז"ע, שאל אחד הנוכחים את הגה"ק החתם סופר ז"ע מדוע סירב לקבל את הראשון לשיבתו, אמר הגה"ק החתם סופר ז"ע, כי בדרכם אל הבית הבחין מן החלון איך שהראשון רומס את הסכך שהיה על הארץ, ובכך רמז את כבוד המצוה, ואילו הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל עקף את דרכו שלא לדרוך על הסכך, ולכן לא אבה לקבל את הראשון...

ב) כאמור היה הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל תלמידו של הגה"ק רבי שלום חריף ז"ע, ומקובל כי בהיות הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל בחור צעיר, היה נוהג כמנהג הבחורים שהיו נוסעים ביום חמישי לערי הסביבה, לבקש מנדיבי עם מעט אוכל לנפשם, ובכך היה להם להשיב את נפשם במשך השבוע שלאחר מכן, כאשר הסדר היה שלאחר מכן בליל שישי היו נותרים ללון בערים אלו, ועם שחר יצאו בחזרה לשיבה.

פעם אחת כנסתו הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל ליום חמישי לאחד מערי הסביבה, התעמק בלילה בדברי השער המלך, ולרוב עמקות יגיעתו, התעורר משנתו באמצע הלילה, בלא שהרגיש כי עדיין לו האיר היום, והחל בדרכו לשיבה, כשמחשבותיו עסוקים בדברי השער המלך, ותוך כדי הגיעו לפניו בהלכו בין עצי היער, עדר זאבים שביקשו טרפם נפש, בהיותו בתוך אשמורת הלילה, ולפתע פתאום נגלה אליו יהודי זקן, שאמר לו, כי הנה נעשה רעש גדול בשמים, איך יתכן שבחור שהלך לישון תוך כדי התעמקות בדברי השער המלך, ועתה הולך להיות על ידי זה טרף למלעות הזאבים, ולכן שלחו אותו שהוא מחבר ספר שער המלך, ושלחוהו להצילו מיד הזאבים, וכך המשיך ללוותו עד שהגיעו אצל הישיבה, שם יצא באותה שעה הגה"ק רבי שלום חריף ז"ע לסנדקאות, ובראותו את המעשה, שאל את הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל על הדבר, ומשמעו על הדבר, מיני אז היה דואג לכל מחסוריו של הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל.

ג) סיפר לי אאמור"ז ז"ל ששמעו מתלמידו של הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל, כי פעם באמצע החורף אמר לו הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל, כי מבקש לילך לטבול במי הנהר, וביקשו

שיתלווה עמו, ואכן הלך עמו לנהר, תוך שהוא חושב בהיותו בדרך, כי הגם אשר עתה בהיותם בדרך לטבול בגדי הרב מחממים אותו, הרי שבחזרה מטיבילה במי הנהר הקפואים, לא יצליחו הבגדים לחממו, ואם כן איך מתיר הוא לעצמו לילך לטבול במי הנהר בעת חורף.

אכן אחר שעלה הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל מטיבילתו במי הנהר, לא הסכים התלמיד להיכנס גם כן לטבול, מוחששו משום הקור הגדול, אמנם תקף לאחר מכן כשהתחילו לילך בדרך, עברה על ידם כרכרה מחוממת היטב, אשר בעל הכרכרה הזמין אותם לעלות על הכרכרה, ובכך פנה הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל אל תלמידו ואמר, הרואה אתה כי אסור להיות עצלן, והיינו שאם היה טובל ולא היה חושש לקור הגדול, היה רואה גם הוא אחר כך, כי לא יאונה להם כל רע מחמת הקור הגדול.

ד) עוד סיפר לי אאמור"ז ז"ל בשם תלמיד זה, כי מנהגו של הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל היה, שכל פעם שביקש לעשן את מקטרתו, היה קורא לבחור אחד ואומר לו, הרי אתה עוד לא חטאת, על דרך מאמרו ז"ל (עירובין כא) בחוריי ישראל שלא טעמו טעם חטא, ואם כן ראה נא להצית עבורי את המקטרת, ותכונן בזה לשרוף את כל הקליפות...

ה) בספר נפש יונתן (פרשת דברים בדה"א לא תכירו פנים) להגה"צ רבי יונתן בנימין כהן מסעליש זצ"ל, הביא מעשה שהיה אצל הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל, כי היה דרכו להרבות בפשרות בין בעלי הדין שבאו לפניו.

פעם אחת הגיעו לפניו שני בעלי דינים שהתעורר ביניהם וויכוח אודות סכום כסף, שטען אחד כי הלווה לרעהו סכום גדול, והלה הכחישו שלא היו דברים אלו מעולם. הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל הציע כפשרה, כי הנתבע ישלם מחצה מן התביעה, ובוה יבואו הכל בשלום על מקומם.

אחד מן הדיינים שישבו בבית הדין, נענה בחוצפה לעבר הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל והעיר לו, כי פעמים הפשרה יש בה משהו מן האמת, אמנם כאן הפשרה היא דין שקר, כי ממי"נ אם היה ההלוואה הרי שהייתה ההלוואה על מלוא הסכום, ואם לא הייתה ההלוואה ככל, אם כן אינו חייב לו ולא מידי.

השיב לו הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל ואמר, כי כתוב (תהלים פב. א) 'אלקים נצב בעדת א-ל', שהקדוש ברוך הוא עומד על יד הדיינים שלא יוציאו תחת ידם פסק שאינו מתוקן, כנודע דברי הרמב"ן (דברים טו, טז) בזה, ולכן אף שכלפי חוץ נראה הדין כשקר, מכל מקום יתכן כי הדבר אמת הוא, לפי שבגלגול קודם היה חייב הראשון לשני סכום הפשרה, ולכן נתגלגל הדבר עתה שישלם לו סכום זה.

ו) הגה"צ רבי שמעלקא זצ"ל היה חריף ומפולפל ביותר, ורק מפלפוליו בהלכה נותר ממונו ספר 'צרור החיים', מלבד שאר ספריו, אמנם על דיוקו שכתב לדיוק בדברי רש"י לא הדפיסו את כתביו, כי באותם ימים חיבבו יותר לומדי בית המדרש את דרך הפלפול, וכשראה הגה"ק הכתב סופר ז"ע את הכתבים, אמר כי חבל על דאבדוק שלא הדפיסו כתביו אלו של דיוקו בדברי רש"י.

זי"ע ועכ"א

אור מופלא

לרעות בגנים לאור תורת מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב ותלמידיו הק' זיע"א

שנה ד' | גליון קע"ב | פרשת פקודי תשפ"ד

נראה אור
אמרת קודש ופנינים
יקדים על פרשת חיי שבע

אור חדש
אמרת קודש
מדוע החסידות בדורינו

אלה פקודי המשכן משכן העדת אשר פקד על פי משה עבדת הלוים ביד איתמר בן אודן הכהן (ח, כז)
הקב"ה לא שולח רע על ישראל, אלא כבוד שיצא מזה טוב

אמרת קודש
מכ"ק אדמו"ר מסקווידא מאנסי שליט"א

ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני הקדש ואת אדני המגלה עמוקות דמשה רבינו תיקן מאה ברכות, כשנתן מאה אדנים למשכן ע"כ, וכן איתא בעל הטורים (שמות ח, כז) דכנגד המאה אדנים תיקנו מאה ברכות. וכתב הריקאטני (פרשת תולדות) כל הגומר בכל יום מאה ברכות, כאילו פורש אהל מועד, ותקעו על מאה אדנים, ומתברר במאה מיני ברכות ע"כ.

והארז"ל (שער הפסוקים, פרשת פקודי) כתב דאדנים נקראים על שם אדני, ולכן נקרא הככר לאדן (ח, כז) כתב אדני, ומביא שם דהיה במשכן מאה אדנים כנגד שם אדני העולה מאה, ומביא שם החשבון עם האותיות במלוי מלוי עי"ש, אמנם בספר"ק אורח לחיים (פרשת ויש) מביא חשבון פשוט על הא דאדני בגימטריא מאה, והוא דאית אל"ף ופ"ה בצורת יוד מלמעלה יוד מלמטה, ואות ו' במצע, ולפי"ז אות אל"ף בגימטריא כ"ו, והאות ג' במחשבים הראש בעולה ליר"ד בפני עצמה, דכל

הראש אינו מנעב, ומעיקר הדין יכולים לכתוב ג' בלא ראש למעלה, וא"כ האות ג' ביחד עם ה"ד שבראש בגימטריא שישים, הרי אדני בגימטריא סה"כ מאה, דאית א' הוא כ"ו, וביחד עם ה"ד הוא שלושים, ומסיפין שישים שבאות ג' הוא עשרה, וששעים, ואח"כ האות ו' שבאדני שהוא עוד עשרה, וביחד הם מאה ע"כ.

והנה שם אדני"ג הוא מדת הדין, והוא גימטריא מאה, ולכן יכול לירד ע"ש שם אדני"ג המאה קלות רח"ל, והגם אדני"ג הוא דין רפה, מ"מ יכול לירד עי"ז המאה קלות באופן רפה, ולכן בא המאה אדנים שבמשכן להמתק השם אדני, דמאה אדנים הוא במקום המאה ברכות, להמתק המאה ספירות שבקליפה.

ויזה יש לתרץ הסתייה אי משה רבינו תיקן מאה ברכות, או דוד המלך, ותירצו המפרשים, דשכחום וחזרו ויסדום, והקשינו דהאין אפשר לשכוח דבר שהוא בלם כ"ו, והקשינו עוד דהאין אפשר לומר דהם תיקנו מאה ארבע ברכות, אלא אכתה לא היה אז השמו"ע שזו רוב הברכות מהמאה ברכות.

ועי"פ הג"ל אתי שפיר, דהנה בזמן משה רבינו היה עיקר העבודה במשכן, ולא בתפילה, והעבודה שם השפיע להמתק הדינים, והשפיע פרנסה על"ו שלחן הפנים, ותורה ע"ה מגורה וכו', אבל בעונותינו הרבים שנחרבה הבית, הפשעו באים מכת תפילה וקריה"ת שהם במקום עבודה, כדכתיב ונשלמה פריה שתינו, ולכן בזמן הזה צריכים לברך מאה ברכות, כדי להמתק הדינים, ולבטל כח המאה ספירות שבקליפה, אבל בזמן משה היה נעשית כל המתקת הדינים ע"י העבודה במשכן, ולכן ע"ה האדנים, שהם כל יסוד המשכן במנין מאה, כדי להמתק המאה ספירות שבקליפה, ועי"ה האדנים במשכן נעשיתה אותה העבודה המשך בעמוד ב' (שם משמואל, תר"פ)

כמותו (קדושתו מב, א), וכאילו כל ישראל עשו. והגם שלא מצינו עשה בצלאל אל במאמר ה', ולא הם שלחוהו, אעפ"כ, הרי הסכימו עלי.

עוד נראה כי כאן עשה הכתוב מחברת הכללות בקיום התורה, והראה כי בני ישראל יזכו זה לזה, והתורה נתנה להתקיים בכללות ישראל, כ"א יעשה היכולת שבידו ויזכו זה לזה, ואולי כי לזה רמז באומרו (ויקרא יט, יח) 'ואהבת לרעך כמוך', פירוש, לצד שהוא כמוך, כי שלובו מייטיב לך, ובאמצעותו אתה משלים שלימותך. וא"כ אינו אחר אלא אתה עצמך וכאחד מחלקך, וזוה

מצאנו נחת רוח כי ה' צוה תר"ג מצות, ומן הנמנע שימצא אדם אחד שישנו בקיום כולם, וזה לך האות: כהן, ולוי, וישראל ונשים, יש מצות עשה בכהנים שאין מציאות לישראל לעשותם, ויש מצות לישראל שאינם בכהנים, וכן בלויים, וכן בנשים. ומה מציאות יש ליחיד לקיים להשלים תיקון לרמ"ח איבריו וש"ה גידיו ואשר יכונן להם, אלא וזא שנתקיים התורה במחברת הכללות ויזכו זה מזה. והוא מה שאמר"כ כאן, ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה', כינה לכולם יחד מעשה כולם, הגם שמהם הביאו הנדבה מהם עשו מלאכה, יאמר על כללותם עששו ונשל, וסמן מצות זה למלאכת הבגדים אשר עשאוהו יחידים משראל, להעריך כ' על פרט זה

יאמר שעשאוהו בני"ב אין הבדל, ומעתה לא משראל הביא כל ה"ג מינים שבנדבה ועשה כל המלאכות האמורות. (אור החיים)

העיקר הוא העשיה בפועל

והנה בשעת האדם לעבודה אלא יציר בפניו מקודם חובת נפשו לאלקים, ואת מי הוא עובד, ותכלית העבודה עוה"ב ולאשתאב בגופא דמלאכה, ועד שבא לרגש והתלהבות הנפש, אין שבת בעבודתו, אלא צריך להיות נכלית המעשה במחשבה תחילה ולא במחשבה לבד אלא בהרגש והתלהבות, ומ"מ עדיין אין זה כלום ואפילו יתרגש ויתלהב כל היום להיני תפילין ואינו מניחם בפועל מאומה לא ישא בעמלם, אלא ע"י המעשה מצות בפועל הוא מושך ע"ע קדושתו ואור האלקי, ולעוגמו אז צוה"ל לעשות משכן תחילה ואח"כ הכלים, והיינו המקיף קודם להפנימי, כמו מעשה המצות שהעשיה היה קדומת. ומזה שצוה לעשות הכלים תחילה, כי הוא היה בא

עקור את לב ישראל בנדבתם למלאכת משראל וכו', וכבר הגדנו שגדול התלהבות הנדבה היה אמצעי שיהיה שורה כבוד ה' על דברים גשמיים, ע"כ התחיל בדברים הפנימיים ביותר הנושאים את אור אלקי, עליונים כשיתחוק ובהם היצור והעיון באור הגשמי להתלהב לבם ביותר, וזוה נתן ג"כ לימוד לדורות כי באגשת אל'ה עבודתה' נחוץ ציור

דמיון התכלית בתחילה כנ"ל.

הכלל הוא שהש"י משפיע תמיד על עמו ישראל חסד ורחמים ומה שלפעמים ח"ו בא איזה דבר רע על ישראל הוא רק כדי שבסוף יבוא מזה טובה לישראל אבל באם ח"ו לא יבוא מזה הרעה טובה אז אין הש"י שולח רעה על ישראל, כי העיקר מה שהש"י שולח רעה לישראל הוא כדי שאח"כ יבוא מזה טובה לישראל. וזהו הרמז כי לוי מרדע על מדת משפט, וכן רומז על מדת חסד. וז"ה עבודת הלוים הוא מדת משפט. ביד איתמר בן אודן הכהן, הוא מדת חסד, והיינו שמדת משפט הוא ביד החסד כשיבוא מזה חסד אז מדת משפט עושה לשעה מדתו, אבל אם לא יהיה מדת חסד אז אין מדת משפט עושה משפטו. וזהו הרמז אלה פקודי המשכן, כי המשכן

רומז על המתקת הדין, והיינו המתקת דתין משראל הוא כמו עבודת הלוים ביד איתמר בן אודן הכהן וד"ק. (קדושת לוי)

טעם שמתאסף לשמוע תורה מדרגין

הנה היא מנהג ישראל שמתאספין אלה הצדיק לשמוע תורה מפיו כדי שיתבי דרכם ע"י תורת הצדיק הגם שיש כמה ספרי מוסר בעולם המדריכים את האדם לישר דרכו, אולם אין נחלק כ"כ בלב האדם כמו באם שומע תורה מפי הצדיק בעצמו כיון שדיבורו יוצא בקדושה בגדול דביקות ושא ומפיו לפידים ילדכו ומוזה יבער לב האדם לרבע ג"ג בתורת ה' ולמנוע עצמו מלחטא. וזהו אלה פקודי המשכן, כי הצדיק נקרא משכן כדאיתא בספרים ופקודי האשון אסיפה, היינו אלה המתחברים עצמן אל הצדיק אור מפני משכן העדות הינו תורת הצדיק כי העדות הוא התורה ומשכן הוא הצדיק כנ"ל אשר פקד על פי משה מפי הצדיק בעצמו, עבודת הלוים, כי לויים

הוא לשון דביקות מלשון ליה אישי אלי כי עבודת הצדיק הוא דביקות גדול ועי"ז נחלק הדבר בלב השומע לעורר לבבו לעבודת ה'.

ותכל כל עבדת משכן אהל מועד יעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה בן עשה (ח, כז)

במעלת אהבת ישראל

הגם שלא עשה אלא בצלאל וחכמי לב, שלוחו של אדם

דריה' רבי ישראל יעקב מחוסט זע"א ט אדר ב' תרפ"ט

המשך מעמוד א' של המאה ברכות, וא"כ אתי שפיר, דבאמת משה תיקן מאה ברכות כדי לבטל המאה ספירות שבקליפה, ולא שתיקן לברך מאה ברכות בפועל, דבאמת זמן עיקר העבודה והמתקנה נעשתה במשכן, והא דאמרינן דמשה תיקן מאה ברכות, הכוונה בשורש תיקן מאה ברכות אמנם תיקן גם שיכול לעשות מנין מאה עבודת המשכן במנוקם מאה ברכות, כדי לבטל המאה ספירות שבקליפות.

והנה שכנסנו לארץ ישראל, וכבשו וחילקו את הארץ, אז בנו משכן אבנים בשילה, וא"כ נתבטל ענין זה דמאה אדנים, כיון שמשכן שילה עמד זמן זר ממש שס"ט שנה בלב אדנים, א"כ כבר שכחו דבר זה שיש לעשות מנין מאה כדי לבטל המאה ספירות שבקליפה, ולכן בימי דוד שהיה מגיפה, תיקן דוד המלך וחזר ויסד לברך מאה ברכות בכל יום, והגם דבזמן דוד המלך אכתי לא היה נוסח שמע"ל, ולא אפשר לפרש כמש"כ המרישה (א"ח"ס סי' סו) דז"ל: כאשר ראה שבכל יום מתו מאה נפשות, תיקן שיברכו בכל יום מאה ברכות, ובהו יעצו המות וכו', לכן מסר דוד ע"ה סוד המאה לסטנדרין, והם תקנו הברכות, אבל לא תיקן שיברסו אלו הברכות, או מה נוסחן, אלא מסר זה לסטנדרין וחכמי דורו, שהם תיקנו הברכות כטוב בעיניהן, והם תקנו בחמתן אלו הברכות שהם על סדר העולם וק"ל, עכ"ל.

ובאופן אחר יש לפרש, דבזמן דוד המלך היה המשכן נבנעין, ושם לא היה משכן אבנים, רק העמידו המשכן באדנים, שיש לעשות אדנים במספר מאה כנגד עשר ברכות כדי ספירות היינן, ותכונן לזה, שהאדנים יבטלו את המאה ספירות שבקליפה כמו שהיה במקום המאה **ובדוך** זה, שהבאנו, דאדנים במשכן באו במין המאה ברכות להמתיק המאה ספירות שבקליפות, אתי שפיר הא דכתב רש"י (שמות ל, טו) דבמחצית השקל שהביאו לא כדי ישראל, עשו את האדנים, ויש להבין דלמה דוקא האדנים במחצית השקל ולא כולו, ומה שמשכן בזה הקרשים, המנורה או השלחן, אולם ע"פ הג"ל אתי שפיר, דכיון דחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, והאדנים הם במקום אדם ברכות, וא"כ לכל ישראל צריך להיות חלק שוה בהאדנים, כי התקנה היה על כיון א"כ מירשאל דכתיב חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, ולכן יש להבין מהמחצית השקל שהביאו לא כדי מירשאל, והמטעם זה העשירי אל דרבה והדל לא ימעיט, שלכ"א מירשאל יהיה חלק שוה במאה אדנים.

ובהו יש לפרש גם לא דבנו את הבהימ"ק גבוה מאה אמה, דבזמן שבת המקדש היה קיים, היה גם עיקר העבודה במקדש, ולכן עשו אותה גבוה מאה אמה, כדי לבטל בההימ"ק קלות, והמאה ספירות שבטובא, דזה **המבואר** לבטל הג"ל טול כל מספר המאה שבקדושה, דזה אבי המלך של המאה ספירות שבקליפה, שורש מאה קלות, ובהו יש להבין הא דתיקנו חז"ל לתקוע מאה תקיעות גבוה, והגם דכל זה נעשה בשביל ספק אם תרועה נגוה גנוח או לילי לילי, מ"מ כל דבר שתיקנו חז"ל יש הסבר גם בפנימיות התורה, ולפי הג"ל יובן, דענין מאה קלות באים לבטל להמתיק מאה ספירות שבקליפות, ולתתם היצירות באים משא המאה קלות. (דברי אלקט חיים פרשת ק"ל תשפ"ד לפ"ק)

שיעור והחמים, וירא בצר לו יעז לו רבינו כי ישאר במחיצתו ביום השבת הקרב ובא, ובכך יפעל עבורו כל מה שצריך. כאשר ציווה אותו כן עשה החסיד ושבת את שבת בעירת חוסט. בליל שב"ק נעמד רבינו לקדש על הין, בסתם אמירת הקידוש פנה רבינו אליו: יש לי בשבילך בשוה טובה, הקידוש שלי העך לדאוניה של בת הסאטורען; וקעת עלתה לה הרפואה! והי' ממרתת בטוב, יצא החסיד אל משכן אהרן וימצא את בתו וישבת על יצועה וקמה משנתה. העידו כל המשפחה כי בליל שב"ק בשעה פלוגת - אותו שעה בה קידש רבינו על הכוס, פתאום נתעוררה משנתה ופוצחת ואומרת: הרבי מופיע כעת עלי, וביקשה להפסיק מלדבר כי הרבי פותח את אמירת הקידוש, למותר לציון כי הבת הבריאה בגופה וקמה וגם ניצבה על גרליה ממיסת חוליה.

דבריה וכן עדיין ועד כה ישראל (מקורות: ימי זכרון, קול יעקב, תולדות אהרן משה)

דבריה וכן עדיין ועד כה ישראל (מקורות: ימי זכרון, קול יעקב, תולדות אהרן משה)

דבריה וכן עדיין ועד כה ישראל (מקורות: ימי זכרון, קול יעקב, תולדות אהרן משה)

דבריה וכן עדיין ועד כה ישראל (מקורות: ימי זכרון, קול יעקב, תולדות אהרן משה)

דבריה וכן עדיין ועד כה ישראל (מקורות: ימי זכרון, קול יעקב, תולדות אהרן משה)

דבריה וכן עדיין ועד כה ישראל (מקורות: ימי זכרון, קול יעקב, תולדות אהרן משה)

אורו של רבינו הר"ק רבי ישראל יעקב מחוסט זע"א הפציע בשנת תר"ז לאביו הר"ק רבי מרדכי מנדבורנא זע"א. **בהגיעו** לפרקו נישא לרבנית הצדקנית מרת בילה ע"ה, בת הר"צ רבי ראובן פרענקל ממעליץ זצ"ל, בן הר"צ רבי **בארהם אביש פרענקל** זצ"ל חתן הר"ק רבי יעקב ממעליץ זע"א, בהר"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זע"א. **תחילה** ישבר רבינו קעסט' על שולחן חותנו במעליץ, לאחמ"כ התיישב בעיר טשערנאוויץ, והחלו המונים נוהרים לפתחו, בשנת תר"ץ פ"ה התיישב ע"פ פקודת אביו הן בעיר חוסט שהייתה מליאם חכמים וריקה מרות חסידות ודרך הבעש"ט הן; **ואספא** אל עמיו ביום ט' לחודש אדר השני שנת תרפ"ט, ומנ"כ בבישטיא.

כשהיה רבינו בחור בן טו"ב שנה והיה בבית אביו ה'ק', בא פעם אדם אחד בבקשה עבור חולה מסוכן שיתרפא, והיות שהגבאי לא היה אז והיה הענין דחוק, כתב לו רבינו הפיתקא, כשנסכם הזה הוא לאביו ה'ק' אמר רבינו ה'ק': האיש הזה נכנס בתוכי כי החולה איננו כבר רבינו החיים. כשיצא האיש מאביו ה'ק' נכנס הרבנית ואמרה לו; אתה יודע מה יכיל ישראל יעקב שלנו, כשראה הפיתקא אמר שהחולה הזה כבר איננו ה'ק' החיים, ענה אביו ה'ק': בודאי הוא צדוק, וכי זה בלבד הוא יודע, הלא כהוא לוקח מטפחת בידו אז הוא יודע צורת הבית חרושת איפה שנעשה וכן צורת הבני אדם שישוה אותו וכן מחשבותיהם עשה להם בשעת עשייתה. וכן אירע כמה פעמים כשדר איהו יגונו והיה רבינו אומר להבעל מנגן שלא אמר יגונו ו' עד כי לא היה מחשבות טהורות להבעל מחבר שחשבו זה היגונו, אז היה אומר שלא לומר חלק ממנו, כי בחלק הזה לא היה למחבר מחשבות טהורות כשחברו.

דבריה וכן עדיין ועד כה ישראל (מקורות: ימי זכרון, קול יעקב, תולדות אהרן משה)

דבריה וכן עדיין ועד כה ישראל (מקורות: ימי זכרון, קול יעקב, תולדות אהרן משה)

אחד הבורחים שישן עם רבינו בצעירותו העיד כי רבינו היה גם את שנתו רק עשרים דקות בריפיות וכל עשרים דקות היה מתעורר. יושב רבינו ומתעמק בתלמודו שעות ארוכות ביגיעה והתמדה, כזקן ורגיל היה בראשונים ואחרונים, ואף חידש שינת חידושים. גם בשנים שכשר בהגיון באמרו"ל כל שינתו בלילה היתה מסתכמת בערך שתי שעות וחמשה וכלל חצי שעה נטל את ידיו (כדי שלא יישן כשעור שיתן סוס בבת אחת).

פעם לעת זקנותו של רבינו כשיצא מבית מדרשו באחד מימי החול, והיו שם ג' או א' אנשים, נעמד אצל הדלת והחזיר פניו להבהימ"ד ויש ידו על מצחו כמי שמחפש דבר, וסאלת ונא אמה ואמר: היודעים אתם מה אבי מחפש, סיפרו לי ששהיית עוצר כשהיה אבי ה'ק' אצלי כאן בחוסט וכשחזר לביתי אמר לאמי מורת הצדקת ע"ה: הייתי אצל בנו ה' ישראל יעקב והקדושה אצלו הוא ל"כ גדולה שזולת אפילו מן השעון שבבית מדרשו, כך אמר אבי ה'ק', לכן אני מחפש אם נשארה עוד מקדושה זו.

רבינו היה מוקדק ביותם בקולת האמת, ואף בעת תפילות שהייתה בכוחות עוצמות ובגדול חוצב להבות אש עם כל זאת כמעט לא אז ידו או אחד משאר אבריו בהתלהבות, והיה מורגלא בפומי' שחייב אדם לזוהר על כל נועמה ותנועה שהוא עושה, וידע שעל כל נועמה אפילו באבעק קטנה שעושה בעת התפילה עתיד ליתן דין וחשבון על זה אם היתה כוונתו לשם שמים.

רבינו היה רגיל להגיד שיחה בין מנחה למעריב - שיחה שהייתה נראית כבדיחותא ובכ"ז לא עלה חיוך על שפתם של אף אחד מהנוכחים רק קראה נורא אורחונם משיחה זו, כי כל אחד הרגיש בשיחה זו שנוגע לו לעבודת הבורא, והרבי מכיון עליו לייסור על עניינו לעוררו לתשובה.

כאן אחד מהמסתופפים בעניני הקדוש הגיע לרבינו עם בקשת ישועה אודות בתו ששכבה על ערש דוי עם מאכזבים וסאלת בלתי פוסקים, ואף כבר שוכבת מבלי הכרה כאשר לוטנת הרופאים המצב בני רע וברא מרזן נושא. הרבה והפציר החסיד לפני רבינו בבכיתו אתו הפוגות בלתי פוסקות, כי יעתיך עבור בתו לפעול דבר

היה מורגלא בפומיה דרבינו לומר: יהודי צריך שיהיה לו יראת ה' כמו שהיה מפחד אם עומדים כנגדו עם תורת גדול מוכן ליהודי עליו, האם היה עושה מה שהוא של כהונן, כן צריך להיות לו פחד הבורא יתברך.

הרה"ק בעל **מנחת אלעזר** ממונקאטש זע"א נפגש פעם עם רבינו ולאחמ"כ אמר: ינכר על פניו של צדיק זה שאינו מסתיר דעתו מ'שירי' אפילו רגע אחת.

רבינו היה מקפיד שלא להוציא קללה מפיו בשום פנים ואופן ולפעמים כאשר היו באים לפניו בתלונה על איזה רשע מפורסם שיברך שיהיה לו סוף ומפלה, גם אז לא הוציא ברכה זו מפיו ואם ראה שהענין נוגע לפיקוח נפש וכדומה, היה להרבנית ע"ה, והיה מספר לה קשרת האומללים והיה שואל אותה: נו, מה מגיע לאיש כזה? והיא כבר ידעה שצריכים לענות: כמובן סוף ומפלה. [כל"א פארשטייט ז"ך א מאוסין סוף] אבל רבינו בעצמו לא הוציא מילים אלו.

אביו ה'ק' רבי מרדכי מנדבורנא זע"א אמר: מיין ר' ישראל יעקב איז אזוי ווי דער דינסטער, טיף לייגט ברייט אין שטיבל, און נען ער פארפלייצט זיך פארפלייגט ער העט הענט און א בימסטער ין ישראל יעקב של הוא כמו דה הענטסטער עמוק ארוך רחב וטקט וכשהוא שוטף הוא שוטף על כל גדותיו הרבה והוא גם אמן בנא"ל.

רבינו היה מסתיר עבודתו מעין כל, וספריו בחדר הספרים היו מכוסים בריגולות, ועל שולחנו לא היה כי אם קערת מלח, והיה גאון עצום עד שידע ש"ס בעל"פ עם הלשון, וכן ספר די החזקה להרמב"ם היה שגור על לישא, וכל הלכה שהייה מזכיר שכתבו ברמב"ם היה דרכו לומר, כן פוסק הרמב"ם.

ופעם הגיע אליו נכדו באמצע הלילה, וניגש להחלוק וראה דוד סדק אין שרבינו ישב בתחדו ולפניו גמרא והרבה ספרי אשונים ואחרונים פתוחים שדחלן זכרונא מתעמק בלימודו ולא רצה להפריעו ועמד כך בחוץ זמן רב והיות שהיו ימי החורף והיה הקור גדול עד שלא היה יכול עוד לסבול הקור, והוכרח לדקום בלדת ואחרי בערך שתי דקות פתח רבינו הדלת והכניס לביתו ולחדרו ומה גדולה היתה תמיהתו כשראה שאף ספר אחד לא נשאר על השלחן רק הכל הטמין רבינו לפני שפתח הדלת.

כל ימיו עבד רבינו את קונו במסירות נפש, שי כן נתחנך בבית אביו ה'ק', ופעם ביקר בעיר חוסט אמרו"ל גדול ומפורסם, ואמרו לרבינו שעכשיו הוא עובר ברחוב, נגש רבינו אל החלון והסתכל בו הרבה ואמר: אמת שאיש קדוש הוא, אבל אביו לא היה חידוש שיכולים להתגדל כן, שהרי היה דרכו במלכות סוף טוב, אצלו היה הדרך להיפך שהיו מתנהגים בדחוקות בבית (שאביו ה'ק' פיר פון נא לאביונים וחילק מנת הרבה לצדקה), ואביו ה'ק' היה מאסך הפיריות ונתן לנו תוך קאווע שחורה, אצלו כבר לקחתי לעבודה בגיל ילן, כשהייתי בגיל ילן כבר לא הרשה אותי אבי ה'ק' לשכב במיטה רק על ספסל ולכסות עם בגד שלי ומתחת לראש לא כלום.

בכל פעם שנתניישב רבינו ללמוד ותיכף נמלל בשמחה, ואילו בזמן האכילה היה עצב, ופעם ביקש ממני שיגיד לו מלתא בדבריוואת לפני האוכל כבדי שיאכל בשמחה ויקיים עבדו את ה' בשמחה.

זכר צדיק לברכה

ד"ר אהרן וועברדין טבין באת האי עיר וקדיש
הנהיג רבי יהודה הורוויץ מדו"קוב זי"ע ונכ"ר

עובדות קודש

עובדות עם דודו הקדוש בעל שארית
מנחם מווישווא זי"ע
(ח"ג)

התלהבות והתפעלות רבנו מתפילתו הנלהבת

באחד השנים נסע רבי יודאלע לחודש תשרי
להסתופף בצל קדושת דודו בווישווא, וסיפר
הגאון החסיד רבי ברוך שטערן זצ"ל, מאנשי ביתו
הקרובים של הרה"ק רבי יודאלע מדו"קוב זי"ע,
בן השו"ב מבריסל הרה"ח ר' שלמה שטערן ז"ל
מחשובי התלמידים משיבת ווישווא, ששמע מפי
אביו הנ"ל, שכידוע, מהשנים האחרונות שאמרו
עליו על רבי יודאלע שהיה עמוד צלותהון ישראלי,
כאשר הרתיחות וההתלהבות שלו בשעת התפילה,
עלו תמיד על גדוטיהם וכמעט שלא היה יכול
לשלוט בעצמו, ומה שראו והבחינו היה גם כן הרבה
יותר ממה שהצליח להסתיר ולשמו בקרבו פנימה.
כנראה שמרן ה'שארית מנחם' זי"ע כבר אז ידע
והבחין בכך שהוא כולו אש פנימי בשעת התפילה,
וכל הימים הנוראים אז היה עומד עם פניו לא
למזרח אלא לצידו השני של כותל המזרח, לאותה
זווית שהיה עומד שם רבי יודאלע ומתפלל בקול
רעש גדול ובהתלהבות עצומה, כדי לראות גודל
עבודתו והתלהבותו בשעת התפילה.

כמו כן החווה מרן ה'שארית מנחם' זי"ע עם ידו
כמה פעמים באמצע התפילה לאנשים שהסתכלו
עליו, שהם יסתכלו על רבי יודאלע איך הוא
מתפלל...

ממלא מקום אביו הק'

סיפר א' ממקורביו הגה"ח רבי צבי דרמר שליט"א:
פעם שאלתי את הרה"ק רבי יודאלע זי"ע למה
הגה"ק מווישווא זי"ע לא מילא את מקום אביו?
אולם רבי יודאלע לא הבין בכלל השאלה ואמר לי
בלשון תמיה: 'מי אמר לך שלא היה ממלא מקום?
ואי משום שלא היה אדמו"ר בגרויסווארדיין,
הרי זה לא היה מקום מגורי אביו הק' לכתחילה,
רק מקום גלותו אחרי מלחמת העולם הראשונה;
וגם, הרי לא היה יכול לעזוב את הישיבה הגדולה
בווישווא שהייתה עם מאות תלמידים; והו"ן מזה, דע
לך שהיה להגה"ק מווישווא בליל שבת קודש בכל
שבוע ב'טיש' עוד יותר ממה שהיו בגרויסווארדיין
על ראש השנה...'

עוד אמר רבי יודאלע, שהיה הגה"ק מווישווא

גליוני מהר"י | ספר"ק חתם סופר

חתם סופר ק"ס טור א'

ד"ה אלה פקודי המשכן וגו' וא"כ נראה באמת כשבאו הגזברים ואמרו מרבים
להביא לא שהיה זה בעין די אלא שהביאו כ"כ נדבות משארי דברים עד שהיה
בשיווי' די להחליף בשל זה מסת די העבודה, ואמנם ושוב נעשה בו ניסים ונעשה
כלי קודש אלו מדבר מועט מאפס ואין ורוח ה' נוססה בהם וע"כ היה כלו רוחניות
ונשא בכתף ונשא נושאו ומקום ארון אינו מן המדה (כ"ה כ"א) כי הרוממות אינו
תופס מקום ושוב כשלא הוצרכו להחליף לקנות זה שוב ממילא והמלאכה היתה
דים הותר נתותר ממילא.

גליוני מהר"י

א. והם יקחו את הזהב וגו' ועשו את האפוד ולא אמר ויעשו את האפוד ורמב"ן כ'
הם יקחו את הזהב בלי מנין וחשבון כי באמונה הם עושים. ונראה הא דלא מנו וחשבו
עם האנשים כדי שתהי' ברכה מצוי כי אולי לא הי' די בנדבת ישראל לכל המלאכה
איך הקב"ה רצה שעכ"פ יתנו מעט מכל מין ומין ושוב הי' הברכה מצוי לעשות כל
המלאכה.

ויען אין הברכה מצוי' אלא בדבר הסמוי מן העין (כתענית ח) ע"כ אמר והם יקחו
את הזהב בלי חשבון ואני מבטיחם ועשו את האפוד שיהי' די לעשות כל הכלים האלה
והנה אמנם לא הי' צריך לברכה ה' כי הביאו בני ישראל דים והותר ע"כ כת' וירא
משה את כל המלאכה וגו' ויברך אותם משה ופירש' ויהי נועם וגו' פי' כשראה שכל
המלאכה נעשית בידי אדם בלי ברכת שמים ע"י התפלל שיהיה נועם ה' עלינו ומעשי
ידינו כוננה עלינו תקב"ן

ב. הג' והרוחניות אינו תופס מקום (גליוני מהר"י) וזמן (היינו שגם זמן אינו תופס) וע"ל
קס"ב ד"ה ככל אשר צוה ד' את משה תקס"ג וז"ל וי"ל כי עפ"י טבע המלאכה היא
היתה צורך טרחה מרובה ומן רב אבל בעצם נעשה הכל בסיועת ד' במהירות רב.

חתם סופר קס"א טור ב'

ד"ה ויתנו את הפעמונים בתוך הרמונים וגו'

גליוני מהר"י

וע' תורת משה תצוה ס"ד ע"א ד"ה אהכו"ל וז"ל והנה קבלה ביד הראשונים המספר
לה"ר על חביו אוי מצוותיו של המדבר נוספים על מי שנדבר עליו וחסאיו נוספים על
המספר לה"ר וכן הוא בחובות הלבבות, ואמרתו רמז בפרשת השבוע על שולי המעיל
רמוני תכלת ופעמוני זה בתוכם פעמון זהב ורימון פעמון זהב ורימון ונחלקו רש"י
ס"ל שה' פעמונים בפני עצמו ורמונים בפ"ע ורמב"ן ס"ל שה' הפעמון בתוך חלל
הרמון עצמו, וכתב מורי בהפלא"ה לשון פעמון ורמון פעמון ממשע כפירש"י
אלא שצריך לדחוק בלשון ופעמוני זהב בתוכם דמשמע כרמב"ן בתוכם ממש ויישב
הלשון היטב עיי"ש.

מ"מ לא להנחם נכתב לשון זה ופעמוני זהב בתוכם נראה לי כי אחז"ל (ערכין דף ט"ז
ע"ב) המעיל מכפר על לה"ר יבוא דבר שבקול ויכפר על דבר שבקול וידוע כי רמון מרמז
על מליא מצות כרמון איך נתרוקנו ע"י לה"ר שנוטלים כל מצותיו ונותנים לאידך
שנדבר עליו וכשכתפ"ר על לה"ר אז מתחזרים לו מצותיו ויתמלא הרמון בכתחילה ע"כ
רמז שהפעמון שהוא קול של לה"ר הוא בתוך הרמון שהרי נתרוקן ממצותיו ונתמלא
מקול לה"ר אמנם כנשמע קולו בבואו אל הקודש לשרת ויתכפר לו עונו או פעמון
זה בקול הקודש ורמון מלא מצוות פעמון זהב של קדש ורמון מלא מצות זה בצד זה.

שהה בבית החולים בקלויזנבורג בחוליו האחרון אשר ממנה לא קם, התמסר אליו רבי יודאלע מאד במסירות גוף ונפש, והביא לו את הרופאים הטובים והגדולים ביותר כדי למצוא מזון ומרפא למחלתו הקשה, ממש יומם ולילה לא משמיתו חוליו של רבנו עד רגעי ההסתלקות.

באחת הפעמים כשרצה לילך רבי יודאלע לבית החולים לבקר את רבנו, הזמין המשמש עגלה שיוכל לנסוע לבית החולים שהיה שוכן במרחק מה מביתו, אך כששמע רבי יודאלע על כך מחה בו, באמרו: "אזא תלמיד חכם און עס זאל נישט שווער אנקומען" אדרבה, צריך לבקר רגלי בעמל וגיעה, ולא בנסיעה כשיושבים בנוח בכרכרה, והפטיר: **חיים אדם לקבל את רבו ברגל...** (יש הפליא עור, שלא הדגיש שהוא מפאת היותו דודו, רק מפני שהוא תלמיד חכם).

ואכן יצא רבי יודאלע לבית החולים בדרך רגלי כשהשלג והכפור היכו בסנוורים [היה זה חודש טבת], עד שהגיע סמוך ונראה אל בית החולים, ואך אז פנה למלווה שלו ואמר: "גיינ באזוכען אזא תלמיד חכם און עס זאל נישט קאסטן קיין געלט"?... ומיד הורה לו להזמין עגלה ששיבאו אותם לפתח בית החולים, ונמצא מקיים ידי שניהם...

בין ווישווא ובין וילחובין

סיפר החסיד הנודע הישיש ר' בן ציון וייס ז"ל, בן החסיד המפורסם ר' יוסף וייס ז"ל מנערסניצא, מגדולי חסידיו הס"ק האהבת ישראל ז"ע, כי בסעודה שלישיית בעיר קלויזנבורג בשבת האחרונה [לפני השבת של ההסתלקות], במוצאי שבת אמר רבנו ה'שארית מנחם' לחתן אחיו הרה"ק רבי יודאלע ז"ע שהיה הדיין בקלויזנבורג והיה יושב על ידו:

"ראה נא החילוק ביני ובין אחי הרבי מוילחוביץ [מ"ן האמרי חיים" ז"ע שהיה נקרא בפי רבנו: 'דער ווילחוביצער ברודער']; אני, מה שאני אומר לעשות ואפילו רק מסמן לעשות, מיד כולם עושים ולא שואלים שאלות כלל; אבל הוא, מה שהוא אומר שיש לעשות מיד יש לו מתנגדים שרוצים ודוחים ואומרים שלא צריך לעשות או עדיין לא צריכים לעשות... ואילו לי גם כן היה כך, ברור לי שלא הייתי נמצא כעת במצב נורא זה." [כידוע מפי צדיקים שעל הצדיק שאין לו מתנגדים וכולם אהוביו, יש סכנה גדולה של קיצור ימים ושנים ר"ל, ואכמ"ל].

(מתוך הקונטרס גאון ישראל וקדושו)

גסי הרה"ק רבי יודאלע מדו"ק יב"ע עד ימי החנוכה. היה זה באחד הימים בלי שנקבל הודעה מוקדמת על כך, כאשר לפתע אנו רואים את דודי הק' מווישווא בפתח הדלת. הוא נכנס פנימה עם ה'הויז-בחור' שמואל זאנוויל כנא. הם הגיעו לבד בלי עוד מלווים, ורק אחר-כך הגיעו בני משפחה ומשמשים נוספים.

היה זה יום שלישי ערב חנוכה, ומיד כשנכנסו לביתו של רבי יודאלע, התיישב הגה"ק מווישווא על הספה באפיסת כוחות וביקש שיקראו לרופא. הוא הגיע במכוון לקלויזנבורג, כי היא הייתה עיר גדולה ובה היו רופאים טובים. רק אז נודע לנו שהוא חולה מאד. רבי יודאלע החל מיד לפעול ולהביא רופאים גדולים ומנומחים שיבדקו את הגה"ק מווישווא. רבי יודאלע התמסר אליו הרבה מאד, עשה את כל אשר לאל ידיו ואף יותר מכן, שהרופאים יטפלו בו ברצינות ובמסירות. אחר שהרופאים הורו שיש לאשפוז בבית החולים, הוחלט שם שצריך לעשות ניתוח בדחיפות. ביום חמישי נערך הניתוח, וכשהגה"ק מווישווא התעורר מההרדמה, הדליק נרות חנוכה בבית החולים בעודו שוכב על מיטתו שם. לא הרשו להכניס יותר מדי הרבה אנשים, אבל היו מתי מעט שהוכנסו לחדרו וגם אני הייתי שם. לאחר-מכן נפרדתי מהגה"ק מווישווא באותו ליל שיש, כי נסעתי לשבת חנוכה לגרויסווארדין אל אבי הק' [מ"ן האמרי חיים" ז"ע. הגה"ק מווישווא הורה לי למסור פריסת שלום בשמו לאבי הק'.

לאחר שבת חנוכה, הגיע אבי הק' מגרויסווארדין לקלויזנבורג לבקר את החולה, ולאחר שחזר לביתו אמרו שמצבו של הגה"ק מווישווא הוטב מעט. אבל במוצאי השבת הבאה, התקשרה אחותי [אשת הרה"ק רבי יודאלע ז"ע] אל אבי הק' ואמרה בבכי רב שהמצב עם הגה"ק מווישווא אינו טוב ושיבאו תיכף ומיד לקלויזנבורג. ואכן מיד נסענו לקלויזנבורג לבקר שוב.

משחק בליל ניטל

ליל נר א' חתוכה תש"א שהה רבנו הקדוש מווישווא בעיר קלויזנבורג והיה אז ליל 'ניטל' וכיון שנהגו לא ללמוד תורה, שיחק רבנו עם רבי יודאלע משחק הכרטיסים הנקרא "צאנאווער קוויטלאך". בעת המשחק סיפר רבנו לרבי יודאלע על החתונה של אחיו הרה"ק רבי ברוך מסערט-ויוניץ ז"ע בעל 'מקור ברוך', שהשקיימה בבעלזא. "השעה הייתה מאוחרת מאד ועדיין לא התפללו מנחה, אני הערתי על-כך שכבר מאוחר לתפלת מנחה, והרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא ז"ע ענה לי על פי דברי התוס' במקום מסוים".

ברגל ושילום מעות לכבוד רבנו

כידוע, התגורר רבי יודאלע בעיר קלויזנבורג ושימש שם כדיין ומו"ר, ובעת שרבנו מווישווא

חסיד של דודו הגה"ק רבי חיים מאוטיניא ז"ע. וכששאלו אותו באיזה פרט היה חסיד שלו, ענה הגה"ק מווישווא: 'חלק התורה'. והדגיש רבי יודאלע גם את גודל גאונותו וחריפותו של דודו הק' מווישווא, באמרו על דרשותיו העמוקות, שהדרשות היו הרים וגבעות, ואחרי כמה שעות נסדרו הכל יפה ובה הכל על מקומו לחיים ולשלום.

דברי מוסר של רבינו

סיפר מקורבו הגה"ח רבי עזרא ווייל שליט"א: פעם כשרבי יודאלע רצה לעורר משהו בדרך מוסר על עניני צניעות, הזכיר בתוך דבריו אמרתו הידוע של דודו רבינו הק' מווישווא, ויבואו האנשים על הנשים, שראה משה שיש שם תערובות [ח"ן] ולכן צוה איש ואשה אל יבואו עוד, שלא יבואו ביחד, ואז יוכלא העם מהביא..."

השבת המרוממת בקלויזנבורג תרצ"ז

כמה פעמים היה רבנו הקדוש מווישווא לביקורים בעיר הגדולה קלויזנבורג לטובת הישיבה הקדושה בווישווא, עוד לפני עלותו לכהן פאר תחת כסא אביו הק' ז"ע. רבנו הגיע שוב לשבת בעיר במהלך שנת תרצ"ז, השנה הראשונה להנהגת מלכותו בווישווא, וקהל רב בא להסתופף בצילו ולהשתתף בשולחנה הטהור בליל שבת, שהתמשך עד השעה ארבע לפנות בוקר. וסיפר הרה"ח הישיש ר' יצחק ווייס ז"ל שנכח שם, כי כבר עם אור בוקר של יום השבת, פגש רבנו טובל במקווה לכבוד שבת קודש.

תפילת שחרית של שבת, נערכה ברוב עם ועדה בבית הכנסת הגדול בעיר, בקולו הנלהב ובנעימה ובהתעוררות עצומה בנוסח בית אבותיו הק' לבית ויוניץ. לפני קריאת התורה נשא רבנו את דברי קדשו במשך שעה ארוכה בבקיאות ובחריפות עצומה, ובתוך דבריו שיבח את בני הקהילה על החלטתם למנות למורה צדק בעירם את בן אחוזתו, ה"ה הרה"ק רבי יהודה הורוויץ ז"ע, שנכח במקום בשעת הדרשה.

רבנו ציין באוזני שומעיו, כי אין ביכולתו לתאר את כל שבחו של הרה"ק רבי יודאלע ז"ע, כי כידוע אין אומרים לאדם אלא מקצת שבחו בפניו. אחריו עלה לבמה המרא דאתרא הרב גלוזר, ששיבח במשך שעה ארוכה גדולתו של רבנו והליכות דרכו בקודש.

הימים הראשונים בקלויזנבורג

זכה כ"ק מ"ן אדמו"ר ה'תורת מרדכי' ז"ע להיות נוכח בימיו האחרונים של רבנו בעיר קלויזנבורג, ותמיד היה מספר על אותם ימים בהתרגשות רבה: בתחילת החורף תש"א, הייתי חודשים בבית

מפתורא דאבא

ניצוצי אר מאצרי תורת של
ב"ק מין אדמו"ר הגד"ק רבי אברהם אבא ז"ע
בעל האמונת אברהם מפייטסבורג

י"ד סיוני ה'תשנ"ב
ה"ר בנימין מאיר ויינברג ז"ל
ומשפחתו שיחיו
כחולין נ"י

פרשת פקודי תשפ"ד
גלוף יד

מילי דגלוף

מכת"ק רבינו ז"ע על גלויות הספרים

במס' ברכות (לא ע"א):

אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרנו. כי הא דרב כהנא אלויה לרב שימי בר אשי מפום נהרא עד כי צניתא דכבל, כי מטא להתם, אמר ליה, מר, ודאי דאמרי אינשי הני צניתא דכבל איתנהו מאדם הראשון ועד השטא, אמר ליה, אדכרתן מילתא דרבי יוסי ברכי חנינא, דאמר ריב"ח מאי דכתיב (דמ"ב, ו) 'בארץ אשר לא עבר כה איש ולא ישב אדם שם', וכי מאחד דלא עבר היאך ישב, אלא לומר לך, כל ארץ שגזר עליה אדם הראשון לישוב נתישבה, וכל ארץ שלא נזר עליה אדם הראשון לישוב לא נתישבה.

וכתב בהגהות מהרי"ץ חיות:

ג"ב ע"י ברכינו יונה שלא גרס כאן 'מתוך דבר הלכה', ואולי דאין נכון הראי' מר' כהנא שלא הגיד לו 'דבר הלכה' רק 'דבר אגדה', דכל ארץ שלא נזר אדמו"ר לישוב לא נתישבה.

אכן מצינו גם כן הפי' עניני 'אגדה' מכונים בלשון 'הלכה' כמו (פנחסין ק"ד ע"ב) 'נתעלמה ממנו הלכה', אבר אחד יש באדם זכו, ובאמת בערך ערך 'אבר', המשמש גם שם תיבת 'הלכה' וגרס 'נתעלמה ממנו אבר אחד יש באדם', אבל ראיתי' בספרי פר' בהעלותך פסיקא איש איש כי יהיה טמא לנפש, הביאו רש"י בחומש פר' וישלח נקוד על וישקוהו, 'הלכה' בידוע שעשו שונא ליעקב, ע"ש, הרי דגם על עניני אגדה נופל שם הלכה.

וכתב רבינו על הגליון:

ולפי זה יוצא לנו פירוש חדש על הא דאמרו חז"ל (מגילה כ"ח ע"ב) 'כל השונה הלכות בכל יום' [דהכונה על עניני 'אגדה', וע"ז זוכה להיות בן עולם הבא], והוא על פי הספרי פר' עקב (א) 'וצונן שתכיר את מי שאמר והי' העולם, למדו אגדה', ולכן מי שמתעסק כל יום להכיר בוראו ית"ש [ע"י ששונה 'הלכות' דהיינו דברי 'אגדה'], מובטח לו שיחיה לו עולם הבא ושיהנה מזיו השכינה.

מילי דחסידותא

הכנה לשבת קודש (ד)

הנהגות קודש מאת כ"ק רבינו ז"ע

חלק ג'

ימשיך על עצמו השפעות טובות בגשמיות, ושבת גופא משפיע שפע קודש לרוחניות, כמובא מהרה"ק רבי נח מלעכאוויטש ז"ע.

⊕ ⊕

ובעידנא ההיא יאמר 'שיר השירים' קודש קדשים, דבכח סגולת הזמן ושמירת השבת יכול לזכות להתדבקת רוחא ברוחא פה אל פה עם קב"ה בחינת דעת א-לקים המרומז בשירא קדישא דא, והבן.

בואי כלה בואי כלה - כפניא דמעילי שבתא

⊕ א ⊕

יהדר להדליק נר שבת קודש בשמן זית, כמרומז במזמור שיר ליום השבת - בלותי ב'שמן' רענן.

⊕ ב ⊕

ויוסף מחול על הקודש, ככוונו להמשיך אז קדושת שבת בכח צו של התורה של תוספת שבת, ועי"ז

עניני הפרשה

הקב"ה הזהיר את בני"ש שישמרו על 'פקודין המשכון

אלה פקודי המשכון משכון העדות' וגו' (לא כא). וברש"י המשכון משכון, שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכון בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל. וכבר הקשו לאיזה צורך נרמז דבר זה כאן בשעת שמחת הקמת המשכון, הלא בעידן חדוותא חדותא.

ונראה כי כאשר אדם מישראל מתנהג כתורה וכהלכה חוכה להשיג קדושה יתירה מלעילא, יש לו להבין ולדעת שהקדושה הזאת אשר השיג אינו שלו, אלא פקודין היא בידיו ומחובתו לשמור עליה בכל עת שלא תיפגם ח"ו, ואם ישכיל להיות שומר נאמן ולא ישלח בידו, יזכה שהפקודין יהא מונח אצלו זמן זמנים טובא, אך אם לא יהא נזהר לשמור ולהשיגה על הפקודין אשר הופקד ברושותו, עד מהרה יטולוהו ממנו ותשוב כלעומת שבאה. וכן קדושת המשכון וכליו ושו

ניתנו לישראל לצנח כי אם בדרך פקודין, שישמרו את משמרת הקודש לבטל יצור לה שום חק ופגם ח"ו, ואז יתקיים המקדש בידם ויעמוד ימים רבים, אך אם לא ישכילו לשמור על מורא מקדש כראוי, יבוא בעל הבית ויטול את פקודו. ושפיר מבואר מפני מה הזכיר בעת שמחת הקמת המשכון, שעתידי הוא להתמשכון על עונותיהם, כי תיבין ומיד כאשר זכו בני ישראל לקבל את קדושת המשכון, רצה הקב"ה להודיעם שאין הקדושה הזאת קניין עצמם לעולמי עד, אלא פקודין הוא בידם ועליהם להיות זהירים לשמור שמירה מעולה.

וזהו שאמר הכתוב 'אלה המשכון משכון העדות', רצה לומר שהמשכון לא ניתן להם אלא כפקודין, כי אם יחטאו ח"ו הרי עתיד הוא להתמשכון על עונותיהם, על כן עליהם לשמור על קדושתו מכל סוג ופגם כדי שתתקיים בידם ויעמוד על מכונו ועל תילו לעדי עד.

אמונת אברהם

ע"י עשיית המשכון כפי מידותיה ראויה התורה לשכונ בקרבנה

אלה פקודי המשכון משכון העדות וגו' צריך ביאור מדוע מתחילת פרשת תרומה עד לפרשתינו לא נזכר כלל כינוי זה 'משכון העדות'.

ונראה דהנה יש לומר הטעם שהאריכה התורה בענין פקודי המשכון, לפרט חשבון מנין ומשקל כל הכלים אחר שכבר נעשו, כי התורה הק' החקוקה על שני לוחות הברית ושוכנת בתוך המשכון, היא הלא תורת אמת, ואם לא נעשו המשכון וכליו כפי המדות והמשקלות הכתובות בתורה, הרי אין זה המשכון האמיתי אשר היה צריך להיות על פי התורה, ושוב אין התורה אשר מדתה אמת יכולה לשכון בקרב המשכון שאינו לפי האמת.

על כן דייקא הכא כינה הכתוב את המשכון בשם 'משכון העדות', לפי שבוה נתן טעם לסביבת מנין ומשקל כל כלי המשכון, דכיון שהוא מקום משכון

עדות' ה' זו התורה הק' הנקראת תורת אמת, על כן בעינן לרדקדק שיהיו כל כלי המשכון נעשים במדה ומשקל מכוונים

כפי שנצטוו, שאז יהיה המשכון משכון אמת ותשכון בו התורה שהיא תורת אמת.

אמונת אברהם

מילי יקירא

יש קמח יש תורה

והבאת את השולחן וערכת את ערכו והבאת את המנורה והעלית את רותיה (פקודי, מ, טז). 'שולחן' רומז על פרנסתן של ישראל, ו'מנורה' רומזת על חכמת התורה, על פי מאמרם ז"ל (ב"ב בה ע"ב) הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין וסימנך שולחן בצפון ומנורה בדרום, ע"כ. לכן הקדים הכתוב ואמר ברישא 'והבאת את השולחן והדר, והבאת את המנורה', שכשביאור את המנורה כבר היה השולחן ערוך ועומד, להורות דפרנסתן של ישראל צריכה להיות מוכנת מראש ללומדי התורה, כמו"ש (אבות ג, טז) 'אם אין קמח אין תורה'. [שיח"ק מוצ"ש"ק פר' מקץ, נד' דהנוכה תד"ש"ס]

משימות הרה"ח אילמלך בגט ה"ו

מירי דשמעתא

ביאור דברי רבי עקיבא במקור האיסור לטעום קודם ברכה

במס' ברכות (לה ע"א): **מנתי' כיצד מברכין על הפירות על פירות האילן הוא אומר בורא פרי העץ וכו' ובגמ', מנא הני מילי, דתנו רבנן 'קודש הילולים לה' (ויקרא כט, ד) מלמד שטעונים ברכה לפנייהם ולאחריהם, מכאן אמר רבי עקיבא אסור לאדם שטעום כלום קודם שיברך.**

לגבי השיעור וכמו שנתבאר. ולפי דברים אלו נראה לבאר, והקשה לו לר"ע מדוע צריכים אנו לימוד מיוחד על חיוב ברכה ראשונה מקרא ד'קודש הלולים', הרי סגי להביא לימוד על חיוב ברכה אחרונה, ואת חיוב הברכה ראשונה נלמד מקל וחומר ד'מה כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כל שכן', וכדאמרינן בסמוך, ומדאצטרך לימוד מיוחד לברכה ראשונה, על כרחן ששונה היא במהותה מברכה אחרונה, שהאחרונה באה רק להודות ולברך את ה' הטוב שהשפיע בחסדו לכל חי רצון, אבל ברכה הראשונה על ידה עושים אנו קנין במאכל ופדיון הקודש להוציאו מידי איסור מעילה וגזילה, וכמו שנתבאר.

ורבי כוונת הברייתא, **מכאן אמר רבא וצייק עין, דמנא ליה לר"ע ללמוד מפסוק זה איסור טעימה כל שהוא קודם שיברך,** ומדוע אכן לא הוזהר ברכה ראשונה לאחרונה ששיעורו בכזית.

ונראה, דהנה כבר הקשה **הכסף המשנה** בהל' ברכות (פ"ה ה"ב), דמה ראו הכמרים להחמיר בברכה הראשונה יותר מכל ברכת המזון שאין לברכה כי אם כשאוכל כזית ואילו ברכה ראשונה מברך אפילו פחות מכזית עיי"ש.

ולענ"ד דיש הבדל בין ברכת המזון לברכה ראשונה, בדבה נגנו בה מטעם גניבה כדאמר רחב"פ לקמן (לה ע"ב) כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גזל להקב"ה וכנסת ישראל וכו', והיה קיימ"ל בריש הל' גזילה (ח"ו ס"י שמח) דאסור לגנוב אף פחות מכשיעור עיי"ש, ואף למאן דאמרי הכא הנהנה בלא ברכה מעל וכאילו נהנה מקדשי שמים, גם כן מובן חומרת איסורו בכל שהוא, דהרי קיימ"ל כר' יוחנן במס' יומא (ע"ג ע"ב) דחצי שיעור אסור מן התורה. **נמצא לפי זה שברכה ראשונה שונה ביסודו מברכת המזון, שעל ידי הברכה ראשונה הוא עושה קנין במאכל וכעין פדיון הקודש מקונו שמים וארץ ית"ש, ולכן גם הוא שונה והבן.**

דיוקנו של אבא

עבודות מה'יכותיו בקודש של רבינו זי"ע

הון ועושר בביתו

סיפר הגה"ח ר' שלום גרינפעלד שליט"א **רב דביהמ"ד חסידי אלכסנדר באנטוורפן** את מה ששמעו מפי בעל העובדה בעצמו: בשנת תשמ"ז הגיע כ"ק מן אדמו"ר האמונת אברהם מפייטסבורג זי"ע לבקר בעיר אנטוורפן, הוא כבר היה אז מפורסם כפועל ישועות, ובמהלך שהותו בעיר אורגנה אצל אחד מנגידי העיר מסיבה לטובת מוסדותיו בארץ הקודש, אליה הוזמן בין השאר, אחד מנגידי חסידי אלכסנדר תושב העיר, הר"ר יהושע נח לסמן שיחי'.

במהלך הערב נכנסו הנגידים בזה אחר זה להתברך מפי ה'אמונת אברהם'. כשנכנס ר' יהושע נח, שאל אותו הרבי איזה ישועה הוא יכול להבטיח לו עבור תרומתו. **וכשהלה השיב כי ב"ה לא חסר לו מאומה, וכי יש לו שפע בריאות פרנסה וכל טוב, אמר לו ה'אמונת אברהם', כי הוא רוצה שיתרם עבור המוסדות סכום של ח"א אלפים דולר, ובתמורה ירוויחו הקב"ה בקרוב סכום גדול עד מאוד.**

למשמע הדברים שאל העשיר: הרי איש עסקים אנכי, והנני רגיל בזה, כיצד איפיה אדע שמדובר אכן בכסף שהרווחתי בזכות ברכתכם? **ענהו הרבי: אם בתקופה הקרובה תרוויח לפתע סכום כסף שלא חשבת עליו כלל, תדע שזה הכסף המדובר.** כיון ששמע הלה כך, נתן מיד סכום של אלף דולר כדמי קדימה, והבטיח להשלים את שאר הסכום מיד כשה'מופת' יתקיים.

ואכן כעבור תקופה קצרה, כשעיין בחשבון הבנק שלו נדהם לראות שניתוסף שם **שלוש מאות אלף דולר**ו בתחילה לא הבין מהיכן הכסף, עד שדרש וחקר, והתברר לו כי זה כסף שהשלטונות בשווייץ החרימו לו לפני שנים רבות בתאונה לאי-סדר בתשלומי המיסים, וכל ניסיונותיו אז לשחרר את הכסף עלו בתוהו, עד שכבר נתייאש מזה לגמרי, ועכשיו לאחר שהוברר אצלו כי הצדק עמו, שחררו את הכסף ללא שום הודעה מוקדמת.

באותו רגע נזכר מהבטחת הרבי מפייטסבורג זצ"ל, וכאשר זמן קצר לאחר מכן היה בבני ברק, עלה **לכ"ק מן האמרי מנחם זי"ע מאלכסנדר** כהרגלו מדי פעם, וסיפר לו את כל מה שאירע עמו, ושאל לדעת קדשו אם זה קשור להבטחת הרבי מפייטסבורג, ועליו לשלם את מה שהבטיח. **נענה 'אמרי מנחם', כי אין זה ספק כלל כי זה מברכתו של אותו צדיק, והורה לו לנסוע תיכף ומיד לאשרוד ולשלם את חובו הנשאר. כמובן שכן עשה.**

יוצר אור

סיפר הר"ר **אהרן רזנפלד** ה"יו, 'סופר סת"ם' מעי"ה ק ירושלים ת"ו: פעם אחת אמר לי רבינו זי"ע במליצת לשונו, **"הני 'יצר אור'.** והסביר כוונתו: "הרי התורה הק' נקראת 'אור' כמו שנאמר (משלי ו, כג) 'כי נר מצוה ותורה אור', ולפי זה המתעסק בכתיבת התורה 'מייצר אור' הוא".

כרבות אביר

...והשי"ת יעזור שנוכה לראות אף יוצא אש מקודש ושורף את כל השונאי ישראל, 'לעשות נקמה בגויים תוכחות בלאמים, לאסור מלכיהם בזקים ונכבדיהם בכבלי ברזל'. כתיב בניביאים **שלעתיד לבא יהיה אש, 'ואשם לא תכבה' (ישעי' ס, כד).**

ובאמת זה מתאים לשונה זו (תשמ"ה) **שיהיה מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב, כי כתוב 'לעשות אותם מי משתה יום טוב,' משתה הוא אותיות תשמ"ה, 'לעשות אותם, לעשות לשון עשיה ותיקון שלכל ימי הפחד ומאורעות יהיה תיקון, ומתי יהיה התיקון, בימי משתה, הימים של תשמ"ה 'ושמחה' הוא ר"ת 'מזמור שיר חנוכת הבית', שיעזור השי"ת שיעוד בתשמ"ה יהיה מזמור שיר חנוכת הבית ... [מתוך שיח"ק בעת עבודת העלאת עשן הסיגריות, בשלה"ט פורים תשמ"ה]**

מאתר הנגלה

מיוזמן באתר נעלם המידע המהותי והמרכזי ביותר ונעלם אף שיתוף המידע הזה
המיוזמן באתר נעלם המידע המהותי והמרכזי ביותר ונעלם אף שיתוף המידע הזה

ב"ק ארמי"ר מטאדטי ז"ר"י

עיברות והנהגות

לשלחו לעשבר בכל עת, והמשך כן עד שאותו האיש נפטר ל"ע!!! [ואילו היו בנים לאותו איש היה רבינו ז"ל שולח ממון אפי' לבניו בכל ימי חייהם...].

וכאשר שאלו אח"כ את רבינו ז"ל, ילמדינו רבינו, לאיש שעשה לו רעה גדולה כזו? נענה רבינו ז"ל כהאי לישנא: "איך בין דאך איהם שולדיג ממש דאס לעבן, ער האט דאך מיר אויסגעלאזט ממש אין די לעצטע מינוט..." (את כל חי אני חב לאיש הזה הוא הרי השאיר אותי בחיים ברגע האחרון). - ופוק חייך שיעבר רבינו ז"ל לשבור את הישות שלו לרסיסים, עד שזכה להפוך את החומר שלו לצורה, הפלא ופלא. (ב"ק ארמי"ר מטאדטי - קאסטי שיל"ט א, בעצרת הספר על רבינו ב"מאס).

ובוהר הק' (מקץ ר"א) מובא בזה"ל: רבי אבא הוה יתיב אתרעא דאבבא דלוד, חמא חד בר נש דהוה אתי ויתבי בחד קולטא תלמא דארעא, והוא לאי מארחא, ויתבי וגאים תמן, אדהאי חמא חד חויה דהוה אתי לגביה, נפק קוסטפא דגורדנא וקטיל ליה לחויה, כד אתער הוהו בר נש חמא הוהו חויה לקבליה דהוה מית, אודקף הוהו בר נש ונפל הוהו קולטא לעומקא דתחתו ואשתובי.

אתר רבי אבא לגביה, אמר ליה אימא לי מאן עובדך, דהא קוב"ה רחיש לך אלן תרין נסין לאו אינון למגנא, אמר ליה הוהו בר נש כל יומאי לא אשלים לי בר נש בישא בעלמא זלא אתפיסנא בהדיה ומחילנא ליה כו', ולא די לי אלא דמהוהו יומא ולהלאה אשתדלנא למעבד עמהון טבא, ככה רבי אבא ואמר יתיר עובדי דדין מיוסף, דיוסף הוה אחוי ודאי והוה ליה לרחמא עלייהו, אבל מה דעבד דא יתיר הוה מיוסף, יאות הוא דקוב"ה רחיש ליה נסא על נסא, ע"כ.

לערגען, ווייס איך אז פון הימטל וויל מען אז מ'זאל זאגן תהלים, דאס איז מיינ'!] [היינו שזוהו תיקון נפשון] ע"כ.

* * *

כאשר עלתה ברצון רבינו ז"ל להסתכל על המורה שעות, היה רגיל להסתכל עליו אחרי חמש מינוט"ן, והתבטא דכאשר נוהג כן "שפיר איך שוין א אור, אז כ'האב שוין געטון אנדערש ווי דער גבול [אני מרגיש אור ששיניתי מדרך בני אדם]" (נפש הרב ר' משה מארדוביץ שליט"א).

טובה תחת רעה

בשנים קדמוניות, בעת שרבינו ז"ל היה דר בעיר מאנטרעאל יצ"ו, אירע פעם דכאשר טבל רבינו ז"ל במי המקוה, עלתה בדעת איש אחד לעשות שחוק מרבינו, והניח את ב' ידיו על ראש רבינו ז"ל, ולא הניחו להוציא את ראשו מן המים, עד שעור מעט היה נפסק לגמרי נשימת רבינו ז"ל ל"ע, ואז גער בו אברך אחז שעמד אצלו, באמרו מה אתה רוצה ממנו? וכן ועי רצונך להרגו ל"ע? וכשמעו דיבורים אלו הניחו לנפש.

והנה הגע בעצמך שבמקום שרבינו ז"ל יחזיק רוגנה עצומה עליו, וירחיקו בהרחקה יתירה, שלח לו בכל שבת סכום הגון, כדי לבטל בזה את כל ישתו ורצונותיו העצמיים!!! ובהו שילם לו טובות עצמות תחת רעה הכי גדולה.

ולא זו בלבד הטיב לו רבינו, אלא דכאשר אותו האיש הוצרך לברוח ממדינת קאנאדא מחמת שרעגירונג עייקבו אחריו, - וכמוכן לא סיפר איש זה לאף אחד בעולם איה מקום מוצאו - חקך ודרש רבינו חדשים רבים, ולא נח ולא שקט, עד שנתודע לו את מקום מוצאו במדינת אויסטראליע, ואז קרא לאיש אחד ואמר לו ישילם לו כל דמי נסיעה לאויסטראליע, ושלה עמו רבינו למקום ההוא את כל הסכום שהיה רגיל

משוך עבדך אל רצונך

רבינו ז"ל ניהל במשך כל ימי חייו מלחמת חרמו עם גופו החומרי ועם הבעל דבר, א בסיטופים שונים, לעשות תמיד בכל מעשיו הישך רצון טוב, בין בעניני נשיות ובין בעניני רוחניות, כדי לבטל בזה את כל רצונותיו הרצוניות, וע"ד לשון הוהר הק' (ויקהל ר"ז) "אבא עבדא דקוב"ה, ר"ל סכל הישות של האדם צריך להיות משועבד להש"ת, וכה עבד עובדתו בקודש וזוגת מלאכי השרת משרתי עליון שגומר עליהם" וכולם עושים באימה ויראה רצון קוניהם", עד שתיור ויזכ את טובו, והפכו מחומר לצורה.

ופעם התבטא רבינו ז"ל שהוא דוגמת השלחן שאין לו שום רצון עצמי, ועל דרך זה אין לו שום רצון עצמי בלתי לה' לבדו (הרה"צ ר"י ישכר דוב מארדוביץ שליט"א, ר"מ בישיבת טאוהו, בדברי הספד על רבינו).

* * *

כל עבודתו בקודש במסירות נפש נעשה בשמחה ובטוב לבב, וכל מי שחזיק את רבינו יודע להעיד שכאשר ראו על פני רבינו שמחה מיוחדת הבחינו שעובד אז על עצמו באימה מדה של כעס וכדו', וידוע מה שחזרו הצדיקים הק' ז"ל דהקיסר הנוהג נאפאליא"ן היה מלמד את חיילותיו דבכה השמחה יצחו את אויביהם, וצויה להם דבשעת מלחמה ישמעו תמיד כלי זמר, וענין זה הוא סיוע גדול ונפלא גם לעבודת הש"ת.

התהלים הוא תיקון נפש

שמעתי מהרה"צ ר' צבי אביגדור פקעטע שליט"א אב"ד נאפקאר במאנס, שזכה ללמוד בחברותא עם רבינו ז"ל ובנו הרה"צ ר' מרדכי סג"ל זצ"ל, ופעם התבטא לפניו רבינו ז"ל: "דאס לערנען אין דאך אוי געשמאק, ס'איז דא שיינע סברות וכ', משא"כ דאס זאגן תהלים איז דאך זייער שווער, ובפרט דאס שטיין ביי די גאנצע תהלים, אבער ווייל איך האב בעסער ליב צו

א. עובדא ידענא, דבשנים קדמוניות החליטו הנהגות המוסדות לבנות חדרים מיוחדים שהיה פתוח לאחור, ומוקף בסקריום, אלא מול ביהמ"ד הגדול בקריית טאוהו (דוגמת שעושין בקאנטאט"ס ובהקעמפ"ס בניו יארק). דאבאן זה יוכלו ללמוד התורה הקי בהרחבת הדעת, ובדיעה צלולה, ובאוריא נעימה, ויהי ממוחרת, כבר התחילה מלאכת הבני בעיצומה, ואז נענה רבינו ז"ל שכנראה הוא מעשה בעל דבר, דדבר טוב אינו עולה בניקל כ"כ, אלא כרוך בכמה קישורים.

ב. מובא בס' עבודת עבודה, פתגמי קודש (ח"א, דף ר"א) בזה"ל: "אם מתעורר בלבבו מחשבה של צער ועגמת נפש על מה שעשה לו חבירו יחשוב הרי בצער זה ובלבי הנשבר נשבר כח היש של עמלק, והרי זהו תכלית בריאתי בעולם, למחוק את חלק העמלק אשר בקרבי, ולבא לידי ביטול היש, וכמעשה שהיה עם הרה"ק בעל קדושתו לו מבארדי"ט שזכר שבו ז"ע בעת אשר שימש שפעת אמת שלו על ראש הקהל משה על לחיו בפני קהל ועדה, בימי חז"ל דרשן (תולין פ"ט). איוסף פסוק (אחרי, כ"ו ז) תלזה ארצה בככי רבה, ואמר לו: "בני אהובי, הרי עשית עמי חסד היותר גדול שגרמתי ללבוא לידי ביטול היש", כאשר שמע ראש הקהל דיבורים האלה, התחרט מאוד על מעשיו, ונפל לרגלי הרה"ק שימחול לו [וגם לזאת התכוון הרה"ק ברדפו אחריו להביאו לידי תשובה וחרטה, כדי שלא יענש על מה שעשה"ן]. ע"כ.

ומובא בס' עבודת עבודה, אמרות קודש (ח"ב, דף ל"ב), בזה"ל: "פון הייליגן רבי ידא צבי מראולא ז"ע איז אויך באקאנט ער פלעגט זייער שטיצן די מענטשן וואס האבן איהם מצער גענוגן, האט איהם א רביצין אלץ גענוטשעט פארוואס ביזטו זיי נישט מעניש, דו האסט דאך א כח זיי מעניש צו זיין וועסטו האבן אביסל מנוחה, פארוואס האלסטו זיי נאך אויס, דו שטיצט זיי נאך.

האט דער הייליגער ראלער רב ז"ע געענטפערט, אין אמתן ווי קומט דאס אז באעטלן קומען צו א צדיק, מ'גיס איהם געלט סתם אומזיסט, נאר ווייל דער צדיק איז דער יסוד העולם, ער האלט אויף דעם גאנצן בנין העולם, ממילא דארף מען איהם באעטלן דאן אויפהאלטן די גאנצע וועלט, אבער ביי מיר ווייס איך דאך אז ס'איז נישט שייך דער גאנצער טעם, פארוואס קומט מען צו מיר, האב איך געפלט אז דאס מ'זיין פאר א צווייטע סיבה, ווייל חז"ל דרשן (תולין פ"ט). איוסף פסוק (אחרי, כ"ו ז) תלזה ארצה על בלימה, אין העולם מתקיים אלא בשבילי מי שובלם את עצמו בשעת מריבה, קומט אויס אז מיט דעם וואס אין ביי נישט מעניש מייענע רודפים האלט איך אויך די וועלט, פארדעם ברענגט מען מיר אויך געלט, מ'באעטל מיר פארן אויפהאלטן די וועלט, ממילא אויב אויז - האט ער געזאגט פאר די רביצין - לוינט זיך ענדערש אונז זאל מיר בלייבן מיט אונזער פרנסה און ליידן אביסל, ווי אידער אונז זאל מיר פארלירן די פרנסה", ע"כ.

ב"ק ארמו"ר בטאהש זי"ע

שיחות קודש

מוצש"ק תצוה - זכור

איפסק הילכתא בשו"ע (סי' תרצ"ד ס"ג) דאין מדקדקין במעות פורים אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנין לו. רמזו בזה בספרים הק', כי יד רומזת לבחינת מקבל, כי היד מקבלת כל דבר, וכאשר האדם מתפלל לקבל איזה השפעה מן השמים, הרי זה נקרא שפושט ידו, וכמו שנאמר במלחמת עמלק (שמות י"ז י"א) ויהי ידיו אמונה, ותרגם אונקלוס, והוה יהודה פרישן בצלו. וזהו "כל מי שפושט ידו ליטול", היינו כל הפושט ידו ביום הפורים לקבל ישועה מן השמים, "נותנין לו" וממלאין בקשתו, ואין מדקדקין במעות פורים, היינו שאין מדקדקין עם האדם, אם הוא ראוי שיתנו לו בקשתו או לא, אלא כל מה ששואל ממלאין לו מיד.

וזאת ראינו ביום הפורים אצל זקני הק' זי"ע, שכל מי שבא לקבל ישועה נושע מיד בכל משאלות לבבו, אף שגם בכל ימות השנה ראו זאת, ואלו הסמוכים אליו, לא ראו שום הבדל בענין זה בין יום הפורים לשאר כל ימות השנה, אלא שלעיני העולם הסתיר פעולותיו בכל ימות השנה, והלבישם קצת בדרך הטבע, כדי שלא יתפרסם שמו, מה שאין כן ביום הפורים לא הסתיר שום דבר, אלא פעל הכל בגלוי לעין כל, ולכן היה מפורסם בפי בני אדם, כי בפורים יכולין להוושע בטאהש, וכל העולם רעשו: "פורים בטאהש, פורים בטאהש".

ולכן בא ציבור גדול להסתופף בצל זקני הק' ביום הפורים. ולכבוד הציבור הנאספים, עמד להתפלל תפלת שחרית בשעה שמונה וחצי, מאוחר בשעה אחת מבכל יום. והוא עצמו ניגש לפני התיבה והתפלל בהתעוררות רב.

אחר הקריאה בתורה, חלץ שני זוגות תפילין של רש"י ושל ר"ת, שנהג להניחם יחדיו בעת התפלה, ולבש אז זוג אחר של תפילין, אשר זוג זה לבש רק אחת בשנה, לכבוד קריאת המגילה, ולא ידעתי סודן וענינן של תפילין אלו. קרא את המגילה

בהתלהבות גדולה וביחודים קדושים. כאשר גמרו קריאת המגילה וסדר התפלה, שתי לחיים וטעם לעקאך עם כל הציבור, ושמוחו ורקדו קצת לכבוד היום, אחר כך ניגנו פזמון בניגון התעוררות אשר גם אנו נוהגין לזמר, וסוף הפזמון מסתיים במילים: "ווייל דו ביסט א יוד", ובכל עת הנגינה שפך זקני הק' דמעות כנחל.

אחר כך נכנס לביתו לקיים מצות משלוח מנות, אחר כך חזר לבית המדרש ונטל ידיו לסעודה ברבים, סעודה זו ערך במהירות, בירך ברכת המזון ויצא מביהמ"ד. ובשעה 'אחת' בצהרים, חזר לבית המדרש ל"משתה היין", לפני השתיה אמר לשם יחוד על דעת הצדיקים וכו', והיה מונה והולך שמות צדיקים הרבה, הבעש"ט הק' ותלמידיו, עד הצדיקים הק' מזידיטשוב קאמארנא וראולא, ושם אביו הק' רבי משולם פייש, ושם רבו המובהק רבי אליעזר צבי מקאמארנא, ורבו הק' בעל שם שלמה ממונקאטש, וכן עוד הרבה צדיקים, כל צדיק בשמו ושם העיר שדר בה. אחר כך בירך בורא פרי הגפן בישיבה ושתה בישיבה, ומיד אחר כך עמד על רגליו והתחיל לדבר ענינים רמים ונוראים, ופעל ישועות לבני ישראל בכיות ובדמעות שלישי, וכל מי שהיה נוכח באותו מעמד שפך דמעות כמים, ס'אזי געווען דארט אסאך תשובה, אסאך התעוררות, אסאך טרערן זענען פארגאסן געווארן, לא בכיות מתוך עצבות או מתוך יאוש וצרה חלילה, אלא מרוב התרגשות על התגלות אלוקות שראו בעת ההיא, מ'האט געשפירט, מ'האט געזען ממש די שכינה, מ'קען נישט איבערגעבן ווי אזוי דאס איז געווען, מ'קען דאס ניטאמאל.

וצוה להביא לפניו גמרות ומדרשים וספרי הווהר, ופירש בהם פירושים ופשטים נפלאים, כמעין הנובע, ואני עמדתי אז סמוך לזקני הק' ממש, ושמעתי אז דברים נוראים ויצאים מפה קדשו, ופעם שמעתי

בעת ההיא שאמר בלשון זה: "אונז האב מיר זיך אויסגעבעטן ביים הייליגן באשעפער, אז ווער עס איז אונז מהנה מזו ביי אונז געהאלפן ווערן", (פעלנו אצל הבורא ברוך הוא שכל מי שמהנה אותנו חייב להוושע) זה הלשון ממש יצא מפה קדשו בהתרגשות נוראה

וכמה פעמים שמעתי ממנו שאמר בעת ההיא: "זאל איך אויסזאגן וואס עס טוט זיך אין הימל, איך טאר דאך נישט", (שאני גלה מה שנעשה בשמים הרי אסור) על דבריו אלה חזר כמה וכמה פעמים.

והיה מעורר רחמי שמים על בני ישראל, ופעל ישועות רבות, וכל דיבור שיצא מפיו בעת ההיא נתקיים. ודכינא מעשה שהיה בהיותו ילד ככן עשר או אחד עשר, שאז עדיין ערך את משתה היין בבית דירתו, והיה שם ציבור גדול, ובא הרה"ח ר' משה אהרן דייטש ז"ל הי"ד מקליינווארדין (אביו של הרה"ח ר' יצחק דייטש נ"י) יחד עם כמה אנשים, ובעת משתה היין היה קשה מאוד להזכיר איזה ענין פרטי לפני זקני הק', כי היה מדבר ומפרש ענינים רמים בלי הפסק, וכשהתחילו להזכיר לפניו איזה ענין, אמר: "איך ווייס איך ווייס", ור' משה אהרן רצה מאוד להזכיר לפניו בקשתו, לכן כאשר זקני הק' הפסיק רגע אחד מדיבוריו, צעק ר' משה אהרן ואמר: "רבי, מ'ויל אונז ארויסווארפן פון די דירה" (רוצים לזרוק אותנו מהדירה), ולא פירש בקשתו, מי רוצה לגרשו ובאיזו דירה מדובר. ענה זקני הק' לעומתו ואמר: "איך וויל אבער נישט", (אני איני רוצה בכך) אני עמדתי אז סמוך לזקני הק', וראיתי כי בדיבורים אלו "איך וויל אבער נישט", החליט החלטה גמורה ופסק בשמים שלא יורקו אותם. כאשר ר' משה אהרן שמע תשובת זקני הק', לא דיבר עוד דבר, אלא אמר אל האנשים שבאו עמו, כי אין צורך לדבר עוד מענין זה, כי כבר פעלו ישועה.

זי"ע ועכ"ל"א

ב"ק אדמו"ר בעל תורת מדרבי מוה"ר זי"ע

עוברות והנהגות - מסע לקברי צדיקים בפולין (ח"ג)

עניני הויזער

השמחה וההתחדשות בימי הפורים
אמרו חז"ל (שבת פח.) בדשעת מרתן תורה קיבלו ישראל את התורה ע"י כפיה ולא ברצון, שכפה עליהם הקב"ה את ההר כנגיית וכו', והדר קבלו בימי אחשורוש, דכתיב (אסתר ט. כו) קימו וקיבלו, קימו מה שקיבלו כבר. ופירש רש"י, מאהבת הנס שנעשה להם.

עיקר היום התורה בשמחה באהבה וברצון ובשמוחה

הנה זהו אחד מהטעמים ששמחים בפורים, שקיבלו או את התורה. דעד אז היה ע"י כפיה שכפה עליהן את ההר כנגיית, ואז קבלו את התורה מרצון ובשמחה. ואפ"ל שהרמוז בלשון קימו כלומר שקימו התורה, אשר עיקר קיום התורה הוא כשנעשה באהבה וברצון ומתוך שמחה, שאז מקיימים התורה כראוי וכנכון. וע"י שעשה להם הקב"ה את הנס, נתחזק האהבה אליו ית"ש בקרב לבם, וקיבלו את התורה ברצון.

גם כשיש להם כל טוב עושים ג"כ תשובה

ואפשר לומר הענין הוא, כי מקודם לא קיבלו עליהם את התורה אלא בשעה שהיו להם צרות, ולא כשהיה להם כל טוב, כדמצינו בגמרא (מגילה י. ד) על הפסוק (אסתר ג. י) ויסר המלך את טבעתו, שגדולה הסרת טבעת יותר מ"ח נביאים ושבע נביאות שנתבאו להם לישראל, שכולם לא החזירו למוטב, ואילו הסרת טבעת החזירו למוטב. וכן אמרו חז"ל (סנהדרין צו.) שהקב"ה מעמיד עליהם מלך שגזירותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב. אמנם לאחר שנעשה להם הנס, רצו לעשות תשובת המשקל, ולהראות שלא רק כשמעיק עליהם הצרות מקבלים עליהם את התורה, כי אם גם עכשיו שיש להם כבר כל טוב, עושים ג"כ תשובה. אידן ויולין מקבל זיין אפילו ווען זיי האבן אלעס גוטס, ובאמת דבר זה נתעורר בכל שנה ושנה.

והנה לכאורה קשה טובא, למה דוק בנס זה נתעוררו לקבל התורה ברצון, הלא היו כמה נסים לפני ישראל, שהיו יותר גדולים ונפלאים חוץ לדרך הטבע, כגון ירידת המן ומקום הארון אינו מן המדה וכיוצא בו, ולמה דוק בנס זה שלא היה בו כל כך שינוי הטבע, חזרו וקבלו התורה ברצון.

ההתחזקות בנס פורים שנתגלה כח הפנימי של בני ישראל

אכן יתבאר בהקדם מאמרם ז"ל (מגילה יב.) שאלו תלמידי את"ר שמעון בן יוחאי מפני מה נתייבו שונאיהן של

צאנו

בפולין נסעו ראשונה לצאנו, עיקר הסיבה שרצה רבינו זצ"ל לפקוד את ציונו של הרה"ק מצאנו זי"ע, כי אמר שרצה להשלים החוב של זקינו האהבת ישראל זי"ע, שהתחרט כל ימיו על שלא נסע לצאנו, ע"פ פקודת חותנו האמרי נועם זצ"ל.

כמו"כ ביקש פעם רבינו זצ"ל ביום כ"ה ניסן, להביא משקה לרגל הילולת הדברי חיים. וכשנ"י שאל רבינו מהו השייכות שלו לצאנו, אמר רבינו, "די זיידע זכרונו בברכה האט געזאגט, צאנו איז תורה, און מיט תורה האט יעדער א שייכות".

הגענו לצאנו ולא ידעו למצוא את האהל של הרה"ק מצאנו זי"ע, וכמעט התייאשו מזה, עד שהרה"ח ר' אלי' ניימאן עזר 'גארבידיזש טראק', ושאל את הדרייווער בלשון פולין "איפה ה'סמענטשאש' היהודי", ד' תיבות שלמד לעצמו בלשון פולין, על כל צרה שלא תבוא. הוא הוביל אותנו אל הציון, הגיעו לשם בשעה 2:00 אחר הצות הלילה, והי' חשך אפילה, האוהל ה' סגור, רק דרך החלונות ראו המצבות, רבינו הדלויו נרות ועמד ליד האוהל וסיימו ספר רביעי בהתעוררות גורא.

על הציון של הרה"ק מצאנו זי"ע, מסר רבינו זצ"ל את השליחות של הגרי"א יונגער שליט"א, אבד"ק יריאים במאנסי ופעל שם ישועה עבור בנו, וכה סיפר הגרי"א:

ביום כ"ה ניסן תשל"ז אחוז לזוג' תחי' חבלי לידה, והלכנו לבית החולים בשעטומ"צ. למי עשה בעת הלידה אירעו כמה תקלות ל"ע וני' סתבך הענין. קראתי אז למאנסי, להוכיז אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע, וכן לאנטווערפן להוכיז אצל הרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל, ובורן השם נודל לי' בן זכר למזל טוב. הכל אצל התינוק היה בסדר, והתכונתי להכניסו לבריתו של אב' רהם אבינו ע"ה בעתו ובזמנו בעוז השם.

והנה כמה שעות קודם ה'זואנאכט', קיב' לתי הודעה מבית החולים, מווג' תחי' שעדיין היתה שם עוז, עקב ההסתככות בעת הלידה, ואמרו לי שהרך הנוול קיבל קצת חום, ונתהווה לו 'אינפעקשן' בגופו, וצריכים לדחות את הברית. באותו זמן לא היה נראה עדיין כדבר רציני, וקיווינו לד' שהכל יעבור בשלום.

אולם מן השמים רבו אחרת, והתרופות [אנטיביאטיק] שנתנו בני החולים לא הועי' לו, מחמת שעדיין לא היו לו הילד ה"אנטי-באדי"ס" בגופו, שנצרך ללחום נגד ה'אינפעקשן', וה'איימיון סיסטעם' עדיין לא התפתח אצלו. שלשה פעמים ביום עשו בדיקות דם, בכדי ליהודע אם כבר גידל 'אנטי-באדי"ס' בגופו.

והנה עברו כמה ימים, והמצב לא התקדם כלום, עד שרח"ל נכנס ה'אינפעקשן' בתוך מער' כת הדם, או אז אמרו לנו שאין המצב פשוט כלל, והעבירו את הילד לבית החולים מיוחד לתינוקות מאנטריאל, והוצרכו להחיותו ע"י אינטי-רוינעס דרך ראשו, ממעל למח שלו.

בינתיים עברו יום אחר יום, והילד התי' חיל 'אינצוגיין', ונעשה רוה יותר ויותר, עד שהאינפעקשן נכנס לתוך הכבד, והיה נראה גרוע

כ"כ, עד שלא הייתי ביכולתי אף להסתכל בפני התינוק ר"ל, מחמת מראהו לדוע.

כל העסקנים בימים ההם נכנסו בעובי הקור' רה, לראות איך יכולים להקל מעלינו. כן הוכרתי הענין אצל האדמו"רים וגוטע אידן, וביותר אצל כ"ק אדמו"ר זי"ע, שהייתי מקורב אליו כנ"ל.

בימים ההם הועיקו את הרופא גדול מטא-ראנטא, וגם הוא אמר לנו (דיבר באידיש): "לא" מיר זיך נישט נאריש מאכן, ס'איז א פראגע פון עטליכע טעג".

זוג' תחי' שעדיין לא התאוששה מהענינים שלה, ושכבה בבית אחותה תחי', ביקשה ממני שהיא רוצה לראות את בנה אך הפעם, ולהפריד ממנו לחלוטין ר"ל.

כך עברו הימים, ובכל יום ויום נסעתי מהישיבה - שהייתי שם מגיד שיעור - לבקת את זוג' תחי', ומשם לבקר ולפקח על התינוק בבית החולים. כשהגעתי היה ה'נורס' שם אומר לי שוב ושוב בכל יום ויום, שעדיין לא מצאו לדא' בונינו שום 'אנטי-באדי"ס'.

הגיעו למצב, שאמרו הרופאים שאף אם כבר יהיו לו 'אנטי-באדי"ס', קשה להאמין שעוד יח' זור לאיתנו ה"י. ואף כשרצו לנתח את התינוק על לבו, שכבר היה ניווק בימים ההם, לא הנח תי להם, בחושבי שחבל על הסבל והעינויים, כי באמת אין להם עוד מה לעשות.

והנה בהיותינו אובדי עצות, עזר לנו את השל"ת ולא עזב חסדו מאתנו. ובחודש אייר התי' בשטרן שב"ק אדמו"ר זי"ע מתכונן לנסוע למי קומות הקדושים בפולין, ובין המקומות שפיקדו שם, הוא ציונו של הרה"ק מצאנו זצ"ל.

וה' נתן בי חכמה, ועלה אז בדעתי, היות והכל התחיל ביום כ"ה ניסן, יומא ה'הילולא של הרה"ק מצאנו, ע"כ אשאל שליח להרה"ק זצ"ל, ואמנה לזה את כ"ק אדמו"ר זצ"ל, לעורר רחמים על התינוק בצאנו, והרגשתי אז שבאם יבירא התי' נוק, אתן לו ואוסיף את השם 'חיים' ע"ש הרה"ק מצאנו, ובזכות זה יבירא התינוק.

הרהבתי עוז בנפשי, וקראתי להרב ר' יצחק שטרן, וביקשתי ממנו שיכנס אל הקודש, וימי' סור לו את הפתקא עם נוסח השליחות, ויבקש אם אדמו"ר זי"ע מסכים לקרוא את הפתקא והשליחות אצל הציון בצאנו.

כאשר הציע ר' יצחק את הדבר בפני רבינו זצ"ל, אמר שבתחילה לא היה בדעתו לקבל פת' קאות מכל העולם, מלבד אצל הרמ"א בקראקא, ובליעונסק. אלא כאשר הודמן לפניו דבר כזה, בעו"ה יזכירנו אצל הציון, וביקש למסור את הק' ויטל ביד בנו [כ"ק האדמו"ר ממאנסי] שליט"א שיתרנו לו בצאנו.

בינתיים הודעה המצב אצל בני עוד ועוד, כבר השתדלתי לקבל את הגור דין באהבה, וכל החב' רים והידידים ניסו לחזק אותנו בכל מיני אופנים, והמתינו ר"ל על הגרוע ביותר.

והנה באחד מן הימים, כאשר הגעתי לבית החולים כמדי יום ביום, רץ בקראתי ה'נורס', וב' שמחה רבה אמר לי, שהיה היום 'צאמלופעניש' מכל הרופאים, כי תוצאות הבדיקות הראו על התפתחות ה'אנטי באדי"ס' ברמה גבוהה. ברם

כ"ק ארמו"ר בעל תורת מרדכי מוויזניץ זצ"ל

יובל דהילולא

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאלוב זצ"ל

זצ"ל את הרה"ח ר' יחיאל שטיינמעץ הי"ד, ואמר לו שרוצה לנסוע למדינתאפאוע לבקר את הרה"ק רבי משה מקאלוב זצ"ל. והתחיל לומר דברים בלתי מובנים, שאף אחד לא עמד על פשרו, ובתוך הדברים הפטיר ואמר, "צריכים לעבוד על תיקון המידות". ולא ה' שום שייכות בין דבריו לבין הנסיעה, וגם ר' יחיאל לא הבין פשר הדבר. למעשה לא נסע כ"ק אאזמו"ר זצ"ל באותו לילה, ובאותם הימים הגיע האדמו"ר מקאלוב לגרויסווארדיין בליקור אצל רופא, וכ"ק אאזמו"ר זצ"ל הלך אליו לבקרו. מספרים שכ"ק אאזמו"ר זצ"ל הורה לנעול את הדלת, ונותרו שניהם לבדם ושוחחו במשך שעה ארוכה, ושבועיים לאחר מכן נפטר הרה"ק מקאלוב זצ"ל.

(ספר זכר קדשו, סיפורי רבינו)

עוברות ורהגות - המישר

הרבי מתעניין בשלום הילד הזה, והיה שואל בכל פעם, "וואס מאכט דאס קינד", עד שבאחת מן הקווטלעך של שאל עליו עוד, ומני אז היה נראה שעושה עצמו כאילו לא ידע את הנעשה, והיה לפלא.

ימים עברו, והנה בני שליט"א כבר הקים את ביתו, ולפני כמה שנים חיתן בני את בנו בכורו הי"ח. אז אמרתי לבני, שהיות ועוד לך ה' בקי" שור החיתון של בנך בכורך, ברצוני להכנס אל הכיבי מוויזניץ לקבל ברכת מול טוב, ולבשר לו את השמחה הגדולה אצל הבן שפעל אז בצאנו.

אומר ועושה, נכנסתי עם בני ונכדי החתן, והיה נוכח שם ידידי הגדו"צ ר' מנחם ארנסטר שליט"א. ובמים ההם כבר נחשכו מאור עיניו של הרבי זצ"ל, והיו יכולים לשוחח עמו באריכות יותר. והתחלתי לגולל את כל הסיפור מתחילתה ועד סופה. וגם אמרתי לו שבראשית התקופה היה רבינו שואל עליו, ופתאום הפסיק מלשאל עוד. הרבי ישב במאור פנים והביע שמחתו לאן שהגענו, ובחיבה יתירה [אף שברדך כלל היה מקבל כ"א בסבר פנים יפות, הרגשתי שכאן היה הרגשתי יתירה בזה] העניק 'גלעט' לבני ונכדי החתן, הי"ח.

לפני כמה שנים השתתפתי בסעודת ההילולא של הרה"ק מצאנו, בביהמ"ד שינאווא במאנסי, וסיפורתי בפני הקהל את הסיפור הנורא וישועת ה', בזכותו של בעל ההילולא זצ"ל. הכריז כ"ק האדמו"ר משינאווא זצ"ל: א ודאי אז מען האט אזא שליח, קען מען פועל'ן.

(ספר בדרכי אבות)

איכפת ליה באיזה מצב הוא עומד. שאפילו אם יהיה עומד במצב של ארוך המן, ע"כ זה יתחוק בשמחה וישים בה' מבטחו, שיעלה בידו לקבל על עצמו באמת, להתנהג בדרך הישר והטוב מכאן ולהבא.

(גליון דרכה של תורה, ישיבת וויזניץ, בלומינגטראו נ.י.)

פעם אחת הי' כ"ק אאזמו"ר זצ"ל בסמיכות לקאלוב, בתקופת היארצייט של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאלוב זצ"ל, ע"כ הלך להשתטח על ציונו הק'. אולם לא רצה ללכת ביום היארצייט (ו' אדר), שלא להפסיד להאדמו"רים שהיו רגילים לבוא בכל שנה לקאלוב, ע"כ הלך ביום שלפני היארצייט - ו' אדר. בשנת תש"ד הייתי על הציון עם כ"ק אאזמו"ר זצ"ל.

כאשר הגיע רב מיוחס מאנגואן, לעריכת השולחן של כ"ק אאזמו"ר זצ"ל, כיבדו כ"ק אאזמו"ר זצ"ל לזמר הניגון המיוחס להרה"ק מקאלוב זצ"ל. גם היתה תקופה אחת, שזימרו אותו בכל ליל שב"ק.

בשנה האחרונה לחיי כ"ק אאזמו"ר זצ"ל, במוצאי אחרון של פסח, קרא כ"ק אאזמו"ר

הוסיף הנורס ואמר, שעם כל זה עדיין הרופאים מסופקים אם יועילו עוד האנטיביאטיק במצב כזה.

בתקופה זו לא היה לי מח בקדקדי, לצרף דבר אחד אל השני ולקשר השייכות ביניהם, אבל למעשה התברר אח"כ, שגם זה אירע תוך מעט לעת, מעת שהיה רבינו זצ"ל על הציון בצאנו.

תודה לה', מיום הנ"ל השתנה המצב לטובה מיום ליום. ולאחר עשרה ימים כבר היה תתינוק בריא ושלם, ונשתחרר מבית החולים, ולא היה ניכר עליו כלום מהמצב הקודם, שהיה שרוי בתוכו.

הדבר עורר תמיהה רבתי אצל הרופאים, וזי' כוויני דלאחר ב' שבועות כשחזרנו לביה"ח עקב הבדיקות, הבחנתי איך שהרופא מעיין ומסתכל בהילד בלי הרף, ונפחדתי קצת מה מתרחש שוב, ושאלתי אותו אם משהו לא בסדר, ואמר לי "אדרבה, אלא שאינו יכול להאמין על הנס הגדול שאירע לנו.

לפני כמה שנים שמעתי, שהבעל דבר ניסה להפריע את הדבר, והיה שם איזה מכשול להגיע לצאנו, והגיעו לשם כבר באמצע הלילה ולא ידעו מקום כבודו איה, והיו שאמרו כבר: "או מאן באה נישט, קען מען נישט". אך ברגע האחרון כ"ק הישועה, ומאן דהו הראה להם על הציון, והאהל היה סגור, ורבינו זצ"ל אמר תהלים מבחוץ. ואמרו לי אח"כ שרבינו אמר את הנוסח שכתבתי מתוך כתב השליחות, ולא עשה מזה עסק גדול, רק הכל בפשטות.

במשך כשלוש שנים אחר המעשה הפלא, כל פעם שנכנסתי עם קוויטל אל הרבי זצ"ל, היה

ישראל שבאותו הדור כליה וכו', אמרו להם מפני שהשתחו לצלם, אמרו להם וכי משאו פנים יש בדבר, אמרו להם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה עמך אלא לפנים. ורצונו לומר, שאף שבמעשה השתחו לצלם, עם כל זה כיון שבפנימיות לבם היה שלם עם הש"ת, וזכו להושיע.

ועל פי כל זה יובן היטב, דהנה באמת כל איש ישראל משתוקק לילך בדרך הישר והטוב, אמנם הדבר המעכב ביותר הוא היאוש, שבראות האדם שכבר התחיל כמה פעמים ללמוד ולהתפלל, ולא עלה בידו להמשיך בדרכו, וכמו"כ בעניני קדושה וטהרה, שכבר התאמץ כמה פעמים להתנהג כראוי בקדושה וטהרה, ועם כל זה חזר ונכשל ונפל ממדרגתו, נופל בדעות ומתיאש, וחושב שאינו מסוגל כבר להתעלות. ואפילו אם מגיע אליו התעוררות לתקן מעשיו, הוא מחדהו אלמחר ולאחר זמן, ובלבו חושב מה לי לנסות ולהתחיל מחדש, הלא ממילא לא יועיל לי, כי אפול עוד הפעם, וככה עוברים עליו ימיו ושנותיו.

אמנם בשעת הנס פורים, שראו אז גודל יקף ערך הפנימיות הטובה של בני ישראל, שאף שבפועל עשו עבירה שהשתחו לצלם, עם כל זה כיון שלבם היה שלם עם הש"ת זכו להישועה, בא עי"ז לבני ישראל כח התחזקות, שאף אם האדם נופל כמה פעמים ממדרגתו, עם כל זה אין לו להתיאש, שכיין שבפנימיות לבו הוא משתוקק תמיד לעשות צדן הבורא יתברך בכל נפשו, סוף כל סוף יזכה להתגבר על כל המכשולים, ולהתנהג בדרך הישר והטוב. ובכח ההתחזקות הזה קבלו על עצמם אז את התורה מחדש, וזהו שאמרו הדר קבלוה ברצו'ן, רצה לומר ע"י שנתגלה להם כח הרצון של בני ישראל, הגיע להם כח השמחה וההתחזקות שלא יתייראו מן הנפילות, ולכן קבלו על עצמם התורה ברצון ולא בכפייה.

נכנס יין יצא סוד דפנימיות בני' לטובה בכל מצב שהם

ועל דרך זה יש לפרש מה שתקנו חז"ל (שם ז'): מיחייב איניש לבסומי בפוראי עד דלא ידע בין ארוך המן לברוך מרדכי. ארוך המן מרומז לכח הרע שיש בלב האדם, וברוך מרדכי מרומז לחלק הטוב. והנה אמרו חז"ל (עירובין סה ע"א) נכנס יין יצא סוד, והיינו שע"י שתיית היין וכח השמחה שנכנסת בלב האדם, מתגלה הסוד של פנימיות נפש הישראל משתוקק רק לטוב, שכל אחד מישראל מוכן ומזומן למסור נפשו כדי לעשות צדן הבורא יתברך. וכיון שמתגלה הסוד

הזה, יוכל האדם להתחזק שבאיזה מצב שהוא נמצא, עדיין הוא משתוקק לטוב.

השמחה ע"י הבטחון בה' שייכה להשלים עצמו

וזהו שאמרו מיחייב איניש לבסומי שיתחזק כ"כ בכח השמחה בפוראי, עד דלא ידע וכו', רצה לומר שלא יהיה

עוברות והנהגות

מקוה

א) כ"ק אדמו"ר שליט"א מירושלים חוזר בשם רבינו זי"ע שבמקוה צריכים לכוין "זיך אפטוהן פון די שלעכט'ס און ממשך זיין די רוחניות" (להפדע מהרע ולהמשיך על עצמו רוחניות).

ב) כידוע האריך רבינו זי"ע בעבודת המקוה ושהה שם לזמן מרובה והרבה קוויטלעך לקח עמו להזכירם בתוך המקוה, וכמה פעמים (כשרבינו ה' במקוה ארעי) היו יכולים לשמוע קולו בקודש ששופך שיח לפני הקב"ה, וכדוגמא מספר הרב מאיר דוד שקולא שליט"א ששמע פעם בעת הטבילה שרבינו אומר: "רבינו של עולם, האב שוין רחמנות אויף דיר אליין".

ג) ביו"ט אחרון של פסח שאלו אותו אם נוהג לילך לטבול לפני יו"ט שני של גלויות, וענה שלא, "פאר'ן סדר איז מען געגאנגען" (וכן בשמחת תורה הלך לפני ההקפות אבל משום קדושת יו"ט שני בלבד אמר שלא נהג ללכת).

ד) כששמע פעם האימרא שיש כמה מקומות שלא נוהגים בר"ה לטבול לפני התקיעות "ווייל שחרית איז נישט מטמא" (ששחרית אינו מטמא), נהג מזה, אבל אמר מיד: "מ'גייט נישט ווייל מ'איז טמא, מ'גייט צו מוסיף זיין קדושה" (אין הולכים כי נטמאו הולכים להוסיף קדושה).

ה) פעם כששתה המשקה לצורך בריאותו אמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א מירושלים שאח"כ יש עוד השתדלות לרפואה שאפשר שגם מועיל, והוא 'וארעמע מקוה'. ורבינו תיקן את דבריו ואמר "זיכער". (לא שזה אפשר מועיל אלא שודאי מועיל). ואח"כ אמר: "מ'דארף ווערד זיין צו מקבל זיין די השפעות".

ו) פעם היו לרבינו יסורים ברגליו וכשאמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א מירושלים שיזמין רופא, עיכבו רבינו: "לאמיר כאפן א מקוה", שחשש שהרופא יקבע שיש לו רוי"ו ויאסור לו לטבול במקוה...

ז) פעם כשה' לו רויז אסר עליו הרופא לילך למקוה, ובעת שנתרפא וכבר

עוברות ואמרים נעימים מנרולי הדרות

כ"ק אדמו"ר הרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע

אמרות טהורות

א -

תפלה מתקן את החסרון שמצד המקבל שח כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

שמעתי לפרש ממשיה דהרה"ק רבי ישראל מטשארטקוב זי"ע, ככוונת אמרם ז"ל (ויקרא פ"ה, ה) תפלה עושה מחצה, אשר לכאורה יפלא למה לא יפעול התפלה רק מחצה הלא קרוב ה' לכל קוראיו, (ומה שלמדו חז"ל את שם) מתפלת משה רע"ה שלא נתקבל תפלתו רק על מחצה ורק אלעזר ואיתנו נשארו בחיים, הלא י"ל שזה ה' רק אז כי ה' קטרוג גדול בהחטא הידוע במדבר, אבל למה יאמרו כלל לתמיד על הדבר הזה והש"ת הלא טוב ומטיב הוא).

ופירש הרה"ק מטשארטקוב זי"ע, כי הנהגה בהשפעות הנשפעים מהש"ת יש שני צדדים צד המשפיע וצד המקבל, והנה מצד המשפיע הש"ת שהוא מקור הטוב ומודרך הטוב להטיב, בוודאי לא ה' נחסר שום השפעה מבני ישראל, אכן החסרון הוא מצד המקבלים, שעל ידי החטאים והעוונות נעשו מסכים המבדילים, שלא יוכלו לקבל את ההשפעות הטובות הנשפעים מלעילא.

ואמר הרה"ק שעל זה פועל התפלה לתקן את החסרון שמצד המקבל, וזהו כוונת מאמרם ז"ל שתפלה עושה (מלשון תיקון) ומתקן את המחצה השני' של ההשפעה דהיינו החסרון שמצד המקבל. עכרבה"ק.

ועל דרך זה פירש אאמו"ר הגה"ק מהרי"א זי"ע בהפ"ה רועי לא אחסר, עפ"י מחז"ל (קידושין פ"ב:) רשב"א אומר מימי לא ראיתי צבי קייץ וארי סבל וכו' והם מתפרנסים שלא בצער והם לא נבראו אלא לשמשנו וכו' מה אלו שלא נבראו אלא לשמשנו מתפרנסים שלא בצער ואני שנבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי, ע"כ, הרי לנו שהקב"ה משפיע פרנסה וכדומה, אמנם החסרון הוא מצד המקבלים שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי, וזוהו פ"י אאמו"ר זי"ע 'ה' רועי, הש"ת רועה אותי ומשפיע את פרנסתי, אכן בקשתי הוא ש'לא אחסר', שהחסרון שבי שהרעותי את מעשי וכו' לא יחסרו את פרנסתי. (כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זי"ע - קדושת אליעזר וכ"ה בתהלים כג, א בהוספה מאביו)

ב -

ישועת ישראל ע"י שמביט השי"ת ברשעת הגויים

שח כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

הרה"ק מטשארטקוב זי"ע אמר בקדושו: דיש שני מיני השפעות אשר הקב"ה מושפיע לבני ישראל, הא' מצד הגמול והחסד לפי מעשיהם הטובים, ומפרי מעלליהם יאכלו, והב' מצד מדת הגבורה, דהיינו כשאין להם ח"ו זכות מצד עצמם, הקב"ה מביט ברשעת האומות העולם, ומתמלא עליהם עברה וזעם, ולעומתם נמשך על בני ישראל חסד ורחמים.

בזוה מפרש בומר כל מקדש, 'משוך חסדך לידועיך אל קנא ונוקם', רצ"ל דעל ידי העברה וזעם והנקמה באומות, ימשיך השי"ת חסד לידועיך, המה בני ישראל, עכרבה"ק. (ופירושו זה בומר משוך חסדך, שמעתי כן מפ"י אאמו"ר הגה"ק מהרי"א זי"ע בשם רבינו אור ישראל וקדושו הבעש"ט הקי זי"ע).

ומוסיף מרן רבינו זי"ע, ואולי אף כאשר יש זכות ומעש ביידינו, עם כל זה עתירתנו קדם אבונן דבשמיא, שיושיע לנו מצד מדת הדין בשונאינו, כדי שלא ינוכה מזכויותנו לעולם הבא, וישארו בשלימותם. (כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זי"ע - נוע"א פר' תשא)

ג -

על גדרים וסייגים ישנו שכר מצוה אף בהאי עלמא

שח כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זצוק"ל:

הרה"ק מטשארטקוב זי"ע אמר בשם צדיקים, שעל אף דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל על תוספת גדרים שאדם מקדש עצמו במותר לו בתוספת חיוב, על זה מקבל שכרו משלם גם בעולם הזה, שכן על שכר זה לא מתייחס קטרוגם וטענתם של עשו ועמלק, כי הנה עשו ועמלק הרי באים בטענה לפני הש"ת, שטוב 'עולם הזה' שייך רק להם ולא לישראל, מכיון שיעקב נטל לחלקו 'עולם הבא' ועשו נטל טוב 'עולם הזה', ובאמת מחמת קטרוג זה 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא', אבל על הגדרים וסייגים שאדם מוסיף מצד עצמו ודאי מקבל שכרו אף בעוה"ז.

(כ"ק מרן אדמו"ר הנוע"א זי"ע - נוע"א פר' כי תצא)

הרה"ק בעל 'ארבת ישראל' מייזמיר זי"ע

עובדות וסיפורים

א -

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

פעם איקלעו יחדיו הני תרי קדושים הרה"ק רבי ישראל מויזניץ זי"ע והרה"ק ה'מנחת

אלעזר' ממונקאטש זי"ע, בעיירת מרפא לצורך בריאותם, והודמן להם הצורך לנסוע בעגלה אחת לשאוף אויר צה, וברוב ענותנותם התווכחו בניניהם ארוכות מי יעלה ראשונה על העגלה, עד שהתרצה הרה"ק האהבת ישראל זי"ע לעלות ראשונה, אחרי כמה שנים התברר

ב"ק אדמו"ר מסקולען זי"ע

עוברות ואמרים נעימים מגדולי הדורות - המשך

בין ציבור האלפים שבאו לשבת זו, הגיע גם אבי הק' זי"ע ממקום מגוריו בטשעראנוויץ יחד עם הילדים היתומים שגידל, ממחרת השבת היה צריך אאמו"ר זי"ע לחזור לטשעראנוויץ לצרכי הכלל, והיה מאד קשה להתקרב למעון האהבת ישראל זי"ע מחמת הציבור העצום שהתאסף שם, ואחו מו"ר הרה"ק ה'דמשק אליעזר זי"ע בידי אאמו"ר ופילס לו הדרך, לו ולבניו היתומים כשהוא מכריז בקול "כבוד התורה" כבוד התורה".

הרה"ק האהבת ישראל זי"ע בירך את אבי הק' בזה"ל: "איר זאלט נעמען פון דא השפעות פאר אידן". (כ"י)

ד - ד

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

דרכו בקודש של הרבי הזקן מו"ר זי"ע היה בהסתר גדול, פעם אחת הגיע אליו טעלעגראם ובו הוכרה על איוה חולה מטוכן רח"ל, תיכף כשראה את שם החולה, נענה ואמר שכבר הוטב להחולה ב"ה, ברם מיד תפס את עצמו שהסגיר את רוח קדשו בפליטת פיו, לכן הוסיף ובירך שהש"ת יעזור שיוטב וישתפר מצבו.

כמו כן אירע והגיע טעלעגראם על מקשה לילד רח"ל, והיה זה בשבת בלילה, כך שכבר לא יכלו לעמוד בקשר, ואמר האהבת ישראל זי"ע מול טוב אבן זכר! וכדרכו בקדשו ניסה להסתיר מדריגתו, ואמר שידע זאת מהמספר שרשום על הטעלעגראם, שהיה רשום מספר כמניין זכר, במקום גדלותו שם אתה מוצא ענוותנותו.

אמרות טהורות

שח כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

הרבי הזקן מו"ר זי"ע אמר כמה וכמה שנים קודם השואה האיומה, אוי! מתיירא אני ממה שיבוא חלילה על עם ישראל, על זה שאין נוהרים על גזיות שערות האשה.

מצוה פון זכור את יום השבת לקדשו, או מ'האט יעדן טאג אינזין שבת - חוץ וואס מ'האט אינזין ביים 'יום' (שעפ"י הרמב"ן יוצאים אז החיוב של זכור את יום השבת לקדשו. ונהגו רבותינו שלפני אמירת היום אמרו "זכור את יום השבת לקדשו, היום יום וכו'), האט מען אויך אינזין אין מקוה, און דאס ברענגט קדושה וטהרה".

עומק כוונתם בחילופי הדברים שביניהם, כי הרה"ק מו"ר זי"ע נסתלק בב' סיון (תרצ"ו), ולשנה הבאה באותו יום בדיוק נסתלק לבית עולמו הרה"ק ממונקאטש זי"ע ומי יבוא בסוד קדושים. (רב"ק)

ב - ב

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

פעם אחד הגיע הרה"ק האהבת ישראל מו"ר זי"ע לשבות שבחו באחד מערי רומניה, ובליל שבת קודש הלך להתפלל ב'שטאטישע שוהל' (ביה"כ העירוני) שהיה שייך לקהילות האשכנזים, לפני קבלת שבת ניגש הרב דמתא להרה"ק זי"ע בבקשה שלא יאמר 'כגונא' בתפלה וכמנהג המקום, הרה"ק בעונותו סבר וקיבל, כאשר ניגש הרה"ק לקבלת שבת, התפלל כדרכו ברשפי אש קודש, וכמובן שכה לגמרי מהתנאי שהתנו עמו, ואמר כגונא בהתלהבות יתירה.

אחר התפלה ניגש הרב אל הרה"ק זי"ע ותבע לדעת למה לא עמד בביבורו, התנצל האהבת ישראל זי"ע וענה: אנו אומרים אחר 'שולם עליכם' בליל שבת, 'זוכינו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה ומתוך עושר וכבוד ומתוך מיעוט עוונות', וקשה: מילא שמחה, עושר וכבוד, הרי הם דברים טובים ומבורכים, אבל מיעוט עוונות? וכי מיעוט עוונות דבר טוב הוא? אתמהא.

וענה הרה"ק: אלא מאי, מבקשים אנו מיעוט עוונות מסוג זה - 'אזעלכע סארט עבירות ווי צו זאגן 'כגונא' אין אשכנזישע שוהל'...'. (כ"י)

ג - ג

סיפר כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע:

בשבת חנוכה תרצ"ו שהה הרה"ק האהבת ישראל זי"ע בעיירה ויז'ניץ בפעם האחרונה בחייו (שהיה בא מדי שנה ממקום מגוריו בגראסוארדיין לויז'ניץ, להילולת אביו הרה"ק האמרי ברוך זי"ע החל ב' סליו), חקוק בזכרוני השבתות המרוממות בצל הקודש שזכינו תלמידי ישיבת מו"ר הרה"ק בעל ה'דמשק אליעזר זי"ע, לחוות מדי שנה בשנה בתקופה זו.

וכששאלו אותו כמה לטבול בערש"ק, השיב: "מוסיף זיין אויף וויפל מ'טובל'ט זיך צוויי טבילות, אינזין האבן צו קענען מקבל זיין די נשמה יתירה, די צוויי מלאכים, און די אבות וואס קומען אראפ צו די סעודות".

ולאיש אחר ששאל את רבינו כמה לטבול, אמר: "זיבן טבילות, אינזין האבן די זכות פון שבת קודש זאל מטהר זיין, אזוי איז מען אויך מקיים די

הרשה לו ללכת למקוה התנה עמו שלא ילך יותר מפעם א' ביום. רבינו רצה באותו יום ללכת לפקוד את ציונו הק' של כ"ק אביו זי"ע ושאל אותו כ"ק אדמו"ר שליט"א מירושלים מתי עדיף לו ללכת למקוה, לפני הליכתו לבית החיים או לאחריו? (בשני זמנים אלו הקפיד רבינו מאוד לטבול) והשיב רבינו: "עצט (- לפני בית החיים). שפעטער וועל איך מיך שוין אריינגעבענען" (עכשיו עדיף ואח"כ כבר אתגב למקוה)...

ח) סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א מירושלים שפעם באמצע הלילה חזר רבינו מלוית המת, ורבינו הקפיד אז ללכת למקוה, אבל המשמשים - מפאת השעה המאוחרת - ניסו להשכיח מרבינו ענין המקוה, ומיד כשהגיעו לביתו נאווה קודש הלכו מיד בדרך עליה לבית והם שמחו שהי' נראה להם שבפעם הזאת הצליחו. ובאמת הצליחו. אכן כשהכניסו לרבינו לטעום סעודת היום לא רצה להכניס כלום לפיו מפני שעדיין לא הי'ה במקוה... ולא היה אל מי לדבר. רבינו לא אכל כלום באותו לילה עד שהלך למקוה, ובתוך כך עלה עמוד השחר והתפללו אז לפנות בוקר ורק אח"כ הסכים לאכול...

ט) פעם אסר הרופא לא' מנכדיו ללכת למקוה, וכשנודע לרבינו זאת חשש שלא יציית לדברי הרופא, ושלח את המשב"ק לקרוא לנכדו, וכשבא לפניו אמר: מ'דארף וויסן, מ'דארף זיך אכטונג געבן ביי אזעלכע פעלער, ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, מ'האט נישט קיין רעכט זיך אליין מחבל זיין' (צריך לדעת שבאופנים אלו צריך להישמר ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, אין לאדם רשות לחבל בעצמו).

י) בענין מספר הטבילות שטבל רבינו זי"ע און לנו ידיעה אבל גם מה שהורה לשואליו לא היה בדרך קבוע וכדלהלן. שאלו אותו כמה לטבול והשיב: "ניין טבילות". וכששאלו מה יש לכויך, ענה: מ'דארף אינזין האבן איך טובל זיך פאר'ן אייבערשט'ס וועגן, קענען לערנען און דאווענען בטהרה" (לטבול) לשם שמים שיהיה אפשר ללמוד ולהתפלל בטהרה).

מחשבת חיים

חידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע וענינא דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך וצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת פקודי - שנה י' גליון שפ"ה (י"ב)

מאוצר החיים

בענין סדר לבישת הבגדים בזמנינו

תשובה מכת"י

בס"ד, כ"ב תמוז תשמ"ז, ציריך יצ"ו
להבחור היקר וכו'.

אחדשה"ט, שמחתי לקבל מכתבך עם ד"ת, וברכתי
שתזכה לברכה והצלחה בכל הענינים.

וע"ד שאלתך בהא דבשו"ע (סימן ב' ס"א) כתב המחבר
לא ילבש חלוק מיושב, אלא יקח חלוקין ויכניס בו ראשו
וזרועותיו בעודנו שוכב, ונמצא כשיקום שהוא מכוסה.
ולכא"ו בזמנינו שהחלוק הוא קצר, א"כ היה צריך לשנות
סדר הליבישה וללבוש המכנסים תחילה.

לכאורה דברך מסתברים, דצריך ללבוש המכנסיים
תחילה, כשהחלוק קצר. ובאמת סדר לבישה בגדי כהונה
הוא המכנסיים תחילה והמצנפת בסוף, כמבואר ברמב"ם
(ריש פרק י' מהלכות כלי המקדש) כיצד סדר לבישת הבגדים,
לובש המכנסים תחלה וכו'. [ואף דיש לדחות דבגדי
כהונה שאני דגוה"כ הוא, עיין יומא (דף כ"ג ע"ב) שנאמר
ומכנסי בד ילבש על בשרו וכו' ע"ש. מ"מ הרי חזינן סדר
הלבישה דכהנים שהוא באופן הזה דמכנסים תחילה].

אולם בשבת (דף ס"א ע"א) מבואר דהרוצה לסוך כל
גופו, סך ראשו תחילה מפני שהוא מלך על כל אבריו.
[ומסתבר שהלב שני לו, עיין להלן]. ועיין בדרכי משה
(סימן ב') שכתב דה"ה ברחיצה. הביאו במשנה ברורה (שם
סק"ז).

והנה בכף החיים (שם אות טו) הביא בשם הרב בן איש
חי, וז"ל: וכן שלובש מלבושיו, ילבש על ראשו תחילה,
אך סגי בכובע קטן הדק שלובש בראשו תחת הכובע
הגדול, או המצנפת, ובני אדם שאין להם כובע תחתון,
כי אם כובע אחד האדום שקורין פייס, ילבש תחילה
קודם החלוק, עכ"ל. ואולי זה הטעם שרבים לובשים
קודם הראש, ואח"כ החלוק, דהיינו הלב, וכנ"ל. ולפי"ז גם
בזמנינו יכסה מיד ראשו, ואח"כ ילבש חלוק, ורק אח"כ
המכנסיים, וכסדר השו"ע.

והנני בזה דושה"ט בלונ"ח והצלחה בתורה וירא"ש

משה חיים שמרלר

מבאר החיים

עשיית המשכן ע"י בצלאל היתה רק משום ציווי ה' ואפ' אי לא היה מבין טעמים וסודם

וירא משה את כל המלאכה
והנה עשו אתה כאשר צוה ה' כן
עשו ויברך אותם משה (שמות ל"ט
מ"א). ובאזה"ק שאל מה טעם חזר
לומר פעם ב' כן עשו, ועיי"ש מה
שביאר בכמה אופנים.
ואולי יש לומר שבצלאל אמנם
היה יודע לצרף אותיות שנבראו
בהן שמים וארץ והבין הטעם של
ציווי ה' במעשה המשכן, שמוא
תאמר שעשה הכל כאשר צוה ה'
משום שהבין כל הציווים וכן הבינו
כל שאר החכמים, לכן חזר הכתוב
ואמר כן עשו, כלומר שעשו הכל
רק מחמת ציווי ה' וגם לו לא היו
מבינים היו עושים כן, [ובוודאי
יש עוד במשכן גם דברים שאין
בכוח אנושי להבין] כי עשו אותה
כאשר צוה ה' כן עשו, כלומר אך
ורק מחמת ציווי ה', ועל זה אמר
הפסוק ויברך אותם משה שעל
עשיית המשכן במדרגה זו באה
הברכה יהי רצון שתשרה שכינה
במעשה ידיכם ויהי נועם וגו',
כמ"ש כאן רש"י.

ונראה עוד לומר שמה
שנתקשה משה בראיית הלבנה
ואמר לו הקב"ה החודש הזה
לכם, כזה ראה וקדש, דהיינו
דכיון שמצוה זו היא תחילת
התורה לישראל וכמ"ש רש"י
בריש פרשת בראשית, נתקשה
משה איך יעמדו ישראל נגד כל
הנסיגות של המסיתים והמינים
והאפיקורסים בכל הדורות, ועל זה
אמר לו ה' כזה ראה וקדש, כלומר
שע"י עשיית ציווי ה' כמו שה'
מראה אותו וע"י שיעשו את כל
המצוות גם אם יתקשו בהם ולא
יבינו אותם, בזה הם יזכו לעמוד
בכל הנסיגות ולהתרחק מכל רע.

ועיין רש"י שם, שהדיבור הזה
היה חוץ לכרך של מצרים, ומה
תפילה קלה לא התפלל משה
בתוך הכרך לפי שהיתה מלאה
גילולים, דיבור חמור כזה לא כ"ש,
ודו"ק. (תשנ"ד)

וז"ל בעל הטורים בסוף הפרשה
על הפסוק ויבא את הארון וגו'
כאשר צוה ה' את משה (מי כ"א).
והם י"ח פעמים כאשר צוה ה' את
משה, וככל אשר צוה ה' את משה,
וכנגדם תיקנו י"ח ברכות, ואחד
כאשר צוה ה' כן עשו, ותקנו כנגדו
ברכת המינים, עכ"ל.

ענינא דיומא

משנכנס אדר מרבין בשמחה' הוא כבר מזמן מולד הלבנה ולא מראש חודש

'מחשבת חיים' פורים וד' פרשיות, דברי הלכה (סימן א)

בס"ד, יום י"ג מנ"א תשס"א, ציריך יצ"ו

לכבוד וכו'

אחדשה"ט כראוי, קבלתי מכתבך ובו שאלת בדברי הפמ"ג (סימן תקנ"א א"א סק"ב) שכתב דענין משנכנס אב ואדר וכו' מתחיל מהמולד, ושאלת מה זה שייך להמולד, ולכאן תלוי הדבר בראש חודש. והנני להעתיק לך מה שכתבתי לפני זמן קצר, ובוהו תתברר לך השאלה ששאלת, וז"ל שם:

הא דילפינן (תענית כ"ט ע"א) דמרבין בשמחה משנכנס אדר, מהא דתנינן במשנה דממעטין בשמחה משנכנס אב, לכאורה צ"ע, דהרי באדר מבוואר הדבר בפסוק במגילה (ט' כ"ב) והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה וגו', ואיך תלי דבר המבוואר בפסוק בדבר הנאמר במשנה.

ונראה לומר דהנה שם בפמ"ג (א"א סק"ב) כתב וז"ל ואחשוב אני דאמר משנכנס אב היינו מן המולד ריע מזוליה, ומראש חודש אב ממש הוא דממעטין במשא ומתן [זה הדין שאמר השו"ע בסימן תקנ"א ס"ב] וזה אמר מר"ח דוקא, ובר ישראל [דאית ליה דינא וכו' האמור בס"א] א"ש משנכנס, עכ"ל.

מעתי' וז"ל דמהפסוק במגילה אין ראייה דבאדר ברי מזוליה, ובאב ריע מזוליה, אבל מדאמרינן במשנה משנכנס אב וכו', ומזה יש לדייק שהכונה מהמולד, והיינו משום דריע מזוליה, וא"כ מהא דאמרינן כשם דמשנכנס אב ממעטין וכו', כך משנכנס אדר מרבין בשמחה, מוכח דכמו שבאב הטעם משום דריע מזוליה, כך באדר הטעם משום דבריא מזוליה, ודו"ק.

ומעתה גם מובן מאד מה שאמר רב פפא הלכך בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי, לישתמיט מיניה באב דריע מזוליה, ולימצי נפשיה באדר דבריא מזוליה. והיינו דכיון דשמעינן ממתני' דריע מזוליה דאב, ובריא מזוליה דאדר, משו"ה בר ישראל דאית ליה דינא לגבי נכרי לישתמיט מיניה באב דריע מזוליה, ולימצי נפשיה באדר דבריא מזוליה, ודו"ק עכ"ל שם.

והנה מבוואר מדברי הפמ"ג דלענין בריאות המזל ורעותו הולכים בתר המולד, ורק לעניני דיני התורה [אף באופן שהם תלויים בטבע] אמרינן לא-ל גומר עלי וכולם תלויים בקביעות הבי"ד.

והנני בזה מברך אותך בכט"ס ודושה"ט בלונ"ה

משה חיים שמרלר

שיח חיים

חודש אדר השמחה היפוך מלחמת עמלק נגד ישראל

צריך להיות השמחה העיקר.

ממוצע. ולכן השמחה של חודש אדר היא ממש אותו דבר כמו האבל של חודש אב של חורבן הכי גדול, חורבן בית מקדשינו, רק ע"י ה'נהפוך הוא' נהפך לשמחה. והיינו דאמר בגמ' כשם שמשנכנס אב ממעטין וכו' כן משנכנס אדר מרבין וכו'. כי זה ממש באותו ענין ובאותו איכות כמו המיעוט באב, וכנ"ל.

ובזה מבוואר דאם כוונתו של שאול בעת המלחמה היתה בשלימות, בהכרח היה צריך להיות התוצאה גם בשלימות, כי הלא אין דרך ממוצע במלחמה של ישראל ועמלק, וכיון שהתוצאה לא היתה בשלימות, מוכח דגם המלחמה ענין ה'יורב בנחל' לא היה בשלימות.

ונראה שהמלחמה בעמלק היא מלחמה מן ההיפך אל ההיפך, כי דוקא בעת שישאל הם ברום המעלה, בא עמלק להלחם בהם, וכשהוא ח'ו מנצח יורדים עד לתהום, ונראה שענין זה הוא בחודש אדר, ולכן היה אז ענין של 'להשמיד' להרוג ולאבד', וההיפך 'ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונואיהם', וכל השמחה נובעת מההיפך של להשמיד וכו'.

וזה הענין במלחמת עמלק והיה כאשר ירים משה, והוא עומד על המשמר, וגבר ישראל, וכאשר יניח, שמתרשל רק מעט, וגבר עמלק לגמרי, כי אין במלחמה בין ישראל ועמלק דרך

בהפטרות לפרשת זכור נזכר כל ענין של המלחמה בב' תיבות בפסוק (שמואל א, טו, ה) וירב בנחל. ובגמ' יומא (כב) דרשינן על עסקי נחל, שלא קיים את המצוה בכוונות הראויות ע"ש. ולכאורה קשה למה הזכירו בעת המצוה את הכוונות הרעות, מהיכן ידעו שגם בעת המלחמה לא היתה מחשבתו כראוי, אולי רק חטא אחר כן.

והנה בגמ' (תענית כט) אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה. ולכאורה למה דימה את השמחה לאבל, הא מדה טובה מרובה, והיה

הגה"ה רבי נטע זצ"ל

נפילתה של שמחה

לקט תולדות חיים סיפורים עובדות ואמרות מוה"י חסידא ופרישא הגאון החסיד רבי נטע ציינווירט זצ"ל

נפילתה של שמחה

יין קשה פחד מפניו

מן הפלאות הגדולות שראו אצל ר' נטע, שעל אף גודל קפידתו לקיים מצוות היום בהידור ובשלימות כמ"ש, חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע. עכ"ז היה מחזיק ראש עד מאד שלא להפסיד ח"ו שום דבר קל מן התורה והתפלה והעבודה ושלא לסטות ח"ו בנקודה קטנה מן ההלכה הצרופה והיה זה בבחינ' יין קשה פחד מפניו שהפחד מן העבירה ומלעבור על רצון הבור'ת היה מפיג את היין.

פעם כשאמו הצ' בקשה ממנו בראותה גודל הפלגת שכרותו וחששה לבריאותו, ביקשה והתחננה שינוח קצת ועכ"פ להניח ראשו על השלחן, אבל הוא לא הסכים בשום אופן באומרו כי אם אניח את ראשי לזמן מה כבר אתפלל אחרי הנץ... חשש שמא מרוב שכרותו יפסיד תפילת ערבית [ותפילת מנחה התפלל לפני שהשתכר]...

ופ"א כשהוכרח לנוח בערב הפציר והתחנן בכל התוקף שיבטיחו לו שיעירו אותו שיוכל להתפלל ערבית לפני חצות הלילה, ולא היה לו מנוחה כל זמן שחשש שמא יפסיד להתפלל לפני חצות...

[זה טוב] ואח"כ עמד שעה שלימה והסביר את מטרות החברה ויעודה.

וכך אמר, מהו המחלוקת בין עמלק לכלל ישראל, עמלק - המן - אינו יכול לסבול שהש"ת מנחה את העולם ובעה"ב על כל הנבראים, ולכן כשיש יהודי אחד - מרדכי היהודי - שאינו כורע ומשתחוה לו, ברוב אומץ וגבורה, הרי כל זה איננו שווה לי, כשחצר לו משהו קטן מתאוותו - יהודי אחד אינו כורע לו הרי כל אשר יש לו, רוב בני כבודו ועושרו אינו שווה לו, יש לו הכל ומשהו חסר לו איז ער אויס מענטש [הוא מרגיש כי חיוו כבר אינם חיים], אבל כלל ישראל אומר, מה יתאונן אדם חי (איכה ג, א) (לט) ודרשו חז"ל (איכה רבתי שם) אדם חי, דיו שהוא חי, ומובא בספרי חסידות, דיו שהוא - השי"ת - חי, ומה תתאונן על מצבך באיזה מצב שלא תהיה, הרי יש לך אלוקים חיים, ודיו לך בזה שתכניס בלבבך שמחה ומרגוע ותסיר ממך כל דאגה כי יש לך א

נפילתה של פועד - פורים

שיכור שלא כנמצא כלל, ואינו מוותר על ס"ק שבשו"ע

וכן כתב בספר מרבה חיים להגה"ח רא"ח ברים זצ"ל "וכן ראיתי אצל הגאון הצדיק המפורסם רבי נטע ציינווירט זצ"ל שהיה ידוע שכל תנועה מתנועותיו מדודים היו במשקלות זהב ממש. ועל כל שעה ורגע משעותיו היה אפשר ללמוד ולחבר ספרים כיצד יוצאים ידי כל הדעות והשיטות בכל מצוה ומצוה.

ובאופן כזה ניגש רבי נטע גם למצוות היום של פורים החל מתפילת ערבית ברכות ק"ש, ק"ש, שמו"ע, מגילה, ק"ש של שחרית וכו' וכו' עד שהגיע לתפילת מנחה וסעודת היום, נט"י קודם הסעודה וכו' וכאן באה סדר מצוות חייב איניש לבסומי, שהיא הלכה מדינא דגמרא, ואצל רבי נטע זה הלכה כמו נטילת ידים לסעודה, עם כל הברען וכל הכוונות.

רבי נטע איז געווען שיכור באופן שלא כנמצא כלל, ס'איז געווען מורא'דיג, ווייל דאס איז אויך א מצוה, און ער האט געהאלטן קאפ והגם שכבר לא יכל לעמוד על רגליו לרוב שכרותו, מ"מ החזיק מעמד שלא לוותר על כל סעיף קטן בשו"ע גם בעת שכרותו.

וזכרני פעם כשחל פורים בערב שבת וגם אז שתה כדרכו, ולעת ערב כד עייל שבתא הגיע לביהמ"ד לתפילת שבת, ורץ כל רגע אל מורינו הגה"ח רבי שלמה שרייבר זצ"ל שהיה רב ביהמ"ד (דחסידי באיאן) ושאלו, רבי! איך קען זיין א עומד לפני המלך... [האם יכול אני להיות עומד לפני המלך] כמובא בגמ' ובשו"ע שבתפלה צריך לעמוד לפני המלך, האם אני בדרגה זו ומוותר לי כבר להתפלל... וזה היה מתוך שכרות ממש.

המחלוקת שבין המן למרדכי והחברה ס'איז גוט

באחת השנים, כטוב לבו בין ונכנס לביהמ"ד לעיתותי ערב בעת התוועדות החסידיים ובלהב אש הכריז ואמר שעומד הוא לייסד חברה לעובדי ה', שם החברה זהה לתוכנה וכל מי שמוכן יכול להמנות בין חבריה אלא שעליו לקבל את קיום התנאי המכשיר להמנות בחברה, שם החברה אמר נקרא 'ס'איז גוט'

ע"י שאכל מן הקופטעלעס של אסתר ה"ל "שמחה"

הרבה היה חוזר בפורים על מאמ"ק של הרה"ק מבארדיטשוב על הפסוק ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב, והקשה וכי מהיכן הגיע להמן מזה טובה זו של שמחה וטוב לב, ששייך רק לצד הקדושה, אכן תי' הרה"ק מבארדיטשוב, כי כיוון שאכל יחד עם המלך בסעודת אסתר "ער האט גיגען די קופטעלעס פון אסתר" ומיילא נדבקה בו משהו קדושה וזוהו היה שמח וטוב לב... ולפעמים היה אומר בהתלהבות מתוך שכרותו שהמן הלא אכל מסעודת "אסתר הצדיקת"...

כמה געוועים וכיסופן ממלאים לב אלו שזכו להיות אצלו בסעודת פורים ובעת השבת אחים, בעת שהם נזכרים בהם ורגשי הקודש הנפלאים ששטפו לבות כל הנמצאים שם.

מודערנע חסידים

פ"א ביום הפורים כשהתחיל להקיא מרוב שכרותו הביאו לו קערה כדי להקיא בו, נענה ואמר, שהיום נהיו מודערנע חסידים, הלא בביהמ"ק עמדו עד הארכוביים בדם, וזה היה כבודם, וכיהים מביאים כלי להקיא בו...

לא ראו חילוק בין מצות סוכה ולולב למצות חייב איניש לבסומי

ובכלל בענין גישתו לעבודת החייב איניש לבסומי אמרו עליו, כי אצלו לא ראו חילוק בין מצות סוכה ולולב לבין מצות חייב איניש לבסומי...

אצל ר' נטע מצוות שתיית יין בפורים היתה בחיל וברעדה כמו כל הלכה וכל מצוה.

עדיין לא שקעה החמה

ומספר בנו הגה"ח ר' אביש שליט"א, כי מוחה מיוחד נורא הוד של יראה ושמחה בפורים שחל להיות ביום ו' עש"ק, ועד שהתחיל לשתות כבר היה מאוחר, לפנות ערב כשעדיין לא היה מבוסס כראוי, עמד בקלויז בבאי"א עם הבקבוק היין בידו והסתכל על השעון אם עדיין קודם השקיעה, וכשראה שלא שקעה החמה המשיך ושתה, הלא מצוים ועומדים אנו היום...

לבעבדיעגר באשעפער [אלוקים חיים].

זה הנפק"מ בין ישראל לעמלק והמן, המן כשחסר לו משהו מתאוותיו אפי' כל העולם כולו משתתחו לו וכוער לו יש לו הכל ממש ורק יהודי אחד אין כוער לו מיד הוא אומר כל זה איננו שזה לי, חסר לו תאוה אחת, אבל יהודי אומר, הגם שאין לו כלום והוא בגלות ומוקף חבילות מעיקין ודחוקין, הוא שואב שמחה וחיוב ממה שדי לו שהוא חי שהש"ת הוא אלוקין, וגם לפי הפשט הפשוט נכתוב - די לו שהוא חי - שעם כל צרותיו עוד יש לו די סיפוק בזה שהוא חי, והוא מודה להש"ת על זה שהוא חי, כל זה הסביר רבי נטע תוך כדי שכרות עצומה ועל זה יסד חברה שטמרתה להתחזק "או ס'איו גוט" בכל מצב שאנו נמצאים - די לו שהוא חי.

ואין לתאר את הרושם הכביר שהשאר רבי נטע על כל אנ"ש שנכחו בביהמ"ד בשעת דרשתו, וראו עליו בעליל הגם שהוא שיכור ושתי בלא שום משל ודמיון עד שהיו צריכים להחזיקו ולתמכו שלא יפול, מ"מ פיו וליבו היו שווים לה' וליראתו וכל מה שדרש ואמר לא היה אלא חלק קטן ואפסי מפנימיותו ומציאותו.

משכרותו של ר' נטע נכסה בבושה פנינו

עוד שם: ועל שכרותו של רבי נטע יש להמליץ את המסופר שפעם עמד מגיד מיישרים וסיפר שהאסורים בבית הסוהר ברוסיא נאספו ונדברו וספרו זה לזה על איזה עון נאסרו ונחבשו, ותחילה ספרו האסורים הנכריים על המעשים טובים שעשו, שכמובן היו הם עבירות שיש בהם ממש, ואח"כ ספרו האסורים היהודיים על העבירות שעשו, אחד נכלא משום שמצאו אצלו יין לקידוש ולד' כוסות שהיה אסור ע"פ חוקי המלוכה לעסוק עמהם, וכן האסיר השני גם הוא עבר איזה עבירה בדומה לזה.

המשקי המגיד ואמר כשאנו רואים את העבירות של היהודים כמה הם מחוורים מול העבירות של הגויים על זה אפשר להמליץ את הנתוב (עובדי א. א.) מחמס אחיך יעקב תכסך בושה, מהעבירות של יעקב צריך עשוי להמלא בושה וכלימה, על סוג העבירות שיש אצל יעקב מול העבירות המגושמות והמסאיבות של עשוי.

וגם אנו שנכחו בביהמ"ד בשעה שרבי נטע דרש מתוך שכרותו כאלו דרשות וגם כשנאלצנו דעת לתמכו שלא יפול מרוב שכרות אל הסיח דעת מהש"ת והקפיד גם אז על קלה כחמורה, אמרתי אז, מחמס אחיך רבי נטע, משכרותו של רבי נטע נכסה בושה פנינו, אם בשעת שכרותו כן, א"כ על אחת כמה וכמה בשאר ימות השנה כמה הפליג בדרגתו שהסתיר תמיד.

ויש לדעת ולזכור שרק מי שיוודע לשתות באופן כמו שרבי נטע שתה, לו מצוה לבסומי ולשתות, ומי שאינו עדיין במדרגה כמו זו יש לו להזהר

לבל ילקלח ח"ו את קדושת היום ומטרתו, כי רק מי שעליו ניתן להמליץ מחמס אחיך יעקב וגו' רק אחד כמוהו יודע איך לשתות לתכלית הנרצה ימים קדושים אלו. (מפרה חיים - להגרא"ח ברים זצ"ל - פורים)

המן רצה שלא יגרלו "נטע"ם

במכתב שכתב הגרא"ח ברים זצ"ל לאחיו ראש הישיבה הגה"צ רבי יהושע העשיל זצ"ל ולהגה"ח ר"א רבינוביץ זצ"ל בחודש אדר תשכ"ו שנת שהותם הממושכת באירופה ובארה"ב לטובת המתבתא, כתב רבינו בסוף דבריו: "המצב בישיבה ב"ה הכל בסדר, הפורים עבר ב"ה בהתרוכמות הרוח, וכמובן שגולת הכותרת היה ידידנו החסיד ר' נטע שליט"א אשר כדרכו בקודש היה שמח מאוד ומבושם, השיא היה נאוומו, אשר זה יכול להתחרות עם השיחות המוסריות הגדולות ביותר, אשר יחידים יכלו להבינו כולו, הנושא היה יסוד החברה החדשה אשר כל חבר מכריז בהחלטה "ס'איו גוט" - הכל טוב - אין אנו חסידים כלום בגשמיות זוהי המלחמה הגדולה נגד עמלק.

בעת שצעק מה רצה עמלק, המן בן המדא, ענה לעומתו בקול, [הגה"ח ר'] חיים ברזל [זצ"ל] שהיה ג"כ שתי מאוד, "הוא רצה למנוע שבל יגדלו נטע"ם", וזה היה המלחמה של מרדכי, כן לגדל "נטע"ם".

כתבתי לכם את זה אם כי עבר הזמן, בכל זאת בעת שתנוחו ותרצו לדעת מירושלים כתבתי, וגם כי את נאוומו של ידידנו ר' נטע אפשר להגיד בכל הזמנים.

עדיין עליך להיות בקי בש"ם ופוסקים ולהוק האמונה והתקשרות אל הרבי

סיפר א' מהנוכחים שחזו עיניו ביום הפורים בקלויז בבתי הורנשטיין בהתוועדות יחד גדולי החסידים הגה"צ ר' אברהם אהרונוביץ ור' נטע ועוד, כששניהם שרויים בגילופין ושמחה עצומה בשכרותם כדת היום.

באמצע פנה ר' נטע אל ר' אברהם וביכרו "לחיים" באהבת תברים וידידים אמיתיים, ופיו קולח בברכות מברכות שונות, ובגמרו ענה ר' אברהם אליו ואמר, גם הוא לחיים מצורף בברכות רבות, וסיים ואמר, וואס מיינסטו, מיט דיר ביסטו שוין פארטיג? דארפסט נאך קלאר ווערן אין ש"ס מיט פוסקים, און האבן אמת אמונה און התקשרות צום רבי'ן זאל געוונט זיין וכו' וכו'.

אודות החברה ס'איו גוט

אחיו הגה"ח ר' יוסל סיפר גם: כי אחיו ר' נטע היה כל שנה בפורים עוסק ומדבר על יסוד ה"חברה" ס'איו גוט ומי שרוצה להירשם "בחברה" זו עליו לקבל על עצמו לפני שחותם, שכל מה שנעשה לו הכל טוב.

התעסק בענין זה הרבה וכל שנה היה מחדש

את החברה שוב, היה לו שותף לכך ג"כ, ה"ז הגה"צ רבי חיים ברים, ועלו ביהד לאנשים מסויימים, אל פלוגי ואל אלמוני, לצרפו אל החברה ולחזרו או ס'איו גוט, וסיים ר' יוסל, כי הרבה יהודים קיבלו המון חיזוק מזה, כי אכן השריש בקרבם האמונה הטוהרה הצרופה והברורה כי הכל טוב ואין שום רע, ורק אנו במיעוט הבנתנו איננו ידיעים לראות נכון, וכמו שהאר"ך בזה בכמה אנפין.

כאיל תערוג

מספר הגה"ח ר' אהרן בירדמן, שזכור לו בסעודת פורים כשהגיעו התלמידים אליו בעת סעודת פורים, והוא שתה כמצוות היום, והיה בוער וחוזר על הפסוק כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג...

כמו כן מספרים התלמידים, שהתפעלו לראותו וישב בסעודת פורים כשהוא בגילופין ושח בהתפעלות אודות ה"קופטעלעס" של אסתר, כשאנו מוצא מרגוע נפשו מוגדל האמונה בכה הצדיקים שהנחנה מסעודתם יש לו עליה ותיקון, וכמ"ש הקדו"ל שהשמחה של המן היה מכח שוכה לאכול מסעודת אסתר...

ופלא גדול היה, כי גם כשישבו שם שיכורים והשתוללו כדרכם של שיכורים, דבר זה לא הפריע כלל את התלהבותו ודביקותו והמשיך לדבר בדידה כאילו לא קרה כלום, על השולחן ישב שיכור אחד מקרובי משפחתו וצעק בנהמת לבו "סטאלין" (והוא היה מחסיד קרלין) והוא ישב בצד שני של השולחן ודיבר על ענינים שלו, ולא קרב זא"ז, וכאילו לא הרגיש שיש כאן שיכור שמשותלל... ולא הופרע בכהוא זה על ידי כך...

כי הכלב החי מוכן מן האריה המת כ"ז שאני חי ויכלני להוסיף תורה ומצוות

סיפר הגה"ח ר' צבי רבינוביץ ראש ישיבת באיאן שליט"א, שזכור לו בפורים איך שעלה על השולחן וכל הקהל יסבו כרוי אוון לשמוע הגיגיו הנפלאים, בין הדברים דיבר ובער בהתלהבות עצומה מן הרבי זצ"ל שעדיין היה חי.

עוד אמר אז, על הפסוק כי הכלב החי טוב מן האריה המת, וצעק איך בין טאקע א כלב, אבער ה"ח", וכל זמן שאני חי אני יכול להספיק ולקנות עוד תורה ומצוות, כמה טוב הוא, כמה עלינו להיות מאושר מוכן, ובער כאש באומרו זאת.

במוצאי פורים בתפלת ערבית כשהגיע ל"כי כהיו ואורך ימינו", הלך ביהכ"נ הלך ושבו, וברוב צהלתו והתלהבותו, הורה לשיר ולרנן כי הם חיים, וכשכלו אומר שמחה וצהלה על שזכינו לכך, והוא מראה לקהל השרים באצבעו לבל ידברו כעת, הרי עומדים באמצע התפלה, ורבים מהציבור נשאו לראות ולהביט אחרי מעשיו, וכך המשך בהתלהבותו כמשך כחצי שעה ואז נעמד להמשיך בתפלתו.

פרשת
פקודי

גיליון בית ארזי"ם

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבנות"ק לבית בוטסעטש
וסאר חכמי רומניה וגאוזיה

פניני "יד יוסף"

פנינים בחרים מוסדות של מרח"ק רבי יוסף אהרן בוטסעטש
ו"ר, ומבוא: דער קליינער בעל שם מבוטסעטש [בעל
שם קטן בוטסעטש], ויעובד באותם המזוזה לכל נפש

המצוות שנאמרו על עבודת המקדש נצחיים הם מזה שמוכיח על בנין בית מקדשינו במהרה

אלה פקדי המשכן משכן העדות (שמות לח, כא)

נראה לרמז בזה, 'אלה פקדי המשכן' היינו כל
המצוות והלאווין שנאמרו בענין עבודת המקדש, כמו
דיני בגדי הכהנים ודיני ההקדבה, 'משכן העדות', נכתבו
בלוחות העדות, בתורה הקדושה, ומאחר ונכתבו בתורה
הרי בוודאי ללא ספק כי מצוות אלו נצחיות הם, ואף
עתה שנחרב בית מקדשינו, בטוחים אנו כי יחזרו מצוות
אלו במהרה ובימינו בבית מקדשינו שיבנה, כי שם
השתורה נצחית היא עד סוף כל הדורות, כך מצוות
אלו של המשכן נצחיים, ובה יש לנו לידע ולקוות לבנין
הבית המקדש אף בחיותינו בעמקי הגלות.

וזהו שאמר 'משכן העדות', 'משכן', אשר המקדש
יהיה, 'העדות' כמו התורה שהיא עדות לישראל, וקיים
לעד ולנצח נצחיים.

(פרשת פקודי לסעודה שלישית, בד"ה אלה פקד)

המקדש של מעלה מאיר אורות הקדושה להביא לבנין בית המקדש של מטה

אלה פקדי המשכן משכן העדות (שמות לח, כא)

נראה לרמז בזה, על פי מה שכתב הכלי יקר (שמות
לח, כא) כי אמרו 'המשכן משכן' מורה על מקדש של
מעלה המכוון למקדש של מטה, וזהו שאמר 'אלה פקדי
המשכן', היינו מקדש של מעלה, פקדי הוא לשון פקידה,
היינו שבכח המקדש של מעלה פוקד ומשפיע 'משכן
העדות' על מקדש של מטה, להאיר עליו משכית עוזו,
ולבנותו במהרה ובימינו אמן.

(פרשת פקודי לסעודה שלישית, בד"ה אלה פקד)

על ידי לימוד התורה זוכים להמתקת הדינים והגבורות ברחמים וחסדים

אשר פקד על פי משה עבודת הלויים ביד איתמר בן
אהרן הכהן (שמות לח, כא)

יש לרמז בזה, כי על ידי המשכת קדושת התורה,
זוכים להמתיק הדינים בחסדים ורחמים, וזהו שאמר
הכתוב 'אשר פקד על פי משה', אם ממשיתים אור
התורה שניתן לנו על ידי משה מסיני בשלימות עוזו,
'עבודת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן', לויים מורה
לכחינת דין וגבורה, וכהן גדול הוא בסוד החסד, וזהו
שאר ששל ידי זה זוכים להמתיק עבודת הלויים
שהוא הגבורה, ביד איתמר בן אהרן הכהן שהוא מקור
החסדים, וזוכים להמתקת הדינים בחסדים ורחמים.

(פרשת פקודי לסעודה שלישית, בד"ה אלה פקד)

ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאוזיה

ליקוטי מנינים דברי תורה אשר אסף לקטו וכתב ודפיסקין
מדליים הגה"ק רבי יצחק מנחם מאיריז'ס ז"ל אב"ד
מיהולוק, בארץ וולסקי ימ"ו רב"ו של בקרסס

בני ישראל כהיותם בצר להם שבים אל ה' בתשובה שלימה לקבל עליהם כל דברי התורה

ויכס הענן את אוהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן (שמות מ, לד)

עלה ברעיוני לפרש את הכתוב, 'ויכס הענן את אוהל מועד', כי
באם מקום שמתכנסים בני ישראל הוא מועון בערפלי הדאגות, אז
'וכבוד ד' מלא את המשכן', מתמלא המשכן מן הבאים להיכנע לפני
אדון כל.

וזה שלבתי לפרש מאמר חכמינו ז"ל (הולין קלט:): "מרדכי מן
התורה מנין, דכתיב (שמות כג, כג) 'מר דרור', ומתרגמין מירא דכיא",
כי הנה רבים מתלבטים להבין, מה ראה מרדכי על ככה להתגרות עם
המן, כי אף שברדין עשה שלא השתחוה לו, יען שרצה לעשות עצמו
עבודה זרה כמו שתייצו חכמינו ז"ל (מגילה טו), וכלשון רש"י בפירושו
על מגילת אסתר (ב, א), וידועים לנו גם מה שדרשו רבותינו ז"ל (אסתר
רבה ז, ה) כי צורת צלם ועבודה זרה היו בבגדיו או על מצנפתו, אך
מכל מקום היה לו שלא להתראה לפניו, אחרי ידעו כי מצות המלך
לכרוע לפניו, ומדוע ישב במכוון כנגד ובשער המלך, הלא מזה נראה
כי במכוון הביא את עצמו וכל ישראל בסכנה.

ויש ליישב כי נודע שישאל בימים ההם, במלכות פרס, ורחה להם
שמש החירות, וזאת היתה הסיבה שהתבללו ואכלו מפתג המלך,
ונהנו מסעודתו של אחשוורוש (מגילה יב), כי כדבר האמור (דברים לב,
טו) 'וישמן ישורון ויבעט'. ומזה דן מרדכי, כי בצר להם לישראל ישובו
אל ה', ועל כן גרם שיועמד עליהם מלך קשה כהמן והתגרה בו, למען
יכביד אפו עליהם, ואז יאסו ברעה ויבחרו בטוב, וכמו שהיה באמת
בסופו של דבר, כמאמר חכמינו ז"ל (מגילה יד): "גדולה הסרת טבעת
של אחשוורוש יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו
להם לישראל, שכולם לא החזירום למוטב, ואלו הסרת טבעת
החזירתם למוטב".

אמנם מהיכן ידע זאת מרדכי שבשעה שתשקע שמש הצלחתם
ישובו, אולי להיפך, וכמו שנאמר (ישעיה ח, כא) 'והתקצף וקלל במלכו
ובאלהיו', וזהו אכן שאלתם של רבותינו ז"ל, מרדכי מן התורה מנין,
מהיכן למד מן התורה ידיעה זו שבעת צר להם ישובו אל ה'. על זה
אמרו מר דרור, וזאת אומרת רק בעת מר להם ישתו מכוס התרעלה

(במדבר יב, ז) 'בכל ביתי נאמן הוא', קורא לאחרים ומחשב על ידיהם, שנאמר (שמות לח, כא) 'ביד איתמר בן אהרן הכהן'."

*

**כל הוצאה עבור דבר שבקדושה מפקפקים עליו לברר
האם לא גנבו מן הכספים**

עוד מביא הרב ר' אברהם אורנשטיין בספרו, כי הנה המפרשים, הרמב"ן (שמות לח, כא) והרב אברהם אבן עזרא (שמות לח, כד), מתלבטים בשאלה חשובה, למה הזכיר משה רבינו מה עשו בכסף, ולא הזכיר מה עשו בזהב התנופה. ישנם מהמפרשים שדעתם, כי מכאן יש לאלף מוסר השכל במישור כללי ציבורי, כי תורמי הזהב אינם חוששים, לא חושדים ולא דורשים חשבון, כי הם אינם מטילים ספק בנאמנותו של העסקן הציבורי, דווקא תורמי הכסף והנחושת הם המפקדים, החוששים והדורשים חשבון. ולכן לא מסר משה רבינו חשבון על הזהב. וכן מובא בשם 'אהבת יהונתן' (הפטרת שקלים), לפיכך מסר משה דין וחשבון רק על הכסף ולא על הזהב, משום שהכסף בא ממחצית השקל שנתנו כל ישראל כמס חובה, והבין משה שבין כל ישראל ימצא אי אלה אשר ידרשו חשבונות ויטילו חשדות, אבל הזהב הרי ניתן בתור נדבה רק על ידי נדיבי הלב, וביניהם לא היה מקום לחשוד ולדורשי חשבונות.

על הסבר זה מקשים, כי אם כן למה מסר משה דין וחשבון על הנחושת, שגם הוא ניתן בתור נדבה. ומשיבים, משום שדווקא הממעיטים לתת, כנותני הנחושת, דורשים חשבונות יותר מן המרבים לתת. נותנים שהם צרי עין מבקשים תמיד טענות וחשדות, כדי למצוא אמתלא שלא לתת יותר.

חשבון זה מאפיין את גישת העם לצרכי צדקה וחסד. כי כשעשו ישראל את העגל והשקיעו בו הרבה כסף וזהב, כאמור (שמות לב, ג) 'ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באוניהם', ועל אף זאת מכל הכסף והזהב יצא רק עגל אחד, אז לא דרשו כל חשבון ולא היה פוצה פה ומצפצף, ואילו כאן שכל אחד נתן רק חצי שקל ובנו משכן לתפארת, עם כל זה דרשו חשבון. דבר זה הוא אופייני ביותר, כשנותנים בשביל עגל אין שאלות ואין חשדות, אבל כשנותנים לדברים שבקדושה, שואלים שאלות. אם כי הכל יודעים שהכל מתנהל כשורה ואין מקום לחשדות, אבל בלי שאלות וקושיות בדברים שבקדושה לא יתכן.

ועול הגלות מכביד עליהם, אז הם דרוור בתכלית החירות מחטאים.

ורעיון זה כתב הרב רבי יצחק קליין ראש אב"ד סאטמאר (המגיד שנה ו' גליון ח') על הכתוב (שמות לה, י) 'וכל חכם לב בכס יבאו ויעשו את כל אשר צוה ה', כי הנה נאמר (תהלים צט, ז) 'בעמוד ענן ידבר אליהם שמרו עדותיו וחק נתן למו', ויש לרמז בדברי הכתוב, 'בעמוד ענן ידבר אליהם', אם ענני התלאות יסוככו שמי חיי האיש הישראלי, אז 'שמרו עדותי', ואז 'וחק נתן למו', אבל תורתנו מזוהרה אותנו, 'וכל חכם לב בכס יבאו ויעשו את כל אשר צוה ה', ולא רק בעת אשר כבר תכבד העבודה.

*

**חובת העוסקים בצרכי ציבור באמונה ליתן דין וחשבון
שלא יחשדום בגניבת כספי ציבור**

אלה פקודי המשכן (שמות לח, כא)

במדרש תנחומא (פרשת פקודי סי' ז): "אמר משה, יודע אני שישראל רוגנים הם, הריני עושה להם חשבון מכל מלאכת המשכן, התחיל לעשות חשבון עמהם, 'אלה פקודי המשכן'."

כתב הרב ר' אברהם אורנשטיין (הדרוש והנאום פרשת פקודי מאמר א'), כי הנה בפרשת פקודי מסופר על השלב הסופי והביצוע הסופי של עשיית המשכן. חשיבות מיוחדת יש במסירת החשבון על ידי משה רבינו לעם ישראל, ומחטעמים לכך הוא בדברי הכתוב (במדבר לב, כב) 'והייתם נקיים מה' ומישראל', שכל אדם מישראל העוסק בצרכי ציבור וכספי ציבור עוברים תחת ידו, מחוייב הוא להמציא לצבור חשבון מפורט על כל מה שנעשה ועבר תחת ידו, וזאת כדי למנוע כל מיני חשדות ורינונים.

עוד כתב, כי מהתנהגותו של משה רבינו נמצינו למדים, כי אל לו לעסקן לחכות עד שידרוש ממנו לעשות חשבון, וכן אין לעסקן לדרוש את אימון הציבור על סמך שמו המפורסם, אלא עליו להמציא חשבון עוד בטרם דורשים זאת מאתו.

חכמינו ז"ל מוסרים לנו (תנחומא פרשת פקודי סי' ה'): "איש אמונות' (משלי כח, כ), זה משה רבינו שנתמנה גזבר על המשכן. שנו רבותינו (שקלים פ"ה מ"ב) אין עושיין שררה על הצבור פחות משניים, ומשה האיך נעשה יחידי גזבר. אלא אף על פי שהיה משה הצדיק נאמן על פי הגבורה, דכתיב

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין ביבשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא פעללא וביזמן קריב ואמרו אמן

משיב נפש

מאברי השקפה, חיזוק וזיג, במשנתו של הגה"צ פאר הדור רבי יעקב מאיר שטנער שליט"א

פקודי השפ"ד 10

בטעם של תם

ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יתהוה את משה בן עשו:

לקראת חדש שמרבים בו התאספו יחד אלו הבעלי-חיים המהלי על שניים ודנו בכבוד ראש על מה ולמה נבראו להם ב' אוזניים וזנב אחד ולמה לא יהיה להיפך, או שלכה"פ יהיה שיוין שיהיו שני המינים שניים או שניהם אחד אחד.

עדהכי והכי, כל שעדיין לא הגינו לחקר טעם השינוי הנורא, הוחלט פה אחד בין "החכמים" כי יכסו כל בני מינם את אוזנם האחת ויפצלו את זנבם לשניים עד שיוחלט האם אכן יש צורך בהם כמו שהם או שמא ישנו הענין כמחקרים.

ואם על האוזניים חלה התקנה, הרי לא ימלט לילך מיניה וביה לכסות אף אחת מן העינים ואף לסתום נקב אחד בחוטמם עד שיתברר להם צו השעה ב"טעם" יצירת הכפולות באיברים אלו.

כיוצא בהם נראים בני האדם אשר אינם מכירים במיעוט ערך שכלם, ובנפשם ידמו להשיג חקר יוצרם בסכלותם, אשר לא די שלא ישכילו ולא ישיגו אורחות חיים ע"י. אלא להיפך, מגבילים הם בזה את זכותם להיות משפעת בוראם המלמד להכין כלים מכלים שונים לקבל משפעת אורו האין סופי.

אוי, מה רב ההפסד הנובע מגאווה זו המטעה את האדם ומונעת ממנו להשתמש בטוב הצפון לו אילו היה הולך לתמוך ומקיים את כל "אשר צוה ה' ביד משה".

"כדי שיוכלו ישראל לקבל את התורה ומצוותיה היה צריך שיתעורר מבטל את השפלות של משה. כי רק כשהאדם מבטל את עצמו יכול הוא להסיר את כל ההגבלות והמכשולים עד שיהיה נשפע לו מן המצוה שפע אין סוף. ככל שהאדם מבטל את עצמו יותר, ומתברר לו בבירור בתו כבירור שטעמי התורה ומצוותיה גבוהים מהשגת שכלו האנושי, נשפע לו יותר דעת עליון וזוכה להשיג בעמקי סודותיה. ולכן זכה משה שתנתן התורה הק' על ידו, מחמת שהגיע לרומ מדרגת הענווה והביטול האפשרי בעולם-הזה, והתבטל לפני בוראו יותר מכל אדם, והשיג את סוד המצוות למעלה מכל שכל אנושי.

ורביה"ק מגלה לנו שגם עתה טמונה וספונה בנו מדת שפלותו של משה. ובוודאי יש לכאור"א כח לעוררה ולהחיותה ולזכות בה כל אחד לפי בחינתו. כי זו היא המידה הנצרכת לכל החפץ בקנין התורה ומצוותיה, וכמו שמבואר בספק"ק שאפי' המצוות שפלותו שטעם בדברי חז"ל, צריכים להזהר שלא

לחשוב ח"ו שהטעם שנתפרש בהם הוא סוף ותכלית כוונת המצוה, כי בזה הוא נותן גבול ומדה אל מעלת המצוה אשר היא גבוהה הרבה יותר מכל הטעמים שניתנו בה. וא"א לקנותה אלא בכח שפלות וענווה, ע"י שיתברר ויתאמת אצלו שהוא מוגבל מלהבין עמקי סודותיה ויקיימה בביטול גמור כי כן צווה לו ה.

ונחזור אל אותם החכמים אשר במשל אשר פתחו בו; סוף סוף הוציאו לפענה נעלמת, יודעים הם כבר ומסכימים כי אכן גם שניתן לשמוע באוזן אחת אך עכ"ז יש בכח שני האוזניים לשפר את שמיעתם ואף את שיווי משקל הגוף ועוד טובות רבות לאין מספר הנובעים דוקא מכח השניים. ואכן סוף הסכימו פה אחד להסיר המסוה מעל אבריהם. נו, וכי ראוי לעטרם עתה בנדר החכמה על אשר השיגו סוף כל סוף עם חכמת בוראם?.

"זאת ועוד, עלינו להזהר שלא נבא לזלזל בעצם קיום המצוה בפרטיה ודקדוקיה מחמת איזה טעם שנתגלה בה אשר לנו שאינו עולה בקנה אחד עם פרטי ודקדוקי המצוה, כי אף אם הטעם נכון ואמיתי, אינו הסיבה לחיוב המצוה, כי המצוה גבוהה הרבה יותר מהטעמים שנתגלו בה, ויחייבים אנו לקיימה בכל פרטיה ודקדוקיה בכל עת ובכל מקום בלא נדנדו וטסיה חזו".

ההבנה בטעמו של דבר אינה אלא אחיזה כלשהי בו, בעוד הטעם האמיתי נותר רחוק פי אין סוף מהטעם האמיתי, וכדוגמת החקר על סוד האוזניים והעיניים, אילו יבין האדם את שורשם הלא ברור יהיה לו שלא נבראו אלו אך ורק להשגת ראיתו ושמיעת הגשם, כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם, אברי האדם מיועדים להיות משכן לשכינת עוזו ולהשגת אורות עליונים גבוה מעל גבוה (כמבואר בארוכה בה"ק וכתבי האר"ז^ל). וטעמו הגשמי המושג אינו אלא אותו הנודע לבעלי הגבול, אבל אין זה עיקר הטעם כלל ועיקר אשר הוא כמוס וסתום באוצרות חכמתו יתברך. ואם כן הדבר אף בעינינו גשמיים הרי מ"ש בטעמי המצוות אשר אין להם חקר:

"והדברים מפורשים בליקו"ה ממוהר"ת זי"ע, ודל: "כי אנ"ע" שהם טעמים וכוננות אמיתית אעפ"כ חלילה לומר שאין בהמצוות כי אם אלו הטעמים והכוננות, כי מי שאומר כן ח"ו, הוא מפסיד קצת נטיעות, ממש, שמקצץ ומפסיק עם ושלום המצוות מה יתברך, כאילו יש להם גבול וקץ חס ושלום, כי באמת אין קץ וגבול לטעמי המצוות וסודותיהם, כי הם

המשך בעמוד הבא <

דא"ה השפ"ד

מתוך דא"ה מוצש"ק תצוה השפ"ד

מתוך דא"ה שנאמרו בנינו התעוררות "יחודי סגולה" שעי' תבורת "הפארת בחורים" בעיקר ק' ירושלים ת"ו מוצש"ק תצוה השפ"ד

חלק ב -

(ניתן לרשומע כל הדרשה בטל' 10-22-313-02)

עובדים עבודה זרה ממש !!! צריכים למחוק את זה כמו שמוחקים עבודה זרה ממש!

לאחר שירה וזמרה בהתלהבות דקדושה לכבוד סעודת מלחה מלכה וכינוס לצדיקים, הוסיף מו"ר דברים חוצבים להבות אש ואלו הם:

כל הבחורים וכל האברכים צריכים לדעת שזו היא זכות עצומה, זכות עצומה להיות טהורים, בפרט מהטומאה של הכלים, מען דארף דאס אויסרייסן עד הסוף (צריכים לעקור את זה עד הסוף), כל המיני טומאות של כלים ותמונות ועוד, צריכים ללחוץ עם זה, ולשנוא את זה, שיהיה בכל אחד רוח קדושה כללות את הקליפה הזאת רח"ל, זה צריך להיות במחשבה, בדיבור, במעשה.

בוודאי שתימדי כשמדברים מקדושה צריך לדבר בעדינות, לפעמים מדברים שלא כהוגן... אמנם אנו מדברים רק באופן של עדינות, להיות קדושים להש"ת במחשבה בדיבור ובמעשה ובפרט בענין המציאות של הכלים שזו היא טומאה שלפני ביאת משיח, זה נכנס בכל הכיסים, בכל המגורות, בכל הפינות, אצל גדולים ואצל קטנים רח"ל, שכזו טומאה נמצאת... **היו צריכים למחוק את זה כמו שמוחקים עבודה זרה, ממש ממש. כי זה ממש שעובדים עבודה זרה, עובדים עבודה זרה, זהו זה...**

צריכים להתחדש כל אחד בביתו, ובין חברים, להתחבר כמה יותר שאפשר (להתעורר בענין זה) וזה יוכל אחד יהיה קדוש במחשבה... בהעש"ט אומר, היכן שהאדם חושב שם הוא, ככה אומר הבעש"ט: שם הוא נמצא... רחמנא ליצילן חושבים דבר רע. איפה נמצאים, איפה נמצאים, רחמנא ליצילן, איפה נמצאים, בשאלו תחתיות, במקומות הגרועיים ביותר, איפה נמצאים??

צריך להיות חזק מאוד, לא לחשוב, ואדרבא לחשוב הפוך, לחשוב שצריכים ללכות את זה, ולחשוב מקדושה, צו אויסוואקסן ערליכע אידן, [ו.]. ובתורה וביראת שמים, זה צריך למלא את כל השנים שלנו, התורה כולה היא חיינו, בשביל זה ירדנו לעולם,

המשך בעמוד הבא <

להבריל בין שביל לשביל...

"פורים הוא ענין האמונה (כמובא בליקוטי מוהרן במאמר ואלה המשפטים ס"ו עמוד) היינו שכל הנצחון של פורים היה על המן ועמלק שרצו להלביש הכל בדרך מקרה טבעי וזו ולא בדרך האמונה והשגחה פרטית, כי עיקר הטענה על עמלק המזכרת בתורה היא אשר "קרן", וכן בהמן נאמר ויספר את כל אשר "קרהו", שגם לאחר שכבר רואה את מפתחו בעיניו, שגם אשתו והכמיו רואים זאת בעליל - עדיין הוא תולה הכל בדרך המקרה, עד למפתחו הסופית.

וכל שורש קליפת המן הוא מעמלק, ועמלק בגימטריא ספק, שבכל הטומאה מטיל ספק בהשגחת השי"ת רחל. כי גם מה שאמרו "היש זה בקרבנו, וכן מה שרפו עצמם מן התורה - גם זה היה כבר מטומאת עמלק. ולכן היה ביכלתו להתגרות אחזק עם ישראל, היינו שהמשיך על ישראל מטומאתו רחל.

והענין בזה, כי כמו שהארת פני ה' ואמונתו נמשך על ידי הצדיק, כמש בזהר הק' (שמות לח ע"א) "מאן פני האדון ה' דא רשבי", שעל ידו מאיר פני האדון. וכן מקרא מפורש הוא (בשמואל א-ג א): ודבר ה' היה יקר בימים ההם אין חזון נפרץ, ובסוף הפרק נאמר: ויוסף ה' להראות בשלה כי נגלה ה' אל שמואל בשלה הדבר ה'. ופרשי: מעתה בשביל שמואל נגלה ושנה והרגיל להגלות. ומדויק לשון רש"י "בשביל", כמובא מהבעש"ט על מאמר הגש' (ברכות י"ז ע"ב) כל העולם כולו זוננין בשביל חניניה בני - לשון צינור (בב' תולדות יעקב יוסף פ' תשא ע"ד ע"ב ובצפת פ'ענן פ' תרומה צ"ד ע"א). היינו הצינור שפתח בסוד הבארות אשר חפר אברהם וכן יצחק - שפתחו מבו לגילוי אלוקותו בעולם, כמובא (ע"ן זהר בראשית קמ"א ע"א).

וכמו שהארת פני ה' נמשך ע"י הצדיק - כן להבדיל ההסתרה האלקית ממשכת מנשמת זרע עמלק, כדאי"א (מדרש תנחומא פ' תצ"א): רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא אמר, כל זמן שזרעו

יסודות האמונה

...אָפֿשֶׁר פֿקֶד עַל פֿי מִשָּׁה

של עמלק קיים כאילו כנף מכסה את הפנים, אבר זרעו מן העולם - לא יכנף עוד מוריק (ישעי' ל).

זה פירוש "אין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק" (תנחומא תצ"א - מובא ברש"י בשלח י"ז ט"ז), שפירושו: "אין שמו שלם - גילוי מציאותו, ואין הכסא שלם - גילוי מלכותו. שהתגלות שניהם אינם כביכול בשלמות עד שימחה זרעו של עמלק. וזה מדויק בקרא (דברים כ"ה) זכור את אשר עשה "לך" עמלק - "לך" דייקא, כמובא.

וכן מה שאמר חז"ל (ראש השנה כ"ט). על הפסוק (שמות י"ז) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' (ויהי ידיו אמונה) - "וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה... אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין לפני מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים". אך ע"כ זה עדיין צריך ביאור מה הקשר בין "ידיו של משה" לשעבוד ליבם לאביהם שבשמים. אלא מרומז כאן כי משה ע"י שהיו "ידיו אמונה" (שמות ש"ט), ע"י המשיך אמונה ברורה כעצם השמים לטהר בקרב הלוחמים מישאל - היפך ענינו של האויב הלחם מלכת המטיל ספק באמונה, ובכך הכניעו את עמלק.

והנה **כמו שצריך אמונה בצדיק שבו תלוי כל גילוי אור פני ה', כמו כן צריכים "אמונה" בהרשע עמלק, כלומר להאמין באמונה חזקה וברורה שבו תלוי כל הטומאה והאפיקורסות,** כמובא ש"ק"ר הוא מקרא "מקרה" לשון "ק"ל" כמו שפירש רש"י, ולשון "קפירות" בעבודתו יח', והחלשות היראה, כמו "ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים". ראמונה" זאת צריך להחזיר במוח, לרעת היטב בידיעה ברורה כי הוא מקור כל הרעות והטומאות. ועל זה הזהיר הכתוב (ש"א ט"ו) "והרחמול... ולא תחמול עליו". כי יש כח בהרע שלהם להפיל חמלה ורחמנות בלב הלוחמים בהם, כמו שנאמר (שם) "ויחמול שאול

המשך דא"ח

להיות קדושים, לעסוק בתורה שבכתב ושבע"פ, ובספרי צדיקים, בשביל זה ירדנו לעולם.

וגם על זה ירדנו לעולם, לעקור את הקליפה הזאת, את א טריפע קליפה, את שורש הקליפה שהיא פגם הברית, לעקור אותה מכל וכל, במחשבה בדיבור במעשה. את הכלים [...]. שנכנסו לעולם, [...]. מען דארץ דאס אויסייסיין מיט די גרעסטע אכזריות, וצריכים לעקור את זה במלוא עם כל האכזריות.

אני מקוה שהי"ת יעזור שנתחדש במחשבות קדושות, להתנהג בקדושה. זהו דבר שצריכים לדעת (מה שהזכרנו) לעסוק באגדות חז"ל, הייליגע אגדות חז"ל, עוד דיבור של ידית שמים, עוד דיבור של ידית שמים, צריכים ללמוד את זה כמו שומדים גמ' עם תוספות, צריכים ללמוד אגדות חז"ל כמו שצריך.

חזקו ויאמץ לבבכם, תתחדשו לטובה ולברכה, ומי שיכול להוסיף לדבר עוד בענין זה, יש לו עכשיו הזדמנות למי לדבר מזה (פנה בזה לחזק את הרבנים שהיו שם שיוסיפו אף הם על דבריו לדבר בענין זה), חזקו ואמצו.

(כתב ע"פ הבנת המתקן, לא הוגה עדיין ע"י מ"ר)

והעם על אג"י, ויש בכחם להטיל ספק בעצם הדבר שהם שורש הרע, אשר כל העלמה

והיכסוי פנים והסתרת פני השם בא מהם, ושמואל האמין שבאגה הזה - שהיה נראה כאישיות מכובדת" כמש שם "ויולך אליו אגג מעדנות" שהלך מעדנות ותפנוקים (כמו שתרגם יונתן) - שהוא השורש של כל הטומאה והרע, שורש כל ההשמדות והרציחות שנעשו לישראל בכל הזמנים, ובו טמונים הרועים כהמן והיטלר שר"י. וכשהם ימחו - או יתקיים: ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, והיה ה' למלך על כל הארץ.

זהו סוד שמחת פורים. כי בהסרת הספק מאיר הודאי, ואין שמחה כהתרת הספקות."

לקט אמרים, עמוד קח

לחדש דינים על פי טעמים אלו, וכמו שמצינו שאמרו ז"ל טעמי מצוות כהאי גוונא, ולא נאמרו אלא לתת טעם אחר שהדין ידוע ולא לבנות דין על פי הטעם שאינו טעם לעיקר המצוה, וכהאי דנדה בטעמי נדה ויולדות ומילה לח וכדומה", עכ"ל.

העולה מכל ה"ל, שגם טעמי המצוות המפורשים בדברי רבותינו ז"ל, הגם שהם בוודאי תורת אמת, וצריך ללמוד ולהשתעשע בהם כבכל שאר חלקי התורה, עכ"ל הרי שלא באו טעמים אלו בכדי לצמצם ולהגביל את המצוה, וכש שאין בהם כדי להקטין או לחסר שום פרט או דקדוק מהמצוה, כי ע"פ אמת שורש המצוה מגעת היא למעלה למעלה גבוה מעל גבוה הרבה יותר מטעמה המבואר, וצריך לקיימה על כל פרטיה ודקדוקיה כאשר נצטוונו. כי אין הטעמים אלא לימודים המשלשלים מכל מצוה ומצוה ולא סיבת החיוב בה."

הרי שמה שנתור בדיניו הוא להתחבר לחכמה העליונה כאותם "חכמי לב" אשר עשו בתמימות ופשיטות "כאשר ציוה ה' את משה - כן עשו" - והולך בתום ילך בטח.

אין יוצא ידי חובת מצוה, מאי טעמא, וכי במצרים דקדוק [המצרים] להאכילם מצות שיוכלים לבוא לידי חמוץ, והנה ע"כ קבלת חז"ל אברהם אבינו ע"ה אכל מצות והאכיל למלאכים בפסח עוגות מצות, ולא היה לזכר שיעבוד ולא גאולה. אך יש טעם נסתר נפלא ממנו שבאותן ז' ימים המקודשים נאכל מצוה דוקא, כמו כהנים במקדש כל השנה, ושיהיו דוקא על זה האופן וטעמן לא נגלה להדידות, ואברהם אבינו ע"ה השיג שורש המצוה וקיימה עד שלא ניתנה, וכונשתעבדו לפרעה במצרים הוציאים הקב"ה בימים קדושים האלו שהם כבר מקודשים מאז טעם מעולם, ואכילת מצוה הראויה בלא הכי לטעם הכמוס לאותם הימים יהיה אגב זכר לגלותנו ולגאולתנו", עכ"ד.

על דרך זה מבאר גם הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע בענין מצות הדלקת-הנור בשבת, שאף שנתבאר בה כמה טעמים ע"י רבותינו הק, עכ"ז עלינו לדעת שאין אלו הטעמים אשר בעבורם נתחייבו הנשים במצוה זו, אלא להיפך, אחר שכבר נצטוו במצוה זו נאמרו בה הטעמים. והוא מסיים שם בזה"ל: "ודבר זה רק טעם אגדה ואין

בטעם של תם > המשך דא"ח

כלולים בו יתברך שהוא יתברך אין-סוף, וכמו כן אין קץ וסוף לטעמי המצוות וסודותיהם"

"ודגומא לכך מביא מרן החתם סופר בדרושתיו, שאף המצוות שנתפרש עליהן טעם אמיתי מכל אמות גם הם שארו סתומות ואין מי שישגי מקוים ענינים וסוד מהותם, וזל: "כי דברי ה' ומחשבותיו מעקו מאד ומי בא בסודם אפילו המפורשות עצורות וסתומות. הנה נחזי אנו, [הרי] אין לך טעם מצוה מפורש יותר מאכילת מצוה לחם עוני על שם שלא הספיק בצקם להחמיץ או על שם שאכלנו פרוסת מצוה בעבודתנו במצרים. [ואם זה הוא עיקר טעם המצוה] יאמר נא מאי טעמא אין יוצאים במצוה של ביכורים שאינו נאכל בכל מושבות וכו', וכל שלא ראו לרא ליד חמוץ

ברכת מזל טוב למו"ר הגה"צ שליט"א
 לרגל שמחת ישינאי ינו הב"ח ישראל רוזנוביץ ה"ו
 בן לבנדו הרה"ח ר' דוד נתמן רוזנוביץ שליט"א
 בן חז"ר הגה"ח רבי יקותיאל זלמן רוזנוביץ שליט"א
 הי"ד שיעלה חיזוריפה
 ויזכו לבנות בית נאמן בישראל

עומק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מורינו הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

עומק עיני חודש אדר

א

דבני בכורי ישראל שזהו כוחו של יוסף שמגלה ראשית המחשבה, מנצחים עי"ז את עשו שאינו בכור רק בחיצוניות. ויש להוסיף עי"ז פרפרת נאה, דהנה בכל המקומות מצינו בתורה שיוסף מוזכר באמצע, בין לפי סדר הדגלים, ובין לפי סדר מנין השנים, ומאי האי שכתב המהרש"א ז"ל דחודש אדר האחרון שבחדשים שייך ליוסף הרי יוסף אינו הסוף, אלא דמקום אחד מוזכר יוסף בסוף, והוא בריש פ' שמות ואלה שמות בני"ה הבאים מצרימה וגו' ראובן שמעון וגו' ויוסף ה' במצרים, דכשמדברים מגלות וגאולה נזכר יוסף בסוף, דיוסף הוא המחבר בין גלות לגאולה, שעל ידו בא הגאולה, וכמו שה"י במצרים שעל ידו בא הגאולה, עי" במדרש (ויק"ר ל"ב) 'יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו ישראל בזכותו, א"ר חייא בר אבא כדאי היה גזור ערוה בעצמו שנגאלו ישראל על ידו עכ"ל, שיוסף בירידתו למצרים עשה הכנה לבני ישראל שיוכלו להתקיים בגלות עי"ז שקידש את כל המקומות, וגם זכו להגאל עי"ז ממצרים, וכן איתא בחז"ל גבי קר"ס מה ראה ארוננו של יוסף, וכן יהי בגאולה העתידה שקודם יבא משיח בן יוסף ואח"כ משיח בן דוד, והוא משום דכשמגלים המחשבה העליונה מנצחים את עשו וכשנ"ת.

והעבודה שלנו בזה הוא שנטהר את מחשבותינו שע"ז מעוררים את המחשבה העליונה שיהא בגילוי, דכמו שע"ז כח התפלה של רחל הוציא מנפתלי את יוסף, כמו"כ בחודש אדר שהוא כנגד נפתלי יכולים לגלות את כוחו של יוסף שמונח בתוכו עי"ז שנטהר את מחשבותינו, וכן מובא בשם האהבת ישראל (קדוש ישראל פ"ד אות נ"ו) שאמר דבימי אדר צריכין לזיהר מאד שמחשבה יהי טהורה יען כי ישראל ניצולו אז בימי אסתר מחמת שהמה לא עשו אלא לפנים (מגילה י"ב ב) א"כ עיקר הוא המחשבה כמבואר בספרים, ע"כ צריכין לשמור המחשבה באלו הימים, וכמדומה שאמר אז מ"ש משנכנס אדר מרבין בשמחה, בשמחה אותיות מחשבה לרמז עי"ז עכ"ד, והרה"ק ר' צדוק מלובלין זצ"ל (מחשבת חרוץ אות ד) כתב דבחודש אדר יש הכח להניצל מדמיונות עוה"ז, שכל דמיונותיו יהיהו בדביקות השי"ת, וזה ה" דרגת יוסף הצדיק שה" בכל דמיונותיו כוונה לשי"ש עי"ש.

ג

והנה בברית כהונת עולם (מאמר לשליק פ"א) כתב שהקטרוג של המן ה' אותו הקטרוג של המלאכים בעת בריאת האדם שאמר הקב"ה נעשה אדם, והמלאכים קטרוגו מה אנוש כי תזכרנו (בראשית רבה ח' ו) כי מחשבת האדם קדמה לעולם וזהו עיקר הבריאה והמקטריגים הם כוחות המחרבים שרוצים להחריב העולם, ואותו קטרוג ה" ג"כ אצל המן, שהוא מן עמלק, ועמלק הוא הפסולת של עשו כשנ"ת.

ויבואר עפ"י הנ"ל דבאדר יש בו כח המחשבה, והנה בבת עין (ליקוטים) פ"י עפ"ד הקדושת לוי את מה שאומרים בכתר הן גאלתי אתכם אחרית כראשית, דבחודש אדר נחשב כראשית

מצינו כמה שיטות בענין סדר החדשים לפי השבטים, דהאריז"ל נקט דסדר החדשים הוא לפי סדר הדגלים, ולפ"ז נמצא דחודש אדר הוא כנגד נפתלי, האחרון שבדגלים (עי' בפרי צדיק לר"ח אדר) ומאידך גיסא המהרש"א ז"ל בח"א (סנהדרין י"ב) ס"ל דחודש אדר הוא כנגד יוסף, ולכן יש בו ב' חדשים כנגד אפרים ומנשה, וכ"כ בקדושת לוי (פ' תצוה, ולחודש אדר).

ונראה לבאר דשניהם אמת וצדקו יחדיו, דהנה בפ' ויצא כשילדה בלהה בן שני ליעקב, כתיב ותאמר רחל נפתולי אלקים נפתלתי עם אחותי גם יכולתי ותקרא שמו נפתלי, וברש"י ז"ל פ"י בשם מנחם בן סרוק נתחברתי עם אחותי לזכות לבנים, ונראה ביאור הדברים בזה, דהנה לפני כן כתיב שאמרה רחל ליעקב הנה אמתי בלהה בא אלי ותלד על ברכי ואבנה גם אנכי ממנה, ופירש"י ז"ל דאמרה לו זקנך אברהם היו לו בנים מהגר וחגר מנתני כנגד שרה, אמר לה זקנתי הכניסה צרתה לביתה, אמרה לו אם הדבר הזה מעכב הנה אמתי וגו' ואבנה גם אנכי ממנה כשרה עכ"ל, והנה בשרה רואים שע"י שהכניסה צרה לביתה זכתה בעצמה לבנים, ואילו כאן עדיין לא זכתה בעצמה לבנים, ומאי האי שאמרה אח"כ כשנולד בן השני לבלהה, שנתחברתי עם אחותי לזכות לבנים, והנראה מזה דכשנולד בן השני לבלהה הרגישה בנפשה שעל ידו תזכה בעצמה לבן, דנפתלי עוזר על הלידה של יוסף, וכן נראה מפירושו של רש"י ז"ל בפירוש "נפתולי", שהוא מלשון תפילה, דהיינו שבתוך נפתלי מונח תפילה על הלידה של יוסף. ונמצא מזה דבתוך נפתלי טמון כוחו של יוסף, ועפ"ז נראה דכמו"כ בחודש אדר עפ"י הנגלה שייך חדש אדר לנפתלי וכש"כ האריז"ל דהשבטים הם לפי סדר הדגלים, אבל מ"מ בתוך נפתלי טמון בסתר כוחו של יוסף.

ב

וביתר ביאור נראה דכוחו של יוסף הוא במחשבה ולכן טמון הוא בתוך נפתלי, וכח זה יכול להתגבר על עשו ולהביא הגאולה העתידה, וכפי שמבואר במהרש"א ז"ל בח"א הנ"ל, דעי" הכח של יוסף יכולים להתגבר על עשו (דהיינו עמלק שהוא הפסולת של עשו, ולקח רק את הרע של עשו), דעי" יוסף נתגלה הכח של בני בכורי ישראל ועי"ז מתגברים על עשו עי"ש, וביאור הדברים בזה נראה דבחיצוניות ה' נראה שעשו הוא הבכור אבל בפנימיות ובמחשבה ה' יעקב הבכור ולכן נוצר בתחילה אלא דבלידה ה' עשו הראשון, ועד"ז ה' ביוסף כמב' באוהה"ק פ' ויחי (ע"ה"פ ראובן בכורי אתה) בשם הזה"ק דבמחשבה ה' יוסף הבכור אלא דבמעשה ה' ראובן הבכור ואחר המעשה שעשה ראובן גילה יעקב את המחשבה דיוסף הוא הבכור, ועד"ז הוא בכללות כלל ישראל, דבחיצוניות נראה דאמות העולם קודמים לפני בני, וכדכתיב בסו"פ וישלח ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני, אבל במחשבה קודמים בני, וראשית המחשבה הוא בשביל בני, ולכן כשנתגלה ראשית המחשבה

בעולם הזה מלכות בית דוד, אבל לעתיד אהיה שליח לפניכם 'לפליטה גדלה', דהיינו למלכות משיח עכ"ל.

ולכן בחודש אדר שיש בו המחשבה וההכנה לבריאת העולם כמבואר בבת עין הנ"ל, ויש בו קטרוג על הנעשה אדם כמבואר בברית כהונת עולם, ומכיון שנתבאר דעיקר כח האדם הוא במה שמכין א"ע לעשיית המצוה, נמצא דהקטרוג הוא על כח ההכנה למצוה, לזה יש בחודש אדר כנגד קטרוג זה הכח של יוסף, שהוא ג"כ כח ההכנה.

ה |

ועפ"יז יבואר לן מהלך חמישי בבואור דברי ר"ל במגילה (י"ג): גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן לשקלי, והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים ע"כ, ולפ"ר צ"ב דאיזה התנגדות מיוחדת מצינו בשקלים ששקלו בני"ל לשקלי המן, ולפ"ד הברית כהונת עולם יבואר היטב, דהמן קטרג על הנעשה אדם, דהיינו במה שמכין עצמו למצוה, לזה הקדים לבני"ל המצוה של שקלים, דבאחד באדר משמיעין על השקלים, משמיעין דייקא ולא קתני נותנים, דנתינת השקלים התחיל רק בט"ו באדר כמבואר במתני" בשקלים (פ"א מ"ג) דבמששה עשר בו שולחנות היו יושבין במדינה, ובאחד באדר ה"י רק ההכנה למצות נתינת השקלים, ודייקא בזה סילק הקב"ה את קטרוגו של המן. והנה בשו"ת הרשב"א ז"ל (ח"א סי' ה"ח) כתב שאין מברכין ברכה על מצות נתינת מחצית השקל, כי ממך הכל ומיך נתנו לך, ואין האדם נותן משלו כלום להקב"ה עיי"ש, ובספר זכרון אלעזר (מהגאון ר' אלעזר לאנדא ז"ל נכד היד המלך שה"י נכד הנובי" זצ"ל) על הירושלמי שקלים כתב (בריש המס') טעם אחר בזה, והוא דאין המצוה נגמרת בנתינת מחצית השקל, דכל זמן שלא תרמו הכהנים את השקלים מן הלשכה, עדיין חייב באחריות המחצית השקל עיי"ש.

והנה בגוף חידושו שאין מברכין על מצוה שיש לה אחר"י גמר יש לדון בזה טובא (מבדיקת חמץ וכדו'), אבל במה שכתב דהמצוה לא נגמרת רק בתרומת הלשכה, יש לזה סמך מדברי הרמב"ן ז"ל בריש פ' כי תשא (ע"פ העשיר לא ירבה והדל לא ימעט), דהרמב"ן ז"ל נסתפק אם קרא דהעשיר לא ירבה והדל לא ימעט הוא לאו, דשמא מה שהיו תורמין בקופות על האבוד ועל העתיד לגבות (כתובות קח). יתקן להם זה, כי הדל הממעיט במותר עתיד לגבות הוא, ומן העשיר המרבה לא יתרמו הגבאין ביתרון, ולא יהו מזכין במוותרות עכ"ל, ומפורש בדבריו דגמר המצוה נעשה רק בשעה שהכהנים יתרמו את השקלים מן הלשכה. ונמצא דגם עצם המצוה של מחצית השקל הוא רק הכנה למצוה דהיינו למה שיתרמו הכהנים השקלים מן הלשכה, ומצוה זו נתן לנו הקב"ה דייקא בחודש אדר שיש בו הכח של יוסף דה"י בו כח ההכנה למצוה, וזהו עיקר כח האדם כשנ"ת.

וי"ל בדרך אפשר דלכן רואים שה"י לבני"ל שמחה גדולה בשעה ששקלו שקליהם, כמבואר בדברי הימים (ע"י בשפת אמת תענית כט). שלא מצינו כן בשאר מצוות, דמכיון דמצוה זו עיקרה הוא הכנה למצוה דהיינו למה שיתרמו מן הלשכה, מהאי טעמא היו בשמחה גדולה, דהכנה למצוה עניינה רצון וחשק לעשיית המצוה, וכפי ההכנה שיש לבן אדם לעשיית המצוה, כך הוא גודל החשק שיש בקרבו (ע"י קדושת לוי פ' בשלח ע"פ עד אנה מאנתם לשמור מצוותי ותורתו, ה"ל, שמכין עצמו מגלה דעתו שחביבה מצוה בעיני ומצפה ומשמח לעשותה, ואחר כך בשעות יעשה בלב שלם יחללה ויפגנה בעשותה, שה"י נרשע בלבו אהבה של המצוה ההוא עכ"ל).

(מתוך שיטור יום ג' פ"ר פקודי תשע"ט)

דהיינו ניסן, ובאיור דבריו י"ב ע"פ מ"כ הקדושת לוי בעצמו במקו"א (ע"י קדושה חמישית להנחה וקדושה שני' לפורים) דהן גאלתי אתכם אחרית כראשית פירושו, דבסוף העולמות שהוא האחרית יאירו בו, ראשית המחשבה, דהם ישראל שעלו במחשבת הקב"ה לברוא העולם בשבילים, וה"י כאן באדר אע"פ שהוא אחרית השנה, מ"מ במחשבה יש בו הראשית דהיינו הכח של ניסן, והנה בחודש ניסן מתחדשת הבריאה, ונמצא דבחודש אדר מונח המחשבה הקודמת לבריאה, ולכן קטרג אז המן על בריאת האדם, מה אנוש כי תזכרנו.

ד |

ויש להוסיף ע"ז, דהנה עיקר כח האדם במצוה, הוא במה שמכין א"ע לעשות המצוה במחשבה, דמצד המעשה אינו עושה כלום, דהכל הוא מהקב"ה, ומה שקב"ה רוצה מהאדם הוא רק הרצון, ואע"פ שגם כח הרצון הוא מהקב"ה, מ"מ השאיר הקב"ה להאדם איזה נקודת רצון שיהא תלוי בבחירתו, וכן איתא בשם הרה"ק מקאצק על המדרש (תנחומא) (ריש פ' צו) בפסוק כי מי בשחק יערוך לה' ידמה לה' בבני אלים, שבלעם ה"י סגנון של אומה"ע ואמר שיקריב אלפי אלפים קרבנות, ואמר הקב"ה אילו הייתי מבקש קרבן לא הייתי אומר למיכאל שהוא אצלי להקריב לי קרבן וממי אני מבקש קרבן מישראל וכו' שנאמר כי מי בשחק יערוך לה' ידמה לה' בבני אלים וכו', ואמר הרה"ק מקאצק זצ"ל כי ענין מערכי לב אינו נמצא בעליונים אלא בישראל כי העליונים הם עומדים כמו שנבראו, והמבוקש הוא הערכת הלב לא עצם הקרבן לבד וע"כ לא נאמר למיכאל להקריב קרבן (ע"י שם משמואל אמור תע"ב, רמתיים צופים סי' ג' אות ב').

ונמצא דעיקר עבודת האדם הוא רק הרצון והמחשבה לעבוד את ה', וכן מצינו שבריאת האדם ה' ביום הששי, ויום הששי עיקרו הוא הכנה ליום שבת, וכדאיתא בעבודה זרה (ג). דלעתידי לבוא יאמרו אומות העולם להקב"ה שיתן להם את התורה מראש ויקיימוה, ויאמר להם הקב"ה שוטים שבעולם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, וכן מפורש בשבת (קנו). האי מאן דבמעלי שבתא יהי גבר חזון, ופירש"י ז"ל דחזון היינו מחזר אחר מצות, שכן דרך ערב שבת לחזר אחר מצות שבת, ונמצא דבריאת האדם היה גם ביום שעיקרו הוא הכנה למצוה. והנה גם ביוסף רואין אנו שכל עניינו ה' הכנה למצוה, א: דיוסף הרי הוא כנגד מדה הששית דהוא יום ששי ערב שבת קודש, ב: דהשל"ה הק' (וישב מקץ ויגש, תורה אור אות ל"ב ול"ג) ביאר באריכות מה ה' הויכוח בין יוסף לאחיו, דהשבטים חשבו אותו למורד במלך, דיהודה ה"י המלך, והוא רצה ליטול המלוכה לעצמו, אבל באמת הכין יוסף המלוכה לצורך מלכות בית דוד, וזהו שאמר להם וישלחני אליקים לפיככם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה, דרמז על שני שליחיות שיה"י נשלח לפנייהם כדי להעמיד להם מלכות יהודה, אחד - בעוה"ז כדי שיהיו ישראל לעם ראויים למלוכה, ואז בצאת ישראל ממצרים, היתה יהודה לקדשו' (תהלים קי"ד) [כמבואר במדרש ויקי"ר הנ"ל, ויש להוסיף, דגם בקרי"ס איתא בחז"ל מה ראה ארונו של יוסף ראה], ונמשך הדבר עד מלכות בית דוד (וכן ה"י משכן שילה בחלקו של יוסף, בתור הכנה לבית עולמים) שני - לעתידי לבא וישלח ג"כ לפנייהם קודם מלכות משיח, שיבא מתחלה משיח בן יוסף לפנות לו דרך, ויהרג על קדושת שמו יתברך בעבור ישראל עמו, ואז יקום בן דוד ודמו יהיה נדרש וכו'. זהו שאמר להם יוסף, מתחלה אני שליח לפניכם לשום לכם שארית, היינו

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (מז)

בעלי התוספות שבאשכנז (יט)

התרבות לומדי בית המדרש של בעלי התוספות שבצרפת, עברו רבים מתלמידי הריב"א לקנות תורה בבית מדרשם של בעלי התוספות שבצרפת.

המהרש"ל בתשובתו (סי' כ"ט) כולל את הרי"א הלבן בין תלמידיו של רבינו תם: "ואחרי רבי שמואל מלך רבינו תם לפניו... ורבי יצחק הלבן".

עדות לשיבתו כתלמיד בבית מדרשו של רבינו תם, מוצאים אנו בתוספות שלפנינו, כאשר מוצאים אנו (יבמות ה: תוד"ה עד): "אומר רבינו תם דאין לפרש... והרב רבי יצחק הלבן הקשה לו", כך גם (יבמות עא: תוד"ה סוף מילה): "הקשה הרב יצחק הלבן... ותירץ לו רבינו תם". בחיבור התוספות של הרי"א הלבן על כתובות (נט. בד"ה קונמות) הוא מזכיר עובדת היותו תלמיד רבינו תם: "ורבי יעקב אמר... ודעתי נוקפת על ראיית מורי זו". בתוספותיו ליומא מובאים הרבה מפירושי רבינו תם, בלא שהזכיר את מקורם בשמו של רבינו תם.

הרי"א הלבן בצרפת אחר פטירתו של רבינו תם

יש הוכחות קובעות, כי אף אחר פטירתו של רבינו תם, נותר עדיין הרי"א הלבן לתקופת מה בבית מדרשם של בעלי התוספות שבצרפת, ולא מיהר לחזור לאשכנז, ולכן מוצאים אנו בחיבורי התוספות של הרי"א הלבן, הרבה מדברי תלמידי הרשב"ם ורבינו תם, כמו רבי פטר (כתובות טז: בד"ה וליחוש), רבינו חיים כהן (כתובות טו. בד"ה ובנמצא), כך שניכרת השפעת שנות ישיבתו של הרי"א הלבן בבית מדרשם של בעלי התוספות שבצרפת, מתוך חיבוריו. כך גם הוא מזכיר בחיבורו את הרשב"ם ופירושו, 'רבותינו צוק'ל רב שבס' וחבריו' (כתובות טו. בד"ה וברשות); 'שמעתי שמתקשים לדבר בשם רבינו שמואל זצ"ל' (כתובות מה: בד"ה אימור); 'ורשב"ם פירש' (כתובות נח: בד"ה סיפא).

חיזוק להשערה זו ניתן לראות בדמות תשובה המובאת על ידי הראב"ה (תשובות וביאורי סוגיות, סי' אלף פ'): "וראיתי בתשובה של רבינו יצחק שהשיב להיות, וכתב, זה לי עשר שנים שהייתי בצרפת ושמעתי שהיו אוכלין אותה על פי הוראת רבינו יעקב, ובארץ היא שמעתי שמערבין בו קיפוי נסיובא דחלבא, שקורין בלשון אשכנז ציצרוין", אפטוביצער (מבוא לראב"ה פ"ז עמ' 296) קובע בוודאות כי מדובר בתשובה של הרי"א הלבן, דומה כי השערה זו יש לה על מה לסמוך, מאחר ונוסח התשובה מורה כי מדובר בחכם אשכנזי המעיד על מנהגי צרפת מתקופה בה שהה בצרפת, לכן ככל הנראה מדובר ברי"א הלבן, ומצורת אכור הדברים על המנהג 'על פי הוראת רבינו יעקב', משמע כי מדובר אחר פטירתו של רבינו יעקב, מאחר ויכול היה לשאול אותו על דבר הדבר ולהביאו בשמו, ולא רק בשם מנהג שנהג על פי דבריו. אך אין הדבר מוכרע בהכרח.

הרי"א הלבן תלמיד הריב"א הלוי

כמו שהזכרנו היה הרי"א הלבן תלמידו של הריב"א משיי"א, והיה זה בימי זקנותו של הריב"א, כשהרי"א הלבן היה נער צעיר לימים.

עדות להיותו תלמיד הריב"א מוצאים אנו בחיבור התוספות של הרי"א הלבן על כתובות, בו הוא מעתיק פעמים מספר דבריו בשם רבו הריב"א, כמו: 'וכן נמצא בפסקים של רבי יב"א... וכן פסק רבינו יב"א הלוי בפסקיו... וזוהו אינו נראה לי כפסק רבינו יב"א הלוי... ולפי רבינו יב"א הלוי... דאפילו לרבינו יב"א הלוי' (טז: בד"ה וליחוש); 'מכאן הקשה רבינו יב"א על פירוש רש"י' (נא. בד"ה סוף); 'וכן רבינו יב"א הלוי התם בהמפקיד חילק' (נח: בד"ה סיפא); 'מדברינו יב"א הלוי' (נט. בד"ה קונמות).

עוד זאת מוצאים אנו, כי גם חיבור תוספותיו ליומא, יש שביקשו לקבוע (בעלי התוספות עמ' קפ"ט; תוספות ר"א הלבן על יומא מהדורת ירושלים תש"כ סוף ההקדמה) כי תוספות אלו הינם של הריב"א, ורק נסדרו על ידי הרי"א הלבן, אך אין מדובר בהוכחות ברורות, וגם אם נקבל דברים אלו, נמצינו למדים על היותו מתופשי התורה בבית מדרשו של הריב"א, עד כי אף היה הוא העורך של תוספות הריב"א בימי זקנותו, שהוא דבר מיוחד בפני עצמו.

בכל אופן, בחיבור התוספות לרבינו על יומא, מופיעים פעמים רבות דברים בשם 'רבי' או 'מ"ר', מה שהוכיחו החוקרים (בעלי התוספות עמ' קפ"ח-ט) כי הכוונה אל הריב"א, שכן פעמים רבות מובאים שמועות אלו על שמו של הריב"א, כך שנראה כי היה רבו באופן מובהק, והרבה תורה קנה מפיו של הריב"א, על אף היותו צעיר לימים.

עם זאת חשוב לציין, כי מאחר ואין בידינו חיבורי תוספות נוספים של הרי"א הלבן, יתכן והמסכת אותה שנה הרי"א הלבן לפני הריב"א הייתה מסכת יומא, כך שאין להחליט כי הרבה שנים למד הרי"א הלבן לפני הריב"א על סמך הוכחה זו, כי יתכן ואדרבה, היא בלבד הייתה המסכת אותה למד הרי"א הלבן לפני הריב"א.

הרי"א הלבן תלמיד רבינו תם

אחר פטירתו של הריב"א, עדיין היה הרי"א הלבן צעיר לימים, ואף הוא הרחיק לנדוד למקום תורה, ונסע ללמוד מפי רבינו תם בבית מדרשם של בעלי התוספות שבצרפת. המקום להזכיר את שכבר הבאנו על תופעה זו של נדידת תלמידי הריב"א לקנות תורה מפי חכמי בית מדרשם של בעלי התוספות שבצרפת, הייתה כי לא התקבלה כל כך דרכי הלימוד של בעלי התוספות אצל חכמי אשכנז, ולכן לאור

פלאי פלאות

הלכה למעשה לשולחן שבת

פרשת פקודי תשפ"ד | גליון ד'

פלאי פלאות - הלכות שבת הלכה למעשה

מועבר בכביש שמואל הנביא בשבת + נייעס בשבת - דינא דגמרא + פנימיות השבת + עניין זה שייך גם לנשים!?! + קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה + מעשה נורא מהרה"ק מנעסכיו - גוט שבת! גוט שבת! גוט שבת!

מועבר בכביש שמואל הנביא בשבת

בשו"ע (סי' ס"ב) אסור לומר לאינו יהודי לעשות מלאכה בשבת, וברמ"א (שם סעיף כב) שגם בדרך רמז אסור. ובחי' אדם (חי' כלל ס"ב) ובכ"ן איש חי (שנה ב פרשת וישלח אות ט) מבואר שכך אסור גם לרמוז לעכו"ם בתנועות ידים שיעשה מלאכה בשבת.

על פי זה פסק הגר"ן קרליץ זצ"ל (חוט השני ח"ג פרק פא): **אסור לגרום לנכרי הנוהג ברכב לעצור בכדי שיוכל הישראל לחצות את כביש, שהרי הוא כאומר לו לעשות מלאכה של כביש לצורך הישראל.**

נייעס בשבת - דינא דגמרא

בגמרא (שבת ק"ג) "ודבר דבר, שלא יהא דיבורך של שבת כדבורך של חול", וברש"י שם דהיינו מקח וממכר וחשבונות, ולשיטת התוס' שם היינו 'דיבור דיבור'.

בשו"ע (סי' ס"א) פסק המחבר כשיטת התוס', וברמ"א (שם) שם היקל בזה אלאו שסיפור שמועות וחיידושים עונג הוא להם. ובמשנה ברורה כתב שדברים שיש בהם זכר לעשיית מלאכה ועסקים אסור אפילו מעט, והמחלוקת היא על "דברי שמועות וחיידושים".

פנימיות השבת

בשער הכוונות (ענין המנהגים של יום השבת): גם היה נוהר [האר"י הק'] שלא לדבר שיחה בטלה או דיבור של חול אפילו בלשון הקודש, וכן היה נוהג בכל הימים טובים כמו בשבת.

ולמעמקים בחסידות נבאר את סוד העניין מדברי בעל התניא בקונטרס אהרון: שכתב "יהיה מאד שלא לשוח שום שיחה בטילה ח"ו. בהיות מודעת זאת ליודעי חן כי בכל המצוות יש פנימיות וחיזוניות, וחיזונית מהשבת הוא שבייתה מעשיה גשמיית כמו ששבת ה' מעשות שמים וארץ גשמיים, ופנימית השבת היא הכוונה בתפלת השבת ובתלמוד תורה לדבקה בה' אחד כמו שכתוב שבת לה' אלקיך, וזו היא בחינת זכור. ובחינת שמור בפנימיות היא השביתה מדיבורים גשמיים, כמו ששבת ה' מיו"ד מאמרות שנבאר בהם שמים וארץ גשמיים כי זה לעומת זה כ'.

עניין זה שייך גם לנשים!?

בש"ל"ה הק' (מסכת שבת) כתב 'קישם שְׁצִירָה לְשִׁבְתָּ מִקְּלָאוֹת, בְּן צִרְיָה לְשִׁבְתָּ מִהַדְּבֹר, כִּי מִצְוֵת שִׁבְתָּ הוּא זָכָר' כִּי שִׁשִּׁת יָמִים עֲשֵׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַזֶּה נִחַה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא עֲשֵׂה בְּמַעֲשֵׂה בֶן דָּבָר, שְׁנָאֲמַר (תהלים ל. ג.) 'בְּדַבַּר ה' שָׁמַיִם נִעֲשׂוּ, וּמִנְהַ הַדְּבָר שִׁבְתָּ, שָׁמַע מִנְהַ שְׁצִירָה לְשִׁבְתָּ מִהַדְּבֹר כְּמוֹ מַמְעֵשֶׂה. וְגַרְסִינָן בִּירוּשְׁלַיִם (שבת פט"ו ה"ג) אָמַר רַבִּי אֶבְיָה, כְּתִיב (שמות כ. י) 'שִׁבְתָּ לַה' אֱלֹהֶיךָ, שִׁבְתָּ בַּה', וּמִמֶּה הוּא שִׁבְתָּ, מִמָּאֲמַר, אָף אֲתָה שִׁבְתָּ מִמָּאֲמַר. אָמַר רַבִּי הֲנִינָא בְּדַחַק הַתִּירוּ שְׁאֵלַת שְׁלוֹמָה בְּשִׁבְתָּ. אָמַר רַבִּי חִיא'

בר אָבָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאי כַּד הָוִי חֲמֵי לְאִמָּה מִשְׁתַּעֵי סָגִי, פְּרוּשׁ שְׁתֵּיקָה מְרַבָּה לְסַפְרֵי, הֵיךָ אָמַר לָהּ, אִמָּא, שִׁבְתָּהּ הוּא, וְהִיא שְׁתֵּיקָה.

קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה

כתב המשנה ברורה (סי' שז סק"ה): איתא בש"ל"ה קבלתי אדם המבקר לחבירו בשבת בשחרית לא יאמר לו בדרך שאומר בחול צפרא טבא רק יאמר לו שבת טבא בלשון קודש או בלשון חול כמנהגנו היום, כדי לקיים זכור את יום השבת. וידוע בעניין זה מאמרו הנפלא של האמרי חיים מוויז'ניץ שעל זה אמורים 'קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה, שמיחלים ומצפים ליום השבת שאין בו יום ואין בו לילה, לא בוקר טוב ולא לילה טוב, אלא גוט שבת ביום וגוט שבת בלילה

מעשה נורא מהרה"ק מנעסכיו

מסופר על הרה"ק מנעסכיו' שבא לפניו אדם ביום שישי ובכני מר תינה את צרתו לפני הרה"ק שביתו חולה במחלה נוראית והרופאים מנבאים שעות בודדות לחייה.

הרה"ק החל לומר לו "גוט שבת גוט שבת", וכך, הלה החל לחוש את הרגשת שבת קודש, והחל מבעוד יום בהתלהבות עצומה לומר שיר השירים, והודו לה' כי טוב, עדי ננסם ל"כלו נרננה" ובהתלהבות עצומה התפלל את תפילות השבת עם הרה"ק אשר אין לתאר ולשער רוממות תפילתו, וכך המשיכו ב"שלוש עליכם", ובקידוש, "אומר בשבחין", צפרא דשבתא, נשמת וכתר, רוממות סעודת עתיקא קדישא, עד אשר הגיעו לרום מעלת רעוא דרעיון, "בני היכלא דכסופין" וכך המשיכה סעודתא קדישא בתוספת שבת, הרגשת גן עדן עליון, ובוסמין עליון קדישין בהיכל קדשו של הרב הקדוש.

לפתע הם שומעים כרכה בחצר גינת ביתן המלך, שליחים מביתו של אותו יהודי ובפיהם בשורה טובה, ביתך הבריאה לחלוטין, המחלה נעלמה כלא היתה, מול טוב מול טוב, שמחה גדולה ועצומה!

הלך אותו יהודי להרבי הקדוש ואמר לו רבי: יישר כח יישר כח, אך שאלה לי אל הרבי מדוע הרבי אמר לי גוט שבת גוט שבת, ולא בירכני בכרכה שביתי תהיה בריאה ומה סוד הדברים שהתרחשו כאן.

אמר לו הרבי ראיתי על ראשך קטרוג נורא חתום בחותם של טיט ודיו אשר אין מקום בעולם לבטלו, ועל כן אמרתי לך גוט שבת גוט שבת גוט שבת והמשכתי עליך קדושת השבת, ובקדושת השבת מתבטלים כל המסטיים וכל המקטריגים, וכל דינין מתעברין מינה, וכל שולטנין ורוגזין ומארי דדינא קָלוּהו עַרְקוּן, וְאֶנְפָּהָא נְהִירוּן בְּהִירוּ עֲלָהּ, וממילא יתפרדו ממך כל פועלי און ולא היה מקום לשום קטרוג להיוות על ראשך,

בינו נא זאת! מעשה זה היה ביום שישי עוד קודם זמן מנחה, ומי יתאר רוממות אמירת גוט שבת גוט שבת גוט שבת בשבת קודש שודאי ממשך על האדם כל הקדושות העליונות ומבטל ממנו כל מיני קטרוגים ורעות, וממשך עליו שפע ברכה וכל טוב שבעולם. גוט שבת גוט שבת גוט שבת!

א. ומה שידוע שמותר לרמוז לעכו"ם לעשות מלאכה, היינו רק ברמז שאינו בדרך ציווי כגון שאומר לו "הנר אינו מאיר יפה", וגם זה לא הותר אלא במקום שאינו נתנה ממלאכת העכו"ם, כגון שכבר יש אור, וגם לפני שהגוי הדליק את האור יכול לקרוא על ידי החזק (משנ"ב שם ס"ק עו).

מעיינות ההיית

פנינים מענייני שבת קודש

שיעור חגיגי רש"י

אמרום עינינום סוף ופסוקים מענייני פנים דרבי
בית שם מזה הקדוש ונלמה דרבי עמיאל
שנאמר מענייני מזה פה המזה מעניינות
ב"ק ארמו"י משעמנו שדואר שיעור

אלה פקודי המשכן משכן העדה אשר פקד על פי משה עבדת הלויים ביד אותהר בן אהרן הכהן (שמות לח, כא)

חיבתם של ישראל אף כשעה שעוברים עבודה מבקש השם יתברך להושיעם ולהיטיב להם

פירש רש"י, משכן העדה, עדות השם יתברך להם הקדוש ברוך הוא על מעשה העגל, שהרי השרה שכנינו ביניהם, עד כאן.

הכתב סופר (פרשת פקודי בדי"ה אלה פקודי) כותב על דברי רש"י, להסמיכו אל דברי רש"י הנזכרים 'המשכן משכן, שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבניו על עונותיהן של ישראל, והיינו כי הראה השם יתברך את חיבתו הגדולה כלפי בני ישראל אף כאשר הם חוטאים, כי על ידי שחטאו בחטא העגל ונגזר עליהם כליה, היה ראוי שיכלה הקדוש ברוך הוא את אפו בעמו, על כן לרוב חיבתם בעיני הקדוש ברוך הוא, ציווה להם לבנות את המשכן, ובוה יוכל למשכן את בית המקדש, ולא יצטרך לכלות בני ישראל, וזה הוא עדות לישראל על גדול מעלתם בעיני הקדוש ברוך הוא, שאף בהיותם בשפל המדרגה לאחר חטא העגל, עוד זאת יקש למצוא להם דרך לכפר את עוונם בלא שיצטרך להרוג בהם, וזהו כדברי רבותינו ז"ל (איכה רבה ד, ט): 'כתוב (תהלים עט, א) 'מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך', לא הוה קרא צריך למייר אלא בכי לאסף, ונהי לאסף, קינה לאסף, ומה אומר מזמור לאסף, אלא משל למלך שעשה בית חופה לבנו וסיידה וכיידה וציייה ויצא בנו לתרבות רעה, מיד עלה המלך לחופה וקרא את הויולאות וישיב את הקנים. נטל פדגוג שלו איבוב של קנים והיה מזמר, אמרו לו, המלך הפך חופתו של בנו, ואת יושב מזמור. אמר להם, מזהר אני שהפך חופתו של בנו ולא שפך חמתו על בנו. כל אמרו לאסף, הקדוש ברוך הוא החריב היכל המקדש, ואתה יושב ומזמר. אמר להם, מזמר אני ששפך הקדוש ברוך הוא חמתו על העצים ועל האבנים, ולא שפך חמתו על ישראל.'

דבריו אלו של הכתב סופר עולים בקנה אחד עם דברי אביו החתם סופר בעניני נס המגילה, אשר כפשוטו עיקר הגס הוא בחלקו השני של המגלה, בו נאמר אריכות הצלת בני ישראל מגזירת המן שביקש להסמיד להרוג ולאבד, ואילו בחלק הראשון של המגילה, שם אדרבה רואים אין בני ישראל מעשעתו של אותו רשע, ואין בזה כל שייכות לעיקר הגס.

אך אמר החתם סופר ז"ע (תורת משה מגילת אסתר בדי"ה ויהי בימי הא'), כי אדרבה עיקרו של הגס הוא בחלקו הראשון של המגילה, כי מה שרואים אחר כך שקיבל הקדוש ברוך הוא דברי הצומות והתעניות של בני ישראל, אין בזה כל חידוש, כי אף את תשובתם של אנשי ינינה הרשעים קיבל הקדוש ברוך הוא, ולכן אין בדבר כל חידוש, כך גם מה שנתגלגל הריגתו של המן וביטול הגזירה על ידי אסתר המלכה, אין בזה כל חידוש, כי אמנם והייתה אשתו של אחשוורוש, פשוט הוא שיטלת את הגזירה שגזרו עליה ועל עמה, ואחר כך הגס הוא בחלקו הראשון של המגילה, שאף שהיו בני ישראל בבחינה ירודה ונהנו מסעודתו של אותו רשע, עם כל זה ראו עין בעין סדר ההנהגה המיוחד של הקדוש ברוך הוא עבור בני ישראל, שאף שכבר ערך

א הזמן גרמא להכירי דברים אלו, שכן עומדים אנו בראש חודש אדר ב', אשר שני שבועות קודם החג, לכולי עלמא דורשים כבר בענייני החג. ובשולי הדברים יש להביא, כי הנה נחלקו בגמרא (פסחים ו). האם שואלים ודורשים בהלכות החג שלושים יום קודם החג או רק שני שבועות קודם החג, ואמר בזה הרה"ק רבי יהושע מדויקוב ז"ע **העשרת ישוועה** (עשרת ישוועה לט"ו בשבט בדי"ה בש"ס ב"מ דמ"ו), כי יש לרמוז מחלוקת זו בנוגע לימי הפורים, והוא במחלוקת אחרת המובאת בגמרא (בבא מציעא מו:) אם פירי עבדי חליפין או מטבע עבדי חליפין, והוא בנוגע לקניין חליפין. והנה יום הפורים הוא בעניין חליפין, כענין הכתוב (אסתר ט, א) 'ונחפוך הוא אשר ישלשו היהודים ממה בשונאיהם', ונתחלף גזר דינם ממות לחיים, ועל כן סבר אדם השיטות, כי 'פירי עבדי חליפין', היינו מצריכים לשאל ולדרוש בענייני החג שלושים יום קודם יום החג, שהוא ביום ט"ו בשבט ראש השנה לאילנות, כאשר בני ישראל נוהגים לאכול פירות, ועל ידי ההכנה בענייני החג מעוררים כבר האורות של חג הפורים, ולזה על ידי 'פירי', ההכנה ביום חמשה עשר בשבט, 'עבדי חליפין' כבר עושים על ידי זה את אורות ימי הפורים, הרמוזים בעניין החליפין, והישיטה השנייה סוברת, 'מטבע עבדי חליפין', היינו שרק שני שבועות קודם לכן יש להתחיל לדרוש בענייני החג, והיינו מראש חודש אדר, אשר אז משמיעין על השקלים (שקלים פ"א מ"א), והו' 'מטבע' היינו הזמן שמכריזים על תרומת המטבעות למחצית השקל, 'עבדי חליפין', מיני או יש להתחיל להכין עצמו לקראת ימי הפורים, הרמזו כנ"ל בעניין חליפין.

עיקר תפלתנו על בנין בית המקדש יהוה עם השואת השכינה שבו ולא רק על העצים והאבנים

שמחם בבנין שלם באור מניח תבהיקם (פיוט כל מקדש לליל שבת קודש)
יש להתבונן מהו הלשון 'בנין שלם', וכי היה צד שיבנה הקדוש ברוך הוא ביתו למחצה או לשליש, ופשוט כי כוונתנו לבקש על בניינו בשלימות. ונראה לומר בזה בהקדים מאמרם ז"ל (אימה רבה ד, ד) על הכתוב (תהלים עט, א) 'מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך וגו'; 'אמרו לאסף, הקדוש ברוך הוא החריב היכל ומקדש ואתה יושב ומזמר. אמר להם, הלא היה בו השראת הקדוש ברוך הוא חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל'. והקשה על זה המפרשים, וכי בית המקדש היה רק עצים ואבנים, הלא היה בו השראת הקדוש ברוך הוא חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל, וכתבו לתרץ, כי ככל שהדבר נודע הציטלם של ישראל, שוב אין להתחשב בכל חשיבותו כאלו או אחרים, ולכן אף שבסופו של דבר היה בבית המקדש השראת השכינה ואבדנו בזה היה אהרן, מכל מקום משראת ועל ידי זה יצילו בני ישראל, שוב יש לומר על כך שכילה את חמתו על עצים ואבנים, הוציל את נפשות ישראל.

אכן חשבת לומר בזה על פי דברי הרה"ק הדברי יחזקאל ז"ע (דברי יחזקאל לסליחות בדי"ה העיר) על הפייט (סליחות לערב ראש השנה, סליחה מ') 'העיר הקדושה והמחונתה היו לחרפה ולביזות וכל מחמדיה טבועות וגנחות', ולכאורה אם מחמדיה טבועות וגנחות, אם כן מה היה לחרפה ולביזות. ויתרין בזה על פי דברי הרה"ק הישגה משה ז"ע על הכתוב (תהלים ע, ד) 'שלחו באש מקדשך ולארץ חללו משכן שמך', אשר באמת בית המקדש נגזר ועלה למקום, ומה ששפוחו היה רק למראה עין האדם, וזהו 'שלחו באש מקדשך', ורק כלפי עין 'ולארץ חללו משכן שמך', ובהו ביאר גם כן כי למראה עין היו העיר הקדושה והמחונתה לחרפה ולביזות, אמנם באמתו של דבר כל מחמדיה טבועות וגנחות, כי הכל נגזר בשמי מרומים.

מעתה יש לומר, כי נמצא אשר בית המקדש היה בו בחינת הייבנות גוף ונשמה כהרכבה של האדם, כי חלק הגוף היינו העצים והאבנים של בית המקדש, ואילו חלק הנשמה הוא השראת השכינה שהיה על הבית הגדול והקדוש, ולכן בהגיע זמן החורבן מה שנשרף הוא בחינת הגוף של בית המקדש, ואילו בחינת הנשמה עלה בסערה השמימית, ולכן על ידי שפיר שמחו בני ישראל על שראו שכילה את חמתו על עצים ואבנים, כי אכן כבר לא היה בבית המקדש את החלק הרוחני של השראת השכינה, כי חלק זה עלה בסערה השמימית, ורק על העצים והאבנים שפך הקדוש ברוך הוא את חמתו, ועל זה יכלו לשמוח, ולומר מזמור לאסף.

וזהו מה שאומרים 'שמחם בבנין שלם', כי אם יבנה הקדוש ברוך הוא את בית המקדש רק בבחינת הגוף, הרי עדיין אין לנו כל כך לשמוח, כי מה לנו לשמוח בעוד עיקר השמחה של בית המקדש בהשראת השכינה לא זכינו לה עוד, ולכן אנו מתפללים שישמח אותנו הקדוש ברוך הוא על ידי שיבנה לנו בית שלם, בגוף ובנשמה, שישרה שכנינו יתברך על בית המקדש, ולזה אומרים 'באור מניח תבהיקם', היינו שישרה אור שכנינו על בית המקדש, ובהו ישמחו ועלצו אוהבי שמו בגאולת ופדות נפשם.

הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע
ד' אדר ב' תקמ"א

עבור בני ישראל, והסכים שהיה מגיע לווינו בקפיצת הדרך ביום ששי, כאשר ביום השבת היה שוב בביתו, והיה עובר עד הקיסר, בלא שיראו בו העומדים על המשמר.

שמעתי מהרה"ק רבי יענקלע מפעשווארסק ז"ע, כי פעם אחת הגיע הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע לקאליב, שם התגורר ה"רה"צ ר' יעקב פיש זצ"ל, שהוא היה בעל אכסניא גדולה, והרבה צדיקים התאכסנו בביתו, ואמרו שהיה אצלו רשימה של שמונים בעלי רוח הקודש שהתאכסנו אצלו.

כשהגיע הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע לביתו של ר' יעקב פיש, אמר לו שילך אצל הפר"ץ בשם קאלו, ויאמר לו כי הוא מבקש שישור אליו. ר' יעקב פיש אמר, כי לבוא לפר"ץ זה הוא סכנה גדולה, כי עומדים אצלו כלבים עזי נפש היכולים לטרוף נפש כל אשר לא יבא ברשות הפר"ץ. אך הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע אמר לו, כי אם לא ילך הוא אצלו, יקום הוא בעצמו וילך אל הפר"ץ. ר' יעקב פיש שלא רצה שיצטרך הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע לילך למקום סכנה, הסכים שלא ילך, אך רצה שיצטרף עמו יוד יהודי, וכך הלכו שניהם אל הפר"ץ, לקראו אל הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע.

עם הגיעם לבית הדין, ראו הפתעמים את הכלבים אין משגיחים כלל עליהם, וכך נכנסו עד לחדרו של הפר"ץ, כשאין איש המונע בעדם מלהיכנס. הפר"ץ שהופתע לראותם בתוך ביתו, שלם מה דבר באו לבקש הימנו, אמרו לו כי הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע קורא לו שישור אצלו. הפר"ץ אמר, כי תכף יבוא אלי.

כעבור זמן מה הגיע הפר"ץ לביתו של ר' יעקב פיש וישב בחדר שעה ארוכה עם הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע, ולא נודע להדברים שהיו בינם, אמנם בצאתם מן החדר, אמר הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע לפר"ץ, כי יהודי זה ר' יעקב פיש, מבין גדול הוא על עניני הסיסים, ולכן כשיצטרך לקנות סוסים, יקחהו עמו, ויוכל לבחור עבורו סוסים טובים.

לאחר שנים ארוכות, ביקש הגלח לעזור לעלית דם על ר' יעקב פיש, על כן עמד ושילח את המשרת בביתו, כשהוא לוקחו עמו לעיר רחוקה, תוך שהוא מזוהר כי לא יהיו לחזור אל העיר, ולאחר מכן הוציא שמועה כי ר' יעקב פיש רצח את משרתו בכדי להשתמש בדמו עבור אפיית מצות, ואף הביא עמו עדים שעניינם ראו ולא רז בריצחתו של המשרת על ידי ר' יעקב פיש.

תכף עצרו השלטונות את ר' יעקב פיש, בכדי להעמידו למשפט קשה, ואך בקושי רב עלו בידו השתדלנים להוציא את ר' יעקב פיש מבית המאסר עד להגיע המשפט, תמורת כופר עצום שנתנו תמורתו.

בימים שבין המשפט, ביקש הפר"ץ לצאת לקנות סוסים, על כן סר לביתו של ר' יעקב פיש ואמר לו כי רוצה ליסע עמו לקנות סוסים, אמנם ראה כי ר' יעקב פיש פניו אינם עמו, ולאחר שאולו על הדבר, סיפר לו ר' יעקב פיש את כל אשר קרהו, וכי עונש מות מרחף מעל ראשו. הפר"ץ שמע את הדברים, ואמר כי ככל שיעלה בידו להוכיח את שקר הדבר, יעשה את הדבר בכדי להצילו.

ביני לבני נסעו השניים לרכוש את הסיסים במקום רחוק, ותכף עם הגיעם אל המקום, הבחינו במשרת העומד בשוק ובוכה, נגישו אליו השניים ושאלוהו על פשר הדבר, ובמשרת השיבם לאמר, כי הגלח שילחו לעיר זו, והזהירו שלא לחזור לביתו, וזה זמן רב שהוא מתגלגל ברחובות ואינו יכול לחזור לעיר.

הפר"ץ לקח עמו את המשרת, ויחד חזרו אל העיר, כשהפר"ץ לוקח את המשרת עמו לביתו, שם האכילו ונתן לו כל צרכו, והחביאו מעין רואה עד הגיע יום המשפט.

הגיע יום המשפט, הגיע ר' יעקב פיש לבית העולם משפט, שם הביא עמו הגלח את העדויות שהיה בידו כי ראו את מעשה הרציחה על ידי ר' יעקב פיש, וכמוכן שהוציאו וחקר דיו ולמה. אמנם אז הגיע הפר"ץ אל בית המשפט בלוויית המשרת, ותקף דברו הכל כי שקר ובלתי נאמן, ר' יעקב פיש, ושחררו את ר' יעקב פיש לחפשי, ואת הגלח תלו, ין אבדו לו אויבין ה'.

הרי לנו איך הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע חזה את כל הדברים שנים ארוכות קודם לכן, והקדים רפואה למכה שיכול ר' יעקב פיש להציל נפשו מעלילת שקר זו.

ז"ע ועכ"א

מסירות נפשו של אמו של הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע

הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע היה מוכנה שרה'ס' על שם אמו מרת שרה ע"ה, כאשר התגדל על ידי אמו ע"ה, ומעשה שהיה כך היה, בהיות אמו נערה רכה בשנים, ביקש פר"ץ הכפר להשיאא כאשר לבנו הערל, והיא מסרה נפשה להינשא תכף למלמד החינוקות, שהיה כבד יהודי זקן ואימים, ובכדי שלא תצטרך ליפול בחלקו של הערל, הסכימה להינשא עמו, ולצד מסירות נפשה הגדולה לשמירת קדושתה, וכתה שיוולד לה הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע, ואכן אביו לא האריך ימים נפשה בהיות הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע צעיר לימים, ועל כן נקרא שמו על שם אמו ע"ה.

צדיקים ז"ע אמרו, כי אביו היה אחד מל"ו הצדיקים הנסתרים שבדור.

עבודה ונסיעה של כמה ימים לתיקון נשמה

שמעתי מהרה"ק בעל "עבודת עבודה" מהרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע היה דרכו שמפעם לפעם היה נוסע מביתו לכמה ימים, בלא שיתלו עמו אחד מגבאיו או מקורביו, ולא ידע אף על מטרות נסיעתו. פעם אחת הפציר בו אחד ממקורביו שרוצה להתלוות עמו לנסיעה זו, ואחר שהרבה להפציר בו על הדבר, הסכים הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע לכך, ובלבד שלא ישאל מאומה על כל אשר יראה בעינו, גם אם יהיו בעיניו הדברים זרים ומזוהרים.

כעבור נסיעה ארוכה הגיעו לכפר אחד, שם הלך הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע למקום שהיו בו תנויות הרבה, והלך וקנה לעצמו י"יש רב ושכר לעצמו חדר אחד, בו העמיד את הי"יש למכירה, כאשר אף הקים בתוך החדר ווילון, אשר מאחוריו יוכלו הקונים המבקשים להרוות צמאונם בתוך החנות, לישב ולשתות כוס י"יש.

כעבור זמן מה, הגיע למקום השוק הלך אחד, ובידו החזיק מטבע ישנה ובלויה שלא היה לה כל ערך, והלך אצל כל חנות וביקש לקנות תמורתה כוס י"יש, וכל המזכירים אמרו לו, כי אין כל ערך למטבע זו, ולכן יוכל לקנות תמורתה כוס י"יש, אך היו מבנייהם שמכרו בתוך החדר, אלא שהיה עליו וביקש ליתן לו כוס י"יש חינם אין כסף, אך הוא סירב וביקש לקנות את הי"יש תמורת מטבע זו.

שמעתי לחנותו של הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע, תכף אמר לו הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע, כי בוודאי יוכל לקנות תמורת מטבע זו כוס י"יש, כי מטבע זו מטבע טובה העוברת לסוחר היא, ואכן נתן לו תמורתה כוס י"יש, ושילחו לשתות את הכוס תחת הווילון בתוך החדר, אלא שהיה לו לא יצא כעבור זמן מתחת הווילון, ואילו הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע אמר לגבאו, כי סימני אמת מטרותם כאן במקום, וכי הולכים הם לסגור את החנות, ולחזור אל בתים.

הגבאי שלא יכול היה לעמוד בהבטחתו לגודל סקרנותו לידע מה נעשה כאן, אמר להרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע כי מבטיח הוא שלא להתלוות עמו עוד לפעמים אלו, אמנם ביקש את שילגה לו מה פשר הדבר הזה.

אמר לו הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע, כי יהודי זה אינו כבר בין החיים, אלא הגיע מעלמא קדשו, והוא כי בעמדו לפני דין של מעלה ודנו בדניו, מכל נגזר עליו חסד המור לכת את נפשו, כאשר ראן כי עמדו לא נתן מטבע לצדקה, ולכן נגזר דינו לרעה. אמנם תוך כדי הדיון, הגיע מלאך אחד ובידו מטבעו זו, ואמר להם שיהודי זה נתן פעם מטבע זו לצדקה, ולכן יש להתחשב בדניו, וכן כאלו נתן צדקה בחיים, אמנם העומדים שם אמרו כי מטבע זו אין לה כל ערך, ולכן אינו נחשב כנתינת צדקה. אכן המלאך שהביא את המטבע טען, כי יש לשלוח את היהודי עם המטבע לעולם התחתון, ובהו יוכחו כי אם יש ערך למטבע זה יש להתחשב בדניו, ואם לא אכן אין להחשיבו כנתינת צדקה. ולזה התעקש היהודי לקנות כוס י"יש תמורת מטבע זו, בכדי שיכריעו דינו לטובה, ולכן קיבל הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע את המטבע מידו, ותכף התעלה היהודי בשנית לבית עולמו, כי בא על שתי קוננו. הרי לנו איך שכל טרחתו ויגיעתו של הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע לא היה אלא בשביל להביא תיקון לנשמה נידחת.

הכנה להצלת יהודי לאחר כמה שנים

הרה"ק רבי לייב שרה'ס ז"ע היה לו כח להיות רואה ואינו נראה, ובאופן זה היה יוצא ובה בארמונו של הקיסר בווינא, כאשר הוזקק לבוא להליץ טוב

א. היה ראש הקהל ד'קאליב, וקיניו של הרה"ק בעל "עבודת עבודה" מאשה

הצ"ח שיינר חורש"י

אחשוורוש מאה ושמונים יום את סעודתו, עם כל זה לא נתבלעה דעתו רק בסוים אחד, ואז נתבלבלה דעתה ושתיה גם כן עד שנעשה הדבר שהלך והרג את ושותי, וזה היה הכנה להצלת בני ישראל על ידי שיקח למלכה את אסתר, ובהו הוא עיקר הנס, שאף שאין בני ישראל ראוים מצד עצמם, והינם במצב שהם נהנים מסעודתו של אותו רשע, עם כל זה יש להם חיבה יתירה לפני הקדוש ברוך הוא, והוא עיקר הנס.

המלוה מלכה מתקיימת מידי שבוע בשעה 9:30 בבית המדרש סוקולוב 7 בני ברק

מזקחת חיים

ענינים בפרשת שבועות מותוו שיעורו השבועי של מורינו הגאון הגדול רבי חיים אלעזר זווים שליט"א מאב"ד ביתר עילית

פרשת
פקודי
תשפ"ד

ויפרש את האהל על המשכן וישם את מכסה האהל עליו מלמעלה כאשר צוה ה' את משה (טו)

בגמ' דילפי' בגמ' לאיסור הוצאה למעלה מעשרה מהא דכל טונא דמידלי במוטות וכו' ולכאו' הלא מקרא מלא הוא

בגמ' שבת (צב, א): אמר רבי אלעזר המוציא משאוי למעלה מעשרה טפחים חייב [אפי' שלמעלה מעשרה אינו רה"ך] שכן משא בני קהת, ומשא בני קהת מנול דכתיב (במדבר א) על המשכן ועל המזבח סביב, מקיש מזבח למשכן מה משכן עשר אמות אף מזבח עשר אמות, ומשכן גופיה מנול דכתיב (שמות טו) עשר אמות ארך הקרש וכתיב (שמות טו) ויפרש את האהל על המשכן, ואמר רב משה רבינו פרשו, מכאן אתה למד גובהן של לויים עשר אמות, וגמירי דכל טונא [משא] דמידלי במוטות [שנושאין במוטות] תילתא מלעיל [שליש מגובה המשא הוא מעל המוט] ותרי תילתי מלתחת [הרי שבני קהת שנשאו את המזבח על כתפם היה שלישי מן המזבח למעלה מעתה ושני שלישי למטה מכתפם, נמצא שהיה מורם מעל הארץ כמעט שלישי מעשר אמות] אישתכח דהוה מידלי טובא [שהיה מוגבה יותר מעשרה טפחים מעל הארץ].

ונתקשיתי דלמה הצריכו להא דכל טונא דמידלי במוטות וכו', תיפוק לי' דמקרא מפורש הוא דהטבעות היו ליל הכרכוב ומינה דנשאו את המזבח עכ"פ מעל עשרה טפחים, וכמו שנאמר בתה"ק ועשית לו מכבר מעשה רשת נחשת ועשית על הרשת ארבע טבעת נחשת על ארבע קצותיו, ונתתה אתה תחת כרכב המזבח מלמטה והיתה הרשת עד חצי המזבח (שמות כו, ד-ה), והכרכוב היה בגובה שש אמות מהמזבח דהרי ע"ז קאי קרא 'ושלש אמות קומתו' (שם, א) משפת הסובב ולמעלה כמבואר בגמ' זבחים (ד, א), וברש"י (שם א, כ). וכיון שהטבעות היו תחתיו אי"כ למה לא ילפי' מינה שנשאו את המזבח למעלה מעתה טפחים, [ומצאתי בדעת זקנים לבעלי התוס' בפרשת תרומה שהעיר בזה, וע"ע בשו"ת חת"ס (אריה סי' עי)].

ונראה ע"פ מה שכתב רש"י בבבא מציעא (פג, א ד"ה דדרו באגרא) מוט כפוף באמצעו ונותנו על כתפו, ונושא שני בדין בשני ראשיו, ונושא בו משא כבד ע"ש, וא"כ י"ל דמהפסוק אין להוכיח דהיא אפשר לדחות הדברים היו כפופים ללמעלה ועלו הרבה מעל הכרכוב וכך דדרו באגרא וא"כ המזבח לא היה נישא למעלה מעשרה ולכן ילפי' מהא דגמירי וכו'.

מבאר סתירת רש"י במעשה המכבר והכרכוב

ונהה בפשטות נראה מדברי הגמ' שם דמהא דגמירי דכל טונא דמידלי במוטות וכו', יש ללמוד איך היתה צורת הבדים והיכן היו מונחים, ובהו יש ליישב מה שמצינו סתירה בדברי רש"י במעשה המכבר, דבפרשת תרומה (פג, ה) כתב רש"י דהכרכוב היה רחב אמה ומתחתיו המכבר אמה והגיע עד חצי המזבח, ומשמע מרש"י שהכרכוב התחיל בסוף האמה הששית והיה רחבו אמה נמצא שהכרכוב נגמר בחצי המזבח ומתחתיו היה המכבר אמה, אי"כ זה הגיע עד האמה הרביעית, וע"כ מה דכתיב בפסוק עד חצי המזבח הפי' דמתחיל מחצי המזבח ושם היו הטבעות והמכבר היה לבוש בחצי המזבח התחתון, ומאיך כתב רש"י בזבחים (פג, א ד"ה הכתיב)

גבי מכבר מעשה רשת נחשת שנתנוהו תחת כרכוב מלמטה עד חציו הקיפוהו למזבח מאמצעו ולמעלה לבוש כמין היקף של כברה והוא עשוי נקבים נקבים ככברה ורשת של דגים ומגיע למעלה עד מתחת לכרכוב ע"ש, וכן שם (בד"ה חד לנוי) סביב הקיר משעלה שש אמות גובה לרבי יוסי דאמר לעיל (טו, ב) "אמות גובהו היה היקף הבליטה קטנה וחוורתו סביב לנוי והוא סובב וכיוצא דאפליגו ביה רבי ור' יוסי בר' יהודה לעיל ומתחת לאותו סובב נתנו המכבר ורחבו מגיע למטה עד חצי המזבח ע"ש, ומבואר דהמכבר היה למעלה מחצי המזבח והכרכוב לא היה רק בליטה קטנה וצ"ע.

אך נראה דרש"י בשבת שם כתב כי מדלו ליה תילתא למעלה מראשיתו או ומתפיו - נמצא גבוה מן הארץ קרוב לשליש של עשר אמות, ומשמע דרש"י היה מסופק מה הפי' תילתא מלעיל אם הכוונה מהראש או מהכתפים, ובספק זה תלוי איך נפרש מעשה הכרכוב והמכבר, דהרי הבדים היו בטבעות שהיה למעלה מהמכבר כמפורש מראשיתיהם היה שלישי אי"כ הפי' תילתא מלעיל היינו מעל הכתפים, אי"כ היינו כמו שפי' רש"י בזבחים דהמכבר היה מחצי המזבח ולמעלה ולכן היו הבדים בקצה האמה הששית ושליש המזבח דהיינו שלוש אמות חוץ מהקרונות היה למעלה מהם, אך אי נימא דלמעלה מראשיתיהם היה שלישי אי"כ היו הבדים רק בחצי המזבח כיון דהצאור והראש היו כשביעית של קומת אדם (כמ"כ החת"ס בשבת שם) אי"כ כשליש המזבח היה למעלה מהראש דהיינו סוף האמה הששית היה למעלה מהראש, וע"כ היה צריך להיות עוד אמה עד הכתפים אי"כ הבדים היו בחצי המזבח וא"כ המכבר היה מחצי המזבח ולמטה כדי שיהא שלישי המזבח למעלה מראשיתו.

בזבוחת הגמ' דנשאו את הארון מעל עשרה וקשה דהרי נשאו גם את הכרכובים

עוד איתא בגמ' שם דילפי' איסור הוצאת משאוי למעלה מעשרה מארון, דאמר מר ארון תשעה וכפורת טפח הרי כאן עשרה, וגמירי דכל טונא דמידלי במוטות תילתא מלעיל ותרי תילתי מלמעל אישתכח דלמעלה מעתה הוה קאי, ולכאו' קשה איך אפשר להוכיח מהארון הלא בארון היו כרובים שג"כ היו עשרה טפחים וא"כ הארון לא היה למעלה מעשרה ??, [נראיתי בחת"ס (שבת שם) שהעיר בזה ע"ש].

ונראה דמה שאמר גמירי דכל טונא דמידלי במוטות תילתא מלעיל וכו', אין הכוונה על הכובד דשליש מהכובד הוא למעלה, אלא הכוונה על נפח דכל שיש נפח אז שלישי מהנפח הוא למעלה, וא"כ כיון שהנפח של הארון היה עשרה טפחים אף שבקצה יצאו כרובים שהיו חלולים באמצע וא"כ היו כמו חלק שיוצא מהצד ולא היו חלק מהנפח, אף שכובד הכרובים שהיה מזבח הוא יותר מהארון שהיה עץ, מ"מ הא דגמירי היו על הנפח ולכן הארון שהיה מ"ד דפנות וקרקה זה המודד לגבי צורת המשא, ורא"י לזה מהמזבח גופא דהא בשעה שנסעו הגיחו כל המזבח כלי השרת של המזבח וא"כ עיקר הכובד היה בראש המזבח דהמזבח לא היה חלול מלמעלה, אי"כ היה הכובד היה יותר למעלה מלמטה דהרי למטה היה רק הדפנות ולמעלה היה גם הכיסוי ובזבחי שכל כלי המקדש

היה הכובד יותר, וע"כ דהא דגמירי קאי על הנפח שהוא המזבח שהיה לו דפנות וכן מודדים את צורת המשא, וא"כ שפיר הוכיחו מהארון.

בדברי המ"ד דהתורה ניתנה מתחילה בכתב עברי

בגמ' סנהדרין (כ"א ב) נחלקו אמוראי אם התורה ניתנה בתחילה בכתב עברי ובלשון הקדש וז"ל הגמ': אמר מר זוטרא ואיתימא מר עקיבא בתחלה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש, חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי וכו', רבי אומר בתחלה בכתב זה [אשורית] ניתנה תורה לישראל כיון שחטאו הנפך להן לרוקץ, כיון שחזרו בהן החזירו להם וכו', רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי אליעזר בן פרטא שאמר משום רבי אלעזר המודיע: כתב זה לא נשתנה כל עיקר.

ובדעת מר זוטרא דבתחלה נכתב בכתב עברי נתקשה הריב"א במגילה (כ"ב א) איך יתכן לומר שהתורה לא ניתנה בלשון הקודש, וז"ל: מיהו ודאי תמיהא מילתא טובא, דהא רב חסדא דאמר דמ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין אשורית דכולי עלמא ראי, ואילו התם בסנהדרין אמרין דאיכא מ"ד שהתורה ניתנה לישראל בכתב עברי ולשון הקדש וחזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית, ואמרין מאי אשורית שעלה עמהם מאשור שכתב הקדש הוא כתב בני אשור, וזו תימיה גדול שיהיה הכתב הזה המאושר שיש בכל קוץ וקוץ וממנו תלי תלים של הלכות יסודות התורה כתב של בני אשור והיו הלוחות מכתב עברי, ועוד בכתב עברי מה נס היה במ"ם וסמ"ך, אבל ודאי אין ספק שזה הכתב הנקרא אשורית הוא כתב הקדש שבלוחות ועל שם כך נקרא קדש, וכן לשון הקדש, ומעולם לא נראה הכתב ההוא אלא בלוחות, אבל לשון הקדש כבר נודע לאבות ובני ישראל קודם מתן תורה ובו השם מדבר עם נביאי קדשו, ואפ"כ מתוך תומת וקדושת הכתב ההוא באותן הימים לא היו כותבין אותו אפילו בספרים שכותב המלך או כל אחד ואחד לעצמו אלא היו כותבין אותו בכתב עברי, וזהו שכשנגנו הארון שכתבו לאותיות מנצפ"ך, וכשגלו לאשור וידעו בני אשור כתב זה נטלוהו להם או שהיה אצלם קודם לכן שנודע להם מספרי הקדש מלבד כתב שלהם או שהיה להם וחסדו אותו, ובני ישראל הורגלו בו עמהם משם ואילך וזהו שעלה מאשור, ובימי עזרא ניתן להם לכתוב ס"ת ושאר כתובים וכו' דדייקין מדכתבין וכתב הנשתן ע"ש.

אולם בשו"ת רדב"ז (ח"ג סי' תמב) אחרי שהביא דברי הריב"א העיר ע"ז מהמבואר בירושלמי דלמ"ד תורה ניתנה בכתב עברי ס"ל דאות ע"ן שבלוחות היה בנס הרי דגם הלוחות היו כתובים בכתב עברי, ולכן מחדש הרב"ז דיש חילוק בין לוחות הראשונות ללוחות שניות וז"ל: כי לפי דעת ר' יוסי והנמשכים אחריו שאמרו בכתב עברי ניתנה הלוחות מודיע הם החלוחות הראשונים היו כתובים בכתב אשורית בצירוף ורמזיהם עקומות וכפופות כי מעשה הלוחות והמכתב הראשון והלשון היה קדש קדשים וכשירד משה מן ההר הלוחות בידו וירא את העגל ומחולות פרוה האותיות מרוב קדושתן וחזרו למקום אצליו ונשארו הלוחות כגוף בלתי נשמה ונשברו, וטעמו של דבר כי האותיות כל אחת ואחת מהם מורה על סוד יחודו ית' וכיון שעבדו עבודה זרה ושתפו אחר דכתיב אלה אלהיך ישראל לא היו ראויים לאותן רבה הקודש המורה על יחוד שמו ית', אח"כ כתב את הלוחות השניות בכתב עברי שהם מוכרין שהוא כתב עברי שאין בו קדושה וכו' היינו דכתיב וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו שמעו הדברים אשר היו אבל לא הכתב בעצמו וזה שכתב בלוחות הראשונים והמכתב מכתב אלהים הוא מכתב אלהים ממש ובלוחות השניות כתיב כתוב לך את הדברים האלה וכו' ע"ש.

ומסו"ף הרדב"ז לפי דרכו לבאר למה דוקא בימי עזרא חזרו ללשון הקדש: אח"כ בימי עזרא בזמן בית שני דבעו רחמי אביהו דעבודה זרה וקטלוהו אז היו ראויים לכתב אשורית המורה על סוד יחודו ית' וניתנה להם בכתב אשורית ע"י עזרא שהיה ראוי שתנתן תורה על ידו והוא ולא הכלי כתבא למקרי שנחדש באותו יום ודניאל שהיה מקובל איש מפי איש עד מרע"ב בכתב הלוחות הראשונות הכיר אותו והודיעו ומשם והלאה היו מכירין בו עכ"ל.

ועפ"י דכשטל יצא דע"ז אז היו ראויים לכתב הקדש יש לבאר מה דמצינו בשיר השירים ובה (פ"ב) אימתי נעקך יצר עבודה

כוכבים, רבי בנייה אמר אלו מרדכי ואסתר, ורבנן אמרי אלו חנניה מישאל ועזריה ע"ש. ומבואר שם דיצא דע"ז התחיל להתבטל בזמן חנניה מישאל ועזריה והתבטל עוד בזמן מרדכי ואסתר ונגמר ע"י עזרא הסופר [??], ומגילת אסתר כתיב (ט, ה): 'וכתבם' וכלשונם. וכתבם היינו כתב אשירות, וז"ל דבימי מרדכי ואסתר כמבואר במדרש הג"ל שבטלו יצא דע"ז ע"כ נפתשו בימיהם כ"כ כתב אשורית עד שהיתנה נקרא כתב היהודים ובימי עזרא שניעקך לגמרי הע"ז אז זכו כולם לכתב אשירות, וכן יתבאר הא דמצאנו בגמ' סנהדרין (טו) שדניאל ידע לקרות הכתב של המלאך בלשון הקדש, דהיינו דתחילת התגלות לשון אשירות היה ע"י דניאל, ולהנ"ל נראה דהכונה לדניאל יחד עם חנניה מישאל ועזריה, וכמבואר במדרש דחנניה מישאל ועזריה בטלו יצא דע"ז ע"כ בימיהם התחיל התגלות כתב אשירות.

והנה לדרך הרדב"ז יש ליישב דברי המהרש"א בשבת (קד, א) על מה שאמרו ש בגמ': אמרי ליה רבנן לרבי יהושע בן לוי אתו דרדקי האינא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כותייהו מ"ם פתוחה מ"ם סתומה מאמר פתוח מאמר סתום, נו"ן כפופה נו"ן פשוטה נאמן כפוף נאמן פשוט. וכתב ע"ז המהרש"א בח"א ז"ל: דאפי' בימי יהושע כו' ע"פ מ"ש לעיל דמנצפ"ך צופים אמרום דשכתום וחזרו כו' דהיינו דשכתום אחרי מות משה בימי יהושע דאמרין נמי במס' תמורה דג' מאות הלכות נשכתו בימי יהושע וא"כ הרי דרדקי שמצאו לדרוש בכל הכפולים הרי בימי יהושע לא היה אפשר דאיתמר כותייהו שהרי נשכתום מהם הכפולים מנצפ"ך ע"ש, ולכא' אינו מובן מה שכתב דבימי יהושע לא ידעו דשמעו דבימי משה ידעו ונשכתו, ואליבא דאיהו בלשון קדש ושם היה מנצפ"ך ולמ"ד דבתחילה היה כתב עברי ג"כ קשה דא"כ גם מתחילה לא ידעו ולא רק בימי יהושע, אך לפי דברי הרב"ז דבתחילה היה בלשון קודש רק שנשכתו אח"כ וגם בלוחות השניות אח"כ כבר היה בלשון עברי ושפיר מובן מה דרק בימי יהושע נשכתו לך קודם, וכן כשנשכתו לא היו יכולים לבדוק בלוחות דגם בלוחות השניות היה כתב עברי וא"ש.

ואין להקשות למ"ד דבתחילה ניתנה בכתב עברי ונשתנה בימי עזרא למה לא אמרו בזה הא דאין הנביא רשאי לחדש, דבסנהדרין (כ"א א) לפי מהפסוק 'וכתב את משנה התורה הזאת' דהכתב ראוי להשתנות ע"ש, הרי שכתוב בתורה להדיא שיהא בזה שינוי וא"כ לא שייך להקשות דאין הנביא רשאי לחדש.

ולדרכו של הרדב"ז י"ל עוד בהקדם מ"ש בשו"ת חתם סופר (י"ד סי' רלו) וז"ל: בלא"ה יש לתמוה על כמה שינוים בכלים ובבנין ממשכן ומזבח של מלכיה וגם בנין בית שני שבו מהראשון ובנין שעתידי נבואת יחזקאל שנוי מכל הג"ל אע"ג הכל בכתב מיד ה' השכיל עפ"י נביא מ"ם הא אין נביא רשאי לחדש דבר אלא לשעה לא לקיום והי' נ"ל דליינו דכתיב ככל אשר אני מראה אותך תבנית המשכן תבנית כל' וכן תעשו פירש"י לדרות והוא מ"ש פ"ב דשבועות ועיין רמב"ן שהקשה ולפענ"ד דקאי האתחלת הקרא ככל אשר אני מראה אותך עתה כן תעשו לדרות ע"פ אשר אני מראה בכל בנין ובנין אראה איך יעשה זה משונה מזה א"כ הרי העיד הקב"ה מתחלה שישכיל בכתב מידו לנביאי ואין כאן דבר שחידשו נביאי נגד דין תורה ע"ש. ולפי הרב"ז דגם הלוחות שניות היו בכתב עברי א"כ הרי לא היה כלל לשון הקודש, וא"כ באבני האפוד והחושן היו האותיות בכתב עברי וכן התיבות קדש לה' בצ"ץ היה הכל בכתב עברי ומצא דהוי בכלל הוכן תעשו האפוד והחושן והצ"ץ הכתובים בפרשת עשיית המשכן וכליו, וקרא זוכן תעשו קאי על הכל וגם ע"ז שהאותיות של החשן והאפוד יהיו בכתב עברי וא"כ בבית שני שנחדש לעשות האפוד והחושן והצ"ץ באותיות של כתב אשורי ובהה ההוראה שהכתב נשתנה לכתב אשורית א"כ לא שייך בזה הא דאין הנביא רשאי לחדש.

ויובן יותר ע"פ דברי הגמ' בסנהדרין שם: כיון שחזרו בהן החזירו להם שנאמר 'שוכו לבצרון אסירי תקוהו גם היום מגיד משנה אשיב לך'. וצ"ב דמה הקשר בין לשון הקדש לבנין הבית ולהנ"ל יובן היטב דצורת בנין הבית הוי ע"פ מראה הנבואה שיתגלה לך יעשו זה בכלל וכן תעשו וא"כ גם צורת האותיות שהיה באפוד ובצ"ץ וכנ"ל הוי בכלל הנבואה איך יעשו והוי בכלל הוכן תעשו.

מים עמוקים

הערות והארות על סדר הפטרה

מחזק מיוחד ספרי "משכנות ורב" על נביאים ברוכים
ממורנו הג"ר שבת שיעפטיל ווייס שא"ת

הפטרה:

ויחי ימים רבים
(מלכים א' יח)

כלי מחזיק ברכה - השלום

מדוע לא השתמשו בבנין ביהמ"ק באוצרותיו של דוד המלך? / טהרת לבו של דוד - הקרבת שאיפותיו למנוע חילול שם שמים / גדול השלום

"ויבא שלמה את קדשי דוד אביו את הכסף ואת הזהב ואת הכלים נתן באוצרות בית ה'"

ובכסף זה בנו אח"כ את הבית השני, וזה לעומת זה, כסף זה שהיה הביטוי לשנאה העצומה של המן ואחשוורוש לעם ישראל, בו דייקא נבנה בית ה', על אפס ועל חמתם של המן ואחשוורוש, שהוא ג"כ כ"כ השתדל למנוע בנינו, כמו שאמר "עד חצי המלכות ותעש" וכוונתו הייתה מלבד בנין ביהמ"ק, וזה מראה גדול אהבת ה' לעמו, שדוקא ע"י כספם וזהבם נבנה ביהמ"ק.

דוד הקריב כל שאיפותיו למנוע חילול ה'

ומפרשה זו אנו למדים על גדול טהרת לבו של דוד המע"ה, שהרי כידוע הייתה כל משאת נפשו כל ימי חייו לזכות לבנות את ביהמ"ק, ובפסוקים רבים בתהלים מגלה את השתוקקותו העצומה, "אם אתן שנת לעיני וגו' עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב", וכיו"ב פסוקים שונים, ועכ"פ שאף וקיווה שיהיה לו לכה"פ חלק בו, ולצורך כך הקדיש ברוב מסירותו כל פרוטה שבאה לרשותו, וכפי שהז"ל לומדים מהפסוק (דבה"א א, כב ע"ד) "והנה בעניי הכינותי זהב לבית ה' זהב ככרים מאה אלף", שהיה דוד צם ומתענה במטרה שיוכל לנדב את הוצאות שהיה חוסך מסעודתו עבור בנין ביהמ"ק, ולמרות כל זאת בשעה שראה שיכול להגירם ע"י חילול ה', עמד והתפלל שלא יהיה שלמה נצרך לכך, וזה הוא באמת תיקון גמור לאותו פגם שבמי הרעב לא מסר את הכסף לעניים שיחיו בו את נפשם.

גדול השלום

נופך נוסף בהבנת הדברים מצאנו בדברי הרלב"ג שכתב "שלמה עשה משלו את הבית הגדול הזה, ואולם הקדשות דוד שם באוצרות בית ה', וידמה שלזאת הסיבה לא התחיל לבנין הבית תיכף במלכו, כי בשנה הרביעית החל הבנין כמו שקדם, והיה זה כן, כדי שיבנהו משלו, לא מאוצרות דוד אביו אשר הקדיש אותם לה', וכאילו היה זה מכוון מהשי"ת, כמו שלא רצה שיבנהו דוד כי דמים רבים שפך, כן לא הסכים שיבנה מאשר אסף דוד משלל הגויים במלחמה, אך שלמה שהיה איש שלום, והיה מה שקבץ מהממון מקובץ עם השלום, בו חר השי"ת לבנותו, במה שקיבץ הממון עם השלום", עכ"ל.

ומעין דברים אלו מצאנו גם בספר החינוך (מצוה תק"ה, מצוה שלא יהיה לשבת לוי חלק בכיזה) בשרשי המצוה וז"ל: "לפי שהם משרתי השי"ת, לא נאה להם להשתמש בכלים החסופים מיד בני אדם במלחמה כחרב חנית וכידון, כי לא יבוא בית השי"ת רק דבר הבא דרך שלום ויושר אמונה, ולא שידאב עליו לב איש ואשה", ע"כ. ומבואר כנ"ל שביהמ"ק נבנה רק מדבר הבא בדרכי שלום, וכדברי הרלב"ג הנ"ל.

• • •

שאו שערים ראשיכם

כיצד סברו להכניס ארון של עשר אמות בפתח של עשר אמות מצומצמות? / השראת השכינה רק במקום ענווה ושפלות / מלכות דוד ושלמה

- שני סוגי דרכי הנהגה

"ויבאו הכהנים את ארון ברית ה' אל מקומו אל דברי הבית אל קודש הקדשים"

הנה חז"ל (בבבא מקומות) מתארים את הניסים שאירעו בכניסת הארון לבית קדש הקדשים, בזכותו של דוד המלך, וזוה הודיע השי"ת שנמחל לדוד,

לשון הפסוק מוקשה בכפילות הלשון: "ויבא" ושוב "נתן", שלכאורה די היה לכתוב "ויבא שלמה את קדשי אביו את הכסף ואת הזהב ואת הכלים באוצרות בית ה'", ותיבת "נתן" מיותר. ונראה לבאר שהפסוק מתחלק לשני חלקים, א. שהביא את קדשי אביו לבית ה' ופירושו לבנין המפורש קודם בפסוק - "ותשלם כל המלאכה אשר עשה המלך שלמה בית ה'", ואכן לשם הביא את קדשי אביו, ב. עוד אומר הכתוב: "את הכסף ואת הזהב ואת הכלים נתן באוצרות בית ה'", ופירושו שמה שנשאר הביא לאוצרות, וכך גם נראה מפירושו רש"י והרד"ק.

הטעם שביהמ"ק לא נבנה מאוצרות דוד המע"ה

עוד הביאו רש"י ורד"ק את דברי חז"ל (לק"ש דמז קפ"ו) ששלמה לא רצה להשתמש בכסף שהקדיש אביו לבנין ביהמ"ק, וחז"ל מבארים שני טעמים לכך, וכמ"ש רש"י: "לפי שהיה יודע שסופו ליחרב, שלא יהיו העובדי כוכבים אומרים, קשה יראתם שלקחו נקמתם מן הבית, שנבנה מן גזלות וחבלות שגזל מהם דוד. ויש אומרים כך אמר שלמה, רעב היה בימי אביו שלש שנים, שנה אחר שנה, והיה לו לבזבז ההקדשות הללו, להחיות בהן עניי ישראל", ע"כ.

ובפסיקתא רבתי (פרשה ו אות 1) נאמר שדוד המלך ע"ה בעצמו ביקש שלא ישתמש בכסף, מהטעם הנ"ל שלא יאמרו כשיחריב שייראתם תבעה את עלבונם והחריבה את ביהמ"ק, שנבנה מהכסף שדוד לקח מהם במלחמתו עמהם.

ולהשוות שני הטעמים, כתב הכלי יקר ששני הטעמים אמת, שהטעם הגלוי בסיבתה לא השתמשו בכסף של דוד היתה משום בקשת דוד או שלמה, כדי שלא יאמרו או"ה שייראתם תבעה עלבונם, אמנם הטעם הפנימי בשלה התעוררה בקרבם מחשבה זו, הייתה משום אותו פגם דק מן הדק שהיה בהקדשת הכסף, שבזמן שהיה צורך בכסף כדי להציל נפשות, לא מסרו דוד לכך, והיה בכך פגם שנראה כביכול סבור שאלמלא כסף לא יוכל ביהמ"ק להבנות, ולכן הראו לו מן השמים שנשלמה כל המלאכה ללא שום חסרון, ולא נזקקו לכסף אותו הקדיש לבנין ביהמ"ק.

והנה רואים בכך את גדול אהבתו של הבורי"ש לישראל, שספק שהיה יכול לסייע לישראל בשנות הרעב ולא סייע, אין ביהמ"ק נבנה בו, ושמעתי דבר נפלא שכנגד זה מצאנו בבית השני שבנייתו הייתה באותם עשרת אלפים ככר כסף ששקל המן האגני על גגו המלך אחשוורוש שבביל לאבד את היהודים, ואחשוורוש ברוב רשעותו ויתר על הכסף ונתן אותו להמן, ולבסוף כאשר נתן לאסתר את בית המן צורר היהודים, נתנה זאת אסתר למרדכי כמש"כ "ותשם אסתר את מרדכי על בית המן", והיינו ממונו, ואז בא הכסף לידיו של מרדכי,

אמנם בגלל שהחזיק טובה לעצמו נסתלקה הימנו שכנה, וממילא לא הצליח להכניס את הארון בפתח בהימ"ק.

וע"ז אומרים חז"ל במדרש שבאותה שעה הזכיר את דוד אביו, והכונה שהזכיר את הנהגת דוד המלך שאחז תמיד במידת הענוה, כאומרם ז"ל (חולין פ"ט). "נתתי גדולה לדוד אמר (תהלים כב) 'אונכי תולעת ולא איש', ועוד אמרו (מגילה י"א). עה"פ 'דוד הוא הקטן', 'הוא בקטנותו מתחילתו ועד סופו, כשם שבקטנותו הקטין עצמו כך במלכותו הקטין עצמו'. ומשהזכיר ענוותנותו של דוד הועילה זכותו שתשרה השכינה שם, ויהיה מועט המחזיק את המרובה, וממילא נכנס הארון לבית קדשי הקדשים, וכבוד ה' מלא את הבית.

מלכות דוד ושלמה - ב' דרכי הנהגה

והנה במסכת סוטה (ה). נחלקו האמוראים, שיטת רב שלת"ח הותרה שמינית שבשמינית גאון, ולעומת זאת שיטת ר"נ בר ציחק סובר 'לא מיניה ולא מקצתיה', דכתיב 'תועבת ה' כל גבה לב', ומבואר דשתי הנהגות יסודם בקודש - ואלו ואלו דברי אלקים חיים, ולכן שלמה החזיק בדרך זו של 'שמינית שבשמינית', ודוד אחז בדרך הענוה 'לא מיניה ולא מקצתיה', וכמו שמצינו (שמ"ב ו) שבשעה שהעלה דוד המלך את ארון האלוקים לירושלים, נשקפה אשתו מיכל בת שאול בעד החלון, 'ותרא את המלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה' ותבו לו בלבה וגו' ויצאה לקראתו ושאלה 'ומה נכבד היום מלך ישראל בהגלות נגלות כאחד הריקים?', 'ויאמר דוד אל מיכל לפני ה' אשר בחר בי מאביך, ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני', רואים שאע"פ שהיה מלך ישראל, והיה רשאי להטיל איתמו על הציבור, עכ"ז השפיל ובויה עצמו לעיני כל ישראל לכבוד ה' ותורתו, ולא אחז במדת הגאות אפי' מקצתיה, כי לא הוצרך לה.

ומעתה מובן מדוע חשדו השערים את שלמה המלך שעל נפשו הוא אומר 'מלך הכבוד', שהרי כאמור החזיק קצת במידת הגאות, וכאמרו 'בנה בניתי בית זבול לך', ולכן בקשו לרצוץ את ראשו, עד שאמר להם שלמה המלך, 'ה' צבקות הוא מלך הכבוד סלה, או אז נוכחו לדעת שלא לכבוד עצמו הוא דורש, ואף מה שמשמש קצת במדת הגאות, הוא רק להתחזק ולהתגבר על יצרו, בעבור ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה.

שוב ראיתי בספר **"דרש משה"** (לרבי משה, דרשן קדמון בקראקא) שמבאר, שכיון שהבית בנה את עצמו, כמבואר בדברי חז"ל עה"פ "והבית בהבנותו" שהאבנים עלו מעצמו שורה על גבי חברתה, וכך נבנה הפתח ברוחב שר אמות אע"פ שעיי"ל לא יכנס הארון רק ע"י נס. ולכן התפלל שלמה "פתחו שערים" וביקש שהשערים ירחיבו עצמן, כדי להראות שכל הבית נבנה מעצמו, ולא תהיה עליו תמיהה איך עשה פתח של עשר אמות שא"א להכניס בו ארון של עשר אמות על עשר אמות.

מודעה רבה לאורייתא

בשורה טובה לשוחרי תורה

ניתן להשיג את הספר

משבצות זהב - מגילת אסתר

הוא ביאור נפלא על מגילת אסתר

שנתחבר ע"י מורינו הגרש"ש ווייס שליט"א

בחנויות הספרים המוכרות

כמו כן ניתן להשיג את כל שאר ספרי 'משבצות זהב'

על נביאים וכתובים בחנויות הנ"ל

כ"ד רננות ולא נענה (כ"ד רננות כתובים בפרשה בתפילת שלמה) פתח ואמר שאו שערים ראשיכם ולא נענה, כיון שאמר (דברי הימים ב ו מב) 'ה' אלקים אל תשב פני משיחן זכרה לחסדי דוד עבדך', מיד נענה, באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדירה, וידעו הכל שמחלו הקב"ה על אותו עון (דב"ט שבע) "עכ"ז הגמ'. ונרמז בפסוק שזו הטובה שנעשתה לדוד, במאמר "לדוד עבדך", שדוד היה עבד נאמן כל ימי חייו.

פתחו שערים ויבוא גוי צדיק

בספר **"ליקוטי כרם שלמה"** מהרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע (דושיים שונים עמ' רס"ט) הובאו דברים יקרים השופכים אור בביאור דברי חז"ל בענין פתיחת שערי קודש הקדשים, ולגודל מתיקותם נביאם במלואם. הנה הרד"ק במזמור של כ"ד בתהלים 'לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה' וגו' כותב בתחילת המזמור: "זה המזמור חברו דוד המלך ע"ה שיאמרו אותו כשיכניסו הארון לבית קדשי הקדשים", ומקור הדברים הוא **במדרש רבה ותנחומא** (פרשת וארא), עה"פ 'שאו שערים ראשיכם', 'שלמה אמר פסוק זה בשעה שהכניס הארון לבית קדשי הקדשים, עשה הארון של עשר אמות, כיון שהגיע לפתח בית המקדש היה הפתח של עשר אמות הארון של עשר אמות, ואין עשר אמות יכולין להכנס בתוך עשר אמות, ועוד שהיו טוענים בו (פ"י שגם נושאי הארון הוצרכו להכנס עם הארון) כיון שבא להכניסו לא היה יכול, עמד שלמה והיה מתבייש ולא היה יודע מה לעשות, התחיל להתפלל לפני הקב"ה, מה עשה שלמה? הלך והביא ארונה של דוד אביו ואמר 'ה' אלקים אל תשב פני משיחך, א"ר ברכיה בשם ר' חלבו באותה שעה חיה דוד, שכן דוד אומר 'העלית מן שאול נפשי חיתיני מיורדי בור', והיה שלמה אומר 'רבון העולמים עשה בזכות של זה', שנאמר 'זכרה לחסדי דוד עבדך', מיד נענה וכו', באותה שעה בקשו השערים לירד ולרצוץ את ראשו, שהיו סבורין שעל נפשו הוא אומר מלך הכבוד, אמרו לו מי הוא זה מלך הכבוד? אמר להם 'ה' צבקות הוא מלך הכבוד סלה', כיון שאמר להם כן קטטו, עכ"ל המדרש (יש נוסחאות שונות במדושים בזה).

והנה הדקדוקים רבים בדברי המדרש: א. תמיהת המפרשים - איך לא חשב שלמה המלך מתחילה ע"ז שארון של עשר אמות אינו יכול להיכנס בתוך חלל של עשר אמות מצומצמות? ב. מה עלה על דעתו שזכותו של אביו דוד המלך ע"ה יועיל לשנות את הטבע, ויכול להכנס עשר אמות בתוך עשר אמות? ג. מדוע באמת הועילה זכותו של דוד דייקא ולא של שלמה? ד. מדוע חשדו השערים את שלמה המלך שעל עצמו אומר 'ויבוא מלך הכבוד'?

השראת השכינה רק במקום ענוה

וכותב ליישב את כל הקושיות, בהקדם דברי הגמ' (יומא כ"א) "אמר ר' לוי דבר זה מסורת מאבותינו מקום ארון אינו מן המדה", ופירש"י שאינו תופס למעט החלל של בית כלום, וטעמו של דבר כתב **המהרש"א** (ב"ב צ"ט). **כי במקום השראת השכינה מועט מחזיק את המרובה, כי הכל שם רוחני, ולא שייך מקום ומדה, כי מלאו כל הארץ כבודו** עכת"ד, וא"כ מובן כיצד עלתה על דעתו של שלמה המלך להכניס ארון של עשר אמות בתוך חלל של עשר אמות, כי ידע שבמקום השראת השכינה מקום הארון אינו מן המדה.

אמנם כשכא להכניסו גילה שאינו נכנס, ומיד נתבייש, כי היה בכך ראייה על סילוק השכינה, ואולי יתכן לומר מדוע באמת נסתלקה אז השכינה, ע"פ המובא **במדרש שוחר טוב** (מזמור כד) "למה נצטער שלמה כל כך? (פ"י) למה בא כל הצער הזה לדוד?), מפני שנחנאה ואמר 'בנה בניתי בית זבול לך', וביאור הדברים ע"פ דברי חז"ל (סוטה ה) "כל אדם שיש בו גתון הרוח שכינה מיללת עליו, והקב"ה אומר: אין אני והוא יכולין לדור בעולם", וכן מאמרם ז"ל (בדרים לה ע"א) "אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על עניו", ו "וא"כ מובן שמפני שבכנס בו שמץ גאון סילק הקב"ה שכינתו, ושוב אין המועט מחזיק את המרובה, וביותר י"ל שהקב"ה מודד מידה במידה, שמי שממעט את עצמו, מודדין לו כמידתו, וזוכה למועט מחזיק את המרובה,

קול תורה

פנינים יקרים מלקיטים מספר קול דודי עה"ת ומיערים מאת הרב/ה רבי דוד פראג'ר שליט"א
נשיא ההתאחדות קהילות החרדים בעיר הבירה לנטיוו י"ז

משה רבינו מסר נפשו למען כלל ישראל

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה וגו' (ה).
 כא. ברש"י: "המשכן משכן שני פעמים רמו למקדש שנתמשכן בשני חרבוניו על עונותיהן של ישראל". ולפי דבריו יש לפרש הלשון 'אשר פוקד' שוא מלשון מלשון ולא נפקד נפשו משה איש' שפירושו לא נחסר איש, והיינו דהביהמ"ק נפקד ונתחסר מישראל ע"י משה, והוא עפ"י מה שפירשו המפרשים דאם משה היה נכנס לארץ והיה בונה את בית המקדש לא היה חרב, כי מעשיו של משה אינן בטלים לעולם (פסוקים טו). ואז היה העונש על ישראל חמור יותר כי לא יכל כביכול לשפוך חמתו על עצים ואבנים, ועל כן מסר משה רבינו ע"ה נפשו לחטוא חטא קל כדי שלא יכנס לארץ ישראל ואז ינצלו כלל ישראל ויכופר להם בחורבן בית המקדש הראשון השני. והיינו דכתב 'אלה פקודי המשכן משכן העדות' שנתמשכן ונתחסר על עונותיהם של ישראל וזה היה 'על פי משה' היינו שחטא ב'פיו' כמי מריבה, אם כפירש רש"י שהחטא היה במה שהכה הסלע ולא דיבר אליו בפיו, ואם כפי שפירש ברמב"ן שחטא במה שקרא את ישראל 'המורים', וע"י חטא זה לא נכנס לארץ ישראל ונתמשכן במקדש.

השכינה שורה בישראל אף בגלות

אלה פקודי המשכן משכן העדות וגו' (ה). כא. רש"י פירש כאן: "המשכן משכן שני פעמים רמו למקדש שנתמשכן בשני חרבוניו על עונותיהן של ישראל", ובסמוך כתב: "משכן העדות. עדות ישראל שיותר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם". ומבואר דדרשה ראשונה שהוא מלשון "המשכן משכן" מרמו על בית המקדש בחורבנו, ואילו דרשה שניה שהוא מלשון "עדות" מרמו על בית ביהמ"ק בבנינו, ונמצא דהרמזים בפסוק הם כסדר הפוך מהמציאות, שדורשים על שהחורבן קודם על בנינו. ויש להמתיק ולומר דגם הדרשה השניה שהוא מלשון "עדות" שהשרה הקב"ה שכינתו בינו שייכת גם בשעת החורבן, והוא עפ"י אמרו ז"ל (קדושים לא) שחסד עשה הקב"ה עם ישראל ששפך חמתו על עצים ועל אבנים, הרי קמן שהחורבן כיפר עליהם, וא"כ גם לאחר שנחרב הבית נשארה שכינתו עם ישראל, וכפי שדייקו המפרשים (ראה אלי"ד הקי עמוד) מדכתב 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, מלמד שהשראת השכינה היא בישראל בכל הימנים מיום בנין הבית וגם לאחר שנחרב.

בנין ע"י אחדות אינו נחרב

אלה פקודי המשכן משכן העדות וגו' (ה). כא. ברש"י: "המשכן משכן שני פעמים רמו למקדש שנתמשכן בשני חרבוניו על עונותיהם של ישראל. משכן העדות, עדות לישראל שיותר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם". הנה איתא בגמ' (פסוקים טו) דהמשכן שנעשה משה לא נחרב אלא נגנו, וי"ל בטעמא דמילתא משום דהמשכן נעשה מתרומת יד כל ישראל ומש"ה לא ניתן להיחרב, משא"כ בית המקדש שנבנה ע"י ממון של יחידים; מקדש ראשון ע"י דוד ושלמה; ומקדש שני ע"י כורש ומש"ה נחרבו. ובהו יבואר כוונת הדרשה 'המשכן משכן וגו' שנשא "משכון" ולא נחרב אלא נגנו ואף עונותיהם של ישראל לא גרמו לו חורבן כמו שגרמו לשני מקדשים רק נתמשכן, ודבר זה נתגלה בשעת שני החרבוניו דלא נעשו כמשכון אלא נחרב בעונותיהן, וזו היא עדות שיותר להם הקב"ה על עון העגל" שקיבל ממונם של כולם ובזכות כולם "השרה שכינתו עליהם", וע"כ לא נחרב לעולם.

משה רבינו הבין שתכלית המשכן הם הכלים

ובצלאל בן אוּרִי וגו' כל אשר צוה ה' את משה (ה). כא. ברש"י: "אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן וכו', כי משה צוה לבצלאל לעשות תחילה כלים ואחר כך משכן, א"ל בצלאל מנהג העולם לעשות תחילה בית ואח"כ משים כלים בתוכו, א"ל כך שמעתי מפי הקב"ה אמר לו משה בצל א-ל-היית כי בודאי צוה לי הקב"ה וכן עשה וכו'". ולכאורה תמוה אם באמת צוה הקב"ה למשה כמו שהעיר לו בצלאל למה מתחילה אמר משה איפכא, ובפרט שהוא דבר שהשכל מחייב, וזאת ועוד אם הוא דבר שכלי ופשוט מהו "בצל א-ל-היית", וכמו שאמר מנהג העולם לעשות וכו'. ונראה דבאמת משה שמע מפי הגבורה לעשות כלים תחילה, דסוף סוף הם תכלית המשכן, הארון והמנורה והמזבח וכו', וזה מה שאמר תחילה כשהשיב לבצלאל "כך שמעתי מפי הקב"ה" רצונו לומר - מה שאני אמרתי מתחילה, דזה הוא הרצון האמיתי לעשות כלים, אלא דבצלאל שלא היה במדרגה של משה לא הבין זאת, ועל זה אמר לו משה "בצל א-ל-היית" היינו בצל והסתיר ולא בגילוי, שאינך בבחינת פנים אל פנים שיתגלה לך פנימית הרצון האמיתי אלא "בצל היית" כששמעת, "כי בודאי צוה לי הקב"ה" למעשה כמו שאמרת, לאמור לישראל לעשות הבית תחילה כי אינם במדרגה לעשות הכלים תחילה ולסמוך ששמירתן תהיה מן השמים.

ודגומא לכך מצינו לגבי הארון דצוה הקב"ה בפרשת תרומה 'מבית ומוחוץ תצננו' - תחילה מבית ואח"כ מוחץ, וכשעשו ביאר שם ברש"י שעשה ג' ארונות, הכנים תחילה של עץ לתוך כבד של זהב ואח"כ הכנים של זהב תוך של עץ, הרי שהתחיל בציפוי של חוץ דלא כמו שנצטווה, אלא המכוון כאמור, דהרצון הוא על הפנימי, דהיינו שהפנימיות היא העיקר בכל דבר, אבל למעשה מתחילין בחוץ שע"כ מגיעים לפנימי. וזה מה שהיה רבן גמליאל (ברכות דף כ"ח) "כל תלמיד שאין תוכו כבדו לא יכנס לביהמ"ד", שכולם צריכים להתחיל בבחינת ברו, ומי שהצליח ע"י ברו להתאים תוכו לברו יצליח בתורה.

שמירת הדיבור נחשב כקיום מצוה

ועשו פעמוני זהב טהור ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים על שולי המעיל סביב בתוך הרימונים (טו). מה. צריך להבין כפל אמרו בסוף הפסוק 'בתוך הרימונים' אחר שאמר כבר של זהב ואח"כ הכנים של בדרך דרוש דפעמונים המשמיעים קול מרמזים לדברי תורה שיש לו לאדם להשמיעם בפה ובקול, ואילו רימונים שהם סגורים מכל צד מרמזים לדברים בטלים ולדברים אסורים שאסור לדבר בהם ויש לסגור הפה בעדם, ובסוף הפסוק חזר ושינה לרמוז לנו דמי שסוגר את פיו לא רק שמקיים מצוה בפה ואל תעשה ליוהר מדיבורים אסורים, אלא גם מייחשב כמקיים מצוה בקום ועשה, וכמו שפירשו לשון המשנה באבות "שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה", דאם "אין ביניהם" מאומה, היינו ששותקים ונהררים מדיבורים אסורים, מייחשב להם כמדברים "דברי תורה". וזה מה שאמר הפסוק 'ויתנו את הפעמונים בתוך הרימונים' הם הדיבורים המתורים והאסורים, ועוד ישנם 'על שולי המעיל סביב בתוך הרימונים' היינו קיום מצוה ממש ע"י מניעת דיבור אסור, דמתוך שתיקתם מייחשב כאילו דיברו דברי תורה.

העשייה והתוצאה כאשר נצטוו

וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' בן עשו וגו' (טו). מה. יש להבין כפל הלשון 'הנה עשו אותה וגו' בן עשו'. ודילמא י"ל דהנה יש לפעמים מי שעושה כאשר מורים אותו אך התוצאה אינה לגמרי כפי המבוקש אף שעשה ככל אשר יורו עליו, דלא כל הידים מומחות בשוה, וע"כ מעידה לנו התורה כאן שהם עשו כמו שהורה

להם משה ע"פ הגבורה, וגם התוצאה היתה כפי המבוקש, והוה 'והנה עשו אותה כאשר צוה ה', העשיה כאשר נצטוו, וכן עשו' כפי המבוקש.

עשו על דעתו הקדושה של משה רבינו

וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' כן עשו וגו' ויברך אותם משה (לפ. מג.) ברש"י: "אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם". יש לומר בדאמת בשעת עשיה לא הכניסו ישראל את כל הכוונות של משה בתוך הבנין, כי לא היו במדרגה נשגבה זו, אך כאשר גמרו את בנין המשכן הם התפללו שיהיה הבנין הזה כפי מחשבת משה, על דעתו וכוונתו כאשר יודע ומבין כוונות ורצון השי"ת בזה, ועל כן כשאשר בא משה והנה ראה שהנה עתה ממש 'עשו אותה כאשר צוה ה' שהאיר הבנין באור זה של כוונה עליונה, 'כן עשו' שרק עתה כן עשו, 'ויברך אותם משה' כפירש"י שלעולם יזכו שתשרה שכינה במעשה ידיהם, שע"י תפלתם ורצונם יוכלו להכניס השכינה בכל מעשיהם בעתיד.

תכלית הלוחות שיקחו אותן בני' תמיד

ויקח ויתן את העדות אל הארון וגו' (ב. ט.) רק כאן מוזכר לשון "ויקח" בנוסף ללשון "ויתן", משא"כ בשאר דברים וכלים שהביא למשכן כתוב רק "ויתן" או "וישם" או "ויבא", והדבר אומר דרשני. ונראה דשאני אצל לוחות שהם עצם התורה, לכן לא סגי לומר בהן "ויתן" גרידא, כאילו תכלית הלוחות להיות נתונות בתוך הארון, אלא תכלית הלוחות להיות בבחינת "קייחה" אצל ישראל, שילמדו ויקיימו אותה גם מחוץ למקדש, וע"כ כאן הוסיף ואמר "ויקח ויתן".

מסירת התורה ע"י קבלתה מפי רבו

באופן אחר י"ל דיש כאן רמז דאצל עדות שהיא התורה אי אפשר "ליתן" - הדיינו למסור לשני אלא אם כן "לוקח" ומקבל מתחילה, וכמאמר התנא באבות "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'".

בגמ' על רף היובי' מספרו קול' רורי' על ש"ס

יא: [רש"י ד"ה וכי לא היה להם סודר וכו'] למה לו לקבל מהם מעות. והיינו דאי עשה להם קנין בלי מעות ניחא, דלא קשה מקנין סודר דאחד מתרתי הוא דעשה, אבל מכיון דהוצרך להטריחם על מעות והיה לו היכ"ט לעשות בלעדי זה, הוה ראייה דזה לא היה מוועיל.

יב: בגמ' שבשעה שמוציאה מריצה אצל אביו ואינו מאחר בידו וכו'. במשמע דתלוי בדעתו שהוא אינו רוצה לקנות אלא מריצה אצל אביו, אבל היתום וכדומה משמע דשפיר אית לה זכיה לעצמו, ועי' לקמן בסמוך ועי' גם תוד"ה שמואל טעמא וכו' דמבואר מדבריהם דקטן מריצה אצל אביו אף באינו סמוך על שולחנו ור"ק.

בגמ' למימרא דסבר שמואל קטן לית ליה זכיה נפשיה מדאורייתא וכו'. היינו מכיון דאמר שמואל דהטעם שמציאת בנו הקטן לאביו משום שמריצה לאביו, א"כ משמע דהמשנה ס"ל דבכל גווני של אביו היא ואף אי אומר הקטן להדיא דאינו רוצה לתת לאביו, ואם יש לו זכיה מדאורייתא למה יעקרו זכיותו בכה"ג, אלא ודאי דרק מדרבנן היא ומה"ת אין לו זכיה כלל וכל הנוטלה ממנו זכה בה, וע"כ כיון דרוב קטנים מריצין אצל אביהם תקנו חכמים דכל קטן שבלא"ה אין לו זכיה כלל מה"ת, תהיה מציאתו תמיד לאביו. ועי' בנחלא"מ.

יד: [בגמ' וחדא דאמר שמואל מצא שטר הקנאה בשוק יחזיר וכו']. אפילו כשאין חייב מודה, ומתני' דאינו מחזיר מוקי לה בשטרי דאין בהן הקנאה ונסתרו דבריו מהברייטא, דלא חילקה ואמרה דאין להחזיר אפילו בחייב מודה משום חשש פרעון וקנוניא, וכ"ש באינו מודה דאיכא למיחש לפרעון.

טז: בגמ' פשיטא זבנה אורתה וכו'. וברש"י דזבנה לשני לפני שלקחה מהנגול. ועי' לעיל ט"ו: תוד"ה דמית לוקח דפליגי ארש"י

דמקודם קיבל משה ולקח ואח"כ נתנה לאחרים, והיינו דכתיב אצל הלוחות דייקא "ויקח ויתן".

תמיד יהיה מעייניו של האדם לזכרי תורה

ויקח ויתן את העדות אל הארון וישם את הבדים על הארון ויתן את הכפורת על הארון מלמעלה (ב. ט.) יש כאן שתי נקודות שצריכות ביאור. א. הא דכתיב 'ויקח ויתן' דלא כמו בכל שאר הכלים שנתן משה במקומם שלא כתוב כפל נלשון אלא "ויתן" לחוד. ב. למה שם את הבדים לפני שנתן את הכפורת על הארון, דמזה מוכח דביני לבני הניח את הארון פתוח והלוחות מגולות. ודילמא י"ל דכיון דהלוחות מרמוזין לתורה והבדים מרמוזין לתומכי תורה העוסקים בפרנסה, על זה קאמר דראשית כל צריך להיות "ויקח ויתן את העדות אל הארון" היינו בשנות הנעורים יש "ליקח" את עצמו ללמוד את התורה לפני ש"יתן" ויניח אותה בארון - המכוון כשיצא לדאוג לפרנסה, ואח"כ כשהוא כבר עסוק על המחיה ועל הכלכלה ומתקיים בו 'וישם את הבדים' לא יספה את התורה בכפורת, אלא יניח אותה מגולה שעדיין יהיה רואה ומסתכל בה, היינו שיהיה קובע עתים לתורה.

ע"י לומדי תורה ומחזיקיה יש השראת השכינה

ויקח ויתן את העדות אל הארון וישם את הבדים על הארון ויתן את הכפורת על הארון וגו' (ב. ט.) מבואר דנתן את הבדים לפני שנתן את הכפורת מלמעלה, והנה הכפורת היא מקום השראת השכינה שמבין שני הכרובים שעל הכפרת היה הקב"ה מדבר אל משה, ומרמז לנו הפסוק דגם הבדים - הרומע על תומכי התורה הם הגורמים להביא לידי השראת השכינה, והיינו דתומכי תורה יחד עם לומדי תורה כשהם באחדות ומסיעין ז"א גורמים להשראת השכינה, וע"כ הסדר הוא שנותן העדות בתוך הארון ואח"כ נותן את הבדים בצד הארון, וכששני עניינים אלו נעשים וקיימים אז נתן את הכפורת, רמז להשראת השכינה השרוה על כולם.

שפירש דמית אחרי שלקחה, דא"כ מיד כבר זכה הלוקח וא"כ רש"י שאינו חושש לזה למה כאן פירש דוקא דזבנה לפני שלקחה. ומיהו לפי מה שפירשו להמליץ בעד רש"י שם ניחא דשם במת לוקח, וע"כ י"ל דנתכונן להקנות לו רק לזמן ולקבלה בחזרה לאחר מותו, משא"כ כאן דלא מת לוקח ולא שייך קנין לזמן אי הוה זבנה לאחר שקנאה היתה נחלסת ללוקח, ושית הרמב"ם מובא כאן בהגהות הגר"א דגם ההיא דהכא משתעי בזבנה לאחר שלקחה, נראה דס"ל דמעשיו מוכיחים למפרע על מחשבתו ראשונה שלא להקנות ללוקח ראשון.

ומיהו אי נימא הכא דמדובר גם בזבנה אחר שלקחה קשה בכלל כל עיקר האי איבעיא דריש שמעתין חזר ולקחה מבעלים הראשונים מהו וכו', דכבר ביאר רש"י דמדובר שלקחה ושוב מערער ורוצה להוציאה מיד לוקח, ואמאי שם לא נימא דהאי' דמתברר למפרע דלא רצה לקנותה עבור הלוקח כיון דמערער, ולמה גרע ערעור מזבנה לאחר, ואמאי אמר רב מה מבר ראשון לשני וכו'. ועי' בב"י שמקשה כהאי קושיא, ותירוצו השני ז"ל צריך ביאור ועי' בדרישה שם, וצריך לאוקמה ההיא דהכא דדוקא בזבנה מיד לאחר שלקחה אז מתברר למפרע דלא רצה להעמידה ביד לוקח, אבל אם זבנה לאחר זמן וה"ו דאנן סהדי דרצונו להעמידה ביד לוקח.

תוד"ה ארצי וכו' בא"ד מדלא נקט לישנא דלא נקרייה גולן וכו'. ק"ק דלקמן בגמ' מצינו דאדרבה נקט ליה להאי טעמא דלא נקרייה גולנא דהכי איתא, הכא סמכא דעתיה דאזיל טרח ומייתי ליה, כי היכי דלא נקרייה גולנא וכו'. ומיהו לפי טעמם השני הדלכה כרב אשי ניחא, דשם היא מימרא דרבא.

אריזר פלאאות התורה

מתוך אוצרותיו של הרב זאב (וואלף) זיכערמאן שליט"א

פלאות בהלכות פורים

מיחייב איניש לבסומי בפורי' עד דלא ידע בין בשר לבשר

בספר 'זכרון משה' [נדפס לראשונה בשנת ש"ע"א] להגאון רבי משה אשכנזי הלפרין ז"ל, תלמיד המהרש"ל והרמ"א ז"ל, חותנו של המהרש"א ז"ל, כתב ביאור הפלא ופלא על דברי רבא במסכת מגילה (ו:): דחייב אדם להשתכר בפורים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. הדכוונה היא שישתכר כל כך עד דלא ידע להבחין בין בשר לבשר, דהיינו בין בשר כבש לבשר תיש, או בין בשר שור לבשר פרה, או בין בשר תרנגול לבשר תרנגול, דאר"ר המ"ן בגימטריא בש"ר, וכן בר"ך מרדכי בגימטריא בש"ר. [החשבון של אר"ר המן והחשבון של בר"ך מרדכי, עולים בשוה תק"ב, וכמו שכתב בדרכי משה (וא"ח ריש סי' התיבה) וז"ל: "בחיודשי אגודה (מגילה סי' ו) וז"ל: יש מפרשים לחשבון, כי חשבון ארור המן עולה תק"ב, וגם ברוך מרדכי עולה תק"ב. ובתולדות אדם וחוה (תיבב' ה"א) כתב: דחשבון ארור המן וברוך מרדכי שוה, וצריך להשתכר עד דלא ידע החשבון". ומובא בב"ח (שם) ובמגן אברהם סי' תרצה (סק"ג). ורבא דרך בדיחותא ושמתא פורים אמר זאת, בלשון השייך לסעודת פורים. וכן כתב בהגהות מוה"ר אזולאי על הלבוש (וא"ח סי' תרצה).

משלוח מנות בשני כלים

כתב בספר 'בן איש חי' (שנה א' פרשת תצוה, הלכות פורים אות טו) וז"ל: "חייב לשלוח כל אדם לחבירו ב' מנות, דהיינו שני מיני אוכלין, וכתוב בספר 'תורה לשמה', שצריך להניח כל מין בכלי אחד בפני עצמו, ולא יניח שניהם בכלי אחד".

מתנות לאביונים לעילוי נשמת משה רבינו ע"ה

בקיצור אלשיך על אסתר (ט ב) הביא דבר פלא בשם הרלב"ג ז"ל: דמרדכי הצדיק תיקן כי בכל שנה ושנה ביום הפורים יתנו בני ישראל צדקה לזכות נשמת משה רבינו ע"ה, ולזה תיקן מצות 'מתנות לאביונים'.

והטעם לזה ביאר האלשיך הק': דאיתא במדרש רבה על אסתר (פר' פ) דבשעת גזירת המן הרשע, בא אליהו הנביא זכור לטוב למשה רבינו ע"ה, וסיפר לו כל גזירת המן, ובקש ממנו שיתפלל להקב"ה לבטל הגזירה. שאל ממנו משה: "האם יש איזה צדיק למטה בעולם

שישתתף עמו בתפילה". השיב לו אליהו הנביא: "יש צדיק אחד ושמו מרדכי". אמר משה רבינו אליהו הנביא שייאמר למרדכי הצדיק שיתפלל להקב"ה, ובאותה עת שמרדכי יתפלל גם הוא יתפלל.

וכן הוה, בא אליהו הנביא למרדכי הצדיק, ואמר לו שמשא רבינו צויה לו שיתפלל להקב"ה לבטל הגזירה, והתפלל מרדכי, ובאותה שעה התפלל גם משה, וע"י תפילת שניהם נתבטלה הגזירה, והיתה הגאולה.

ולכן בשביל הכרת הטוב למשה רבינו שהשתתף בתפילה לבטל הגזירה, תיקן מרדכי הצדיק לתת בפורים מתנות לאביונים לזכות נשמת משה רבינו ע"ה.

בחדש אדר ב' אין מזל

בבני יששכר (מאמרי חודש אדר, מאמר א' אות י"א) כתב וז"ל: "אין הכשפים שולטים במי שנולד באדר שני [רבינו אפרים על התורה, הביא הרב הגדול החי"א בספר דבש לפי (כ טו)]. ונראה לי, להיות שהכשפים נעשים על פי סדרי המזלות, בשעה פלונית ויום פלוני ובמעשים משונים, והחדש הזה אין לו מזל כיון שהוא נוסף על ה"ב, ולשמע און שמעתי שגזירת המן היתה על חודש אדר שני, וכן נמצא בספרי הקדמונים (ירושלמי מגילה א ה), ונראה לי בזה, דגנה המן הרשע היה מכשף גדול, ועיין בכתבי האריז"ל (פרע"ה ש"ט פ"ה), ותדע שהיה מבחינת נחש הקדמוני מנחש ומכשף, וכן כל העמלקים, והנה השי"ה הפיר עצתו במה שפעל ועשה, שנפל לו הפור על חדש אדר שני שאין בו מזל, ואין שולט בו כישוף, עכ"ל.

ועיין מה שכתב מרן אדמו"ר ממנוקאטש ז"ע בספרו 'שער יששכר' (מאמרי חודש אדר, מאמר פרשת נזיר אות ט) וז"ל: "לכאורה קשה דוכי המזלות עומדים בחדש הלז [כמו בזמן המבול], הלא המה הולכים כסדרן ויסובבו, ולא ישנו את תפקידם כידוע ברשי"ר ה', והיחין לומר כי בחדש אדר ב' לא ילכו ולא יסובבו בגלגל, ובפרט כי הוא ידוע לבעלי התכונה סדרי הלוחות והעברונות, כי מזל החדש מדי חדשו בחדשו אינו מכוון כל כך להתחיל בראש חדש, רק לפעמים יתחיל באמצע החדש וילך עד אמצע החדש שלאחריו [רק כיון שלעולם יגיע עכ"פ בחדש הלז בקצת ימי החדש המזל הזה ע"כ נקרא על שמו], ובחדש אדר שני יתחיל מזל דגים למשל באמצע ימי חדש אדר א' [בערך] ויומשך עד אמצע חדש

אדר השני, ואחריו יתחיל לעלות מזל טלה של ניסן, ואם כן איך שייך לומר מה שכתב מרן זקני הבני יששכר אדר ב' אין בו מזל כלל. אולם כדי ליישב הדברים יש לומר, דהנה בישראל שמונין רק ללבנה עפי' קביעות העיבור שקדשוהו החדש וכפי המקובל מרז"ל, ע"כ המזלות משועבדים לחדש שקדשוהו בית דין של ישראל, והוא כפי שהוקבע ר"ח מדי חדש בחדשו, ופ"ז יתנהג עם בני ישראל בחדש הלזה, וכמו שדרז"ל בירושלמי בכמה מקומות על הכתוב (תהלים נג א) לאל גומר עלי, כי שיפורא גרים, כשעברו בית דין את החדש בתוליה חוזרים כידוע לאשר הטבע משועבד לישראל עם קרובו ית"ש, ולפ"ז נחשב כל חדש לפי המזל המיוחס לו מר"ח שקדשוהו בית דין עד סוף החדש, ונמצא כי באדר שני אין מזל בו, ועל כן אין הכשפים שולטים בישראל הוגלד באדר ב' כנ"ל, משא"כ בכרכי כי בודאי הוא משועבד לפי משטרי המזלות, והלא המה הולכים כסדרן י"ב מזלות, ואין חילוק בין שנת העיבור כלל, עכ"ל השער יששכר. ועיין שם עוד בשער יששכר מה שתמה לפ"ז אדברי הפייטן בפיוט לפרשת זכור: "איך קוצץ וכו', בכשפיו הללו, עיי"ש.

סגולת שתיית יין בליל פורים

בהקדמת ספר 'אוצר י"ד חיים' (אות ב) כתב בשם מחזור ויטרי (סי' תסה) וז"ל: "חכמילי עיניים מין, ואויבינו יהיו כאין". והוסף שם: ושומעתי שכן אמר רשכבה"ג הצדיק דודי שר שלום מבעלזא בשם זקינו הגאון רבי אלעזר זצ"ל אבד"ק אמסטרדם, כי העיר אמסטרדם עומדת על קעמפא ביים, והיה שם ביים היה גדולה שהתחילה לנקוב את הקעמפא, ועיה כמה וכמה פעולות כדי להרוג את החיה ההיא ולא הועילו כלל. ובאו שרי העיר בליל פורים להגד"ק הנ"ל לבקש ממנו שיתפלל לה כי העיר ההיא עומדת בסכנה גדולה, ואמר הגד"ק הנ"ל לשלוח להביא יין ולשתות, כי יש לו בקבלה שאם שותין הרבה יין בליל פורים אז השונאים נבקעו, עכ"ל"ק. ונמצא שהקבלה היא מחזור ויטרי הנ"ל. וכך הוה שפקע כריסה של החיה ההיא ונתהפך המים של ים לדם. עכ"ל.

הדלק"ג	ירושלים	בני ברק	חיפה	ניו יארק
17:12	17:28	17:21	18:43	
18:24	18:26	18:25	19:46	
19:00	19:02	19:01	20:17	
ר"ת				

יארצייט

יום רביעי י אדר ב - רבי גרשון
אשכנזי ז"ל - תפארת הגרשוני

הגאון רבי גרשון אשכנזי ז"ל נולד בגליציה בשנת שע"ח בערך, לאביו רבי יצחק זצ"ל. היה תלמידם של הב"ח ז"ל והגאון רבי העשיל מקראקא ז"ל. בתחילה שימש כדיין בק"ק קראקא, ובשנת ת"י נתקבל לאבדק"ק פרוסטיין שבמדינת מעהרין, ואחר כך בק"ק הענא, ניקלשבורג, ווינא, ובסוף ימיו בק"ק מיץ. נפטר במיץ ביום י' אדר תנ"ג, ושם מנו"כ. השאיר אחריו ברכה: 'חידושי הגרשוני' על שו"ע, 'שו"ת עבודת הגרשוני', 'תפארת הגרשוני' על התורה, נדפס לראשונה בפראנקפורט דמיין תנ"ט.

הוא היה אומר - הרמ"ע מפאנו ז"ל כתב בספרו 'מאמר צבאות ה' (היא אות טו) דבמעשה החטא של עין הדעת לא כתיב 'לקיחה' באדם, אלא 'ויאכל בלבד ולא יותר, מפני שאדם הראשון לא רצו זרועותיו להתפשט, ולא הידים להיפתח, ולא האצבעות ליגע באותו פרי. ומוסיף בספר 'נחלת בנימין' (מצוה ג אות ז) על דבריו שאדם לא חטא כלום בידיו אלא שחווה תחבה הפרי לתוך פיו. וכתב רבינו בספרו 'תפארת הגרשוני' (פרשת יתרו) דבר נפלא עפ"י האמור שמתעם זה נושאים הכהנים את כפיהם כשמברכים את ישראל, כי הידים הן מסוגלות לברכה, כי הידים לא חטאו, ויבא זכאי ויכפר על החייב ואל יבא חייב ויכפר על החייב כדאיתא במסכת יומא (דף מג ע"ב).

יום חמישי יא אדר ב - רבי חיים
יוסף דוד אזולאי ז"ל - חיד"א

הגאון רבי חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל נולד בירושלים עיה"ק תוב"א בשנת תפ"ד, לאביו רבי רפאל יצחק זרחיה זצ"ל. נסע נסיעות רבות בעולם כשלוהא דרבנן לטובת הישוב היהודי בארץ ישראל, ובביקוריו הרבים בקהילות הפזורות בכל קצוי תבל רכש ידיעות מפי ספרים וסופרים בכל מקצועות התורה. ביום כה אלול תקל"ח קבע מושבו בעיר ליוורנו שבאיטליה ושם ישב על

התורה ועל העבודה עד יום פטירתו, ביום יא אדר תקס"ו. ביום יט אייר תש"כ פינו את קברו והובא למנוחות בעיר מולדתו ירושלים ת"ו ונטמן בהר המנוחות. חיבר למעלה משמונים ספרים על כל מכמני התורה, בהם הראה את כחו הגדול בפלפול ועיון והלכה, ועוצם ידו ובקיאיותו בנגלה ובנסתר בכל חדרי תורה, ביניהם: 'אהבת דוד', 'אורח חיים', 'בית מנוחה', 'ברית עולם', 'ברכי יוסף', 'בתי הנפש', 'גאולת עולם', 'דברים אחדים', 'דבש לפי', 'הוד הברית', 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא', 'הקפות שמחת תורה', 'ידידי גדול', 'זרוע ימין', 'חדרי בטן', 'חומת אנך', 'חורש מצ"ל', 'חיים שאל', 'חם לבי', 'חנוכת הבית לדוד', 'חסדי אבות', 'טוב עין', 'יוסף אומץ', 'יוסף בסדר', 'יוסף לחק', 'יעיר אזן', 'ככר לאדן', 'כף אחת', 'כרם חמד', 'לב דוד', 'לדוד אמת', 'לחש לעין הרע', 'מדבר קדמות', 'מורה באצבע', 'מחזיק ברכה', 'מעגל טוב', 'מראית העין', 'נחל אשכול', 'נחל קדומים', 'נחל שורק', 'סדר וידוי', 'סדר לימוד לחינוך הבית', 'סדר עבודה', 'סנסן יאיר', 'עבודת הקודש', 'פה אחד', 'פני דוד', 'פתח עינים', 'צוארי שלל', 'צפון שמיר', 'קול שמחה', 'קשר גדול', 'ראש דוד', 'שומר ישראל', 'שירי המעלות', 'שמירה לילדות', 'שם הגדולים', 'שערי יוסף', 'שפה אחת', 'תיקון הנפשות', 'הפלה ישרה', 'תיקון כרת'.

הוא היה אומר - מצאנו בפרשת וישב שאחי יוסף קנאו בו, ורבינו בספרו 'מדבר קדמות' (מערכת י, אות כח) הביא דבר נפלא בשם הרב יוסף שלמה רופא [היש"ד] מקנדיאה ז"ל, שבאמת כל מי ששמו 'יוסף', עלול שיתקנאו בו בני אדם, ורמו לדבר 'יוסף' בגימטריא 'קנאה'.

רבי שמואל שטראשון ז"ל - רש"ש

הגאון רבי שמואל שטראשון זצ"ל. נולד בזאסקעוויטץ שבליטא ביום יח חשוון תקנ"ז, לאביו רבי יוסף ז"ל, בנו של הגאון רבי שמואל זצ"ל אבדק"ק

זאסקעוויטץ. היה תלמיד הגאון בעל 'חיי אדם' זצ"ל. נתפרסם בעולם כגאון גדול ובקי נפלא בחדרי התורה, אמנם סירב לשמש ברבנות, ונתמנה לפרנס קהילת ווילנא, וזכה לשתי שלחנות, תורה וגדולה במקום אחד. הגותיו על הש"ס נדפסו לראשונה בש"ס מהדורת ווילנא שנת תרי"ט. חיבר עוד הגות וחידושים על משניות מדרשים ושו"ע, וספר 'מקורי הרמב"ם'. נפטר בוויילנא ביום יא אדר שני תרל"ב, ושם מנוחתו כבוד.

הוא היה אומר - רבינו בהגהותיו על מסכת גיטין (דף כא ע"ב ד"ה לא אפשר) מסתפק באדון שקטע את יד עבדו, למי שייכת היד, לאדון או לעבד, ומסיק שם הרש"ש ז"ל 'אולי כיון דיוצא לחירות מחמת קטיעת היד, לכן שייך היד להאדון'.

ואולי יש קצת ראייה לדברי רבינו ממה דאיתא במסכת סופרים (פכ"א ה"ט) שעוג מלך הבשן הוא אליעזר עבד אברהם, ופעם אחת גער אברהם בעוג, ומיראתו של עוג נפלה ממנו שן, ולקחה אברהם אבינו, ועשה ממנה מטה של שן, והיה ישן בה. ויש אומרים דכסא של שן עשה, וישב בו כל ימיו. ולכאורה יצא אליעזר אז לחירות כשהפיל אברהם את שינו, ואע"פ כן לקחה אברהם אבינו לעצמו ועשה ממנה מטה או כסא, הרי כדברי רבינו שמשום שיצא העבד לחירות מחמת יציאת אותה שן, שייכת השן להאדון.

אמנם בפירוש 'נחלת אריאל' על מסכת סופרים (שם) הבין שלא יצא אליעזר לחירות, ולכן הקשה למה לא יצא אליעזר לחירות כאשר הפיל לו אברהם את שינו, והא קי"ל במסכת קידושין (דף כד ע"א) דעבד כנעני יוצא בשן ועין. ותידין שם, שאברהם לא עשה שום מעשה להפיל את שינו ואליעזר הוא שהכניס המורא בלבו, ועל ידי זה נפלה שינו, ולכן לא יצא לחירות, עיי"ש.

חמידא דאודייתא

פניני הלכה טאת הרה"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

נשים בתפילת המוספין (ב)

אך בכל זאת אין הנשים חלק ממביאי הקרבן, ובוזה מאחר והתפילה נקבעה במקום הבאת הקרבן, אין שייך לחייב את הנשים בתפילה זו, כי החיוב הוא רק לאלו שהיו חייבים להביא את הקרבן, ולזה נשים פטורות מתפילת מוספין, אף בנוגע לשינוי בעלים הרי זה תלוי בכפרה בפועל, ומאחר וסוף כל סוף אף הנשים בכלל הכפרה, אין בזה משום שינוי בעלים.

חובת הכהנים המוטלת על ישראל לפרוע עבורם

יג. וליישוב הקושיא מדין הכהנים והלויים וכן כל אלו הפחותים מבני עשרים שנה, מצאתי בזה מציאה נפלאה, והוא בדברי הרמב"ם בפירושו המשניות (אבות פ"ד מ"ו): "פטרה התורה את כל תלמידי החכמים מחובות השלטון כולן, מן המיסים, והאכסניות, ומיסי הנפש, והם אשר יקראו כסף גולגלתא, יפרעום בעבורם הקהל, ובנין החומות וכיוצא בהן. ואפילו היה תלמיד החכמים בעל ממון רב לא יחוייב בדבר מזה. וכבר הורה בזה רבנא יוסף הלוי זצ"ל לאיש באנדלוס, שהיו לו גנות וכרמים שהיה מחוייב עבורם אלף דינרים, והורה לפוטרו מהמס, להיותו תלמיד חכמים, אף על פי שהיה משלם המס שהוא אפילו העני שביהודים. וזה דין תורה, כמו שפטרה התורה הכהנים ממחצית השקל, כמו שבארנו במקומו, ומה שדומה לזה."

מנוסח דברי הרמב"ם נראה, כי פטור הכהנים והלויים מתשלום מחצית השקל אינו פטור מעצם החיוב, אלא הפטור הוא רק שהם אינם צריכים לשלם את חובתם, אך עדיין מחוייבים הם בחיוב תשלומי מחצית השקל, ורק שהציבור מחוייב להשלים את חובת תשלומי הכהנים, כמו שהוטל חוב על הקהל לשלם את מיסי המכס של תלמידי החכמים". אלא שאכן ראוי לבאר היכן מצאנו שבני ישראל השלימו את תרומת מחצית השקל של הכהנים, והדברים צריכים עיון.

ז. גדר חיוב נשים בתפילת המוספין מצד 'רהמי ניהו'

הזכחת הצל"ח כי מוספין מוגדרת כ'רהמי' ונשים פטורות ממונה

יד. הנה עד כאן הארכנו בנקודת הדברים לפי שיטת הגרעק"א שקיבל את טעם הדין מצד שאינם חלק מנתנת

[תמצית הדברים מהשיעור הקודם הנוגעים להבנת המשך השיעור: הובא חידושו של הגרעק"א בשם תשובות בשמים ראש שנשים אין חייבות בתפילת המוספין לפי שלא היו מצוות בתרומת מחצית השקל, ולא היה להם חלק בקרבנות אלו, והובא על זה ב' קושיות, א' מה שכהנים או לויים חייבים בתפילת המוספין אף לפי שיטת בן בוכרי שלא היו חייבים במחצית השקל, ב' מה שהקטנים מבני כ' מחוייבים בתפילת המוספין אף שלא הביאו גם כן מחצית השקל]

ה. הכפרה לנשים על ידי הקרבת קרבנות ציבור

כפרת הנשים על טומאת מקדש וקדשיו

י. עוד הקשו האחרונים, על עצם היטוד שהואיל ואין נשים חייבות במחצית השקל שוב אין להם חלק בקרבנות ציבור, כי אף אם אמת הוא שאינם בכלל מביאי הקרבנות, מכל מקום הרי מצאנו חלק ממוספי ציבור, שעירי החטאת של המועדים, שהיו מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו (ראש השנה ד:), וכי הנשים לא היו מתכפרות על טומאת מקדש וקדשיו, וכן נקט החזו"ן איש (ובחים ס"א א' ס"ק ב') בפשיטות, כי אף הנשים היו מתכפרות על ידי קרבנות הציבור, ורק לא היו בכלל המביאים.

שינוי בעלים בקרבנות ציבור על ידי שחיטה לשם הנשים

יא. יתר על כך הקשה הצמח דוד (הוספות לחלק התשובות, סימן ט'), מדברי התוספות (ובחים ד. בד"ה וישנון) שכתבו, שאין שינוי בעלים בקרבן ציבור: "מה שאין כן בשינוי בעלים, דאם שחט לשמו התמיד, הרי הוא בעליו, ואפילו לשם עובד כוכבים לא מיפסיל, דבעינן חבירו דומיא דידיה, מחוייב כפרה כמותו", ולכאורה אם נאמר שהנשים לא היו מתכפרות בקרבנות הציבור, אם כן היה יכול להיות שינוי בעלים על ידי שישחטו לשם הנשים, ומוכרח בזה כי אף הנשים נחשבות חלק מהבעלים על הקרבן, ולכן לא שייך שינוי בעלים בקרבנות ציבור.

ו. יישוב הקושיות על שיטת הגרעק"א

הנשים מתכפרות אם כי אינן מחוייבות בהבאתם

יב. והנה ליישוב קושיות אלו היה מקום לומר, כי פשוט הדבר שאף הנשים הינן חלק מהכפרה שעל ידי הקרבנות,

א. אם כי היה ניתן לערער על עצם הדברים, כי מיה שצריכים לשלם את המיסים אינו מצד חובה לשלם את חובתם, אלא מצד שהפקדים לא יפטרו את תלמידי החכמים מתשלום המיסים ולכן יש לשלם במקומם את המיסים, אך אין לראות כאן בהכרע המוכרח כי היו צריכים לשלם מחצית השקל עבור הכהנים, ועיין בסמוך.
ב. ועיין חבצלת השרון (ויקרא ח"ב עמ' תשפ"ב) מה שכתב בזה. ויצוין, כי היו שכתבו כי הכהנים היו חלק מכפרת הקרבנות בעצם פעולת ההקרה שהתעסקו בה, וכ"כ בשו"ת מי נח (סימן י"ח כלל כ"ז).

שני שיטות אלו הובאו גם כן בראשונים, והרא"ש (ברכות פרק ג' סימן י"ז) סובר, כי מי שהתפלל י"ח ברכות יצא בדיעבד בתפילת המוספין, כי בעצם עיקר התקנה היה להתפלל י"ח ברכות, ואף כי רוב הראשונים חלקו עליו בזה, מכל מקום יש לנו שני שיטות בגדר תפילת המוספין, אם היא תפילת 'רחמי' או תפילה שאינה רק בשייכות להשלמת הקרבת הקרבן.

דין תשלומין בתפילת המוסף התלוי במחלוקת זו

יח. אלא שיש להעיר, כי בעוד שבנוגע להתחיל ברכת החול בתפילת המוספין הוזכרו שני השיטות להלכה, הרי שלגבי תשלומין לא הובא כל מחלוקת, אלא דעת כל הפוסקים שאין להתפלל תשלומין על תפילת המוספין, ולכאורה היה הדבר אמור להיות תלוי במחלוקת הראשונים.

ואמר לי על זה הגאון רבי יעקב גרינוואלד שליט"א, כי הרמ"ע מפאנו (הובא בבני יששכר מאמרי ראש חודש מאמר ב' אות ג') סובר, כי אף תפילת המוספין יש לה תשלומין [אך עדיין אין מדובר בהשלמה של תפילה, אלא השלמה של הקרבת הקרבנות לאחר שיבא משיח צדקנו, ואם כן אינו עניין כל כך לדברינו, שהרי הרמ"ע מפאנו עצמו כותב (אלפסי זוטא פרק רביעי) כי אין תשלומין לתפילת המוספין]. אך עדיין מילתא בטעמא בעינן, מדוע לא נאמרה שיטה זו לכל האוחזים בשיטה זו לעניין התחיל בברכת החול, וצ"ע.

התחיל בברכת החול בראש חודש

יט. עוד זאת יש להעיר, כי לא מצאנו בתפילת ראש חודש, שיהיה בזה דיני התחיל תפילת החול וכנזכר לעניין מוסף של שבת, ולכאורה היה הדבר אמור להיות תלוי זה בזה, וצ"ע.

ט. ההכרעה למעשה לפטור נשים מתפילת המוספין

כ. להלכה ולמעשה נראה, כי יש מקום בשופי להכריע כי נשים אין צריכות להתפלל מוסף, כי הרי לדעת הצ"ח והגרע"ק אף אם נשים חייבות בתפילה, מכל מקום אינן חייבות בתפילת המוספין, ואילו אף לחולקים עליהם, מכל מקום עיקר חיוב התפילה לפי דברי הרמב"ם לא נאמר על הנשים, וכמו שהבאנו בתחילת הדברים שלדעת הרמב"ם לא הוזכר בגמרא כלל שנשים חייבות בשלושת התפילות, אלא בבקשה אחת בכל יום ותו לא מידי, ולכן אף שבוודאי יכולות להתפלל מוסף, ואין בדבר כל איסור, כמו שיכולות לקיים מצוות שהזמן גרמא ואף לברך עליהם אשר קדשנו במצוותיו וצונונו (ר' תוס' עירובין צו: בד"ה דילמא), אך מעיקר הדין אין חיוב על הנשים בתפילת המוספין, ולנשים שאין הדבר בא בניקל, אינן צריכות להתאמץ על הדבר.

מחצית השקל, אמנם הצ"ח (ברכות כו. בד"ה ושל מוספין) כתב בטעם הדבר, לפי שכל חיובם הוא רק בתפילות המוגדרות 'רחמי', ואילו תפילת מוספין אינה מוגדרת כרחמי, ולכן אין לחייב בה את הנשים.

את יסודו מוכיח הצ"ח מדברי הראשונים (ברכות כו. תוד"ה איבעיא) שכתבו, כי אין מקום להתפלל תפילת מוספין כתשלומין, כי מאחר ועבר זמנו בטל קרבנו, הרי שאינו בעניין רחמי, אלא הוא רק בגדר השלמת הקרבת הקרבן, וממילא אין מקום לחייבם.

טו. על זה יש להעיר, כי לכאורה על תפילת שחרית ומנחה וערבית בשבת גם כן יש דין תשלומין, והרי בשבת גם כן אין תפילות אלו משום רחמי. וצריך לומר, כי מאחר ותפילות שחרית ומנחה וערבית בעצם הינם תפילות של 'רחמי' בכל ימות השבוע, אף שבשבת אין מתפללים בבקשת רחמים, מכל מקום תפילות אלו במהותם הינם תפילות של 'רחמי', ולכן מבואר בשו"ע (סימן רס"ח סעיף ב') שאם התחיל בטעות ברכה של ימות החול בתפילת שמונה עשרה של שבת יסיים הברכה, כי בעצם תפילות אלו הינם 'רחמי', ולכן שייך על זה תשלומין, ולכן גם נשים חייבות בתפילות אלו, אמנם תפילת המוספין אינו רחמי גם בימות החול, ולכן אין לחייב בו נשים.

דעת המגן גבורים כי מוסף הוא גם כן 'רחמי'

טז. אמנם המגן גבורים (אלף המגן סימן ק"ו ס"ק ד') חולק על זה, ואף מביא מדברי הירושלמי (ברכות פ"ד ה"ו) שמתחילה היו מתפללים מוסף י"ח ברכות, וממילא אף תפילה זו מוגדרת כ'רחמי', ולכן יש לנשים גם כן להתפלל תפילה זו, כי רחמי נינהו.

ה. מחלוקת הראשונים בגדר תפילת המוספין לעניין התחיל בה ברכת החול

שני השיטות בדין התחיל בברכת החול וביאור מחלוקתם

יז. בשולחן ערוך (סימן רס"ח סעיף ב') איתא: "אם טעה והתחיל תפלת החול, גומר אותה ברכה שנזכר בה שטעה ומתחיל של שבת, לא ששנא נזכר בברכת אתה חונן לא שנא נזכר בברכה אחת משאר הברכות, בין בערבית בין בשחרית, מוסף ומנחה. ויש אומרים דמוסף פוסק אפילו באמצע ברכה", וכתב המשנה ברורה (ס"ק ב': ס"ק ד') לבאר את מחלוקת השיטות, והוא שנחלקו ביסוד גדר תפילת מוסף, כי השיטה הראשונה סברה שישוד תפילת מוסף אף היא רחמי, וכמו שמצאנו בירושלמי (ברכות פ"ד ה"ו) שמעיקר הדין תיקנו י"ח תפילות בתפילת המוספין, ואף שבשבת מתפללים רק שבע, עדיין מדובר בתפילה של 'רחמי', ואילו השיטה השנייה סברה כי ישוד תפילת מוסף אינה רחמי, ומעיקרה נקבעה כתפילה לעניין הקרבן, ובזה אין שייך כלל לרחמי, ולכן אין להמשיך בזה את הברכה שהתחיל בה מימות החול.

ג. ברשימות שיעורים (ברכות כו. הע' 14) כתב בזה, כי גדר תשלומין תלוי במחייב של התפילה, ובוודאי שתפילת מוספין המחייב שבה הוא מצד הקרבת הקרבן, ולא מצד רחמי, אף שגדר התפילה בפועל הוא רחמי, מכל מקום אי אפשר להשלים תפילה זו, כי אין תשלומין על מחייב שאינו מצד רחמי, ודוק.

ד. וראה בירור הלכה (ח"א סי' רס"ח) מה שכתב בזה, ובשו"ת חקרי לב (או"ח סי' נ"ד) הניח בצ"ע.

במשעורֵי החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

פרשת פקודי תשפ"ד

אדר ופודים (1) תוקפו של נס

ממנה שלוש פעמים 'מה שאלתך אסתר', ולא עוד אלא שהרימה את המן בהזמניה אותו לסעודה כמו שאמר בעצמו 'אף לא הביאה אסתר המלכה - כי אם אותי, ואף למחר אני קרוא לה עם המלך'. א"כ 'מה ראתה אסתר' בכל אלו המעשים. והנה גם רבותינו בעל הקדושת לוי ובעה"ת והשו"ע (מג"א ד"ה ואברהם) נתנו טעמים בזה.

"ויצא המן ביום ההוא שמה וטוב לב וכו' (שם טו, טז). הנה יש לדקדק איך שייד לומר בהמן וטוב לב... והנה אסתר כשעשתה הסעודה ובקשה את המן על הסעודה בוודאי אסתר עשתה בקדושה... והוא ויצא המן ביום ההוא שמה וטוב לב, כשהיה בסעודת אסתר שהוא מסטרא דקדושה ונמצא הפרייה אותו מסטרא אחרא שלו. להביאו לסטרא דקדושה ועל ידי זה לא יהיה לו חיות כלל, והוא וטוב לב. ועל ידי זה ויתאפק המן, כי באמת איך שייד בהמן ויתאפק שהוא מדה טובה, ובוה נכון. (קדו"ל דרדש לפורים)

והעניין הוא כפי שאנו רואים במציאות, שהתכנסות והתאספות במשתה יין ושירה, ביכולתם לעורר הפנימיות והושרש שבכל אדם. שכל שירה הן נגנינה בכלי או בפה (מלוויה) והן במילות שירים ותפילות בפה מעוררת ומחברת את האדם בעת השירה אל פנימיות נפשו, תקוותיו ומאווייו, עד שאדם השומע מוזיקה שמחה עשוי להצטרף לרוקדים בשמחה ובטוב לבב, ובשומעו מוזיקת כיסופים או צער, משתנה ליבו לזה בעומק. וכך גם משתה היין, פותח את כובד הדעת ומעלה את מעמקי הלב בפנימיותו לטוב או למוטב, ע"ד יו"י ישמח לבב אנוש - וחי' ו'תנו שכר לאובד ויין למרי נפש'. וכך יש סגולה מזו גם בהתאספות והנסכים בביתמ"ק. ולכן זו אחת מעצות החסידות הכבירות לעבודת ה' - התאספות חברים במשתה ושירה, להתעורר יחד בקדושה מפנימיות לבב, נגד כל עצות הייצר והטומאה בעולם. וכפי שאמרו חז"ל (מדרש רבה אסתר ג' י"ג)

"להביא את ושתי המלכה לפני המלך בכתר מלכות א"ר איבו כפרתן של ישראל כשישראל אוכלין ושותין ושמיחין הן מברכין ומשבחין ומקלסין להקב"ה, וכשאומות העולם אוכלין ושותין מתעסקין הן בדברי תפלות זה אומר מריות נאות וזה אומר פרסיות..."

כי כשמתרומם ומתגבה איש רע במשתה יין ובסעודה, יוצאת מפנימיותו כל גאוות ישות ורעתו הגסה, ואכן מיד ביצואו מן המשתה כבר נתמלא חמה על מרדכי, והצליח להתאפק בתוך 'ישותו' הרגילה עד ביתו, ושם התגברה עליו, וגילה את מצפוניו שיוכל זה איננו שווה לי בכל עת אשר אני רואה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך, וכך המשיכה גאוותו והירוותו הנשחתים להתרומם עד לתוכנית 'עישו עץ גבוה, ודמיונו המופרך מכל היגיון' למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני, שהיו לורא בעיני המלך ושריו שהביאה למפלתו. את ה'הולך ילך' הזה של הרשעים כמשתאותיהם, הבינה אסתר עוד ממשתה אחשוורוש, כמש"כ בקדו"ל.

"לכך עשתה אסתר משתה על אחשוורוש מחמת שראתה שהתחלת הישועה היה ממשתה שבמשתה ראשונה שעשה אחשוורוש הרג את ושתי, לכך עשתה גם היא משתה. שגם על ידי המשתה שתעשה היא, יגמור הנס והישועה" (דרדש לפורים)

זאת הייתה העצה העמוקה של אסתר, להעלות ולדלות את עומק שפלותו של המן, באמצעות המשתה, ולהגיעו אל ה'בלילה ההוא', מלא מעצמו בגאוותו אף לצוות ו'לאמור למלך לתלות את מרדכי עליו'. לכן תוקפו של נס של הכרעת המן אכן מתחיל מ'בלילה ההוא' של המן הגאה והיהיר, אבל זו הייתה תקפת של אסתר להגיעו לכך. ולכן דעת רבי שמעון, שבכל מקום בש"ס הולך אחר הכוונה הפנימית (כמ"כ בחשבה

תמצית הפרקים הקודמים. (על פי הקדושת לוי בקדושותיו) ד' ענייני פורים הם. נס ההצלה של פורים שהיה בדרך הטבע, של בחי' 'תוקפו של אחשוורוש' ושינה הן את המושכלות הטבעיות של כלל ישראל בכך, שיהדותם תהא חביבה ומקובלת עליהם והיא עיקר עניינם, בקבלת התורה מרצון. והן את המושכלות הטבעיות העולמיות, בכך שמלכות פרס תאפשר נגד תוקפו של המן על ידי דרווש בנה של אסתר לבנות את בהמ"ק בירושלים. ותוקפו של מרדכי, להבין השינוי ב'גילוי האלוקות' שבדורו והתחלת תושבע"פ.

במשנה (מגילה טז) ומהיכן קורא אדם את המגילה ויצא בה ידי חובתו. רבי מאיר אומר כולה. רבי יהודה אומר מאיש יהודי. רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה. והגמ' מוסיפה 'תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר מבלילה ההוא'. אמר רבי יוחנן וכולן מקרא אחד דרשו ותכתב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תוקף. וברש"י שם 'כל תוקף - לקיים אגרת הפורים על תוקף הקפיד להוכיח', והיינו שחולקים מה היא עיקרה של המגילה, ושהוא המחוייב בקריאה. ולכן ממשכה הגמ' - 'מאן דאמר כולה - תוקפו של אחשוורוש, ומאן דאמר מאיש יהודי - תוקפו של מרדכי, ומאן דאמר מאחר הדברים האלה - תוקפו של המן, ומאן דאמר מבלילה ההוא - תוקפו של נס'. אבל ברש"י על המגילה ד"ה את כל תוקף של נס - של אחשוורוש של המן של מרדכי ושל אסתר. הנה כלל את כולם כמה שאמר רשב"י תוקפו של נס, אך מונה את דעת רשב"י בתוקפה של אסתר. ודברי ר"י אלו טעונים הבנה גדולה. דאם עסקינן בתוקפו של נס בלבד כפשטות הגמ', זה אכן מתחיל ב'בלילה ההיא' שבה החל להתהפך הגורל להמן, ב'מה קח וכו' ועשה כן למרדכי היהודי'. אבל אי דעת רשב"י היא לפי רש"י דבתוקפה של אסתר עסקינן, היה צריך להתחיל לפחות מ'יהיה ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות', שזיימנה את המן לסעודה. וביותר צריך להבין לפי רש"י - מה בכלל קשור העניין דמעשה בלילה ההוא, שבא המן למלך וכו' לעניינה של אסתר, שלא היה רק בזימונו לסעודות ואמירתה 'איש צר ואויב המן הרע הזה'. ואיך יכול להיות תוקפה של אסתר מ'בלילה ההוא' דווקא. (ואי משום הגמ' שאמר אחשוורוש 'מאן דקמן, דומינתיה אסתר להמן, דילמא עצה קא שקלא למקטלי'. הנה בוודאי היה צריך להתחיל תוקפה של אסתר מ'יהיה ביום השלישי' שאז זמנה לאחשוורוש והמן)

'מה ראתה אסתר'

ובעצם מעשה של אסתר המלכה מהווים את הפנימיות ולב הנס והישועה דימי אחשוורוש. והיו לה שלושה עניינים, המשתה וזימונו של המן אליה. בקשתה 'לך נוס את כל היהודים', ופועלה ב'שלחה אסתר לחכמים - כתבנו לדורות'. ועסקו לפרש סוד כוונת אסתר בזימונה להמן, עשרה תנאים וגדולי האמוראים (מגילה טז) 'תנו רבנן מה ראתה אסתר שזיימנה את המן... ואחר כל זאת, 'אמר ר' גמליאל 'עדיין צריך למודעי' ולא נחה דעתם עד ששאלו לאליהו הנביא עצמו פירושם של דברים - 'אשכחיה רבה בר אבהו לאליהו, אמר לי כמאן חזיא אסתר ועבדא הכי. אמר ליה 'ככולהו תנאי וככולהו אמוראי'. ובקדיש עוד מה שמאוד צריך להבין במעשה אסתר, דמלבד מה שלא ציווה מרדכי עליה את כל ענין הסעודה וכש"כ זימונו להמן, היה בזה גם פעולה - שעל פניה, היא הפוכה ממה שציווה עליה מרדכי. שהרי 'לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמו', הכוונה להשפיל את עצמה לפניו בדרך המתחננים. ובוודאי היה עליה להשפיל את המן בדבריה ולומר עליו מה שאמרה לבסוף - 'איש צר ואויב המן הרע הזה'. והיא עשתה את ההיפך הגמור, שהתגבהה והגבירה סוד וסתר כלפי אחשוורוש והשפילה אותו לבקש

לסוכה - ברכות) שתקפה של אסתר היא עצם כוונתה למעשה המן המתחיל ב'בלילה ההוא'.

ותלבש אסתר מלכות - רוח הקודש

לא היו אחשוורוש והמן ילדים קטנים, שבקצת יין מרוממים אותם עד שירופם, אלא שכפי שאנו רואים, שבדחן ומשמחה אלוקים ואנשים חייב מאוד להאמין מאוד בעצמו ובעניינו (במחוק עמ"פ) ושיכול אף להשתוות לגמרי ולא לחוש ללעג וקלס כלל, שאם לא כן לא יצלה לשמה את הקהל, ואדרבא לעג הקהל ירוקן גם אותו מכל שמחתו. רק בחווק בטחונו בספוריו ובעצמו יוכל לעורר גם את הקהל לשמחה פנימית ו'להוציאם מכליהם'. והייתה צריכה אסתר באותו מעמד ובאותו זמן נורא איוס במשחת הגורלי שכל עתיד כלל ישראל מוטל עליו, ומה גם בכל ההכנות אליו - שהתחילו עוד מימים השלישי ותלבש אסתר מלכות, ודרשו בגמ' ש'לבושה רוח הקודש', וזה היה אף כשיא שפל מצבה בהינסה לאחשוורוש המכוער והפרוץ - להתחוק מאד בקדושתה ובאמונתה בכל מעמקי פנימיותה בקוב"ה וברחמינו על היהודים, ולהיות ברוח מרוממת של שמחה וגאווה עצומה דקדושה, שיראו ממנה בעת המשחה, 'כטוב לב המלך ביין' ושתצליח להדיק גם את אחשוורוש והמן בזאת. לכן הגביהה את עצמה עליו מאוד כסוד וסתר, עד שישאלה ג' פעמים מה שאלתך עד חצי המלכות, והגביהה גם את המן עד שיצא 'שמחו וטובו לב' אף גם ביום השני, 'המן נופל על המיטה אשר אסתר עליה' ברוב חוצפתו וגאוותו לבקש ממנה רחמים, עד שחשב אפי' אחשוורוש שכונתו 'לכבוש את המלכה יומי בבית' ורק בכך נגזר דינו. אף את אחשוורוש הגביהה והאירה את ניצוצות הקדושה שהיו בו, לומר 'תלווה עליו ולדבר טוב על היהודים'.

...והנה אחשוורוש דבר טוב על ישראל עכשיו באמרו מי הוא זה כו'... שמהמת דיבורו עם צדיקתו זו בא לו מהשבה קדושה לדבר טוב על ישראל, כי בהירות הצדיק מתנוצץ על מי שאצלו... (קד"ל טו)

אפשר שעוצם אמונתה ובטחונו האדירים והכבירים בה' וביהודים התבטאו בכך, שאפי' אחר הסעודה ביום הראשון, אחר שכל היהודים צמו ג' ימים, ועשתה בכל עוז העצמותיה את הזמנתה למשחה, והנה למרות כל ההשתוללות העצומה ברוניות וגשמיות, ובאירע דבר, ונראה כאילו השמים נעולים על מסגר ובריה ולא נפעל כלום, מ"מ לא נפלה ברוחה כלל וכלל, וברגע שהגיעה השאלה, מה שאלתך וכו', - אמרה יבוא... ו'מחר אעשה כדבר המלך'. בעוד הקליפה רוצה תמיד הכול רק היום', הנה לאסתר ו'להודים באמונתם ובטחונם יש גם 'מחר' ועתיד. נתן גם מחר ליהודים', ומה שלא נהיה בקדושת היום, יהיה למחר בעזה"ש. ועל דרך 'צא והילחם בעמלק - מחר'. ובדרך הפעולה הזאת נגד המן מול אחשוורוש, נחלקו מרדכי ואסתר. והעניין הוא שבין הנהגת מרדכי ובין הנהגת אסתר נמצא המעבר בין תורה שבכתב ולבין ראשית התושבע"פ. וכמש"כ בקדו"ל - דרוש לפורים

...כי מרדכי סוף בניאים היה... נמצא עד מרדכי היה מאיר אור תורה שכתב ומרדכי ואיך שפסקה הנבואה התחיל להאיר אור תורה שבעל פה ומרדכי ואיך התחילו אנשי כנסת הגדולה לייסד אתהפלה... והתחילו אסתר תורה שבעל פה... וזהו פועל מרדכי ואסתר בצדקתם שיקבלו ישראל עליהם. והיו שרמזו שנקרא מרדכי פתחיה, שפת פיו בע' לשון לפעול שיקבלו ישראל תורה שבעל פה באהבה רבה דוח נקרא שפת פיו התורה שבעל פה נקרא על שם הפה ולהיה לא מיצניו צדיק בעולם כזה השבח. ועל אסתר רמזו אסתר מן התורה מנין ואנכי אסתר אסתר, דאסתר פעלה גם כן כמו מרדכי על קבלת התורה שבעל פה..."

הן הן גבורותיה

וההבדל בין בעלי תורה שכתב מצד הנבואה, ובין בעלי תושבע"פ שהוא מצד החכמה אינו רק צורת התורה ולימודה וחידושי תקנות ודינים. אלא הוא עמוק ושונה מאוד בכל תפיסת היחס שבין הקב"ה ונסת ישראל, וכל עניין קבלת התורה - ומהו נגזר הדינים והחידושים החדשים. ועל זה נאמר 'חכם עדיף מנביא'. שבעוד לפי מראה הנבואה של המצד היה מצב כללי" אחר החורבן ובימי אחשוורוש והגזירה הדמון, בשפל הרובע עד מאוד, כאילו נעובו משמים והלכין קרוב עד מאוד ח"ו, אמנם לפי מראה החכמה של תושבע"פ דאסתר ואחריה אכנה"ג והו"ל, היה בדיוק להיפך, והם אמרו - אדרבא - הן הן נוראותיו הן הן נפלאותיו. וכמו שכתב זאת בעל בית יעקב (יח"ע) בדבריו הנשגבים עד מאוד.

...והנה הענין הוא, כדאיתא בגמ' (בראשית טו) שמה אמר האל הגדול הגבור והנורא, אתה ימימה ואמר עכו"ם מרדכיין בהיכלו איה נוראותיו תלא אמר נורא, אתה דינאל אמר עכו"ם שמה עבדים בבניו לא אמר

גבור, אתו אנשי כנסת הגדולה ואמרו אדרבה זו היא גבורתו וכו' ואלו הן נוראותיו וכו' ורובן היכי עבדי הכי ועקרי תקנתא דליפקי משה, אמר רבי אלעזר מתיך ויודעיין בהקב"ה שאמיתיה הוא לפיכך לא כזבו בו ואמרו - היכן הן גבורותיו ונוראותיו עכו"ם מרדכיין בהיכלו ושותק. היינו אף שהאמינו שהש"ת גבור נורא, אבל אמיתיה הוא שאינו רוצה שישבחנו בדבר שאינו מראה מפורש. והיינו שהיו יודעיין שהש"ת רוצה אז להיות כרע רבץ כארי ולהלביש עצמו בהסתרות. אולם אנשי כנסת הגדולה החזירו עטרה ליושנה, ושמו שלם היו רואים כבר הנס שנעשה בימי מרדכי ואסתר, והיו רוצים לראות מפורש. וישראל בעיני כל, ואז התחיל הש"ת להקים ולהראות גבורותיו לקיים 'וכלביא מי יקימנו', אם כן היו רואים מפורש שמה שהיה עד הנה כרע רבץ לא היה מקוצר יד ח"ו, אלא אדרבה מוגדל ונבורת כח המעצור והסבלנות שלא נמצא כזאת בשום בריה, לפיכך אמרו הן הן גבורותיו, כי בימינו מסכת הנס שהרצון ית' הוא להחזיר עטרה ליושנה..."

והסיבה לכך דחכם עדיף מנביא כתב בתניא אגרת הקודש יט. שהנביא רואה דברים כרוכים בלבד, ויש תעלומות חכמה גבוהים שאינם יכולים לירד בהתגלות כח ברורה לראיה ממש, ורק החכמים משיגים אותם בהשגתם בלבד. והמראה הגדול הזה של הריז תורה שלא נגלו אלא בבית שני, כבר נגלה לאסתר מהשגת חכמה הנובעת ממקום גבוה יותר.

...וזה טעם לקיחת אחשוורוש לאסתר שחיתתה צדקת גמורה ובעלת רוח הקודש כדברי חז"ל (מגילה יד) אף נפגמה פנים גדול כזה. והיא רומית לכנסת ישראל כנגלה... ואז [היה] לצורך בנין בית שני שהיה הסתלקות הנבואה, ומכל מקום מפורש בפרקי הדיכות (פרק כ"ז ופיק כ"ט) כי עיקר רזי תורה לא נגלה אלא בבית שני וכוננו דאז יסוד תורה שבעל פה מאנשי כנסת הגדולה. ובאמת חכם עדיף מנביא עיין ברמב"ן פרק קמא דבבא בתרא (י"ג) הטעם דנובע ממקום יותר גדול. וזוהר שמות (י' סוף ע"ב) כי הוא תמיד. רק ההנבואה הוא התגלות מאמר ה' בבירור והשגה דחכמה הוא בהעלם... (צדקת הצדיק טו)

לכן עצת מרדכי הייתה 'ועקה גדולה ומרה' ו'שק ואפר יוצע לרבים' בהתאם לצרה הנוראה שנראתה לו, וכדרך הנבואה שמצריכה התפשטות מכל הגשמיות והעוה"ל, אמנם לדעת אסתר לפי הנראה לה במראה החכמים ואכנה"ג דתושבע"פ, גודל הניצוצות שבאחשוורוש ובניין בית המקדש השני וכל תושבע"פ התלויה בזה, וגודל בטחונו שכל זה אינה אלא לטובה גמורה ומעלה נעלה ביותר. וכמש"כ בלוק"א (לר"ה ד')

...וכן גם דאחשוורוש ובנין בית שני הכל בהתלבשות בדרך הטבע, וכסבורין אני שזה הוא וחסרון, ובאמת אינו אלא יתרון כמעט יקר מחכמה ומכבוד - סבלות מעט. כי ודאי גדול קבלת דברי תורה מעצמן, דלולי כן הוה מודעא רבא לאורייתא..."

הנה לדעתה העצה הוא הפוכה - להתחזק במשחה ושמחה בקדושה, באמונה בייחוד ה' על עמו. להתרומם ולהגיבה בעבודה של קדושה את כל הגשמיות, שעיקרה במשחתה אמת שמצויא הפנימיות ומקדש את הקדושים ה'מבקשים' ביותר, ובועת את הטמאים ה'מוחפצים' למעלה ומוציאים מעולמם לגמרי, היפך כל טענת הקליפה הקשה דעמלק שכל זדונותיו מדי שמים הם, טענה שממילא תמוג ותינסם במשחה כזה. שכל הצום אינו אלא 'וצומו עלי', שהיא תצליח להתעלות ולהתגבה במשחה עם אחשוורוש והמן, באמונה ובתקווה גדולה שהכל הקדמה לישועה והשמחה הגדולה. ואפשר שזה מה שאמר אליהו הנביא 'מכולתו תנאי ואמוראי', שפעלה לפי דעת התושבע"פ שהם כל התנאים והאמוראים. וכמש"כ בספר תפארת שלמה (רמזי פורים) שרק אחרי שנסבנו לו הסוס והבגדי מלכות של המן ושמוח מעט, נמשכה הישועה דבליה ההיא. יעוושב"א. וכמו שכתב בעל אמרי חיים בלשונו הציונית, שאסתר המלכה רצתה לפעול בכוח השמחה של יהודים היודעים להיות 'שמחים אף בעת צר להם' ח"ו.

...וזה אפשר להבין בדבריו של אסתר למרדכי, לך כנוס את כל היהודים וכו', כי האיש שהוא בצרה גדולה... אם נאמר לו לצום ולהתענות אז הציוב יריבה ויגדיל אצלו העצבות כמויך, ואז ישועתו רחוקה, וכאן ראתה אסתר את מרדכי בגיוו רועיני לבוש שק ואפר, אבל גדול להודים, ובמצב כזה אם תאמר להתענות יתרבה העצבות וכמעט מן הנמנע להתמקח הדינים מעליהם. גלל זה אמרה למרדכי לך כנוס וכו' הנמצאים בשושן" איתויות בשושן" ושמחה, כנס את כל היהודים שמחים גם בעת צר להם, ואז צומו עלי, כי הם לא יתעצבו גם בתעניתם, ובנקל נמתיק הדינים. ועי' שמה יקבלו התורה בריצון כמאמרם ז"ל (שפת פיה) הדור קבלתו בימי אחשוורוש שנאמר קימו וקבל" (תשד"ר ז' ו' תת)

אך לכל זה היה צריך לעצת 'לך כנוס את כל היהודים'. שהוא העניין השני שיומה אסתר המלכה לעשות, ומרדכי שמע לקולה. ועי' א"ה ב' במאמר הבא.

פני הרמב"ן

מאת הגאון הרב ישראל מאיר קעניג שליט"א
 אב"ד ק"ק יאקע (אר"י)
 ראב"ד ביד"צ אורח מישור לדיני ממונות ואישות

בדבה"ק, לפי זה (דאין בעשיית הארון אומנות גדולה) יאמר האומר דאין יתרון לבצלאל במלאכת עשיית הארון, ובמקום הזה ה"ה שוה לכל חכמי לב, כיון דכל אחד יוכל עשוהו להארון בלי הוראה עכ"פ (דכיון דאין בה אומנות גדולה כ"כ, נמצא דכל חכמי הלב שוין במלאכה זו דארון, כנ"ל) ע"ז בא הקרא במקום הזה דמלאכת הארון דייקא וקבע שחר לבצלאל, וקבע שמו בראש להרימו ולהשאירו על מעמדו, וזהו על שמסר נפשו על שאר המלאכות כולן שאכן אז הוצרכו לו ביתר על מעלתו דלהורות נתן בלבו וק"ל.

(ג) עוד יוצא מדברי הרמב"ן הנ"ל, דמה שכתוב אצל בצלאל ולהורות נתן בלבו כנ"ל, יש בזה שני דברים, האחד, שהוא המורה לכל החכמים כולם במלאכתם, והשנית, כי כולם "מראים אליו מלאכתם", וכל זה הוציא הרמב"ן ז"ל מקרא "ולהורות נתן בלבו" כנ"ל בדבריו. וצ"ב איך מרומז דבר זה השני בקרא הנ"ל, וי"ל דרבינו ז"ל דייק ממה דקאמר קרא ולהורות נתן "בלבו", דהו"ל לקרא למימר ולהורות נתן לו, ומהו בלבו דכתב קרא בכאן, ומהו הוציא רבינו ז"ל, דפעולת בצלאל היתה לענין הוראה התלוי בלב גם כן, וזהו ע"י שמראים לבצלאל מלאכתם לאחר מכן, ולב בצלאל הסכים למלאכה שאכן עשהו הלה כהוגן, כן י"ל, וע"ע באור החיים הק' ובספר ש"ך על התורה על קרא הנ"ל.

(ד) כעת נבא למש"כ רבינו כאן בפ"י הקרא כאן, ובצלאל וכו' "עשה" את כל אשר צוה ה' את משה, כי על פיו נעשה הכל כנ"ל, והאמת אגיד, כי הרבה יגעתי לפענח דברי רבינו אלה, על שייחס לבצלאל מלאכת עשי' בכל אשר צוה ה' את משה (בפ"י הקרא ובצלאל וכו' עשה את כל וכו') כיון שהכל נעשה על פיו (של בצלאל) כנ"ל, הא לכל היותה הרי זה קרוי גורם למלאכה שתעשה, אבל לייחס כל עשיית מלאכת המשכן אליו לבצלאל שהוא העושה, על שהכל נעשה על פיו כנ"ל ברמב"ן, הרי זה מן הקשות, וע"ע בספר מנות הלוי (מגלת אסתר סוף פרק ו', וייטב הדבר לפני

כל חכם לב "בעושי המלאכה" בתוספת הב', א"א לפרש כנ"ל דמקצת חכמי לב עשו במלאכה ומקצתם נשאר בחוץ, דא"כ "עושי המלאכה" הו"ל לקרא למימר, וע"כ פ"י הקרא "בעושי המלאכה", דבא להוסיף בזה לומר ולהודיע, דכל חכמי לב עושי המלאכה היו (ונאמר בעושי המלאכה מתפרש ביהודי ושלובי זרוע, עם ויעשו כל חכם לב הקודם לה, "ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה", פ"י כל חכמי לב היו, בעושי המלאכה) עיין בזה ותראה דהקרא מתיישב היטב בפשוטו להנ"ל.

(ב) בדברי רבינו ז"ל בכאן יש גילוי להבין מעלת בצלאל ואהליאב יתר אכל חכמי לב שעשו במלאכה (ומה גם לדברי רבינו הנ"ל דכל חכמי לב עשו במלאכה, ודאי יקשה עדיפותא דבצלאל אשאר חכמי לב מהו, ואף דבצלאל מלא רוח אלקים בחכמה ובתבונה וכו', וכעדות הקרא בכמה מקומות, מ"כ"ג גם במלאכת אומנות המשכן עצמה ייחס הקרא לבצלאל חשיבות וציון מיוחד, וכן הוא להדיא בפ"י הרמב"ן לעיל לא"ב על הקרא שם ראה קראתי בשם, עיי"ש היטב, וזה צ"ב כנ"ל) ובא רבינו הרמב"ן וגילה לן מעלת בצלאל (וה"ה אהליאב, וע"ע בראב"ע על הקרא הנ"ל, ולהורות נתן בלבו, שמות ל"ה ל"ד) והיא מעלת "ולהורות נתן בלבו" (וראה עוד בראב"ע על הקרא הנ"ל שכתב בזה"ל, כי יש חכמים רבים שהם קשים להורות אחרים עיי"ש) ודבר זה לא ה' לשאר החכמים, רק בצלאל (ואהליאב) גדלה מעלתו על כולן בזאת היתרון.

ויש לפי זה בנותן טעם לדברי רש"י ז"ל בשם המדרש על הקרא ויעש בצלאל את הארון (שמות ל"ה, א') לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים, נקראת על שמו ע"כ, וצ"ב למה דייקא בעשיית ארון נקבע בקרא שמו של בצלאל לשכר יתר על כל שאר מלאכת המשכן, וע"ע בספר משכיל לדוד מה שכתב בזה.

ולפי הנ"ל י"ל, בהקדם דברי הרמב"ן ז"ל שם (שמות ל"ו ח, ב' אה"ה) וז"ל, והזכיר בארון ויעש בצלאל (להלן ל"ה, א') להגיד כי האומן הגדול שבהם הוא שעשה לבדו הארון, והטעם בעבור שהוא מלא רוח אלקים וכו' כי אין במעשהו אומנות גדולה עיי"ש

ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה (שמות ל"ה, ב') וכתב על זה הרמב"ן בזה"ל, ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה', הענין כי על פיו נעשה הכל, כי הוא המורה לכל החכמים, ולפניו היו עושים כולם ומראים אליו כל מלאכתם, כמו שאמר (לעיל ל"ה, ל"ד) ולהורות נתן בלבו, אבל גם כל חכמי לב עשו במלאכה, כמו שאמר (לעיל ל"ה, ה) ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה את המשכן וכו'.

בדברי רבינו בכאן יש כמה וכמה פנינים לדלות לענ"ה, וכדלהלן.

(א) מתוך דברי רבינו יוצא לנו פ"י קרא דפרשת ויקהל (ל"ה, ה) ויעשו כל חכם לב "בעושי המלאכה", דצ"ב לפי פשוטו, דהו"ל ויעשו כל חכם לב "עושי המלאכה", ותיבת "בעושי" בתוספת ב' מהו ומהו פ"י, ובאור החיים הק' נראה דהרגיש בזה, ופ"י וז"ק, אולי שירמזו שבאמצעות עשייתם המלאכה ובסיבתם נעשו חכמי לב ע"כ, והיינו דעשייתם במלאכה גרמה להם החכמה, וזהו כל חכם לב "בעושי" המלאכה. ר"ל באמצעות עשיית מלאכתם נעשו חכמי לב, אח"כ ראיתי בספח"ק תפארת שלמה בליקוטים שפ"י קרא הנ"ל "בעושי" המלאכה לפי דרכו בקודש, וע"ע בפ"י האברבנאל.

והרמב"ן ז"ל כאן אנהירינהו לעיינין בפשוטו של מקרא זה, ופ"י (כנ"ל בדבריו) הקרא, ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה, דר"ל "דכל חכמי לב עשו במלאכה", ודעת לנבון נקל, דדבר זה (וכל חכמי לב עשו במלאכה) לא ה' נשמע אילו הכתוב אומר ויעשו כל חכמי לב עושי המלאכה, בלי תוספת האות ב', דבזה עדיין יוכל להתפרש הכתוב דלאו כולוהו עסקי במלאכה כי אם מי שאתרמי מזלו לעבוד, ה' הוא מעושי המלאכה (ובפרט דכן הוא הדרך בכל מלאכה ומלאכה, שמקבצים כולם שביטלתם עשות לפני התחלת המלאכה, ובפועל מקצת נבחרו לעבודה והשאר נשארים מבחוץ).

אמנם כעת דהכתוב מוסיף ואומר ויעשו

וברבינו בחיי כאן פי' האי קרא ובצלאל וכו' עשה וכו', פי' ציוה, ר"ל שבצלאל צוה לכל חכמי לב על מלאכתם שיעשו עיי"ש, אמנם בלשון הרמב"ן א"א להעמיס כן כמובן, בר מן דין, הרי כתב הרמב"ן לעיל (שמות ל"ו, ח) וז"ל שם, והטעם בזה, שצוה השם למשה שיגיד אל בצלאל ואהליאב ולכל החכמים המלאכה בכללה, ואחרי כן יקראו אליה לעשותה, כי לא יכשרו למלאכת הקודש עד שישמעו כל המלאכה ויבינו אותה, ויקבלו עליהם שידעו להשלימה וכו', מבואר מזה דעת רבינו

* * *

ומשחת את מזבח העולה ואת כל כליו וקדשת את המזבח והיא המזבח קדש קדשים (שמות מ, י)
 וכתב על זה הרמב"ן בזה"ל, והיה המזבח קדש קדשים, בעבור שיקריבו בו גם קדשי הקדשים אמר בו כן, אף על פי שהיה בחצר, ואמר גם במשכן (בפסוק הקודם) והי' קדש, כי לא נקרא קדש קדשים רק משום משכן הארון כמו שנאמר (לעיל כ"ו, ג)^א והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים, ויתכן שאמר במזבח קדש קדשים בעבור שיקדש, כמו שאמר והי' המזבח קדש קדשים, כל הנוגע במזבח יקדש (לעיל כ"ט, ל"ז)^ב

(א) מבואר דעת רבינו ז"ל בפ"י השני, דע"כ נקרא מזבח קודש קדשים, על שמקדש אחרים (וע"ע בפ"י העמק דבר מש"כ בזה דה"ה דכל כלי שרת נקראים קודש קדשים (שמות ל', כ"ט) על זה שמקדשים אחרים, ואף יותר ממזבח הכלי שרת מקדשין אחרים, דאף באין ראויין להן מקדשין עיי"ש) ורציתי להוסיף בזה סנסן יקר בעוזה"ת, ידוע לכל הקרא בדברי הימים (א' כ"ג, ג)^א ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים (הובא בפרש"י במדבר ט"ו ה', ואת הקודש והקריב אליו) ומפורש כאן יוצא, דהכהן גדול גם כן נקרא בשם זה, "קודש קדשים".

ובקרא סוף פרשת תצוה (שמות ל', י) וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם

הרמב"ן ז"ל, דמשה רבינו הוא הי' המצוה להחכמי לב שיעשו במלאכה ולא בצלאל, לפי"ז ודאי דא"א לדחוק ולפרש דעת רמב"ן בקרא זה ובצלאל וכו' עשה כו' פי' צוה כנ"ל ברבינו בחיי, כיון דהרמב"ן עצמו ס"ל דמשה הוא המצוה במלאכה ולא בצלאל.

(ה) ואפ"ל בזה, עפ"ד הראשונים ז"ל (הובא בקצוה"ח סי' כ"ה, ס"ק ב') דדיין שזיכה את החייב וטימא את הטהור, חשיב זה "מעשה" היוזק ממש כיון דעל פיו נעשה הטהור טמא והחייב זכאי, והרי קם דינא הכי (פי' שהדין נקבע כן, וא"א לשנות מציאות הדברים לאחר אמירת הדין הנ"ל) וכל כהאי גונא לא מקרי גורם היוזק, כי אם

* * *

חטאת הכפרים וכו' קדש קדשים הוא לה', ובפשוט קאי קרא קודש קדשים, על המזבח עיי"ש בפרש"י, אמנם בפ"י המלבי"ם שם פי' דקדש קדשים דקרא קאי על הכהן גדול, דכהן גדול הוא קדש קדשים, עיי"ש מה שפירש לפי דרכו דאהרן הכהן היא הצינור לכל עבודת כה"ג בכל הדורות, וכ"כ בספר משך חכמה שם באופן אחר, ועד"ז כתב עוד במשך חכמה לפירוש הקרא בפרשת תרומה והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים (שמות כ"ו, ג)^א דקה"ק דקרא זה קאי על הכהן גדול עיי"ש, וכל זה כנ"ל דהכהן גדול נקרא בשם קודש קדשים, על פי קרא האמור בדברי הימים, ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים.

(ב) וי"ל הטעם בזה דנקרא הכהן גדול "קדש קדשים", לפי דברי הרמב"ן הנ"ל, ובהקדם דברי הש"ס יומא מ"ח ע"א, בעי רב פפא נתפור הקטורת ממלא חפניו (בחפינת הקטורת ביוה"כ על ידי הכהן גדול, וכדכתיב קרא בפרשת אחרי מות, ומלא חפניו קטרת סמים דקה, ויקרא ט"ז י"ב) מהו, ידו כצואר בהמה דמי ופסולה, או דילמא ככלי שרת דמי ולא פסולה עיי"ש, מבואר מזה ספיקת הש"ס אי ידיו של כהן גדול דינו ככלי שרת דמקדשי ל' לקטרת של הכהן גדול בחפניו, או לאו ככלי שרת דמי (בלבא קצת, נפק"מ אם ידיו של הכהן גדול ככלי שרת, אזי בנתפורה הקטרת ממלא חפניו, הרי זה דומה לדם שנתקבל בכלי וגשפך על

עשי' ממש עיי"ש.

וזהו י"ל הביאור בדעת הרמב"ן, דבצלאל מקרי "עושה" בכל מעשה מלאכת המשכן כנ"ל, דזה דמי לקם דינא הנ"ל (היינו קביעות הדין, והמציאות שנוצרה מזה) דמקרי עשי', כיון דעל פיו של בצלאל נקבע הדין והמציאות למלאכה גרידא ופשוטה שייכלל במלאכת המשכן וישמש לקדושה, וקם דינא הכי, דעל פיו נעשה הכל כאמור, ודבר כזה יקרא עשי' ולא רק גורם לעשי' וכמשנ"ת, ודו"ק בזה, וע"ע בסוף התורה בפ"י הרמב"ן שם על הקרא, אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ויש להסמיכו לקרא זה, ואכמ"ל יותר.

הרצפה דכשר לאספו ולזרוקו על המזבח, משא"כ בנשפך מצואר הבהמה דנפסל הדם ולא מוהני אסיפה לזריקה, עיי"ש בסוגיא.)

והמעייין שם בסוגיא בתוספת ישנים (ד"ה נתפורה וד"ה מדפסיל, וע"ע בריטב"א שם) יראה, דלב' צדדי הגמרא ידיו של הכהן גדול ככלי שרת דמי ומקדשי ליה להקטרת בחפניו, וספיקת הש"ס בזה, כיון דסוף סוף בעינן כלי לשום בה את הקטורת דיוה"כ פ' לאחר החפינה משום דלא אפשר להביאה לקה"ק בלאו הכי (כמבואר שם, בתחלת הפרק) ע"כ י"ל דנתפורה הקטורת ממלא חפניו לא דמי כ"כ לנתפורה מכלי שרת (כיון דמכ"מ בעי עוד כלי שרת אחר החפינה כנ"ל) עיי"ש, וע"ע ירושלמי פרק ה' דיומא הלכה א', חפנים (של כהן גדול) מהו שיעשה ככלי שרת "לקדש", ועיי"ש בפ"י קרבן העדה, ואכמ"ל עוד.

(ג) לפי זה י"ל, דמזה הטעם קרי ל' הקרא בדברי הימים הנ"ל להכהן גדול, קדש קדשים, כיון דבכחו לקדש אחרים בעצמו ובגופו הק', דידיו ככלי שרת דמי ומקדשי ל' לקטרת דיוה"כ פ' כנ"ל בש"ס יומא, ולפי דברי הרמב"ן הנ"ל בפ"י השני הרי זה טעם הקרא דקרא ל' להמזבח קדש קדשים על דמקדש אחרים (וה"ה כל כלי שרת, כנ"ל בפ"י העמק דבר) וה"ה והוא הטעם להכהן הגדול דקדש קדשים קרי ל', על דמקדש ל' לאחרים (הקטרת) בעבודתו ביוה"כ פ' וכו"ל ודו"ק.

אומדן מז החדש

פועם מודון השיעור השבועי טאת האגון המופלא
די אברהם משה באקאן שליט"א

מעילה וסיכה שמן המשחה (א)

איסור חצי שיעור בעשיית קטורת ושמן / מעילה בשמן המשחה / איסור דעל בשר אדם לא ייסק

א

היתר חצי שיעור בעשיית שמן המשחה

יש לעיין באיסור דפיטום שמן המשחה הכתוב בתורה 'ובמתכנתו לא תעשו כמוהו' (שמות ל, לב) דהיינו שאסור לרקוח ולהכין שמן המשחה כמות שהיו עושין לצרכי קידוש המקדש והכהנים, האם נוהג בו איסור דחצי שיעור הנוהג בכל דבר שבתורה או לא. והגאון ר' ישראל איידלשטיין שליט"א כתב ב'אהלי זרעים' בשם אביו מרן הגר"ג זצ"ל שיש (א) שאמרו לפשוט דהא קרא קתיב 'במתכנתו' לא תעשו כמוהו דהיינו כמתכונת הסממנים האמורים בתורה והיינו כשיעורם וכמדתם, ואם כן מפורש בתורה שיעור האיסור דפיטום שמן המשחה, וכבר כתב הגה"ק החלקת יואב (י"ד סי' ט) דכל היכא דנתפרש שיעורא בתורה לית ביה משום חצי שיעור אסור מן התורה, ואם כן אף לענין פיטום שמן המשחה אינו אסור אלא כשיעור השמן והסממנים האמורים בתורה ובחצי שיעור מותר לכתחילה. והוא הדין לגבי איסור פיטום הקטורת שנאמר בו (שם לו) 'במתכנתה לא תעשו לכם' ליכא איסור בחצי שיעור הסממנים.

'כמוהו' ולא חצי ולא נתמעט ממתכונתו

אך כתב שם לדרות ראינו זו דקרא ד'מתכנתו' לא איירי משיעורא, הדנה בכריתות (ה) איתא אמר רבא קטורת שפטמה לחציין חייב שמן שפטמו לחציין פטור, ויליף לה התם לפטור דחציין בשמן המשחה מקרא ד'כמוהו' דכמוהו הוא דאסור אבל חצי שפיר דמי, ורש"י שם (ד"ה לחציין) דהיינו שעשה חצי ממתנת השמן והסממנים דהיינו כל המדות בחציין בדיוק, חצי מדת מר דרור, חצי מדת קדה, חצי מדת קנמן בשם, וחצי מדת השמן, ובמנחת חינוך (מצוה קט) דייק מדברי רש"י דאם פחת או הוסיף בחלק ממרכיבי שמן המשחה דהיינו שלא היו ביחס שוה

למדות המקוריות שבשמן המשחה אינו עובר, כיון דלא הוי בכלל במתכונתו.

והמיעוט האמור הוא מקרא ד'כמוהו' אף דכתיב ביה 'במתכנתו' דמקרא דבמתכונתו לא נתמעט חצי לפי מדה דאף הוא כלול במתכונתו, ומבואר דבמתכונתו אינו שיעור באיסור פיטום דשמן המשחה אלא מורה על מתכונת שוה בסממנים לפי ערך מדות האמורות בתורה כמו שכתב המנחת חינוך. ומעתה יש לומר דאף חצי שיעור אסור מן התורה בפיוטום שמן המשחה כיון שלא נתפרש שיעור בתורה לגבי איסור זה, (ע"כ דברי הגר"י אדלשטיין שליט"א).

ביאור דברי רש"י עה"ת דמשמע דאף חצי לפי ערך אסור

והנה רש"י עה"כ 'ובמתכונתו לא תעשו כמוהו' כתב וז"ל: 'בסכום סמניו לא תעשו אחר כמוהו במשקל סמניו הללו לפי מדת הין שמן, אבל אם פחת או רבה סממניו לפי מדת הין שמן מותר', עכ"ל. והגה"ק ר' דוד טעביל זעהמאן מזוקלא זצ"ל בספרו מנחת סולת דקדק בדבריו דמשמע דדוקא אם עשה הין שמן והסממנים שלא כמדת אינו עובר על הלאו אך אם רקח חצי המדה בסממנים בחצי ההין שמן הרי הוא עובר, והרי זה הוא האמור בגמ' 'כמוהו ולא חצי' ואין בו איסור ושפיר דמי לעשות כן.

וכתב 'ואולי יש לדחוק בלשונו דכיון ממש כמו זה ולא לפי חשבון, דרש"י לא קאמר דדוקא חצי הסממנים במדת הין שלמה אינו עובר ובאופן אחר עובר אלא דכל שאינו עשוי בדיוק כמדות השלמות שהיו בשמן המשחה אינו עובר. אך דוחק גדול הוא לפרש כן בלשון רש"י.

אך לפי האמור יש ליישב, דיש לומר דרש"י לא בא להשיענו דין באיסור עשייה כמתכונת שמן המשחה, אלא כתב לפרש לשון הכתוב דובמתכונתו דהיינו הכל לפי ערך, שאם רקח חצי ממדות הסממנים בחצי הין שמן אכן

כלול הוא במתכונתו, ורק כשרקח חצי מדות הסממנים עם הין שלם מותר דאינו במתכונתו, והא דלא כתב דין העושה במדות הסממנים לפי ערך השמן כין דאכן אסור הוא מדין חצי שיעור אף שאינו עובר משום 'כמוהו', ורק כשעשה שלא לפי ערך דאז מותר דאינו כלל במתכונתו ואינו אף חצי שיעור.

ב

דין שמן המשחה במלך בן מלך

ועתה נבוא לעיקר דיני שמן המשחה עצמו האמורים בגמ' כריתות (שם ע"ב) והכי איתא התם 'כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה ואין מושיחין מלך בן מלך, ואם תאמר מפני מה משחו את שלמה מפני מחלוקת אדוניה, ואת יהואש מפני עתליה, ואת יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול מאחיו שתי שנים, וילפינן התם מקראי דכהן גדול בן כ"ג טעון משיחה דכתיב (ויקרא, טו) 'הכהן המשיח תחתיו מבניו', ומלך בן מלך אינו טעון משיחה שמן מדכתיב (דברים, יז, ט) 'למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו'. והדין העולה הוא דכה"ג בן כה"ג טעון משיחה ומלך בן מלך אינו טעון משיחה אלא אם כן ישנה מחלוקת לגבי המלכות כמושחין כדי לחזק מלכותו שלא ימלוך אחר בפניו.

מעילה בשמן המשחה

תו אמרינן התם דמלכי בית דוד נמשחין בשמן ואין מלכי ישראל נמשחין מדכתיב במשיחהו של דוד המלך 'קום משחהו כי זה הוא' וילפינן דדוקא זה המלך וכמוהו ימשחו דהיינו מלכי בית דוד ולא מלכי ישראל. ופרכין עלה אמאי משחו את יהוא בן נמשי שהיה מלכי ישראל ומשני מפני מחלוקת יורם בן אחאב, ופרכין 'ומשום מחלוקת יורם בן אחאב נמעל בשמן המשחה', והלא אין מלכי ישראל ראוים להמשח בשמן המשחה והיאך משחוהו מטעם המחלוקת, ומשני דאין הכי נמי לא משחוהו בשמן המשחה אלא בשמן אפרסמון זך כדי שיחשבו

העם שנמשח בשמן המשחה.

ולא הק' הגמ' כן אהא דמשחו מלך בן מלך מפני המחלקת אלא אמלכי ישראל, וביאר רש"י הטעם בשלמות מלך בן מלך האמורים איירי במלכי בית דוד והרי הם מצד עצמם ראויים למשיחה אלא שאין טעונים משיחה וכי איכא מחלוקת נפקא לן מקרא ד'בקרוב ישראל' (שם) דדוקא בזמן ששלום בישראל אינם נמשחים אולם כי איכא מחלקת הדר למילתיה קמייאת למשיחה, אבל מלכי ישראל לא חזו למשיחה כלל ולכן פריך עלה היאך נמעול בשמן המשחה.

ויש לעיין בלשון הגמ' 'נמעל בשמן המשחה' דפשטות הלשון מורה שישנו דין מעילה בשמן המשחה, ודין מעילה בקדשים הוא כשאדם משתמש בקדשים לצרכי עצמו, וכן כאן משתמשים בשמן המשחה (ב) למשוח המלך שאינו בר משיחה, וכן כתב המנחת חינוך (מצוה קח) דבשמן המשחה נוהג איסור מעילה.

מדוע לא נקטו איסור סיכה

אך הקשה הגה"ק ר' מאיר אריק זצ"ל בטל תורה דהנה נחלקו רבי וחכמים באיסור מעילה, לרבי העובר במזיד חייב מיתה בידי שמים ולחכמים אינו אלא אזוהרת לאו כדנתיא בכריתות (כב:), ובאיסור שמן המשחה ישנו לאו 'על בשר אדם לא ייסק' (שמות שם) והוא בכרת והיא חמורה יותר ממיטה בידי שמים שישנה במעילה לרבי וכו"ש לרבנן שאינו אלא לאו, ואם כן מדוע נקטה הגמ' איסור מעילה בהשתמשות בשמן המשחה והלא ישנה בכרת.

סיכה בכזית ומעילה בשוה פרוטה

וכתב שם ליישב על פי דברי הגמ' (י:): דאמרינן כמה יסוך אדם ויהא חייב ר' מאיר אומר כל שהוא רובי יהודה אומר כזית, וקיימא לן כר' יהודה (רמב"ם פ"א מכלי המקדש ה"ח), ואמרינן התם דסיכה למימשח מלכים וכנהיג דברי הכל בכל שהוא, וכיון שכן לא שייך לאקשווי על משיחת מלכי ישראל מאיסורא דעל בשר אדם לא ייסק דכיון שמשחו את יהוא בן נמשי כדרך משיחת המלכים שהוא בכל שהוא הרי לא עברו על הלאו שהוא בכזית לא יהודה ואין במשיחת כל שהוא לאו גמור אלא איסור דחצי שיעור, ולכן הקשו ממעילה שהוא בכל שהוא כל שהוא שוה פרוטה, ומחדש הטל תורה דשמן המשחה היה

יק ערך ביותר ואף כל שהוא ממנו היה שוה פרוטה ובמשיחת אדם שאינו ראוי לכן עובר בלאו גמור.

חצי שיעור במעילה

המהרש"ם מבערז'אן בשו"ת דעת תורה הוסיף על כך דאף אי נימא דליכא שוה פרוטה בכל שהוא משמן המשחה יש ליישב, ע"פ מה שכתב המנחת חינוך (שם) דאיסורים במידי דלאו דאכילה ליכא איסור בחצי שיעור, אך במעילה נוהג דין חצי שיעור אסור מה"ת, ולכן הק' הגמ' דוקא מדין מעילה שהוא נוהג בחצי שיעור ולא מדין על בשר אדם לא ייסק שאינו אסור בחצי שיעור דל"ה מידי דאכילה.

ג

חששות משה ואהרן במעילה ולא בסיכה

והנה בגמ' לקמיה (ה:): אמרינן דכשמשח משה רבינו את אהרן הכהן ירדו שתי טיפות משמן המשחה על זקנו של אהרן הכהן וכשהיה מספר (מדבר או מספר - רש"י) היו עולות ויושבות בעיקרי זקנו, והוא שאמר דוד המלך 'כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיעור על פי מדותינו' (תהלים קלב, ב), ותניא התם 'ועל דבר זה היה משה רבינו דואג שמא חס ושלום מעלתי בשמן המשחה, יצתה בת קול ואמרה כטל חרמון שיעור על הררי ציון מה טל אין בו מעילה אף שמן שיעור על זקן אהרן אין בו מעילה, ועדיין אהרן היה דואג שמא משה לא מעל ואני מעלתי, יצתה בת קול ואמרה לו הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד מה משה לא מעל אף אתה לא מעלתי', ע"כ. וגם בהא קשיא אמאי היה משה רבינו חושש ממעילה ולא מלאו דעל בשר אדם לא ייסק, והגאון מראגטשוב זצ"ל בראם גם בהא דיש לומר דהוי הנאת שוה פרוטה אך אין בו כזית וכנ"ל.

דין איסור סיכה בניסק

ובאיסור דסיכה נחלקו האחרונים האם רק הסך עובר בלאו או גם הניסק, והאבני נזר כתב (יו"ד סי' ש"ג אות ט, ח"ו"מ סי' קמט) דאין הניסק עובר בלאו, ולפי זה מבואר דמהאי טעמא נקטו החשש דמעילה ולא דסיכה כיון דאהרן ממילא לא היה עובר בלאו דלא ייסק רק חשש ממעילה ואגב כך נקט כן גם בחששו דמשה (ג) דמעילה ישנה בשניהם בין בניסק שנהנה בעצמו מן השמן ובין הסך שמהנה את

הניסק וכמבואר במתני' בכריתות (טו:): שבמעילה עשו את המאכיל כאכול ואת המהנה כנהנה שהמהנה את חברו במעילה הנאת שו"פ מעל.

אהרן לא היה זר מתוע"ס

ורבינו מאיר אריק זצ"ל יישב עוד באופן אחר לשיטת ר' יהודה (שם ו:), דהנה אמרינן התם דלאו דעל בשר אדם לא ייסק אינו אלא באדם והסך על בהמה וכלים או על מת ועכו"ם שאינם אדם, אבל הסך על מלך או כהן שכבר נמשחו שעתה אינם ראויים למשיחת השמן, נחלקו ר' מאיר ור' יהודה דר"מ מחייב דהשתא נחשבים המלך והכהן כזרים לגבי שמן המשחה, ור"י פוטר כיון שמעיקרא לא זר הוא שהיה ראוי מתחילה להמשח אלא שכבר נמשח, ובעיני עד דאיכא זר מתחלתו ועד סופו ומלך וכהן מעיקרא לאו זרים הוו.

ומעתה יבואר דאהרן הכהן בשעת משיחתו לא היה עובר על כלום כיון שראוי היה להמשח לכהן גדול, ורק אחר שכבר נמשח ונתתו הטיפין על זקנו היה חושש שיעובר על האיסור, אך לר"י באיסור דלא ייסק לא היה עובר כיון שלא היה זר מוע"ס, ולכן לא חששו אלא ממעילה, וכן תירץ הרד"ל.

איסור סיכה בשערות

ואף לר"מ דהסך למלך וכהן שכבר נמשחו עובר בלא ייסק כתב הרד"ל לפרש דאיסור הסיכה אינו אלא 'על בשר אדם' ולא על שערות האדם, וכיון שכאן אחר המשיחה נטף משמן המשחה על זקנו ועל זה היו חוששין לעבירה, ובהא לא שייך אלא מעילה ולא לסיכה. ובערוך לנר הסתפק בדיון זה האם עובר בסך בשערות בשמן המשחה, ורצה הוכיח מדברים אלו שיעובר בסיכה אף משערות שהרי משה ואהרן היו חוששין שלא לעבור בסיכתם ע"ג השערות, אך דחה פשיטתו דלא איירי מאיסור סכה אלא מדין מעילה.

אמנם החזון נחום דוחה יישוב זה דבתוס' הרא"ש בהוריות (ב:): כתב בעובדא דזקן אהרן 'וכשהוא מספר את זקנו עולות ויושבות בעקרי זקנו ונדבקין בבשר שאין שם שער', עכ"ל. ומבואר להדיא שהיו טיפות השמן יורדות על בשרו ממש ולא על שערו בלבד, ואם כן היה צריך לחשוש גם על איסור דסיכה והדרה קושיא לדוכתה מדוע נקטו מעילה בחששם.

(ב) ומבואר דאיכא מעילה אף כשאין האדם משתמש לצורך עצמו אלא לצורך אחרים שהרי זקני ישראל מושחין את המלך ואין אדם מושח את עצמו. (ג) אמנם עיין באבנ"ז ביו"ד שם אות ח שכתב דעתו בביאור הגמ' בכריתות דליכא איסור מעילה ממש בשמן המשחה.

ההנהגה

עניני פורים פרק ג'

הגוף, ונקראים חלקים הפנימיים של הנפש, והם השלשה כוחות של מחשבה דיבור ומעשה, מעשה היא כח נפש, דיבור כח רוח, מחשבה כח נשמה, ויש עוד פירושים בזה ואכמ"ל.

והב' חלקי חיה יחידה, הם חלקי הנשמה המקיפים מלמעלה על הנשמה, ומאירים עליה בכוחות רוחניים נעלים יותר, ומצד גבהותם ומעלתם הרוחניים, הם קשורים יותר למקורם ושרשם, שהוא מקור הנשמות, שהוא בחי' חכמתו העליונה, בחי' חכמה עילאה כנ"ל, ואינם מתלבשים למטה בגוף הגשמי, ומשם משפיעים חיות דקדושה מחיי החיים ב"ה.

דהיינו שהדרגה העליונה שהיא בחי' יחידה קשורה ביחודו של עולם, ולכן נקראת יחידה, היא מקבלת חיות דקדושה גבוה מאוד, מאור א"ס ב"ה עצמו ממש, וממנה נמשך חיות דקדושה לבחי' חיה הנמוכה ממנה, ומתצמצם מדרגה העליונה לדרגה מצומצמת יותר, וממנה נמשך החיות לבחי' נפש רוח ונשמה, המתלבשים בתוך הגוף בדרגות יותר מצומצמות, ואז יכולים לבוא בכוחות הפנימיים שהם הנפש רוח ונשמה. ובכל כוחות נפש רוח ונשמה נמשכים העשר ספירות הנ"ל שהם ג' כוחות השכל וז' כוחות המידות.

והעשר כוחות האלו הנמשכות לכל נפש מישראל הוא ע"י שם הוי"ה, שיש לכל יהודי המשכה משם הוי"ה, דהיינו שהעשר כוחות נמשכות ע"י י-ה ו-ו-ה. הי' היא החכמה, שהיא באופן של נקודה עמוקה ואינה מושגת ומובנת, כלשון חכמה שהוא אותיות כ"ח מ"ה, שהיא בלשון שאלה. וה' היא הבינה, שמתבונן בנקודת החכמה ומתרחבת לארכה ולרחבה, ועי"כ מובנת ומושגת בהבנה נכונה. הי' הם הששה מידות הנמשכות מהבינה כנ"ל, שהמידות הם תולדות של החכמה ובינה הנקראים אב ואם. והה' אחרונה היא מידת המלכות שהוא כח ההתפשטות של המידות והשכל לתוך העולמות, וההנהגה בעולמות ובנבראים שבהם הוא ע"י מידת המלכות.

ב. והנקודה העליונה הפנימית העמוקה שבנשמה, היא נקודת החכמה הנ"ל, שאינה מושגת ומובנת, היא נקראת יחידה שבנפש הנ"ל, שמייוחדת במקור חוצבה ביחודו של עולם, שהוא יחודו ית', ואינה קשורה עם השכל והמידות, מפני שהיא למעלה מהשכל והמידות, וממנה נמשך לכל כוחות הנפש הנ"ל בחי' חיה, נשמה, רוח ונפש.

ג. מבוא' בתניא פ' י"ח כי נקודת המס"ן שיש לכל יהודי, מנקודת הכח מ"ה שבנפש, שהיא מאוחדת ביחודו ית', ואינה רוצה ליפרד ח"ו אפי' רגע אחד, ובלי שום שכל וטעם המובן ומושג, הוא מוכן למסור נפשו.

ואפי' אחד שאינו מתו"מ ח"ו, קל שבקלים ופושעי ישראל, מוסר נפשו מכח היחידה שמתגלה בו, ואינו מבין בעצמו למה מוסר נפשו ומוותר על כל תענוגי עוה"ז.

ומה שרואים שיש כאלו שאינם מוסרים נפשם הוא מפני

א. עשר כוחות הנפש, ג' לבושי הנפש, נמשכים מעשר ספירות העליונות, ע"י שם הוי"ה ב"ה

ב. הנקודה הפנימית של הנשמה, "יחידה" שבנפש, המיוחדת ביחודו ית', למעלה מהשכל והמידות

ג. מבחי' היחידה שבנפש נמשך כח המס"ן לכל יהודי ע"י נשמת משרע"ה, ומתגלה ע"י מרדכי הצדיק איש יהודי

ד. כשמתגלה בחי' היחידה, מתגלה עצמותו ית' ממש, ומתבטלים כל כוחות הס"א, ויתפרדו כל פועלי און

ה. על אהבה נאמר טעם בתורה, ולא על מס"ן שהוא למעלה מהטעם והדעת

א. והנה ידוע שיש בכל יהודי ניצוץ אלוקי שהוא הנשמה שהיא חלק אלוק ממעל. ובשרשה היא דבוקה בה', חיי החיים ב"ה כנ"ל, ולכן נקראים "יהודים" מצד הנקודה הפנימית שבהם, שהיא ההודאה והביטול כנ"ל, כמ"ש חבוקה ודבוקה בך.

ובנשמה יש נקודה פנימית שנק' יחידה שבנפש, ע"ש שהיא מיוחדת ביחודו של עולם, שהוא יחודו ית', ותמיד עומדת בהודאה ובביטול ליחודו ית', כמ"ש יחידה ליחדך.

ולכן אמרה אסתר המלכה, לך כנוס את כל "היהודים" וצומו עלי וגו' דהיינו כנוס את כל ניצוצי ה"יהודים", שהם נקודות הביטול, שיש בהם מצד שרשם שהם חלק אלוק ממעל, ודבוקים ומושרשים בעצמותו ית', וכך יתבטלו כל הגזירות.

והביאור בזה הוא עפי' המבואר בתניא בפ"ב, שיש לכל יהודי נפש האלקית הנמשכת ממחשבתו וחכמתו ית', ומבחי' חכמה עילאה, איך שהיא אצלו ית'. ואין בה שום השגה ותפיסה, כמ"ש בפתח אליהו אתה הוא חכים ולא בחכמה ידיעא וכו', ובחכמה הרי הוא וחכמתו חד, וכמ"ש הרמב"ם שהוא המדע והוא הידוע וכו', ודבר זה א"א להבינו על בורין, כמ"ש החקך אלוק תמצא וגו'.

ובפ"ג מבאר, שיש לכל נפש אלקית עשר כוחות הנפש, הנמשכות מעשר ספירות העליונות, כמבואר ג'כ בפתח אליהו שהקב"ה המציא עשר ספירות לאנהגא בהון עלמין וכו', והם ג' כוחות השכל שהם: חכמה בינה דעת וז' כוחות המידות, שהם חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות, והר"ת שלהם חב"ד - ג' כוחות שכל, חג"ת נהי"ם - ז' כוחות מידות. ומבאר שם שלכל נפש אלוקית יש עשר כוחות אלו, ג' כוחות שכל וז' מידות, ומסביר שם שהמידות הם תולדות שנוגדים מן השכל, עיי"ש.

ובתחילת פ"ג מבואר, שיש לכל נפש אלוקית ג' חלקי הנפש שהם: נפש רוח ונשמה, וגם בפ"ב כתוב שכל נפש כלולה מנפש רוח ונשמה.

ובשם האריז"ל מובא בספה"ק שיש עוד ב' חלקי הנפש שהם חיה יחידה, אלא שחלקי נפש רוח ונשמה מתלבשים למטה בתוך

החסיד רבי פינחס רייזע'ס משאקלוב זצ"ל

מראשוני חסידי אדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע ז"ע היה החסיד ר' פינחס שיק משאקלוב זצ"ל, המכונה "פינחס רייזע'ס" על שם חמותו מרת רייזע.

נולד לאביו הגאון ר' חנוך העניך שיק זצ"ל שהיה רבה של שאקלוב. בצעירותו למד ר' פינחס אצל הגאון ר' יוסף כלבו זצ"ל והיה תלמיד מובהק שלו.

כשהאדמו"ר הזקן הגיע בחשאי לבקר בשאקלוב עקב ר' פינחס אחר כל שלבי הביקור. האדמו"ר הזקן ישב אז בבית המדרש שבעיר והראה את למדנותו בפני גדולי הלמדנים, אך סירב לחשוף את זהותו. ר' פינחס סיפר על ההתפעלות העצומה שהיתה ללמדנים מכח הסברתו הנפלאה של האורה, שלאחר זמן רב נודע שלא היה אלא האדמו"ר הזקן.

שנים אחדות אחר כך כאשר התקיים בשנת תקמ"ג במינסק הוויכוח הגדול בין גדולי המתנגדים ובין אדמו"ר הזקן אודות דרכו החדשה של אדמו"ר הזקן, כבר ידע הגאון רבי העניך שיק אביו של ר' פינחס לספר "פינחס שלי אומר שייסע אל החסידים", ואכן לאחר חג הסוכות הגיעו לליאזנא אל כ"ק אדמו"ר הזקן כמה אברכים משאקלוב ובהם ר' פינחס.

על ההקפות במחיצת האדמו"ר הזקן סיפר פעם ר' פינחס: "זוכר אני את הפעם הראשונה שזכיתי להיות נוכח בהקפות אלה שפעלו בי מהפכה של ממש, הייתי לאדם אחר, אז היה לי בראשונה הציור כיצד חש עצמו יהודי בבית המקדש כשעלה לרגל וראה גילוי שכונה בבית המקדש".

בשנים הבאות היה ר' פינחס התקרב אל האדמו"ר הזקן והיה מגדולי תלמידיו. ובשנת תקמ"ז אף נשלח על ידי האדמו"ר הזקן עם אחדים מחבריו בשליחות חשאית לערי ליטא, כדי לעורר יהודים ללמוד חסידות ולהתקרב לדרכי הנהגת החסידות, ואכן הרבה אברכים מליטא הגיעו באותה שנה לליאזנא (על פי ספר התולדות אדמו"ר הזקן)

האדמו"ר הריי"צ זצ"ל מספר (בספר השיחות התש"ד) אודות מאמר דא"ח מכ"ק אדמו"ר הזקן זי"ע, שהחסיד ר' פינחס רייזעס חזר עליו בפני כ"ק אדמו"ר האמצעי רבי דוב בער זי"ע.

החסיד ר' פינחס רייזעס הגיע לליאזנא אל האדמו"ר הזקן, כבר מיד לאחר הסתלקותו של המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע, ואז היו כמה מזקני חסידי המגיד זי"ע שהיו כרוכים אחרי האדמו"ר הזקן ורצו שאדמו"ר הזקן יגלה ויפרסם ברבים את תורת חסידות חב"ד ואת דרכי העבודה לפי תורת החסידות. לאחר זמן חזר ר' פינחס בפני האדמו"ר האמצעי על כל המאמרים שהוא שמע מאדמו"ר הזקן כולל מאמרים שנאמרו לפני לידתו של אדמו"ר האמצעי

ובשיחה אחרת אמר הריי"צ כי החסיד ר' פינחס רייזעס משאקלוב היתה לו 'עבודה של מסירות נפש לקבץ את התורות' שאמר האדמו"ר הזקן כאשר הגיע ממעזריטש בפעם הראשונה, וכן את הסיפורים שסיפרו החסידים הראשונים שראו את הבעש"ט ואת המגיד ממעזריטש זי"ע.

שהנקודה אצלם בהעלם גדול מרוב עוונות.

והכח של כל יהודי הוא ע"י שיונק מנשמת משה רבינו ע"ה כנ"ל, וכמב' בתניא פ' מ"ב, והכח המוציאו לפועל ומגלהו הוא ע"י מדרכי הצדיק, הנקרא איש יהודי שהוא השר של היהודים כנ"ל, ועי"ז מסרו נפשם שנה שלימה ולא עלתה באף אחד מישראל מחשבת חוץ להמיר דתם ח"ו.

וכידוע שאין לעומת זה מצד הקליפה כנגד קדושת היחידה שבנפש, כי הקליפה נאחזת בשכל ומידות, והנפש האלקית מצד עצמה שהיא חלק אלוקי ממעל, היא כח עצם פשוט המיוחדת באחדות הפשוט, שהוא יחודו ואחדותו ית', למעלה מכל עניני וחלקי הנפש והגוף, ורק ממנה נמשכות עשר כוחות הנפש, ושלושה לבושי הנפש שהם מחשבה דיבור ומעשה.

ועצם הנפש היא למעלה למעלה מכל מושגי הנפש ומופשטת לגמרי מכל הכוחות והחושים וההרגשות המלוכשים בגוף ובנפש המתפשטת בכל איברי הגוף והנפש.

כי גם בנפש שייך התחלקות איברי הנפש ברוחניות, אלא שהם כוחות המתפשטים מהנפש ואינם מעצמות הנפש, והיחידה שבנפש הוא הנקודה הפנימית של הנפש, המיוחדת בעצמותו ית', ואינה נפרדת לעולם, כי הם עצם אחד ממש.

ד. וכשהנקודה הזאת של היחידה מתגלה, אין שום מעכב ומונע כנגדה, ולא שייך שום כח לעומת זה, כי היא גילוי עצמותו ית' ממש, ובנקודה הזאת מלוכב עצמות אור א"ס ב"ה ממש, ואז כל הקליפות בטלים ומבוטלים, והיו כלא היו ממש לפני ה', כמ"ש כי הנה אויבך יאבדו יתפרדו כל פועלי און, וכמ"ש כדונג מפני אש יאבדו, וכתוב הרים כדונג נמסו, שהקליפות הם כהרים בעיני עצמן, וכשמתגלה אור א"ס ב"ה נמסו כדונג ומתבטלים לגמרי.

ואז נתעורר כח המסי"ג למעלה מהשכל ומידות, ולמעלה מכל הכוחות והגבלות הנפש, וגם ההגבלות שמחוץ לנפש, שהוא חשבונות של עוה"ז, וחשבונות ומונחים שבהנחת העולם, כמו מה יאמרו הבריות וכו'.

ה. ומפני שכח המסי"ג נמשך מהיחידה שבנפש, שהיא למעלה מהשכל והדעת, ולמעלה מהמידות, לכן לא נזכר בתורה טעם על מסי"ג.

רק על אהבה נאמר טעם כמ"ש לאהבה את ה' אלוקיך כי הוא חייך, ואין זה טעם על מסי"ג כיון שהוא טעם על הוא חייך, והרי מסי"ג הוא להשליך חיי מנגד.

אלא שאין טעם על מסי"ג, כי הוא נלקח מלמעלה מן השכל והדעת, כי הפ' כי הוא חייך, היינו על חיות ואור אלוקותו הנמשך להחיות העולמות העליונים והתחתונים, והם רק בחי' הארה ממנו ית', ואינו עצמותו ממש. כשאובה את ה' מכח הכרה בהארה בעולמות, עדיין אהבתו היא להארתו וחיותו בעולמות, ואז רוצה דוקא לידבק באורו וחיותו ית' המתצמצם בעולמות ולהרגיש חיותו ית' הנמשך בפנימיות העולמות שהוא אור א"ס, ולא בחיצוניות העולמות שהוא רק זיו השכינה בג"ע, ובפרט בחיצוניות עוה"ז.

ולכן זה לא שייך במסי"ג, שהוא להשליך החיות מנגד, ורק בנקודת היחידה שהיא למעלה מהשכל והדעת, מתעורר הביטול להבטל ולהכלל בעצמותו ית', כי היא עצם אחד, ולכן מוסר נפשו לגמרי, כי היא למעלה מהדעת והטעם כלל.

היכל הוראה

מבי מודשא "היכל הוראה" • מיסוד טוד ההוראה מרן ה"קנה בשם" ו"ע
בראשות בנו נאכ"ד היכל הוראה הטאון העילוי רבי משה בראגורסדארפער שליט"א
מגידו פוסק הרה"ט בעל שו"ת היכל הוראה • ו"ע ל"י אינדו רבנים תמיד "היכל הוראה"

גיליון מט * פרשת פקודי תשפ"ד

בן כתלי ההיכל

תקע בשופר

בימים אלו בעמדתו של סף חג הפורים הבעל"ט אתא לקדם מורינו הרב שליט"א ענין חמור שיש לענות ולשים עליו את הדעת כבר מעכשיו, ואף שהוא לענין שעומד לפתחיו רק בסוף ימות הקץ לקראת ראש השנה תשפ"ה הבעל"ט, מכל מקום צריך לעיין בו כבר משכשיו כדי שלא נעמוד בשוקת שבורה בהגיע הזמן לקיים מצות היום דשופר ביום הדין הגדול והנורא יומא דראש השנה, היות ויתכן שהשופרות הללו אטורים בהנאה וזה כרוך במה שכתב בשו"ת "א"ח"ס (תקפ"ד) דשופר של תקרובת עבודה וזה ותקע לא יצא בו שאינה בטילה עולמית וכתותי מכתת שיעוריה.

והוא מה שעלה על שולחנו של מורינו הרב שליט"א עת בן כתלי ההיכל ע"י הגאון רבי חיים ראטנער שליט"א דומ"ץ בעיר אלעד מחבר ספרי שו"ת שערי חיים דבר השופרות משמטשים בהם היום כבוד תפוזת ישראל שזה כעשר שנים רובם ככולם הם שופרות שמביאים ממדינת מרוקו ששם שוחטים רבוא רבבות של כבשים בפרט בחגא שלהם שהם קוראים אותו גם הקרבן ובכל הקרנים הלאה יי לחוש לתקרובת עבודה וזה שהיא אסורה בהנאה ומאוס לקיים בה מצות תקיעת שופר כי אחד מחוקיהם הוא שבשעת השחיטה הם צועקים "אללה וואכבאר" והוא קריאה לשם ה' אך הם משתפים עמו גם את המשובע מוחמד רח"ל [כמו שכתבנו אותו הראשונים בספריהם עיין ר"ן שטרנדין ב"ד"ה יכול כהמן] עבודה וזה ורה בשיתוף.

כמו שכתב רבינו האור החיים הקדוש בספרו פרי תואר (ס"ו ט"ו סק"י) וז"ל: ומי דלא רמז משתפי נבואת נביאים ותו אידינא ערבוב גדול שי בת ישמעאל וכולן נוסמכים יחד ועוד מי יאמר שאין כונתם בארמם וואכבאר על הנביאים כי לפי דעתם אמר וכו' איפשר שיודעים כי הכונה היא על ההוא אשר הביא להם דת פיי שלכם, עכ"ל, וכיודע שהישמעלים קוראים הקריאה היא של אללה וואכבאר בין כששוחטים בהמה בין כשהורגים אנשים עבור דתם [ובמסורת שלהם שכן אמר המשובע שלהם קודם ששחטו וערך ראשי היהודים הגברים בעיר קוריהו רח"ל].

ובפרט שבמדינת מרוקו הם שוחטים ליוון "מכה" ומבואר בשו"ע ו"ד (ס"ו ט"ו סק"י ז') ומפמ"ז (שם משב"ו סק"ה ויפ"ד סק"א) דמכה"ז דהישמאלים גופיהו שוחטין כן אסורין בהנאה, ואחר שהעלה הרב הג"ל את השאלה הנ"ל לפני מורנו הרב שליט"א והחיוב הדברים בין בעל פה בין כתב מדברי הראשונים והאחרונים באריכות גדולה בטוב טעם ודעת, אמר לו שאם נניס הדברים והוא באמת שאלה חמורה מאד וצריך לערוך את שוחרי השופרות וועדות הכשרות לחפצי מצוה ולתמישי קדושה בארץ ובחוצה לארץ כבר מעכשיו מימיס אלו שידאנו לכך שלא ישמשו בקרנות הכבשים שנשחטו בשוחטים מוסלמים ובפרט אלו הנשחטים במה שהם קוראים "חג הקרבן".

ואין לתמוה על הדמיון למגולל אל שמענו לעורר על דבר זה ומה נתחדש כעת, לזה צריך לדעת דעת עכשיו כל יצרני השופרות היו גרילים לקחת את הקרנים באופן אישי מיהודים ששחטו את בהמותיהם (או בארצות אירופה מן הגוים) שצאלם אל היה מקום לחפש עבודה וזה אבל כהיום שצחק אנשים קונים שופרות הן לצורך עצמן הן לבתי כנסיות ומנינים שונים מן השמשעלים שהם על פי חוקי דתם אומרים אללה וואכבאר כלל שחיטה ועל כן שופרות אלו הן פסולות למצוה אף קטנור נעשה סניגור כמו שכתבנו.

ועל כן הורה מורנו הרב שליט"א שכל אלו שרכשו שופרות בעשר השנים האחרונות יברר מהיכן הובאו השופרות ויעשה שאלת חכם

אחד מהנוכחים של אמורינו הרב שליט"א דלפי זה יוצא שכל אלו שמענו התקיעות מהשופרות הנ"ל בעל עשר השנים האחרונות לא יצאו ידי חובתם, ועל זה השיב מורנו הרב שליט"א דקבלה בידו מאביו מן הקנה בשם זצוק"ל וכן אמר לו מן הגר"ש אלישיב זצוק"ל בעובדא שהיתה נוגעת לרבים שאין דנים על העבר אלא רק על העתיד, ולכן הקריאה היוצאה היא שמטאן ולהבא שיתדלו לתקן הדבר ויפה שיהא אחת קודם ואע"פ שעדיין אגזנו עמומים רק בחודש אדר ויש יותר מחצי שנה עד ראש השנה הבעל"ט טוב לעמוד על המשמר כבר מעכשיו שלא יהיה בתקנת צועקים על העבר ומיהים עימוד המכשיר על המשמר לא רק על שורות השופר מחמת הנקיב וכי או שיהיו ממיין שהוא מותר בפני אל גם על מקור בריאתם שלא יהיו מבהמות שנשחטו על ידי מוסלמים ובפרט מאלו שנשחטו במה שהם קורין "חג הקרבן"

פסקי דינים

סופר סת"ם ששכה לכתוב שורה שלימה במגילת אסתר

סופר סת"ם שכתב מגילת אסתר על יריעות של שלשה עמודים, ואחר שסיים את כתיבת היריעה הבחין ששכה לכתוב שורה שלימה באחד מעמודי המגילה, ועתה צריך לחזור ולכתוב כל העמוד [השכחה היתה בעמוד האחרון של היריעה]. הרי המגילה כשירה? אמנם מן הרואי גלות לקונה את דבר הניכון שיש במגילה זו, כיון שסוף סוף אינה כשירה רק בדיעבד.

קריאה של פרשת זכור מיוחד לנשים

גבאי ביהכ"ס שרוצים להנהיג לקרות פרשת זכור לאור סיום התפילה בשביל הנשים שאינן יכולות לבוא לבית הכנסת בזמן הקריאה, הרי שאין לעשות כן כמנה סיבות, והנשים יכולות לצאת ידי חובתן כשיקראו פרשת זכור מתוך חומש וזה יצאו ידי חובת זכירה, ואלו שנהגו ללכת לבית הכנסת כדי לשמוע הקריאה טוב שישמעו הקריאה יחד עם הציבור, ומי שאינה יכולה אם היא נמצאת במקום שיש שם קריאה מיוחדת לנשים טוב שיעשו הקריאה קודם קריאת המנחה.

הנחת פלסטיק שקוף על גבי המגילה, כדי להגן מהרוק שנפלט בקריאה

בעל קורא שהוא מדקדק מאד בקריאתו, והציבור חפצים לשמוע קריאתו, אלא שבשעה שהוא קורא נפלט מפיו הרבה רוק על המגילה. הרי שמותר להניח פלסטיק שקוף על גבי המגילה כדי שלא יפסל. ואין בזה משום הנהגה חדשה שלא שמעו מאבותינו, כיון שאין כוונתנו חלילה לזלזל בכתבי הקודש, אלא אך ורק כדי שלא תיפסל המגילה חלילה.

1. על דבר מה שנשאל מורינו הרב שליט"א (שו"ת היכל הוראה ח"ד ק' הוראה ק"א), אם יכול לחתוך את כל העמוד ואז תהיה היריעה הזו יריעה של שני עמודים, ותרף שאלתו הוא, האם דין המגילה היא דין ספר תורה שאין עושיין יריעה פחות מג' עמודים, כמבואר בשו"ע (ירד"ס ר"ב ט"ו ס"ג) שאין עושיין יריעה פחות מג' דפין, או אפשר דבמגילה מותר לעשות פרשת אף בפחות מג'.

2. כמבואר בדברי הגאון "יד"ס ר"ב (סק"ד) שספר תורה שנכתבו שני דפים ביריעה הוא כשר בדיעבד, וכל שכן מגילה שהיא כשירה בכמה דא. ובפתיח השו"ב (שם סק"ה) כתב על דברי הגאון, ועיין בתפארת למשה שכתב האפיקורן רק דף אחד כשר, על כן הורה הלכה בענין ע"ש, וכו' וכל בתשובת אב"י פנים מאירות (ח"ב סי' קצ"ט) ע"ש לפלול ארון, וכן כתב בתשובת הרשב"ש (סוף סי' קנ"ג) ע"ש (וכ"כ בתשובת שבות עניק ח"א סי' פ"א ובתשובת מהרי"ם מנצי"ס י"ב דף ק"א א' כשר בדיעבד וזה בתשובת שם עניק סי' ק"ז). עכ"ל.

3. בהא אחינו למחולקת הפוסקים עיני משנת הסופר (ר"ד רפ"א בבואר הסופר ד"ה ששוחט), דעת הר"ן שכל מה שכשר בס"ת בדיעבד במגילה הוא כשר לכתוביה, וכן הורה בשבט הלוי (ח"א סי' קס"א), ודעת הגהות מיימוניות דדינים שיהו לכל הדינים פרט לדברים המפורשים להדיא, הדיני שאם הטיל בה ג' חוטי ירדיו כשרה, אבל לכל שאר הדברים דינה היה של"ט, ומוצהר בכדין צלדעת הכשר יוסף כשר רק בדיעבד, על כן ראוי ונכון ללקות למנהג.

4. חזא דלא מצויה לזה רומ בשו"ע ובמפרשים וכן במבשר וכן בהמשך ברוה שהנשים חייבות לשמוע מקרא דפרשת זכור, כד שו"ת בנין ציון החדשות (סימן ה') כתב שהגאון הקדוש רבי נתן אדלר זצ"ל הקפיד שאפילו המשרתות בביתו תשמענה קריאה דפרשת זכור, וכן נהג הגר"מ המנחת אלעזר ממוקאטשי שהיה מזהיר את הנשים לילך לבית הכנסת בשבת פרשת זכור כדי שישמעו קריאת התורה בפרשת זכור וכו' ומה שישו"ת מנחת צדק (ח"ט סימן ס"ז).

5. בתשובה בשו"ת היכל הוראה (ח"ד ק' הוראה מד) הוסיף מורינו הרב שליט"א וכתב, דכל זה הוא בבית כנסת שעד מעכשיו לא נהגו בהוה בורק ועל הנהגה ולזה הוזהר אמתין שב ואל תעשה עדין, אמנם הקב"ה חזק חזק שורב בני הקהילה כן היה מנהגם במקומם הקדום שהנשים היו באות לשמוע קריאת פרשת זכור כמו שהנהגה בהרבה בתי כנסיות בארץ ישראל שפיר יבליים להגויז כן אף לכתחילה. וכיון שמיד אחר כך קוראין בפרשת השבוע נחשבת גם קריאת פרשת זכור שקורין מעכשיו לקריאה בציבור (אף שהציבור עצמו כבר יצאו ידי חובתם בקריאת פרשת זכור של שחרית).

6. בנימוק הדברים כתב מורינו הרב שליט"א בתשובה (היכל הוראה ק"ח), דאף בשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' כ"ט) כתב, אודות מי שלא היה להם בעל קורא ורצה להניח פלסטיק על הספר תורה, ועל הפלסטיק יסמנו את העינים, ומסיק דאף דמעיקר הדין הדבר נוטה להיתר היות שרואים צורת אותיות הס"ת דרך פלסטיק השקוף, והטעמים וההגהות אינם נחובים על הס"ת עצמו אלא על הפלסטיק, ומ"מ אין דעתי נוחה להנהיג חדשות לקרא דרך הפסק פלסטיק או אונקית, והגם אם נדון שבמקום שצריך ראוי יהי' זה נדון כרא"י מגורה ואכ"מ בזה, ואין זה דומה לבעל קורא שאינו יכול לקרות רק דרך משקפים שלו, עכ"ל.

מכל מקום נדון דרך שהטעם שעושים הפלסטיק [יילון שקוף], אין זה בשביל לנהוג חדשות אלא לצורך שלא יפסל הספר תורה, ככה"ג נראה דאין לחשו לזה ומשום כבוד הספר תורה שלא יבוא ח"ו לידי פסול ראוי ונכון לעשות כן לכתחילה, ומראה טעמא טוב לעשות החיוקן הזה והוציא הספר תורה, ואל תשיבני שכתבתהו ראוי לחפש בעל קורא אחר, זהו אינו דאחר שמעיקר הדין הוא דבר נכון לעשותו והוא הנגהה ראויה, ומאחר שבעל קורא זה יש לו חזקה על המוצא לקהל דאי אכריז לחדותו בשביל זה על אם יש חובתו בשביל אחר.

מילי דהוראה

ואלו הדברים שהעלה מורינו הרב שליט"א בקו קולמוס: בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו

אל כבוד ידידי הרב הגאון רבי מרדכי גנוט שליט"א נודע בשערים לתהילה בלוחותיו "לוח דבר בעתה".

במהשך לשיתותיו אודות הרופא המנתח שנמצא כעת בעוזה עקב המלחמה וכפי הנראה יהיה שם גם הפורים הבע"ט אם צריך לקרות המגילה בלא ברכה גם ביום ט"ו דהרי העיר עזה היא עיר קדומה ככל היא מוכרזת בקומת דברים (ב) ולאורה היתה מוקפת חומה באותו זמן, ומע"ת שליט"א רצה להוכיח מהכתוב הזה איפכא דהרי בתורה כתוב (והר"ב ב) והערים הישיבים בחצרים עד עוזה ובאור המקרא שהיו יושבים בערים שלא היו מוקפות חומה, וכן הוא באמת ברמב"ן שם שכתב להדיא וז"ל: יאמר כי הערים היושבים בערי חצרים אשר אל להם חומה סביב, עד עוזה שהוא גבול הכנעני ע"ל הרמב"ן ולאורה מוכח מהא קרא ועוזה לא היתה מוקפת חומה, ולא שהעיר מע"ת שליט"א דומדבי האונקלוס מוכח דלא כן שכתב "ויתבין בדיפה עד עוזה" ורצה לומר דפייהו הנה רפיח וא"כ חצרים שם מקום ולא ערים שאינם מוקפת חומה ושוב אין ראייה מהא קרא שעוזה לא היתה מוקפת חומה.

אולם באמת מעיקרא נראה דאין להוכיח מהא קרא דהרי הכתוב אומר להדיא "עד עוזה" וימי יאמר לנו דגם עוזה היתה בכלל הערים שלא היו מוקפת חומה.

ועוד ויהי הכתוב אומר במהשך "כפתורים היוצאים מכפתור משמיונים וישבו תחתם" ואפילו נימא שהפלישתים שהיו שם קודם לא היו צריכים חומה מהמת בגרותם ומכל מקום הרי הכפתורים הורישום וישבו תחתם והם לא היו גבורים כמו הפלישתים הקודמים שישבו

בענין חג הפורים תשפ"ד הבע"ט אשר הגאון רבי מרדכי גנוט שליט"א העלה על שולחנו של מורינו הרב שליט"א כדבר ששנים רבות לא היתה נוגעת למעשה והיא אודות מעמדה של העיר עזה בענין חיובי מצוות היום וקריאת המגילה בעיר עזה שכיודו הפייטן הגושב רבי ישראל נג'אה מחבר הפיוט "א-ח רבון עולם וכו'" שזכה שכל בית ישראל מזמורים אותו לגיל שבת קודש, שימוש בקודש ברבנות העיר עזה ושם הוא מקום מנוחתו.

והברט שמוציא שם המושן הגבור (שפיט"ס טו) ששמושן הסיע את שער העיר עוזה עד חבורן על תכפיו וכתב שם המלכ"ם שאיבד לו בשער ע"י סגורו השער במעגל הל ויכל לאצת. ובכרח היתה כאן חומה שהיה לה שער ואותה נטל שמושן על תכפיו דאם לא היתה חומה מה הועילו השערים.

ואל תשיבני שאולי בימי יהושע לא היתה חומה לעוזה זה אינו דהרי כבר כתבנו לעיל דרק הערים הדיינו הפלשתים הקדומים שנטחו בנבורתם לא היו זקוקים לחומה אבל אלו שהורישום וישבו תחתם ודאי הוצרכו לחומה הקיפו העיר בחומה והיא החומה שהיתה בימי יהושע והיא החומה שהיתה לעיר בימי שמושן.

ועל כן נראה להלכה דאף דמדברינו היה מקום לומר דחיוב הקריאה בעוזה הוא בט"ו דוקא מכל מקום יש עוד דברים שיש לזון בהם ואכמ"ל, וכפי"ל דאי להלכה ולמעשה לא גרע דינה משאר ערי הספיקות שצריכים לקיים מצוות היום בב' הימים ולגבי קריאת המגילה

צריכין לקרות ביום י"ד עם ברכה ובוים ט"ו בלי ברכה כמו שפסק המחבר בס' תרפ"ח. שוב הראינו דברי הגאון רבי עקיבא יוסף שליט"א וכן ע"כ. וי"ל דאי להלכה ולמעשה לא גרע דינה משאר ערי הספיקות שצריכים לקיים מצוות היום בב' הימים ולגבי קריאת המגילה

צריכין לקרות ביום י"ד עם ברכה ובוים ט"ו בלי ברכה כמו שפסק המחבר בס' תרפ"ח. שוב הראינו דברי הגאון רבי עקיבא יוסף שליט"א וכן ע"כ. וי"ל דאי להלכה ולמעשה לא גרע דינה משאר ערי הספיקות שצריכים לקיים מצוות היום בב' הימים ולגבי קריאת המגילה

צריכין לקרות ביום י"ד עם ברכה ובוים ט"ו בלי ברכה כמו שפסק המחבר בס' תרפ"ח. שוב הראינו דברי הגאון רבי עקיבא יוסף שליט"א וכן ע"כ. וי"ל דאי להלכה ולמעשה לא גרע דינה משאר ערי הספיקות שצריכים לקיים מצוות היום בב' הימים ולגבי קריאת המגילה

משה בראנדסארפער

הלכה והוראה בישראל

מכתב תשובה להלכה ממורינו הרב שליט"א בענין חיובי משתה ושמחה ביום טו (פרים דירושתים) לבני הכרמים בארץ ישראל שהיה מעיקר הדיון, שנוהה מחויבו בני הכרמים שבחול"ל שיש להם רב קצת חיוב ממנהגא

יום שני כד אדר ראשון תשפ"ד

בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו

אל כבוד הרב הגאון רבי יעקב הלוי ס"ר רב דחסיד אמישניו מ"ז בחילנו בעיה"ק צפת תר"כ

הנינו בזה במהשך למה שדיברנו אודות קיום מצות משתה ושמחה ביום טו בעיה"ק צפת תר"כ שהיא מערי הספיקות - ועלה ברעיוני דבר שכתבה הוראה הוא מחדש שהחלוקה היא מצות הפורים בארץ ישראל ככל הארצות הדנה בת הרמ"א (ס' תרצה ס"ב): וחיוב במשתה ושמחה קצת בשני ימים, י"ד וט"ו, (מהגהים) וכן נהגו, ע"כ. ועיין ברש"ת מנחת אלעזר (ח"ב ס' ה) ש' שמחה על הרמ"א שמקורו מספר המנהגים עניקט דהחייב הוא רק "קצת" ובספר המנהגים עצמו לא חילק הוא וכתב בשם פליטת דמתי שהו ורק לענין קריאת המגילה שאני שאין מברכים על הקריאה [ובאמת בדרכי משה הקצרו והארזן הביא דברי ספר המנהגים וז"ל: כתבו עוד בספר המנהגים וחיוב במשתה ושמחה של הימים שבאמר (אחרטו כו) את שני הימים האלה ולכן הוכיח "קצת", וכן הביא דברי הלבוש (ס' תרצ"ב) דקבלו עליהם ימי משתה שני הימים וכ"כ שם (פ"ח ט) ביום ט"ו הוא שישן פורים וכן חייב במשתה ושמחה כמו בראשון שגא' את שני הימים האלו ע"כ ולא כתב כלל לשון "קצת".

ונראה לענ"ד דכל מה שכתב הרמ"א הלשון "קצת" הוא דוקא לבני הכרמים בחול"ל דהתם דוקא בני הערים שעתה אינן מוקפות חומה וכן אינם בכלל הספק שמה היא מוקפת חומה וקצת אצל עוזה יש להן חומה ויש בהן ספק שמה החומה היא מימות יהושע כן נון חייבים במצות היום מעיקרא דינא הגם שהן ספיקות כמו שכתב המחבר והפוסקים לעיל בס' תרפ"ח ט"ד ובמשתה ברורה שם סק"י יוקיימו מצות היום בב' הימים ולענין על הגה"מ שכתב בס' תרצה במשתה ברורה סק"י ואומר בשני הימים, ולענין משלוח מנות עיין בביאור הלכה ס' תרצה ד"א של מיני אבוליס בשם הפ"ח והפ"מ, ורק לגבי קריאת המגילה יש חילוק בין יום י"ד שקורין בברכה ליום ט"ו שקורין בלי ברכה, וכל מצות היום מחויבים הן רק ביום י"ד ואין להן שום חייבים על יום ט"ו. ועל זה נתבין הרמ"א שנהגו בו "קצת" שמחה ביום ט"ו [וכן איפכא למי שהיה חייב ביום ט"ו שיהיה קצת שמחה ביום י"ד] אבל ארץ ישראל שונה היא מכל הארצות דכל עיר שיש לה עתה חומה רק דאנו מפקדים אם היא מימות יהושע כן נון או לא היא קרובה יותר לודא לומר שחומתה מימות יהושע כן נון מאחר שהיו ערי ישראל אל מוקפת חומה מימות יהושע כן נון ואפשר שדינן כערי ישראל שחייבים בשני הימים במצות היום כמו שכתב המחבר בס' תרפ"ח ט"ד ובמשתה ברורה שם ספיקות) וכן הוא ברש"ת דברי יוסף (מנחת מחבר הספר מנחת הארץ ס' ב) שכל ערי ישראל הקדומים נוהגים לקרות המגילה של הימים מספק והביאו להלכה בספר כף החיים (ס' תרפ"ח ט"ד) ועל כן אפשר דגם חיובן הוא יותר בגדר של ספק קרוב לודאי ואם כן חיובה אינו רק "קצת" שמחה ומצד המנהג אלא מעיקרא דינא, וגם הערים העתיקות בא"י שעתה אין להן חומה אם יודעו שהיה לה חומה קודם, וכן ע"כ. ועיין עתה חומה בא"י ישראל שבנויות במקום שהיו שם ערים ועתה מוצאים את חומת העיר ההיא ואינם יודעים אם היו הערים הנ"ל

מוקפת חומה מימות יהושע כן נון יש להן חוקה שחומותיהן הן מימות יהושע כן נון וכמו שהבאתי לעיל מהלבוש ומכף החיים וכו'. וכן אפשר למצא לזה טעם בדברי הגמ' אברהם (ס' תרפ"ח סק"ד) ומוקדו מדברי הלבוש) והבא במשתה ברורה (ס' תרפ"ח סק"ט) שכתב בדמדינות אלו ברכיין המוקפין חומה אין להסתפק שמה מוקפין מימות יהושע כן נון לפי שהם מצפון ורוחקים מארץ ישראל וידוע שלא היו מתיישבים בזמן יהושע, ע"כ. ושמועם דרוקא הן שהן רחוקים מארץ ישראל אבל בארץ ישראל היתה מתישבת בזמן יהושע שפיר נקטינן דערים אלו היו מוקפת חומה מימות יהושע כן נון.

וזה מה שכתב הלבוש להדיא (ס' תרפ"ח ס"א) וז"ל: ולחלק כבוד לארץ ישראל, לחלק עיירות ארץ ישראל דמסתמה הוי מוקפין דימי בני יהושע, משאר עיירות ארץ ישראל, וישנו קורין בט"ו כמו בשושן שנעשה בה הנס יותר מהשאר עיירות, אף על גב דשושן לא היתה מוקפת בימי יהושע תלו הדבר בהפכה, כיון ד'מסתמה ערי ארץ ישראל רובם היו מוקפין אלא שני שתי הפ"ח וכתב בלוח דבר בעתו לירידי הרב הגאון מרדכי עכשיו אלא שהיתה מוקפת בימי יהושע קוראה בט"ו, ואפילו אין בה עשרה סטלנים משמשימים תמיד לבית הכנסת שאו אינו חשובה כל כך לקהל בפני עצמו, אפילו הכי קוראין בט"ו, ע"כ.

והעולה להלכה לענ"ד מדברינו אלו הדברים הקדומים שבא"י הן אלו שעתה אין להן חומות והן אלו שישבא עכשיו את חומותיה ואלו משתפקים אם היו בימות יהושע כן נון דינם הוא ואלו לקיים משתה ושמחה דימי בני יהושע, משאר מעיקרא דינא, ולענין מקרא מגילה כל אחד ינהג כמנהג מקומו ובפרט בענין זה שהוא טירחא דציבורא - ובאמת מלפנים נהרבה עיירות בא"י (ובחורן חיפה שבריה היו לוד עכב כפר ס"ל) היה מנהג לקיים את שני ימי הפורים וכתב בלוח דבר בעתו לירידי הרב הגאון מרדכי גנוט שליט"א בשם זקני הוראה שהמנהג שתכח בדורנו לפי שבעוה"ל נתמעטו בהן החרדים לדבר ה' ולפי שבמצויאות קשה לקרוא הלילה את המגילה אחר משתה י"ד שמועם על כן שיצאוי קריאת י"ד, אמנם הוסיף דעתה שזכינו לעוד אבנן ונבנית ושוב לגור בהן מצוה להודיעם שינהגו כמנהג הקדום, ע"כ. וישו ב' הימים וגם קריאת המגילה בי"ד עם ברכה ובט"ו בלי ברכה, אולם לא נחתנין הכי לענין קריאת המגילה מהטעם שכתב בלוח דבר בעתו דמצינן לה קריאת המגילה שיהיה לרוב הציבור קריאת המגילה בלילה אחר משתה י"ד וכל אחד ינהג לפי שהורה מורי ההוראה שבעירו והעיקר שבאחי לעורר הוא לגבי משתה ושמוח שיש לנהוג בב' הימים שבאמר (אחרטו כו) את שני הימים האלה וע"י עיין דרכי משה (תריצה) ואם בחול"ל לא היה להם שום ספיקות מכל מקום נהגו אחר חסידים ואנשי מעשה לילך במבלבשי יו"ט ועשו משתה ושמחה בשושן פורים שנהגו כן משום כבוד וירושלים ע"י דרכי חיים ושלום ומזיות דברי יואל על אחת כמה וכמה בני ארץ ישראל שיש להם צד חיוב מעיקרא דינא כמו שכתבתי שם לבני הכפרים והעיירות לנהגו משתה ושמחה בב' הימים בשלמות ליהודים היתה אורה (ו' תורה) ושמחה וששון ויקר.

הכ"ל הכותב בברכה שזכה לאורות הגדולים הנשפעים בקבלת התורה מאהבה וכו' משה בראנדסארפער

זמני קבלת קהל בזמננו "ויביל הוראה" ביחולשו ח"ו ותשפ"ד ז' ט"ו 5322775-03

א-ג מהמשתה	ד-ה מהמשתה	ו-ז מהמשתה	ח-ט מהמשתה
עד 9:00 בלילה	עד 11:00 בלילה	עד 11:00 בלילה	עד 11:00 בלילה
עד 11:00 בלילה	עד 11:00 בלילה	עד 11:00 בלילה	עד 11:00 בלילה

בית חורים בגאון שליט"א
הרב'ן זמננו שזו בראנדסארפער שליט"א כבוד דעות החסידים
רחוב בנימין ז'מ"ל 111155-032-5322775

בית חורים בגאון שליט"א
הרב'ן זמננו שזו בראנדסארפער שליט"א כבוד דעות החסידים
רחוב בנימין ז'מ"ל 111155-032-5322775

בית חורים בגאון שליט"א
הרב'ן זמננו שזו בראנדסארפער שליט"א כבוד דעות החסידים
רחוב בנימין ז'מ"ל 111155-032-5322775

איגוד הרבנים
תלמודא היכל הוראה
באחד"ק העונים
לשאלים דבר ה' והלכה

ישיבה	ישיבה
ישיבה	ישיבה
ישיבה	ישיבה
ישיבה	ישיבה
ישיבה	ישיבה
ישיבה	ישיבה
ישיבה	ישיבה
ישיבה	ישיבה
ישיבה	ישיבה
ישיבה	ישיבה

תורתך שעשועי

שיעורו השבועי של הגה"ח רבו יחזקאל טויסיג שליט"א

'להודיע' מיהו המודיע, ובאיזה אופן הוא מודיע הודעה זו, ומהו ענין הודעה זו.

והנראה בזה הדגה בסידורים הנדפסים נדפס פיוט אשר הניא בב' חלקים, חלקו הראשון מסודר לפי סדר אלפא ביתא כדרך הפייטנים, ומסתיים באות ר' ראיית את תפילת מרדכי ואסתר, המן ובניו על העץ תלית', וקצת תמוה להיכן נעלמו ב' האותיות האחרונות מן הפיוט, אכן כל הרואה יווכח האותיות ש' ות' של הפיוט הינם בחלק השני הנדפס תיכף לאחר כן בהמשך 'שושנת יעקב צהלה לשמחה בראתם יחד תכלת מרדכי', 'תשועתם היית לנצח ותקוותם בכל דור', הרי הפיוט אשר הניא מסתיים לאחר האות ת', והטעם שב' שורות אלו נדפסו בקטע נפרד, איתא במהרי"ל (הלכות פורים), 'לחזור קריאת המגילה אומר הציבור אשר הניא את דור דוד, וחוץ הקורא ומתחיל בקול רם שושנת יעקב עד גמירא' ומבואר הפיוט מסתיים 'בכל דור דוד' והחזן ה' חוזר לסיים בב' הקטעים האחרונים.

נמצא דב' הקטעים הראשונים של הזמור שושנת יעקב, אין לו שייכות להמשך הזמור, דשושנת יעקב וכו', ותשועתם היית וכו' דור דוד, והינם הסיים של הפיוט אשר הניא, ובאם ביום לא נהגו לאמר אשר הניא בפשטות אין צורך לאמר גם שושנת יעקב ותשועתם, ומהאי טעמא כתבו הראשונים עי' מהרי"ל 'ואין אומרים אשר הניא ביום, רק ברכת האל הרב, ולהודיע', ומפורש דב' הקטעים שושנת ותשועתם מיישך שייכי לפיוט אשר הניא, וכן הוא בדברי הרוקח (הל' פורים סי' רל"ז) 'וכשסיים הקהל אשר הניא, יאמר להודיע שכל קוין לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך, ארוך המן וכו' ברוכה אסתר בעדי', ולהמבואר תמיהא גדולה מהיכן מקור המנהג הנרשם בסידורים לומר שושנת ותשועתם ביום לאחר ברכת הרב את ריבנו, וצ"ע.

לאחר גמר הפיוט אשר הניא, נהוג להוסיף כמה שורות פיוט, להודיע שכל קוין לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך, [א] ארוך המן אשר בקש לאבדי ברוך מרדכי היהודי וכו', [ג] וגם חרבונה זכור לטוב, וכבר הבאנו לעיל דמשמע מהטור דאכן יש לו שייכות לקריאת המגילה, וכן מהארוחות חיים שהביא הב"ד דנהגו למחות מהאבנים והעצים שם המן בשעת קריאת המגילה, ויש לצי' שורש הדבר.

בהגהות מימוניות (רמב"ם פ"א ממגילה אות ז') 'ירושלמי רב אמר צריך לומר ארוך המן וארוכים בניו, אמר ר' תנחום חרבונה זכור לטוב, ועי' בבראשית רבה פרשת וירא ע"פ ה' וה' אמר המכסה אני מאברהם, לכך נהגו לומר להודיע שכל קוין וכו' ארוך המן אשר בקש לאבדי ברוך מרדכי היהודי ארוהו זרש אשת מפחדי ברוכה אסתר בעדי וגם חרבונה זכור לטוב', ובמדרש (שם פרשה מט) 'וה' אמר המכסה אני מאברהם, ר' יצחק פתח זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב, אמר ר' יצחק כל מי שהוא מזכיר את הצדיק ואינו מברכו עובר בעשה, מאי טעמיה זכר צדיק לברכה, וכל מי שהוא מזכיר את הרשע ואינו מקללו עובר בעשה, מאי טעמיה ושם רשעים ירקב', ומבואר דכשמזכיר שם הצדיק מחויבין לברכו, וכשמזכיר שם הרשע מחויב לקללו, בהמשך המדרש ו' ברכיה כי חלבו משום ר' שמואל בר נחמן ור' יונתן כשהיה מגיע לפסוק הזה (אסתר ב.ו.) אשר הגלה מירושלמי כל הגולה וגו' הוה אמר נבוכדנצר שחיק עצמות, (כלומר ימחו וישחקו עצמותיו) וכו', רבי כי הוה מטי להמן בפורים אמר ארוך המן וארוכים בניו (כלומר כשהיה מגיע בעת מקרא מגילה תליבת המן ה' אומר ארוך המן וארוכים בניו), לקיים מן שנאמר ושם רשעים ירקב, אמר ר' פנחס חרבונה זכור לטוב' (כלומר בעת שהיה מגיע תליבת חרבונה בעת קריאת המגילה ה' אומר זכור לטוב, ע"ש זכר צדיק לברכה), ומבואר בדברי המדרש דבעת קריאת המגילה בעת שמזכירים המן צריך לומר ארוך המן ושם רשעים ירקב ואם אינו עושה כן עובר בעשה, כמו כן כשמזכיר שם צדיק צריך לומר זכור לטוב, וכן ה' נוהג רבינו הקדוש, ובפשטות זהו כונת הירושלמי שהובא

אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארוך המן לברוך מרדכי (מגילה ז.י), וכן נפסק להלכה (שו"ע סי' תרצ"ה), ובתוס' (ד"ה דלא ידע) 'בירושלמי, ארוהו זרש ברוכה אסתר, ארוים כל הרשעים ברוכים כל היהודים' ויש להעיר בזה מכמה אנפי א[ד]משמע דישינו חיוב מיידי לדעת שברוך מרדכי וארוך המן, ובפורים מחויב איניש לבסומי עד דלא ידע בין הני תרי, [ב] דבפשטות בכדי לבא למצב של עד דלא ידע בין ארוך המן לברוך מרדכי צריך להגיע לדרגת שכרותו של לוט, והאמנם ישנו חיוב טעמא חייבו חז"ל להגיע לדרגא כזו של 'לא ידע' בפורים, [ד] לדעת התוס' לא די שלא ידע בין ארוך המן לברוך מרדכי, אלא בעינן שתשתבש דעתו עד שלא יהיו לו שום ערכים מהו טוב ומה לא טוב, עד שלא יבחין בין צדיקים לרשעים, ויקלל הצדיקים יברך את הרשעים, היתכן שזהו מצוות היום דפורים, והדברים צריכים ביאור.

בטור סי' תר"צ כתב 'ירושלמי, צריך שיאמר ארוך המן ברוך מרדכי, ארוהו זרש ברוכה אסתר, (ארוים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים), ארוים כל עובדי עבודה זרה ברוכים כל ישראל, אמר רבי פינחס וצריך שיאמר וגם חרבונה זכור לטוב, ודברי הטור סתומים ולא נתפרש זמן אמירה זו, האם זהו דין אמירה ביום הפורים בשעת מסירת פורים או בעת משלוח המנות וכד', או שיש לו שייכות מסוימת למקרא מגילה, ואי יש לו שייכות למקרא מגילה האם זמנו קודם קריאת המגילה או לאחר קריאת המגילה, והנה הטור כתב הלכה זו באמצע הלכות קריאת המגילה, בין ההלכה שצריך לקרות עשרת בני המן בנשימה אחת להלכה שצריך לפשוט את המגילה כאיגרת, בעוד כאשר החיוב של ברכה לאחריה הזכיר רק בס"י רצ"ב, ומשמע דדין אמירה זו שייכת לעצם קריאת המגילה.

בבית יוסף (שם) 'כתוב בארוחות חיים, כשמזכיר הקורא שם המן ובניו, מנקשין התינוקות באבנים או בלוחות עץ שבידם, וכתוב בהם שם המן ובניו, ועל ידי היקוש הם נמחקים, ולמנהג הזה יש שורש באגדה דאמרינן כי מידה אמוחה את זכר עמלק, אפילו מעל העצים ומעל האבנים, לכן אין להלעיג על המנהגים כי לא לחינם נקבעו, והמנהג הזה נוהגים בצרפת ובפרובינצא, ונותנים טעם ע"ש ושם רשעים ירקב (משלי יז, עכ"ל, ובדרכי"מ הניתק ממהרי"ל 'והבנתי אחר מהרי"ל שלא הו' חושש להכות אתו, ויש לעיין בזה [א]דמשמע בארוחות חיים שחייב שלעגו על מנהג כתיבת בזה ומחיקתו, והוצרך להזהיר שלא ללעוג על המנהג, (ונראה שהי' איזה לעג מיוחד על מנהג זה מה שאין על שאר מנהגים), [ב]באם אכן יש ענין כתיבת שם המן ומחיקתו מן העצים והאבנים, מהו השייכות של ענין זה לקריאת המגילה, האם אינו יוצא ענין זה כשעושהו בעת משתה היין, או במשך יום הפורים, [ג]באם טעם המנהג הוא משום הקרא 'ושם רשעים ירקב' אין זה דין מסוים בפורים, [ד]מרו טעמו של המהרי"ל שלא נהג מנהג זה.

ברמ"א אבם הכל בו ועוד (תרצ"ב סעיף א') 'ונהגו לומר בלילה אשר הניא אשל לא ביום', ובמג"א 'שכבר אמרו פויטים', דכיון שכבר אמרו קרוב"ץ בחזרת ה' שוב אין צורך לומר עוד הפיוט אשר הניא, ובפשטות מכיון שאותם ענינים שמוזכרים בפיוט אשר הניא כבר הוזכרו ונאמרו בקרוב"ץ, (ואגב מכאן הערה לאלו שאי' נוהגים לומר קרוב"ץ בשמוע מאי טעמא אומרים אשר הניא בלילה ולא ביום), והנה בסידורים הנדפסים כתוב שבים מתחילים משושנת יעקב וכו' להודיע וכו', וצ"ב מדוע אם אין אומרים אשר הניא ביום משום שכבר אמרו פויטים, מאי טעמא קטע זה של הפיוט נוהגים לאמרו, גם יש לברר מקור מנהג הזה לומר שושנת יעקב מה שלא נזכר בשו"ע ובפוסקים.

בפיוט שושנת יעקב אנו אומרים 'להודיע שכל קוין לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך', ויש להבין משמעותו מהו הכונה

בטור (ובתוס' מגילה ז: דלא רק בעת שמזכיר המן צריך לומר ארור המן, אלא אף כשמזכיר זרש צריך לומר ארורה זרש, וכן כשמזכיר מרדכי צריך לומר ברוך מרדכי, וכשמזכיר אסתר יאמר ברוכה אסתר, ארורים כל הרשעים היינו שאף בשאר הרשעים במגילה צריך לומר ארורים, ובשעה שמזכיר אתה הצדיקים במגילה נמי צריך לאמר ברוכים.

ומעתה יובנו דברי האררחות חיים דמאחר שמאיזה טעם חששו לומר בעיצומו של קריאת המגילה ארור על כל רשע וברוך על כל צדיק, (מסתבר משום חשש הפסק, עי' שעה"צ תר"צ אות נ"ו וז"ל: הנה לא העתקתי מה שהביא המג"א בשם הלבוש שה' אומר ושם רשעים ירקב' בעת זכירת המן דאף אם נאמר שאין זה חשיב הפסק משום שהוא מענינו של יום עכ"פ יכול לצמוח מזה לקול גדול שלא ישמע אז איזה תיבות מהש"צ ע"ז ולא יצא אז בקריאת המגילה לכן טוב שלא לומר כלל) לא הנהיגו מנהג אחר לקיים ושם רשעים ירקב' והנהיגו שהתינוקות יישמו שם המן על העצים והאבנים ובעת אמירת המן במגילה יכו וינקשו בהם וימחו את שמו של המן, ובזה קיימו ושם רשעים ירקב בלא אמירה, ומהאי טעמא נהגו בזמנינו להכות בעת אמירת המן לקיים ושם רשעים ירקב בלא אמירה בפה, וע"כ היו שלטנו על מנהג זה כי היה נראה בעינינו סוג של התחמקות מלקיים עיקר הדין של זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב.

ונראה דכיון דעצה ומנהג זה אכן מועילים לקיים ושם רשעים ירקב בלא דיבור בפה, אף לא העלו ארובה לקיום זכר צדיק לברכה, האיך קיימו זה בלא דיבור באמצע קריאת המגילה, על כן תקנו לאחר סיום המגילה לומר 'ארור המן אשר בקש לאבדי ברוך מרדכי היהודי, ארורה זרש אשת מפזידי ברוכה אסתר בעדי, ארורים כל הרשעים לברכה כל הצדיקים, וגם חרבונו זכור לטוב', ויבזה הועילו שלא לעבור בעשה המזוכר במדרש פרשת וירא הניל, וכן מפורש במסכת סופרים (פרק י"ד ה"ו) 'ועוד אמרו שכן צריך ליתן שבת והודיה על הגאולה ועל הפדות וחותם ברוך אתה ה' אלהינו הנקמות המלשם גמול לאויביה ומגן לצדיקים ומושיע עמו ומי שונאיהם, ואחר כך אמרו לצדיקים ברוך מרדכי ברוכה אסתר ברוכים כל ישראל, ורב אמר צריך לומר ארור המן וארורים בניו, א"י פתח צריך לומר חרבונו זכור לטוב', הי מפורש בדבריו שאחר גמר הברכה שבסיום קריאת המגילה מקלס הצדיקים ומקבל הרשעים, ובשמוע דס"ל שיש איזה סיבה שלא לאמר באמצע קריאת המגילה אך מצד שני מחוייב לקיים העשה של זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב, לכך יברך הצדיקים ויקלל הרשעים לאחר הגמרה המגילה, ולפי"ז נוסח תיבות אלו הנאמרים לאחר מקרא מגילה בין ביום ובין בלילה הוא אינו קטע של פיוט מסוים, אלא הוא דין מפורש בהלכה לאמר בסיום קריאת המגילה, ומשו"ה לא חשש מהר"ל להכות המן כי הסתמך על מה שאומרים לאחר הקריאה.

ומעתה יתבאר על נכון חלק אחד מדברי רבא בגמ' מיחייב איניש לבסומי בפוראי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, שהרי נתברר שהוא חיוב מעיקר הדין לקלס הצדיקים ולקלל הרשעים, וחייבים לאמר בפורים לכל הפחות אחר קריאת המגילה, דהיינו שישנו חיוב ידיעה שאכן ארור המן וברוך מרדכי, ועל חיוב זה קאמר רבא דמחוייב לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

ולהמתבאר יובנו היטב דברי התוס' דלכאורה דבריהם מוקשים מה רצו לציין עד דברי רבא, וכי הירושלמי מיייר מחוייב לבסומי, דמשמע מדברי התוס' שבא הירושלמי על דרגת הביטוס, אכן להמתבאר עיקר כונת התוס' באמת ליטב שורש דברי רבא וכי היכן מצניו שיש חיוב ידיעה ברוך מרדכי וארור המן שעל חיוב ידיעה זו קאמר רבא דמחייב איניש לבסומי עד דלא ידע, ועל זה ציינו התוס' דבירושלמי הוא מקור הדבר בעינינו לידע ארור המן וברוך מרדכי, ועי' הירושלמי התוס' דבירושלמי מביאר דאין הכונה דווקא למרדכי והמן אלא אף לאסתר וזרש וחרבונו.

והנה בהבנת חלקו השני של דברי רבא למה כונתו עד דלא ידע נאמר הרבה ביאורים והאריכו בזה המפרשים, יש שכתבו דהגמי' שוה, ויש שכתבו דהי' פיוט (עי' מחזור ויטרי) שבסיום בית אחד היו עונים הקהל ארור המן ובסיום בית שלאחריו היו עונים ברוך מרדכי, ודרגת הביטוס בפורים צריך להיות שלא יוכל להחזיק ראש באיזה פת עומדים בעת, אכן לענ"ד לאחור לימוד הירושלמי והמדרש דהיו נוהגים כעת, קריאת המגילה שהיו עונים על כל הזכרת מרדכי 'ברוך מרדכי' ועל כל הזכרת המן 'ארור המן' הרי שבדאי צריך להחזיק ראש ולהטות אוזנו כבובד ראש

ובדקדוק לידע בכל רגע מה לומר, כגון 'יירא המן [ארור] כי אין מרדכי [ברוך] כורע ומשתחוה לו, וימלא המן [ארור] חמה', היו צריכים ג' פעמים לענות בפסוק זה לבד, ולדרגת ביטוס כזה עליו להגיע בפורים שכבר לא יוכל להחזיק ראש בעת שמיעתו קריאת המגילה הרפי בעל קורא שיוכל לכיון לענות ברוך על הצדיק וארור על הרשע, ואין הכונה שאכן ישנה קודם המגילה בכדי שלא ידע לענות בעת מקרא המגילה ברות מרדכי וארור המן, אלא סימן נתן רבא לדרגת הביטוס והשכרות בפורים, שיהא באופן שאילו הי' כן בעת קריאת המגילה הי' מתבלבל מלענות, (ואפשר להעמיס בדברי התוס' שציינו הירושלמי על מירא דרבא, דכונתם דכיון שצריך לענות עוד בעת מקרא המגילה בכל מקום הרי שדרגת ביטוס קטן יכול לבלבל כבר), ודו"ק.

והנה בין סיום פיוט אשר הניא אשר כפי שנתבאר לעיל וסימו הוא תשועתם היית לנצח ותקוותם בכל דור דור, ובין קיום ההלכה של זכר עיקר לברכה ושם רשעים ירקב שעל כן אנו אומרים ארור המן וכו' ברוך מרדכי וכו' בסיום מקרא המגילה, הכנס עוד קטע אחד 'להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך' ויש לעיין מזה הכונה בזה ומהו מטרת אמירתו כאן לאחר סיום קריאת המגילה.

ואמר בזה הגר"ז מבריסק זצ"ל (סטענסייל על התורה אות קצ"ט) בהקדם דברי הרמב"ם בהקדמתו למשנה תורה (ברי שפר המדע), הביא מנין המצוות עשה וז"ל דאורייתא ובסיומו כתב וז"ל 'אלו הם תרי"ג מצות שנאמרו לו למשה בסיו, הן וללוייהן ופרטותיהן ודקדוקיהן, כל אותם הכללות והפרטות והדקדוקין הביאורין של כל מצוה ומצוה היא תורה שבעל פה שקיבלו ב"ד מפי ב"ד, ויש מצות אחרות שנתחדשו אחר מתן תורה, וקבעו אותם נביאים וחכמים, ופשוט בכל ישראל, כגון מקרא מגילה, ונר הנוכה, ותענית תשעה באב, ועירובין, וידיים, ויש לכל מצוה ומצוה מאלו פירושי ודקדוקין הכל יתבאר בחיבור זה, כל אלו המצות שנתחדשו חייבים אנו לקבלם ולשמרם שנאמר לא חסור מן הדבר וכו' ואינם תוספת על מצות התורה, ועל מה הזהירה תורה לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו, שלא יאבד רשאי לחדש דבר ולומר שהקב"ה צוהו במצוה זו להוסיפה למצות התורה או לחסר אחת מאלו השם מצות ושלש עשרה מצות, אבל אם הוסיפו ב"ד עם נביא שיהיה באותו הזמן מצוה דרך תקנה או דרך הוראה או דרך גזירה אין זו תוספת, שהרי לא אמרו שהקב"ה צוה לעשות עירוב או לקרות מגילה בעונתה, ואילו אמרו כן היו מוסיפין על התורה, אלא כך אנו אומרים שהנביאים עם ב"ד תקנום, וצו לקרות המגילה בעונתה כדי להזכיר שבחי של הקב"ה ותשועות ששעה לנו והיה קרוב לשלשתנו כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה ומי גוי גדול אשר לו אלקים וגו' ועל דרך זו היא כל מצוה ומצוה שהיא מדברי סופרים בין עשה ובין לא תעשה', עכ"ל, ומביאר בדברי הרמב"ם שכל עיקר התיקון לקרא המגילה הי' 'להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה ומי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, כה' אלקינו בכל קראינו אליו, ולכך תיקנו בסיום קריאת המגילה לומר מטרת הקריאה שהיא 'להודיע שכל קוויך לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך'.

כשנשים לב נראה שגם בחנוכה לאחר הדלקת הנרות אנו מודיעים שמצוה זו עיקר עשייתה היא כדי להודות ולהלל 'הנרות הללו אנו מדליקים על היסים וכו' שבזה הוסיף החשש' שלא יאבד נביא רשאי לחדש דבר ולומר שהקב"ה צוהו במצוה זו להוסיפה למצות התורה' כמביאר ברמב"ם.

נמצא לסיכום דברינו דהזמר שושנת יעקב מורכב מג' חלקים אשר שלשתם ג' להם שייכות זה לזה.

ב' הקטעים האחרונים מאשר הניא אותיות ש' ות' אשר בסידורים חלקום מכל הפיוט משום שהזון הי' חוזר עליהם לאחר שהקהל גמרו לומר הפיוט כמבואר במהר"ל, וכבר הערנו דבפשוט ביום שאין אומרים אשר הניא אין טעם לאמר סיום הפיוט ג"כ שהרי כבר אמרו קרוב"ץ כמבואר במג"א

תקנו לומר להודיע בכדי לדעת הטעם והמטרה של קריאת המגילה.
מעיקר הדין הי' לנו לומר ארור המן, ברוך מרדכי, וכו' באמצע המגילה בכל פעם שמזכירים שמות הצדיקים והרשעים, ומסיבה משוימת אולי מחשש הפסק, תיקנו לאמר בסיום המגילה בכדי שלא לעבור בעשה של זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב. ומצירוף ג' הקטעים הנ"ל נעשה זמר אשר נתקבל ונתאמץ בכל ישראל לומר שושנת יעקב ביום הפורים.

בדיוני הלכה כמורם וחסקי הלכה מתוך שיפורי ההגדה רבי שלום געשטעטנער שליט"א רב ומו"צ במהיק דחשורו ושדמם דמת שלום

הלכה למעשה

עשפט בהלכה

שאלה : מי ששתה יין בפורים והשתכר עד דלא ידע וכו', ובתוך כך תרם סכום כסף גדול מאד לצדקה, האם יש להחזירו לו לאחר הפורים ?

ובנדון זה נברר בכמה אופנים.

- א. בתוך שכרותו תרם סכום גדול מאד שאינו לפי יכלתו.
- ב. בהנ"ל תרם סכום כסף סביר.
- ג. בהנ"ל והבטיח וקיבל על עצמו לתרום סכום כסף לצדקה.
- ד. בהנ"ל ונתן ש"ק על סכום גדול.

תשובה: איתא בשו"ע סימן רלה סעיף כב, השכור מקחו ומקחו ממכר ומתנותיו קיימים, ואם הגיע לשכרותו של לוט והוא העושה ואינו יודע מה עושה, אין מעשיו כלום והרי הוא כמו השוטה.

ומבואר בזה שאם הוא שיכור ועדיין יודע על מעשיו הרי מתנותיו קיימין, וא"כ כ"ש שנתנת הצדקה שלו שריר וקיים, אמנם אם הגיע לשכרותו של לוט הרי הוא כמו שוטה שאין במתנותיו כלום, ולכאורה גם הצדקה שנתן אינו כלום.

אלא שיש לברר מהו גדר של שכור ושכור כלוט, דהנה מבואר בשו"ע דשכרות של לוט היינו שעושה ואינו יודע מה עושה, והוא כמו שכתב הרמב"ם בהל' מכירה פכ"ט ה"ח ו"ל ואם הגיע לשכרותו של לוט, והוא השיכור שעושה ואינו יודע מה עושה אין מעשיו כלום, והרי הוא כשוטה או קטן פחות מבן שש.

ובשו"ת מהר"א ששון סימן קנד הסתפק בכוונת הרמב"ם דמתחילת לשונו משמע דשיכור כלוט היינו שבאותו שעה אינו יודע כלל מה הוא עושה, אמנם אח"כ כתב דדינו כשוטה וכקטן פחות ממש, ולכאורה משמע שדעתו של שכור כלוט הרי הוא אדעת שוטה וכקטן פחות ממש, והנה ודאי דשוטה וקטן בשעת מעשה יודעים הם מה הם עושים, אלא שאינם יכולים לרדת לעומקן של דברים ולהבין תוצאות מעשיהם, ואם נאמר דזה הוא שיכור כלוט, א"כ אף אם יודע מה הוא עושה אלא שאינו מבין משמעות מעשיו הרי מתנותיו בטלים, ומש"כ בשו"ע ואינו יודע מה עושה אפשר לפרש לדרך זה, דהיינו שאינו יודע משמעות מעשיו.

אכן בשו"ת מהריט"ץ סימן ריא נראה דפשיטא לי' כדרך הראשון דהיינו דשיכור כלוט הוא שאינו יודע בשעת מעשה כלום ממה שעושה, ואף הוסיף על זה דאם זוכר למחירתו ממעשין של אתמול, סימן הוא שלא היה שיכור כלוט, והרי מבואר דאם זוכר למחירתו ממעשיו, והיינו שבשעת מעשה ידע את

עצם המעשה שעושה, אלא שלא ידע לחשב תוצאות מעשיו, עדיין אינו בגדר שיכור כלוט, וא"כ מעשיו ומתנותיו וכ"ש הצדקה שנתן, קיימים, וכן משמע כדבריו בהרבה פוסקים.

אכן יש לעיין בזה דהרמב"ם כתב בהל' שחיטה פ"ד ה"ה דשיכור שנתבלבל דעתו שחיטתו פסולה, והרא"ש בחולין פ"א ס"ה העתיק דברי הרמב"ם, וכתב עליו דמסתבר דמייירי שהגיע לשכרותו של לוט וכן כתב בעל העיטור הל' שחיטה ח"ב ש"ע ב'. ולכאורה ברור הוא, דאף שיכור שעדיין יודע בשעת מעשה מה הוא עושה, אלא שאינו יודע תוצאות מעשיו, גם הוא דעתו מבלבלת עליו ולא יוכל לשחוט כהוגן, וא"כ מבואר דשכור כלוט היינו שמבלבלת מעשיו, ואף שיועד בשעת מעשה עצם המעשה שעושה, וכן מבואר בס' גט מקושר סט"ז או' א', דשכור כלוט היינו שאינו יודע מה היזק וכדו' ייצא מזה, וא"כ לענייננו שכור כזה אף דיועד עצם מעשיו, כיון שאינו יכול לחשב מעשיו, אין מתנותיו וכדו' והצדקה שנתן, כלום. אכן כבר כתבתי לעיל שמשמעות רוב הפוסקים דכל שבשעת מעשה יודע עצם המעשה, אינו שיכור לוט, ומעשיו קיימים. ורק כשאין יודע כלל מה הוא עושה אז הרי כשיכור כלוט שאין במעשיו כלום.

אלא שיש לומר דלענין צדקה, אף בשיכור כלוט מעשיו קיימים, דהנה בכסף משנה הל' נחלות פ"א ה"א כתב, בטעם דמי שנשתטה, בית דין פוסקים עליו צדקה, משום דמסתמא כל אדם ניחא לי' למיעבד צדקה בממוניו, וגם כי ממונו של אדם משועבד לעשות ממנו צדקה עיי"ש, ועיין מש"כ בזה אדו"ז בשו"ת להורות נתן ח"ו סימן קכח סק"ד באריכות לבאר דבריו, ולפי דבריהם אף אם מוגדר האישי כשיכור כלוט, מ"מ לכאורה לא גרע דינו משוטה, דפוסקין עליו צדקה, וכ"ש שאפשר ליקח ממנו הצדקה שנתן דניחא לי' במצוות צדקה, וכ"ש במצווה חביבה לשעתה דהיינו מתנות לאבינוים בפורים, וכל הפושט יד ותנאים לו.

אמנם כל זה בסכום כסף שראוי לאותו אדם ליתן לצדקה, אך אם נתן בשכרותו כסף

גדול שאינו לפי יכלתו, ודאי דאסור לבקש ממנו ואפשר דאף שנתן יש לשאול אותו אחר פורים אם כוונתו באמת בסכום כזה, ודבר זה פשוט בשו"ע יו"ד סימן רמח ס"ז דאף דכופין על הצדקה היינו רק כפי יכלתו של אדם, אך ביותר מיכלתו אדרבה איסור חמור הוא לכופו על הצדקה עיי"ש, וא"כ אף דינו כשוטה שניחא לי' למיעבד מצווה בממונו, מ"מ היינו רק כשהוא בגדר ראוי לאותו אדם. אמנם ביותר מזה תלוי באיזה דרגת שכרות הוא, דאם הוא שיכור כלוט אין במעשיו כלום, ופחות מזה מעשיו קיימין, אכן מסתבר ברוב האנשים שנותן סכום כסף הרבה יותר מכפי יכלתו שהגיע לשכרותו של לוט שאינו יודע כלל מה הוא עושה וצ"ע.

ובספק בפשיטות אולינו בתר חזקה, אמנם כשנתן ש"ק, בספק נראה מדברי הפוסקים דעדיין נקרא הנותן מוחזק וא"כ בספק א"א לפרועו, ואכמ"ל.

ואם לא נתן סכום לצדקה, אלא שבתוך שכרותו הבטיח סכום כסף גדול לצדקה, והרי הוא כגדר כמבואר בשו"ע יו"ד סימן רנו ס"ג. הנה מבואר ברמב"ם הל' נזירות פ"א ה"ב דבנדריים דינו ג"כ כדלעיל דשיכור נדריי נדרים, ואם הגיע לשכרותו של לוט אין נדריי כלום, וא"כ תלוי במה שכתבנו לעיל, דאם יודע במעשיו מה הוא עושה דיש לו לקיים בהטחנותיו, ואם אינו יודע כלל מה הוא עושה אין דבריו כלום, והדברים נראים לעיניינים אם יודע מה הוא אומר ואם יש לו דעת לנדור נדרים, ודו"ק.

ולמעשה:

אם בתוך שכרותו תרם סכום כסף יותר מכפי יכלתו, תלוי באיזה דרגת שכרות הוא, דאם אינו יודע כלל מה הוא עושה אין במעשיו כלום, ויש להחזירו, או לשאולו אחר שיפוג יינו אם ברצונו שישאר כסף זה לצדקה. ואם יודע בעצם המעשה מה הוא עושה מעשיו קיימים.

ואם תרם סכום כסף שהוא בגדר יכולתו, בכל אופן מעשיו קיימים.

וכן אם הבטיח סכום כסף לצדקה לעני, תלוי באיזה מידת שכרות היה מצוי, וכדלעיל.

ובכל ספק בפשיטות אולינן בתר החזקה, אמנם כשי"ק שדינו כדלעיל אמנם בספק אפשר דהנתן מיקרי מוחזק, ואין להוציאו מספק.

פנינים מתורת כ"ק מרן עמוד ההוראה רבינו בעל הלהורות נתן צוק"ל בהוראת הלכה למעשה

שמירת הפה בדיבור טהור סגולתה להגיע למדרגת מורה הוראה בישראל שהוא המעלה העליונה בידיעת התורה, וכמובאר בש"ס (ב"ט לג): תלמוד אין לך מדה גדולה מזו, ופירש רבינו חננאל המתסק בתלמוד ומורה ומבאר המצוות כתיקונן ומגיד הלכה למעשה אין לך מדה גדולה מזו.

ש"ת הלהורות נתן ח"ו בהקדמה

ועל ידי שמירת הפה בלשון נקיה זוכים לתורה, וכאמרם (פסחים ג): הנהו תרי תלמידי דהווי יתבי קמיה דהלל וכו', חד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה, וחד אמר מפני מה בוצרין בטהרה ומוסקין בטומאה, אמר מובטח אני בזה שמורה הוראה בישראל, ולא היו ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל, עיי"ש, הרי כי

פסק הלכה

הלכות קריאת המגילה לפרוז ומוקף חומה

פו. ²²בן כרך שנהג פורים בעיר בי"ד, וחזר לכרך אחרי עלוה"ש של ט"ו אינו חייב בפורים ט"ו, ואם היה בדעתו להכנס לפני עלוה"ש ונאנס ונכנס לכרך אחרי עלוה"ש יש אומרים שנהג פורים גם בט"ו.

פז. ²³בן עיר שהלך לכרך קודם י"ד, ונשאר שם עד אחר עלוה"ש של ט"ו, נוהג פורים רק בט"ו.

יז. ²³בן עיר שהיה בכרך עד עלוה"ש של ט"ו וחזר לעיר, מ"מ קורא בט"ו אפי"א אם נמצא כעת בעיר.

יח. ²⁷בן עיר שהלך לכרך לפני ליל י"ד, על דעת להשאר שם עד עלוה"ש של ט"ו, ולבסוף חזר באמצע ליל י"ד לעיר, חזר דינו כבן עיר בי"ד. ²⁸י"א דבכה"ג חייב לחזור לכרך בליל ט"ו לקרא את המגילה בט"ו.

יט. ²⁷בן עיר שנמצא בכרך בליל י"ד, ודעתו לחזור לעיר לפני עלוה"ש של י"ד, קורא בי"ד. ²⁹אפי"א אם נמצא בלילה בכרך.

כ. ²⁷בן עיר שהלך לכרך לפני עלוה"ש של ט"ו נתחייב גם בט"ו, ³⁰י"א דהיינו רק אם היה דעתו כן בתחילת ליל ט"ו.

כא. ³⁰כשנתחייב בקריאת היום, אף שכעת אינו נמצא שם יכול לקרות המגילה כחיובו.

טז. ³¹חיוב האדם בחובת היום נקבע לפי מה שהיה בדעתו להיות בעלות השחר באותו מקום, ³²ולדעת החזו"א נקבע הדבר במה שהיה דעתו בתחילת הלילה של אותו יום להיות שם בעלות השחר.

³¹י. יכול אדם להתחייב בשני הימים, אך לא יברך בעצמו ביום ט"ו, גם לא יוציא ידי"ח מי שחייב רק בט"ו, ³²ועל הניסים יכול לומר בשני הימים..

א. ²²בן כרך (כירושלים) שהלך בליל י"ד לעיר (ערי הפרוז), על דעת להשאר שם עד אחר עלות השחר, קורא בי"ד, ³³י"א דדוקא אם היה כבר בעיר בתחילת ליל י"ד.

ב. ³²דין הנ"ל, ולבסוף נמלך וחזר לכרך לפני עלוה"ש, אינו קורא בי"ד, ³⁴י"א שקורא גם בי"ד אם בתחילת ליל י"ד היה דעתו להשאר שם בעלוה"ש.

ג. ³²בן כרך שהיה בליל י"ד בעיר ודעתו לחזור לכרך לפני עלוה"ש של י"ד, אף שלבסוף חזר אחר עלוה"ש, קורא רק בט"ו.

ד. ³²בן כרך שהיה בעיר ונהג פורים בי"ד וחזר לכרך בליל ט"ו קודם עלוה"ש, קורא את המגילה גם בט"ו. ³⁵י"א שאם לא היה בדעתו בתחילת ליל ט"ו להיות בכרך בעת עלות השחר שאינו חייב בט"ו.

א. ³⁶ערי הפרוזות קוראים מגילה בי"ד, וערים המוקפות חומה קוראים בט"ו, ³⁷י"א דערים מוקפות חומה קוראים בט"ו רק אם יש בו עשרה בטלנים.

ב. ³⁶עיר הסמוך למוקף חומה תוך מיל. או שנראה מעיר המוקף חומה, קוראים ג"כ בט"ו, ³⁸י"א דגם נראה היינו דוקא אם הוא סמוך מיל למוקף חומה.

ג. ³⁷עיריות המסופקים קוראים את המגילה בשני הימים, אך מברכים רק בי"ד. ³⁹וכן שמחה משלוח מנות ומתנות לאביונים נוהגים בשני הימים, ⁴⁰י"א דמשלוח מנות רק בי"ד.

ד. ערי הספיקות אומרים על הניסים ⁴¹בי"ד ובט"ו, ⁴²ויש שנהגו לומר על הניסים רק בי"ד.

ה. ⁴³מי שדינו לקרות בט"ו אינו יכול להוציא בן עיר שדינו בי"ד, וכן להיפך. ⁴⁴בדיעבד בן ט"ו שקרא לבן עיר בי"ד, יצא.

ו. ⁴⁵בן י"ד יכול לצאת במתנות לאביונים שיתן לגבאי צדקה שיתנו לו עניי ירושלים בט"ו.

ז. ⁴⁶עיר הסמוך לעיריות המסופקים קוראים רק בי"ד.

ח. ⁴⁷עיריות שנדונו בפוסקים כמסופקים: אשקלון, ביריה, בית שאן, גוש חלב, חברון, חיפה, טבריה, יפו, יריחו, לוד, עין זיתון, עכו, עזה, צפת, רמלה, שכם, ⁴⁸י"א מודיעין עילית.

א. שו"ע סימן תרפ"ט ס"א, ומוקף חומה אולינן מימי יהושע, חוץ מושן שאף שהחומה שם אינו מימות יהושע קורין בט"ו, מפני שבו נעשה הגס. ב. בשו"ע שם כתב דלא בעינן עשרה בטלנים, אמנם יש מהראשונים שכתבו דבעינן עשרה בטלנים, ובמשנ"ב סק"ב הביא מיד אפרים לחוש לשיטתם לקרות גם בי"ד. ג. שו"ע שם ס"ב. ד. רוקח וכן משמע בטור, עיין שעה"צ סק"ו. ה. שו"ע שם ס"ד. ו. שו"ע שם, הוא זמן קריאה לכל. ז. במג"א ובמשנ"ב שם סק"י כתבו שמחה ומתנות לאביונים בשניהם, ולגבי משלוח מנות כתב בביה"ל סימן תרצה דמשל"מ ישלחו בי"ד, אמנם בפרמ"ג תרצה מ"ז סק"ה כתב דגם משל"מ בשני הימים. ח. ביה"ל כמובא בהערה הקודמת. ט. משנ"ב סימן תרצ"ו סק"ו. י. עיין נמוקי אור"ח סימן תרצ"ג מש"כ בזה. יא. משנ"ב סק"ח בשם הפר"ח. יב. פרמ"ג סק"ד ובמשנ"ב שם. יג. תשובת מרן המנחת יצחק והגר"מ הלבירשטאם זצ"ל בס"י ימי הפורים, ועיי"ש בהסכמת מרן הפני מנחם זצ"ל דאפשר דהוא מצוה מן המובחר, ובשם אביו מרן האמרי אמת זצ"ל דירושלים עירך הדק"ב, חברת וירושלים עירך וכו'. יד. ביה"ל ד"ה וא שסמוכין בשם ברכ"י. טו. כ"ז מס' ימי הפורים ע"פ כפתור ופרח וס' ארי. טז. זמני הפורים מהגאון ר"מ דנציגו שליט"א, ועיין בשו"ת הלהורות נתן חט"ו. יז. משנ"ב סק"ב וכמובאר בדברי הראשונים. יח. חזו"א סימן קנב סק"א. יט. ירושלמי ס"ב ה"ג, ובמחזיקי ברכה תרפ"ט ס"ג בשם הרמ"ע מפאנו. כ. כה"ח סק"ט שו"ת מנח"ח ח"י סימן נ"ד, ושו"ת שבה"ל ח"ח סימן קת. כא. כמו בערי הספיקות כמבואר לעיל. כב. משמעות השו"ע רוב הפוסקים ומשנ"ב. כג. חזו"א. כד. שו"ע וכהנ"ל. כה. חזו"א וכהנ"ל. כו. משמעות הפוסקים ואף לדעת החזו"א. כז. שו"ע וכהנ"ל. כח. חזו"א. כט. שו"ע. ל. כהנ"ל בדעתו, אמנם כאן כבר נהג פורים בי"ד. לא. פשוט בשו"ע. לב. פשוט בשו"ע. לג. כן כתבו הפוסקים, אמנם לכתחילה יקרא במקום החייב כעת. לד. בשו"ע כהנ"ל כיון שהיה בזמן עלוה"ש בי"ד. לה. לדעת החזו"א דאולינן בתר דעתו בתחילת הלילה, וכאן נמצא שיפטר משני הימים, וע"כ חייב לחזור לט"ו להתחייב עכ"פ שם. לו. פשוט בפוסקים. לז. ולכתחילה יקרא בעיר במקום החייב. לח. שו"ע, וכבירושלמי ועיין סעיף ט'. לוט. חזו"א. מ. כ"כ הפוסקים, ולכתחילה יקרא במקום החייב כעת.

05311_05444_תולדות אהרן

לב ההלכה

הי"ל ע"י מפעל 'שיח ההלכה' לחינוך לימודי הלכה למען הישיבות באר"ק

ג'ליון סה

שנה ב'

פרשת פקודי

תשפ"ד

שיח ההלכה

שיח ההלכה

האם הנבחרים צריכים לברך בכל בית שאוכלים בפורים

ביאור השאלה: בחורים האוספים צדקה בפורים וטועמים קצת מיני טעימה בכל בית, האם יכולים להמשיך ולאכול על סמך ברכה ראשונה שברכו בבית הראשון.

תשובה: הנבחרים ההולכים מבית לבית וטועמים קצת מזונות ויין בבית זה, ואחר כך הולכים לבית אחר וטועמים גם שם, אינם יכולים להמשיך ולאכול בבתי אחרים על סמך ברכה ראשונה שברכו בבית ראשון, אלא יסחוו דעתם מלאכול עוד במקום אחר, ולכן יברכו ברכה אחרונה בבית זה, וכשיבואו לבית השני יברכו שוב ברכה ראשונה וברכה אחרונה ככתחילה.

גימקו: נקדים על פי מה שנפסק בשולחן ערוך (ס' קנ"ח ס' ד') "אם אכל פת במקום אחד וחזר ואכל במקום אחר אינו מברך ברכת המזון אלא במקום השני, כמו שנהגו הולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם, ויושבים ומברכים במקום סיום אכילתם", כלומר שההולכים ממקום למקום ואוכלים בעת הליכתם, רשאים לכתחילה להמשיך ולאכול במקום אחר אפילו פירות או משקאות שאינם טעונים ברכה במקומם, אפילו במקום שאין רואים ממנו את מקומם הראשון, ואפילו אם עוקרים מעת הליכתם מרשות לרשות כגון מבית לרחוב אינה הפסק.

להסתפק האם דין של הולכי דרכים היא גם ברכה פירות וכדומה

דנו האחרונים אם דין האמור של הולכי דרכים שאוכלים במקום למקום ואוכלים בעת הליכתם, אמרינן רק באוכל דברים הצריכים ברכה במקומם [דהיינו שאוכל דברים שאם שינה מקומו ממקום אכילתו אין דינו כשינוי מקום, משום שהברכה קיימת אפילו במקום החדש ואין צריך לחזור ולברך] וכגון שאוכל פת, או מירי גם באוכל דברים שאינם טעונים ברכה במקומם [דהיינו שאוכל דברים שאם עקר ממקומו באמצע אכילתו, עקרה קביעותו הראשונה וצריך לחזור ולברך] וכגון פירות שאינם משבעת המינים^[א].

פלוגת האחרונים בנידון זה

ובאמת מצאנו פלוגת בנידון זה בדברי האחרונים, ומדברי שולחן ערוך הרב (שם ס"ג ד') משמע שדין זה אמור אלא באוכל פת ולא בפירות, מהא דכתב "אם מתחילה כשבירך המוציא היה בדעתו לגמור בבית אחר מותר, שהרי מתחילה לא קבע במקום זה כל סודותו, וכמו שנהוגים הולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם ויושבים ומברכים במקום סיום אכילתם, מפני שלכן נתכוונו מתחילה שלא לקבוע מקום לאכילתם במקום שבירכו ברכת המוציא והתחילו שם לאכול", ומהא דסתם והוכיחו דין הולכי דרכים דווקא במיני פת, משמע שאם התחיל לאכול שאר דברים שאינם טעונים ברכה במקומם הראשונה, צריך לברך שוב מחדש שאוכל באמצע אכילתו ואינו נפטר בברכתו הראשונה, ולדעת המשנה ברורה (שם ס"ג ד') דין של הולכי דרכים אמור אף באוכל פירות ושאר דברים שאינם טעונים ברכה במקומם, ולכן אף שאוכל פירות במקום זה מותר להמשיך ולאכול באמצע הליכתו ואינו צריך לברך שוב^[ב] (ואף דקיימא לן שצריך לבית לא תוהו דעתו בדברים שאינם טעונים ברכה אחרתם במקומם, מכל מקום הולכי דרכים שאי כיון שאינו קובע מקום לאכילתו, אם כן בכל מקום שהלך אין חשש עקרו)^[ג].

האם האוכל פירות או שותה יין נכנס בגדר 'דבר הצריך ברכה במקומו'

היוצא להלכה שהולכי דרכים האוכלים פת או מיני דגן במקום אחד אינם צריכים לחזור ולברך כשאוכלים בבית אחר, ונחלקו האחרונים אם צריך לחזור ולברך כשאוכל במקום אחד שאר דברים שאינם צריכים ברכה במקומם אם צריך לחזור ולברך כשממשיך לאכול באמצע הליכתו, אמנם יש להסתפק כשאוכל פירות או שתה יין אם דינו כשאר דברים הצריך ברכה במקומו ואין צריך לחזור ולברך כשאוכל באמצע הליכתו, או דינו כדבר הצריך ברכה במקומו וצריך שוב לחזור ולברך כשאוכל באמצע הליכתו, ובאמת בשולחן ערוך (שם ס"ג ד') הביא כמה דעות בזה "ש' אומרים ששבעת

המינים טעונים ברכה לאחרים במקומם^[א], ויש אומרים דווקא מיני דגן^[ב], ומוסיף הרמ"א "ויש אומרים דווקא פת לבד^[ג]", ולהלכה נחלקו האחרונים בזה לדעת השו"ע הרב (שם ס"ג ד') יחמיר לכתחילה בכל פירות שבעת המינים לברך במקומו. וכן בדיעבד אם שינה מקומו בכל שבעת המינים לא יחזור ויברך שספק ברכות להקל^[ד], ולדעת הגר"א רק בפת ומיני דגן אינו צריך לחזור ולברך כשממשיך לאכול באמצע אכילתו וכדעיה האמצעית (ועי' משנה ברורה שם ס"ג ד' מה שכתב בסתמא "כתבו האחרונים לכתחילה יחמיר לברך במקומו אפילו בשבעה מינים, וכן לענין שיש מקום אין צריך לברך על כל השבעה מינים כמו על הפת אם שינה מקומו לפי מה שפסק בסעיף ב' בהג"ה, ואח"כ הביא את דעת הגר"א "ולדעת הגר"א בביאורו וכו', ושפעם זנקת דעת השו"ע הרב מנדקת בסתמא דעתה הראשונה), ואם כן היוצא להלכה בהולכי דרכים ששתו יין במקום אחד, לדעת השו"ע הרב ממילא אמרינן רק בפת ולא בשאר דברים וא"כ אינם צריכים לחזור ולברך כשהמשיכו לשתות במקום אחר באמצע הליכתו, ולדעת הגר"א גם כן אינו צריך לחזור ולברך כששותה במקום אחד ין וממשיך במקום אחר באמצע הליכתו.

להסתפק בטעם הדבר שהולכי דרכים אינם צריכים לברך כשאוכלים באמצע הליכתם

ובאמת יש לדון בטעם הדבר שהולכי דרכים רשאים לאכול במקום אחר בלא לברך, דיח לומר כיון שקובעים מקומם על ידי שאוכלים תחת כיפת השמים, ואם כן כל המקום המתחת כיפת השמים היא מקום קביעתם, ועל פי זה יש לומר שאם נכנס לבית וממשיך לאכול צריך לברך מחדש, או יש לומר טעם הדבר כיון שלכתחילה לא קבעו לאכול במקום אחד אלא הם אוכלים תוך כדי הליכתם, על כן אין הליכתם נחשב כעיקרה כי מקום הליכתם היא מקומם, וממגן אברהם (שם ס"ג ד') שכתב "דהם מותרים לאכול דרך הילוכם כיון שלא קבעו מקום לאכילתם", משמע כביאור האחרון שלכתחילה לא קבעו לאכול במקום אחד, ואם כן על פי זה יש לומר שאפילו אם בתוך הליכתם נכנסו לתוך בית והמשיכו לאכול שם לא הוי שינוי מקום.

האם ההולכים מבית לבית ואוכלים שם דמי הולכי דרכים

ואם כן על פי שכתבנו לדייק מדברי מגן אברהם לדעיל, שאפילו אם בתוך הליכתם נכנסו לתוך בית והמשיכו לאכול שם לא הוי שינוי מקום, אם כן לפי זה היה מבית לומר לומר בנידון דידן בבחורים ההולכים מבית לבית בפורים כיון שדרכם לילך מן מקום לבית ולשותות ולאכול שהיין כן הוא מנהג ישראל בפורים, אינם צריכים לברך בכל בית אלא סגי בברכה שברכו בבית הראשון, אבל האמת היא שיש לדחות ולומר שאין זה ענין לעוברי דרכים כלל, שהולכי דרכים כיון שלא קבעו מקום לאכילתם ואינם רוצים לאכול דווקא במקום זה ומשום הכי לא הוי שינוי מקום, אבל בנידון דידן שאינם רוצים לאכול בתוך כלל אלא רוצים לאכול קצת בבית זה וקצת בבית אחר, אינו דומה להולכי דרכים כלל וצריך לחזור ולברך^[א] [אבל פשוט שאם אינם מקפידים לאכול דווקא בבית ואוכלים גם בחוץ על גדרים בצדי הרחוב או בחדר המדרגות הפונה לכיוון הרחוב^[ב], נחשב כל הליכתם כהולכי דרכים ואינם צריכים לחזור ולברך בכל בית ובית, אלא נפטרים בברכה ראשונה שבירכו בבית הראשון, ופוטרים בברכה ראשונה אפילו בברכת שהכל שאינם טעונים ברכה במקומם].

[ד] רמב"ם (פרק ד' מהל' ברכות ה"א), ורשב"ם (פסחים ק"א ע"ב ד"ה אבל דברים).

[ה] רא"ש (מס' ברכות פ"ג ס"ו ד'), והטעם מפני חשיבותו שנקרא מזון.

[ו] הגהות מימוניות (פרק ד' מהל' ברכות אות א').

[ז] וזה לשון שו"ע הרב (שם) "ולכתחילה יחמיר בכל שבעת המינים לברך במקומו, וכן בדיעבד אם שינה מקומו אין צריך לחזור ולברך שספק ברכות להקל".

[ח] ומשמעותו חיי אדם (כלל ג"ט סע' י"א) נראה שבכל גזוני מירי, ואפילו שאוכל מבית לבית עדיין נקרא בגדר "הולכי דרכים", ובספ' שערי הברכה (פ"ט אות מ"ה) מסיק להלכה על גידון דין בבחורים ההולכים מבית לבית שאינו צריך לברך ככל בכל בית ובית, אלא נפטר בברכה ראשונה שבירך בבית הראשון.

[ט] ולכאורה אין קיימא לן שהאוכל בשוק היא דבר נגא ופסול לדעת (כמו שכתב שהולחן ערוך (ה"א מ"ג ל"ד ס"ח) "ח"ה) "בחובים פסולים לעדות מבריהם והם הפסולים שהולכים ואוכלים בשוק בפני כל העם", מכל מקום כתב הגאון רבי שלמה זלמן אורבך (אשכנזי שהולחן יבול עמ' ק"ו), שאמנם התנהגות דרך ארץ משתנים בכל דור ודור, אך דברים שקבעים חכמינו ונכונם לברכה שאינם לזרות, ולכן הדין של האוכל כבוצה פת יתכן שהשתנה בזמננו לפי כמות האוכל שרגילים לאכול.

[א] ע"פ דברי האחרונים שנגררין בעורתו ית' הלך.

[ב] וזה לשון המשנה ברורה (שם) "אם אין מתחילה חשב לאכול מעט במקומו והשאר לאכול בדרך מהני ואף בהפסק אילנות. דרך מבית לבית לא מהני דעתו באכילת פירות".

[ג] ע"י שבילי דוד (כללי הברכות) וכן כתב אבן ישראל הגהות למשנה ברורה (ס' קע"ח סע' ד').

[ד] ועי' בשר"ת בצל החכמה (ח"ו ס' ע"א).

הלכות פורים (א)

האם צריך מנין לקריאת המגילה • האם יכול לצרף עשרה שכבר שמעו • אין להם מנין לקריאת המגילה
האם יכול אחד להוציאם • הפסיק בדיבור באמצע קריאת המגילה • האם יכול להשלים בחומש כשאינו יכול
לשמוע היטב את קריאת המגילה

כמה אנשים ביחד שאין להם מנין לקריאת המגילה

ד) כתב בשולחן ערוך (סימן תרפ"ט סעיף ה') "מקום שאין מנין אם אחד יודע והאחרים אינם יודעים אחד פוטר את כולם, ואם כולם יודעים כל אחד קורא לעצמו", כלומר שלדעת המחבר שאם יש כמה אנשים שאין להם מנין ביחד וכל אחד יודע לקרוא את המגילה צריך כל אחד לקרוא לעצמו, ואינם יוצאים מצוות קריאת המגילה מפי בעל קורא.

ה) דעת המג"א והמגן אברהם (שם סי"ח) כתב לחלוק על זה וטובר שאפילו לכתחילה עדיף שיקרא אחד לכולם, משום 'ברוב עם הדרת מלך'.

ו) להלכה. והכרעת המשנה ברורה (שם סי"ח ט"ו) כדעת השולחן ערוך (שם) שבמקום שנתאספו כמה אנשים לקרוא המגילה ואין להם מנין אם יודעים לקרוא יבדוק כל אחד לעצמו, אבל אם אינם יודעים לקרוא את המגילה יכולים לצאת ע"י אחד, וכן בזמנינו שאין הכל בקריאתם בקריאה עצמו ואם יקרא לעצמו יכול להיות שגם לא יצא בקריאתה, לכן עדיף שאחד יוציא את כולם (ומצינו טאור באלו שמקיימים פורים בעיר הפרוות ומגיעים לחוג את יום הפורים בעיר הקודש ירושלים ואין להם מנין).

ז) ברכת המגילה. ויש שכתבו שבאופן שאין שם עשרה אנשים והבעל קורא כבר יצא ידי חובה, כל אחד מברך לעצמו (שו"ת מנחת יצחק חלק ח' סימן ס"א), אבל אם יש שם מנין אנשים והבעל קורא כבר יצא ידי חובה, אחד מהשומעים מוציא את כולם וברוב עם הדרת מלך (שו"ת מנחת יצחק שם).

ח) הלכו באמצע. ואם הלכו מקצת מהמנין באמצע הקריאה אינו נקרא מנין וחסר ברוב עם הדרת מלך (דשא"ת תפילה הדתם בענין שחילוק שם קודשה על ידי עשרה, מה שאין כן הבא בענין פרסומי ניסא וליכא, הליכות אבן ישראל פורים פרק ט"ב אות ג').

חיוב קריאת המגילה לנשים

ט) נפסק בשולחן ערוך (סי' תרפ"ט סעי' א') "הכל חייבים בקריאתה אנשים ונשים וגרים ועבדים משוחררים", וכבר מנואר בגמרא (מגילה ד' ע"א) דאף שהקריאה היא

דבר שהזמן גרמא ונשים פטורות, מכל מקום הם חייבות בקריאה שאף הן היו באותו הנס דמתחילה הייתה הגזירה גם עליהם כדכתיב במגילת אסתר (פ"ג י"ג).

י) לילך לביתה. וכתב בחיי אדם (ככל ק"ה סעיף ז'), דילכו הנשים לבית הכנסת בציבור לשמוע מקרא מגילה, ואף בהם יש 'משום ברוב עם הדרת מלך', אבל הרבה אחרונים חולקים עליו, ובפרט לפי מה שכתב המשנה ברורה (שם) "אכן צריך עיון איך יוצאים שם נשים, דאי אפשר לשמוע שם כדן".

יא) פסק הרמ"א. ומסתפק הרמ"א (שם) אי נשים מצטרפות לעשרה הקוראים את המגילה כדי לצאת בהם 'משום ברוב עם הדרת מלך', ויש בהם משום 'ברוב הדרת מלך' (דאפשר דכיון דהוא רק משום פרסומי ניסא סגי אפי' נשים, אבל עיין בחוון איש בסימן ק"ה ס"ק ב' ששנים מצטרפות לעשרה אנשים).

יב) דעת האחרונים. והכריעו האחרונים שאף הנשים לעצמן אינם מצטרפות, וגם אין מברכות ברכת הרב את ריבנו אפילו שיש להם עשרה נשים יחדיו אלא באופן שהם עם מנין אנשים אפילו אין עשרה בעזרת נשים (הליכות שלמה תפילה פרק ז' ענין ז' ודע דבר פורים מדינים אשל אברהם סימן תרפ"ט ס"ק כ"ג, פרי חדש שם ס"ק י"ח, וספר פורים המשולב פרק ב' סעיף ח' בשם החוון איש).

יג) היא מברכת. כתב בשו"ת מנחת יצחק (חלק ח' סימן ס"ז) שנוהגים שבמנין המיוחד לנשים לקריאת מגילה, אין הבעל קורא מוציא את הברכות הראשונות לנשים אלא מברכות כל אחת לעצמה.

יד) נוסח הברכה. וכתבו האחרונים שנכון לנשים לברך 'לשמוע מקרא מגילה' (עין ורי"א סימן תרפ"ט סעיף ב') ומשנה ברורה שם סי' ח'. יש שכתבו לברך 'על מקרא מגילה' כי חיובם כמו אנשים. פרי חדש שם ס"ק ב' ושו"ת שלחתי חלק א' סימן צ"ט).

אינו יכול לשמוע היטב את קריאת הבעל קורא

טו) כתב במשנה ברורה (סימן תרפ"ט ס"ק ח') "ודע דמי שכבדו אוניו או שהוא רחוק מן הבימה ואינו יכול לשמוע היטב מן הקורא, יזהר לקרות לעצמו ממגילה

שיו"ת בהלכות המצוות

האם מקיים מצוות משלוח מנות כשנותן לשיכור

תשובה: אם נתן משלוח מנות לשיכור שעדיין יודע מה עושה, יצא ידי מצווה אפילו שלא יפוג מינו עד לאחר פורים, אבל אם נתן משלוח מנות לשיכור כלוט (והדרתו עשיתה ואינו יודע מה עושה) יצא ידי מצווה אלא אם כן יודע שיפוג יינו מבעוד יום ויהנה ממשלוח מנות זה.

[ועי' מה שהארכנו בגליון לב הלכה י"ד (פ"ג) לברא ע"פ טעמו של מנות הלוי (להרחיק רבי שלמה אלקבץ יו"ט) שנותנים משלוח מנות לרעהו כדי להרבות השלום וריעות היפך מדברי המן הצורך שאמר פשוט ומפורד בין העמים, מהר"ל מפראג במאור עוד טעם במצוות משלוח מנות לרעהו שמטרתו כדי להראות שהיא בשלימות גדול עד שיוכל להשפיע מטובו גם לאחרים, כי כאשר האדם הוא שמח הוא יותר בשלימות וכאשר יש לו יום טוב ומשתה הוא יותר בשלימות וכשהוא בשלימות הוא משפיע גם לאחרים,

ונפקא מינה בין טעמים אלו באופן שנותן משלוח מנות לשיכור כלוט דהיינו שעושה ואינו יודע מה עושה האם מקיים בזה מצוות משלוח מנות, שלטעם המהר"ל מפראג מקיים בזה מצוות משלוח מנות כיון שמטרתו כדי להראות שהוא בשלימות ומשפיע גם לאחרים ואם כן מה לי אם המקבל הוא שיכור כלוט, אבל לטעם המנות הלוי (שם) כשנותן לשיכור כלוט אינו מקיים בזה המצווה כיון שאינו מרבה בזה שלום וריעות כפורים שהרי הוא שיכור כלוט ואינו נתן דעתו בזה, אבל פשוט שאם הוא יודע שיפוג יינו מבעוד יום מקיים בזה מצוות משלוח מנות אפילו כשהוא שיכור כלוט, ועי' מה שהארכנו שם].

תגדב ע"י ידיונו
הרה"ג ר' פנחס מנחם שידלובסקי שליט"א
לרגל הולדת בתו למו"ט

ויהי שיוכה לנדלה תורה ובעל תורה ולחופה ולמעש"ט,
ולרות ממנה ומכל יוצ"ח בת ותנו ותענגו דקדושה

ברכת מזל טוב
לידידנו המסור בל"רז למען המערכת
הרה"ג ר' משה יוחנן זינגער שליט"א
לרגל הולדת הבן אצל בנו הרה"ג ר' חיים שליט"א
במעמ"ט חממת חיים דמו"כ בעיריב לונדון

ויהי"ד שיווה הרבה נחת ממנו ומכל יוצ"ח

ברכת מזל טוב
לחברינו היקר
הבח"ח שמעון לעמל הי"ד
לרגל נישואיו למזל טוב

ויהי ד שייבה בית נאמן בישאל על אדני התורה והדיא
ידידיך ביישיבה גבוהה תורת שא בעיריב ירושלים ת"ו

התקופה: 05331-05464

דברי חזקן וירודשי הלכות להחרי
לימוד ושינון הלכות סת"ם בקרב הכ
המנהיגים מאוצר שיעורי
הרב רבי **מושה אורי בלוי** שליט"א
רב ומו"ץ פעיה"ק
(נסכב על דעת הסוכב מלכוד)

הרי זה חתך במלאכתך

פרשת פקודי תשפ"ד | עלון ע

לע"ג הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

דברים העומדים ברומו של עולם לכשרות הסת"ם בזמננו

קטעים מתוך שיעורו של מורינו הרב שליט"א בהלכות סת"ם - אדר ב' תשפ"ב

ויש לא מעט כאלו שקונים בשביל להוציא את האשה י"ח, וקונים מגילה
זולה מסופר מתחיל. זה סוג של דיעבד וספק אם יכול לברך או לא.
ואני שואל, איזה אשה תסכים שבעלה יקרא לה במגילה שהיא ספק
כשירה?
היא אולי יפה ונראית לעין מגילה טובה אבל ספק כשירה!
עלינו לדעת,
זה לא פשוט שאפשר לקנות מגילת אסתר מכל הבא ליד!
מי שקונה מסופר שאין לו תעודה, יש סיכויים גדולים שהיו תבות פסולות,
ובפרט, שורבה אחרונים כתבו הצעה להתחיל ב"ספורת" עם מגילת אסתר,
ואם כן גדולים הסיכויים שיש לו תעויות ופסולים הלכתיים.

נדבר כמה ענינים על כתיבה וכשרות של סת"ם בכלל ושל מגילות אסתר.

האם "כל אחד יכול לכתוב מגילת אסתר"?

יש דבר שמקובל בפי הסופרים ש"מגילת אסתר יכול לכתוב כל אחד",
למעשה, אין זה פשוט כלל, אולי אפילו להיפך... לא כל אחד יכול לכתוב
מגילת אסתר!...
החתם סופר אומר שהסופר צריך להיות שגור בפיו ובלבו ובע"פ הלכות
הסת"ם, ואם לא אסור לכתוב! האם כל המגילות ששבוק נכתבו על ידי
סופר כזה?

המצב בשוק הסת"ם

המצב ב"שוק" הסת"ם חמור מאוד!
בנושא כשרות המאכלים, יש גופי כשרות רבים, וכל גוף כשרות שמכבד
את עצמו דואג לשוחטים והמשגיחים והאחראים, עד כדי כך שיש
הכשרים שמחזיקים מסגרות כמו כוללים שלומדים שעה שעתיים ביום
שחיטה וכדו'. וכאן בתחום חמור כל כך - אין שום פיקוח!
אנחנו פה מדברים על מצייאות - מצייאות מש - אבל ענומה מאוד!
יש סופרים שכתבים ועושים פסולים כל הזמן, או שכתבים עם נגיעות
ועוד אין ספור בעיות.

מהר"ש אבוהב שהיה מגדולי הדור בזמנו של הבית יוסף, כתב שאסור
לסופר לכתוב בלי תעודה, (והיא שכונתו לתעודה מוסמכת כמובן...) ואם
כותב ספרים תפילין ומזוזות ומגילה בלי תעודה פסול!

אמנם לא מחמירים כל כך, וכך החמיר במקומו, ומי שהיה גו במקומו והוא
שהיה פסול, אבל אצלינו לא נפסקו, אבל זה הקדמה בשבילנו להבין עד
כמה הדבר חמור, ולהבין מדי החשיבות שבפיקוח על סופרים.
הגאון ר' משה שאל קליין רגיל לצטט את דברי הפרי מגדים, שסוחר בלי
תעודה כמו מי שמוכר בשר טרף. כך אומר הפרי מגדים שסוחר בסת"ם
צריך להיות ירא שמים יותר משוחט! כי זה לא שוה נבילה, זה בכל יום
ברכה לבטלה, וביטול מצות עשה, מלבד האיסורים החמורים של דיני
ממונות, גזל ושקר וכדו'.

בעיות נפיצות בתחום הסת"ם

זמנה כאן מספר בעיות נפוצות:
היום מצוי מאוד שמוצרי סת"ם עוברים כמה וכמה ידים עד שמגיע לקונה,
ובמקרים רבים אין תיאום בין הסוחרים ולא מכירים אחד את השלישי, אם
יש בעיה למי הוא יכול לפנות? אצל מי הוא יברר מה היה כאן?
ניקח את הנושא של "הגין", אמנם, הגין במגילה קל יותר, אבל בספרי תורה
חמור יותר, כיום ישנם סופרים שעושים בלי תמים, ומוציאים את זה לשוק
בלי תיקונים, והקונה מהסופר דואג לתיוג, מנסיונו היו בזה תקלות רבות.
אחת דבר גם בתיקונים, ישנם שנותנים למתקן ולא מתקנים בעצמם, מצד
אחד יש בזה מעלה גדולה, כי יש סופרים שלא יודעים להקין טוב, ועושים
בעיות בתיקונים, שנהיה מנומר וכדומה. ומומחה הוא טוב יותר בתיקון,
מצד שני, יש בעיות שהמתקן לא רואה, למשל, אם הסופר עשה חק תוכות
בכתיבה לא תמיד אפשר לראות.
או למשל ההלכה שצריך שמה שהוכן לשם קדושה מסוימת יהיה לקדושתו
דוקא, ומה שהוכן לשם תפילין פסול ל"סת". אני יודע על סיפור שסופר
כתב ספר תורה, ואחר כך מצאו מאחורי אחת היריעות שכתוב בעפרון
לשם קדושת תפילין... זה במקרה הטוב שעמד מצאו...
או הנושא של עובי הקלף, שבתפילין של ראש יכול לגרום אין ספור
פעמים לפסולים.

(היה מקום לדון שגם בנבילה אם היו מברכים על אכילת גם יש ברכה
לבטלה, ועוברים על לאו של לא תשא, אבל פעמים רבות אוכלים בשר זה
בתוך סעודה, מה שאין כן סת"ם שזה לאו בכל פעם)

ודברי הפל"ג הם מצייאות מוכחת לדאבונינו, שסופר שאין לו תעודה יש
בוה מכשולות רבים ועצומים.
לכן הורו רבותינו גדולי האחרונים שיש חיוב שיהיה לסופר תעודה שקיבל
מחכם שהוא בקי ויודע.
נביא דוגמא מעשיית ממגילת אסתר.

מגילה שחסר בה תיבה (=מילה), נפסק הלכה שכשר אם אין מגילה
אחרת, (ולא נפסק אלא אם חסר תחילה או סוף המגילה או ענין שלם
ממנה). אלא, שיש לדון מה הכוונה שאין מגילה אחרת, הרי אם יש לשכניו
הרי יש לו להשיג בקלות.

אדם אומר מה יכול להיות, אני קונה מגילה לא בשביל להוציא את הציבור
בבית כנסת רק בשבילי לבית, להוציא את אשתי ידי חובה, מה יקרה אם
אני אקנה מגילה זולה מסופר מתחיל?

הרי מעיקר הדין אפילו חסר עד חצי מהמגילה כשר, רק שלא יהיה חסר
ההתחלה והסוף או ענין שלם, ולכן הרבה מקילים בזה חושבים שמה יכול
להיות, וכי יפסול יותר מוצי, וחושבים שזה לא מצייאותי שהיה מגילה
פסולה...

הרי באתי להסביר, שאדרבה, זה מצייאותי מאוד.
דאי, שישנון מגילות שספק אם אפשר לברך עליהן!
אם הסופר ה"מתחיל". עשה "חק תוכות", לא גרע מחסר. בשביל שיפסל
מטעם חסר לא צריך שחסר כל התיבה, שהרי המשנה ברורה פוסק שאות
אחת פסולה הרי זה כמו שהתיבה לא נמצאת, ולפעמים זה בתבות שהם
עיקר הענין.

» המשך מעמוד הקודם

הפתרונות הציבוריים
לבעיות בשוק הסת"ם

כמו שהסברנו, בלי פיקוח יש מכשולות רבות. העצה לבעיות הנפוצות שאלו שלומדים סתם ילמדו אצל אלו שיותר מקצועיים. נחשוב, הרי רופאים, מנתחי לב וכדו', לומדים במקומות הכי טובים, אצל הכי מומחים, למה כאן אנשים מרשים להקל לעצמם.

כל אחד מבין שרופא שאין לו תעודת רופא ועושה ניתוח בלי תעודה הרי הוא רוצח! פה לא נגיד "אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם", זה נאמר על לימוד לא על עשיית מעשים לאחרים, גם בסת"ם למעשה, לא עושים אם לא מומחים כדבעי!

ישנם שעושים טעויות רבות בגלל שלמדו אצל אנשים שהם עצמם לא מוסמכים כדבעי, ולמדו לא טוב ולא נכון! והרי סופר כזה שלמד לא נכון חוזר על הטעות שוב ושוב ומכשיל את הרבים באין ספור ברכות לבטלה!

צריך לשנות את כל השוק ובידנו הדבר! נצא בקריאה בקול רעש גדול.

עלינו להסביר לאנשים, כשם שאדם לא בונה בבית שולחן וארונות בחובבנות, הוא הולך לגרייה מקצועית, בשום דבר גשמי לא מתנהגים כך, כמו והפקרות השולטת בכתובת סת"ם.

והפתרון הטוב ביותר הוא להקים גוף כשרות, גדול, מסודר, אחראי, שיקח אחריות על כל תחום הסת"ם, שיהלך תעודה (עם תוקף זמני, שיצטרך להתחדש כל הזמן) עם התחייבות לחזרות על כל ההלכות כסדרן, שכל סופר יהיה לו ברור כל הוראה. החזרות אינם המצאה של זמננו, כך פסק החת"ס, ועל פיו פסקו כל גדולי דור האחרון על הקביעות בלימוד היומי לסופר.

אם תורה התאגדות ציבורית, יהיה את הכח לעשות "מסקציות" עם אלו שלא משתפים פעולה.

כל המצב ישתנה והרמה של הכשרות תעלה עשרת מונים.

אנו מדברים על יהודים יראי שמים - סופרים וקונים, שלא יקנו רק מיהודים יראי שמים, וכל זמן שאין הכשר מסודר צריך לעשות לפי מה שאפשר.

ויעזור הקב"ה שבזכות ההשתדלות וההקפדה של כל אחד שיהיה כראוי, נוכח שהחל יהיה מהודר וכראוי, ולא תצא תקלה ומכשול תחת ידינו.

(נכתב על ידי אחד השומעים ועל אחריותו)

א. מצוך ב. דברים ג. ובשעריך ד. בדרך ה. אתם
ו. ביתך ז. נחה ארם ח. אף

תשובות ויקהל

לפי שצורתו הוא ממש יו"ד לפי משך הגג ועיקום הדיך (ואכן שאלנו תינוק וקראו יו"ד).

א. בכם - הוא שאלת תינוק. **בכם**

ו. זבח - החי"ת כשרה דלפי דקות

ב. נפשך - צורתו נו"ן ולרווחא דמילתא לשאול תינוק (שאלנו תינוק וקראו נו"ן בשופי).

הקו אין כאן שנוי צורה (אם היה נסתם היה כאן שאלה של איברים, או פתוחה ועשאו סתומה אך באופן זה אין חשש) ויש מפוסקי דורינו שחששו בזה לשנוי צורה.

ג. נפשך - הוא יותר טוב מהשאלה הקודמת לפי שהבליטה אינו בקצה אך מ"מ לרווחא דמילתא עדיף לשאול תינוק (שאלנו תינוק גם בזה קרא נו"ן בשופי).

ז. ר/ת - לדעת מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל אם נעשה בשעת כתיבה הוא פסול לפי שבגמרא הגג של

ד. אתכם - הכ"ף כשרה ולא נשתנה צורתו לפ"א. **אתכם**

התי"ו נשתנה הכ"ף לבי"ת ואח"כ בגמרא כתיבת התי"ו חזר הכ"ף לצורתו ע"י כתיבה באות אחרת והוא חק תוכות ע"י כתיבה והוא פסול. ודעת מרן בעל שבט הלוי זצ"ל שבשתי שורות לא נשתנה הצורה לפי שאין דרך כתיבה בכך ואפשר להפריד והכ"ף כשרה.

ה. כי - כי בי"אך עם - תינוק אפשר להכשיר את הי"ד **כי**

התשובות נועדו לעורר לב המעיין ואין לפסוק מכך הלכה למעשה

אוצר ידיעות התורה

• משיעורי המגיד הרה"ג רבי אהרן קאהן שליט"א •

פולמוס מצות מכונה (ב)

מתוך רצועה מרובעת, נותרים שולי העיגול שבריבוע בלא שיצטרפו לצורה עגולה, וכמו שאמרנו בגמרא (סוכה ה.) בשיעור העיגול מתוך הריבוע.

בעלי המאפיות שלא רצו להשליך שאריות בצק אלו ולאבדם, היו חוזרים ולשים שאריות בצק אלו לגוש בצק נוסף, והיו מעבירים את הבצק בשנית בין גלילי מכונת המצות, ובוה היו מנצלים את שאריות הבצק פעם אחר פעם, עד שלא נותר בצק מיותר, וכך היו מוציאים מצות עגולות מן הרצועות המרובעות או המלבניות, מה שדרש כמוכן התעסקות מרובה וארוכה סביב הכנת הצורות העגולות של המצות.

היו מבין הפוסקים, שראו בדבר משום משול וחשש חימוץ, כי ביני לביני שוהים זמן רב, ואין מתעסקים עם הבצק בזמן זה, ולכן היה בדבר זה משום חשש חמץ במצות מכונה, ואכן הדעת נוטה שלא להקל בחשש זה.

איברא, שרחוק היה המציאות שיוכלו להוציא באמצעות המכונה מצות עגולות, כי כזכור הרי עצם פעולת המכונה מצד עצמה מחייבת את התוצאה בדמות רצועת בצק מרובעת או מלבנית, ואם כי ראיתי באחד מספרי המחקר הקדומים שיצאו בנידון, שם הובא איור של מכונה מעין זו המוציאה מבין הגלילים מצות עגולות, מכל מקום נראה אחת מן השתיים, או שמדובר באיור דמיוני, שאינו מצייר באמת את המציאות כמו שהיא, אלא מתוך רצון לכל הפחות לצייר באופן זה את מכונת המצות, או שהיו מכניסים כל פעם למכונה זו גוש בצק קטן, שעם יציאתו מן המכשיר, לא היה אלא צורה עגולה ורדודה, אך זה גם כן דורש זמן רב לחלק את הבצק לחתיכות קטנות, והוא גם כן דורש עובדים שיתעסקו בו, כך שמאבדים את עיקר הפתרון שבמכונה זו, שמטרתה הייתה לחסוך בעובדים הנדרשים עבור אפיית המצות, וכדברינו הנזכרים, שמכונה זו הומצאה בעיקר בארצות בהם היו קשיים בהשגת עובדים יראי שמים החרדים לדבר ה' שיתעסקו באפיית המצות לשמה.

הפתרון שנעשה עם השנים, הפותר לחלוטין את החשש שהתעורר בדבר החימוץ, הוא מה שהתחילו לייצר מצות מרובעות, שכן אז אין נדרש זמן רב בעריכת צורתם העגולה של המצות, כך שהגם שהיה כזה משום שינוי מנהגם של ישראל, מכל מקום לא היה בדבר כל חשש.

אם כי, היו שראו בעצם שינוי מנהגם של ישראל למצות מרובעות כסיבה בפני עצמה להימנע מאכילת מצות מכונה, וכמו שנזכיר עוד בהמשך, אך כמוכן שמדובר בחשש רחוק עד אין ערוך לעומת החשש בעיקר דיני המצה שמא תחמיץ על ידי ההתעסקות בעריכת צורתה העגולה, כך שהיה מקום להעדיף את צורת מצת המכונה המרובעת, מאשר זו העגולה.

אופן פעולת המכונה בימי התעוררות הפולמוס

בכדי לשבר את האזון נצייר את צורת הפעולה של מכונת המצות עליה התעורר הנידון, והוא מה שהיו מעין שני גלילים גדולים ועבים שהיו האחד על השני, כשהשניים מסתובבים כל אחד מהם לכיוון השני, ועל ידי תנועת הסיבוב הנגדית של שני הגלילים, כשהיו דוחפים את הבצק בין הגלילים, הרי שתנועת הסיבוב של הגלילים הייתה דוחקת את הבצק בין שני הגלילים, ומאחר והריווח שבין הגלילים מועט היה, הרי שהבצק רווד ונדחק, עד שלא יצא מן הצד השני של הגלילים רק רצועת בצק דקיקה בעובי הרצוי עבור אפיית המצות, ואז הוצרכו להמשיך להתעסק עם הבצק, לצייר את צורת המצה העגולה, ולאפות את המצות בתנור.

צורת הפעלת הגלילים וסיבובם, גם כן לא היה בצורה חשמלית, כי הרי מדובר בימים האלו שעדיין לא הייתה הנעת המכשירים בחשמל, אלא היו מניעים את המכשירים בקיטור וכדומה, ואילו הפעלת מכונת מצות זו, הייתה באמצעות מנגנון בוכנות שהסתובבו זה אצל זה, כעין פעולת מנגנוני השעון, וכל אלו הסתובבו על ידי מעין הגה שהיה אחד מסובב, ובפעולתו היו הגלילים מסתובבים אנה ואנה, ומייצרים את הבצק המרווד עבור המצות, כזכור.

בנותן טעם להדגיש את צורת פעולת המכונה שבימיהם, בכדי שנוכל לדון האם יש מקום להתיר יותר את המכונה בת ימינו, או להיפוך הדברים, על כל פנים נדרשת שימת לב לידיעה ברורה של אופן פעולת המכשיר שבימיהם.

צורת עריכת המצות אחר רידודם באמצעות המכונה

מכאן, אחר הבנה ברורה בצורת המכונה בת ימיהם, נבוא לדיון הלכתי שהתעורר בעקבות צורת פעולתה מכונה זו, שאף נפתרה בחלקה באותם הימים.

כל המנסה לדמות צורת פעולת מכונה זו, הרי שכאשר הבצק יוצא מבין שני הגלילים, הוא יוצא כמעין מפה דקה וגדולה, בצורה מרובעת או מלבנית, ומשכך, מאחר ומנהג ישראל לעשות את המצות עגולות, היה מן הצורך להוציא מבצק זה מצות עגולות, שלא לשנות ממנהגם של ישראל אשר תורה הוא.

מצות המכונה העגולות לעומת המרובעות; פשר נסיבות הדברים

בתחילה, היו לוקחים את רצועת הבצק שיצאה מן המכונה, והיו מניחים אותה על גבי השולחן, ובעזרת קורצן היו קורצים צורות עגולות גדולות של המצה, אותם היו מכניסים תכף אל התנור להיאפות, אך כמוכן, כאשר מוציאים צורות עגולות

פעולת המכונה בת ימינו

כל זה היה במכונה בת ימיהם, אמנם המכונה בת ימינו עובדת על חשמו, ועוד התפתחויות נוספות שהתפתחו עם השנים, כאשר היום הדבר היחיד שנדרש מהאדם לעשות בכדי לייצר את המצות באמצעות המכונה, הוא אך ורק להפעיל את המכונה, ומכאן ואילך כל הפעולות נעשים בידי המכונה, כניסת הקמח והמים ולישתם יחד, עד אחר אפיית המצות, כל זה נעשה מעצמו, ואף אריזת המצות נעשית מאליה באמצעות המכונה, בלא מגע יד אדם.

שינויים אלו בייצור המצות על ידי המכונה בת ימינו, יש שדרשוהו לשבח ויש שדרשוהו לגנאי, וכמו שנאריך בזה בהמשך הדברים, האם יש מקום להחמיר או להקל יותר לאור שינויים אלו בפעולת המכונה.

הגעת מכוונת המצות ללעמבערג

כמו שהזכרנו בשנת תר"ח הגיעו מכוונות המצות לגליציה, כאשר בעיקר השתמשו תחילה במכוונות אלו בלעמבערג ובקראקא, שניהם כרכים גדולים שבגאליציה.

בלעמבערג כיהן באותה עת כרב העיר הגאון הגדול רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל בעל ה'שואב ומשיב', אשר נדרש תחילה לעניין מצות מכונה אלו, האם יש להכשירם לאכילה בפסח, או שיש לפוסלם.

הגאון רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל היה גיסו של הגאון רבי מרדכי זאב אטיגנא זצ"ל בעל 'ם התלמוד', שהיה אף הוא מגאוני לעמבערג, ועל כן בשנת תר"ח כשהגיעו המכוונות ללעמבערג, נדרשו השניים לדון בהיתר מצות אלו [דבר זה הוא כידוע שהיה צד למנות את רבי מרדכי זאב אטיגנא זצ"ל לרבה של לעמבערג, וכידוע העובדא עם הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע שהכריע לטובת הגאון רבי יוסף שאול זצ"ל].

הדבר אירע בתחילת חודש אדר תר"ח, כאשר הגיעו שני הגיסים הגאון רבי יוסף שאול זצ"ל והגאון רבי מרדכי זאב אטיגנא זצ"ל לבדוק את אפיית המצות על ידי המכונה. למעשה, כאשר אפו את המצות, ראו הכל, איך שנדבקו חתיכות בצק אל הגלילים, מה שכמובן עורר חשש גדול וברור על המצות האלו, כי חתיכות בצק אלו נדבקו בחזקת גלילים, ולא היה ביכולת כל כך להסירם, וכעבור זמן מה החמיצו, כך שלמראית עין היה נראה כי אין מנוס אלא לפסול את השימוש במכוונת מצות זו.

דעותיהם המחולקות של הגאון רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל וגיסו הגאון רבי מרדכי זאב אטיגנא זצ"ל

כזכור, שני הגיסים הגאון רבי יוסף שאול זצ"ל והגאון רבי מרדכי זאב זצ"ל היו במקום, ושניהם יחד החליטו תכף את אשר יכריעו אל נכון בדין מכוונת המצות, הגאון רבי מרדכי זאב זצ"ל הכריע תכף ומיד לאיסור, כי אחרי שראו שנדבק שאריות של בצק בתוך הגלילים, רחוק הדבר למצוא דרך להתיר חשש חימוץ גדול זה. אמנם הגאון רבי יוסף שאול זצ"ל אמר, כי הרי זמן ניסיון האפייה היה בתחילת חודש אדר, שבלעמבערג היא לבוב הנמצאת כיום באוקראינה, שורר קפאון גדול בימות החורף, ומה גם אשר נסיון האפייה

נעשה בשדה מחוץ לבית, על כן נימק הגאון רבי יוסף שאול זצ"ל, כי הוא מה שגרם לבצק להידבק אל הגלילים, ולכן יש לנסות בשנית לאפות את המצות סמוך יותר לימי ניסן בחודש האביב, אז אין הקור שורר כל כך, ומסתבר כי אז לא ידבקו עוד חתיכות בצק אל הגלילים, ולא יהיה בדבר כל בית מיחוש. כעבור שבועיים ערכו נסיון שני של אפיית מצות באמצעות המכונה, אז אכן התחמם במעט מזג האוויר, וגם עשו את האפייה בבית, וראה זה פלא, לא נדבק כלל מן הבצק אל הגלילים, כך שצדקו דברי הגאון רבי יוסף שאול זצ"ל, וכמובן תכף הוציא הגאון רבי יוסף שאול זצ"ל את דעתו להכשיר את השימוש במצות מכונה, ואף התיר את הדבר בשופי, ופירסם את דעתו כי יש להכשיר מצות אלו.

הגאון רבי מרדכי זאב זצ"ל לא אבה לקבל את הדברים, ובד בבד עם פרסום דעתו של הגאון רבי יוסף שאול זצ"ל להיתר, פירסם הוא את דעתו לאיסור, וכתב כי חשש חמץ יש בדבר, ואין להתיר מצות מכונה כל עיקר.

הפסקת לימודם המשותף וחיבור הספרים המשותף של שני הגיסים אחר פולמוס מצות המכונה

יש לציין, כי הני תרי גיסי הגאון רבי יוסף שאול זצ"ל והגאון רבי מרדכי זאב זצ"ל מופלגים היו באהבתם הנדירה האחד אל השני, כאשר היו לומדים יחד כעשרים שנים בלימוד משותף, ואף הוציאו יחד ספרים רבים, כגון 'מפרשי הים' ועוד ספרים, אשר שם שניהם נכתב על שער הספר, ואין כל חלוקה ברורה בחידושים שבתוך הספר של מי הם, כי עד כדי גדלה אהבתם וחיבתם האחד אל השני, והיו כביכול שותפים בכתיבת הספר ובחידושים שנכתבו בתוכו. ספרים אלו זכו להסכמות של גדולי ישראל, כהגאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל ועוד, שגמרו עליהם את ההלל.

מיני אז, אשר התעורר ביניהם וויכוח בדין מצות מכונה, נעשה כביכול מעין נתק בין שני הגיסים, ושוב לא היו לומדים יחד את לימודם המשותף בן עשרים השנים, וכמובן שלא חיברו עוד יחד את ספרי חידושיהם, ולא זו אף זו שהגאון רבי יוסף שאול זצ"ל הוציא מכתבים בו הפריך את שיטתו של גיסו הגאון רבי מרדכי זאב זצ"ל, כאשר בין השיחים אף כתב, כי מאחר ולמדו יחד, הרי שכל ידיעת התורה של הגאון רבי מרדכי זאב זצ"ל הוא מלימודו עמו, ואם כן תהה על הדבר, איך יוכל לחלוק על דעתו בזה ולסבור אחרת, מאחר ובלימודם יחד רכשו דעה אחת בהבנת דברי התורה.

אם כי לא ידוע בפירוש שהוא הדבר שהביא להפסקת הלימוד המשותף שביניהם, מכל מקום לפי מקרה הזמן והמאורעות, הדבר מסתבר כי היה זה אחר פרשת מצות מכונה, בו נחלקו דעותיהם מן הקצה להקצה.

למעשה, בין הרבנים שהביעו את דעתם בתחילת המערכה, היו שני הגיסים האלו, הגאון רבי יוסף שאול זצ"ל שהיה מגדולי המתירים, וגם לרבות כל המתירים שבאו אחריו הסתמכו על דעתו של הגאון רבי יוסף שאול זצ"ל, ואילו הגאון רבי מרדכי זאב זצ"ל היה מגדולי האוסרים, ואף עמד בראש מחנה האוסרים, ברצותו להציל את בני ישראל מאכילת חשש חמץ בפסח.

ברכה משולשת

תורת הנה"ק ע"פ רבי יצחק הכהן הרמב"ם זצ"ל
המגמה הרוחנית של רבינו
מיוזם ע"י הרב יצחק הכהן הרמב"ם זצ"ל

המגמה הרוחנית של רבינו
המגמה הרוחנית של רבינו
המגמה הרוחנית של רבינו

עוד אחר חקן סקורטו ובעל אה אה...
כתיבה קטנה, שכל הנושא בספר זה, וזה
ליראת שמים, והעולה מכל טוב בזה ובכאן.

אם לא ר"ה באה, שילוח את המורה ליראה משהלכת התח
"שכל המעינים בספר, העודד רוח טהרה
וראת שמים מליבם היעדרות השם יתברך
באמת ובלב שלם, גם אני מ"ל ממשל המורה
קביעה שיושגת בחינתו המעשית."

פשיטת פקודי
השפ"ד

'וירקעו את פחי הזהב וקיצצו פתילים לעשות בתוך התכלת' (לט, ג).
עיין **'בעל הטורים'** ג' במסורה הכא, ואידך 'וקיצצו חנית' (תהלים מו, י).
'קיצצו עבות רשעים' (תהלים קכט, ד). יש לפרש רמזות המסורה, דזהב
שהוא ניטוח בכל מין כבש"י (כאן). בא לכפר על מעשה העגל במדרש
רבה (שמות סוף פ"א). על כן נתנו זהבם למשכן לתקן החטא, כדרך הבעל
תשובה באותה אשה שחטא יתקן הרמב"ם הלכות תשובה (פ"ב). והנה
אמרו רז"ל במסכת אבות (פ"ב, ב). עבירה גוררת עבירה, וכמו שכתוב 'הוי
מושיב העון בחבלי השוא וכעבות השוא ועל ידי זה נעשים עליהם כעבות העגלה
העון' על עצמם 'בחבלי השוא', ועל ידי זה נעשים עליהם כעבות העגלה
השואה, שהעבירה קושרת החוטא עד שנעשה רשע גמור, רחמנא ליצלן,
אם לא יתקן את עצמו ממנה בכח. וכחות הטומאה של העבירות נקראים
רשעים, כמו שאמר דוד 'פלטני מיד רשע' (תהלים ע"א, ד). וכשמביא האדם
לחטא עולה ומסטיין ונוטל רשות במסכת בבא בתרא (ט"א, א). לעורר חניותו
עליו, אם אינו עושה תשובה לתקן מעשיו ולקצץ העבותות שקשרוהו
בהם הרשעים, יצר הרע וכת דיליה. ועיין בספר 'קדושת לוי' שפירש גם כן
בהנחה זאת באופן אחר. וזהו שאמר הכתוב **'וירקעו את פחי הזהב וקיצצו
ומוקש היינו המוקשים שנעשו להם על ידי העגל. "הזהב וקיצצו" וקיצצו
וסילקו אותם הפחים, "פתילים" שיחזרו העבותות העבים להיות פתילים
דקים "לעשות" על ידם התיקון, הזהב יכנס "בתוך התכלת" ויעשה משכן,
והיינו שנהפך חשוכו לנהורא ומירא למיתקא כאומרם ז"ל במסכת יומא
בהנחה זאת באופן אחר. וזהו שאמר הכתוב **'וירקעו את פחי הזהב וקיצצו
ומוקש היינו המוקשים שנעשו להם על ידי העגל. "הזהב וקיצצו" וקיצצו
וסילקו אותם הפחים, "פתילים" שיחזרו העבותות העבים להיות פתילים
דקים "לעשות" על ידם התיקון, הזהב יכנס "בתוך התכלת" ויעשה משכן,
והיינו שנהפך חשוכו לנהורא ומירא למיתקא כאומרם ז"ל במסכת יומא
בהנחה זאת באופן אחר. וזהו שאמר הכתוב **'וירקעו את פחי הזהב וקיצצו
ומוקש היינו המוקשים שנעשו להם על ידי העגל. "הזהב וקיצצו" וקיצצו
וסילקו אותם הפחים, "פתילים" שיחזרו העבותות העבים להיות פתילים
דקים "לעשות" על ידם התיקון, הזהב יכנס "בתוך התכלת" ויעשה משכן,******

'את קלעי החצר את עמודיה' (לט, מ). עיין **'בעל הטורים'** ד' במסורה
הכא, ואידך 'אנכי תיכנתי עמודיה' (תהלים ע"ה, ד). 'חצבה עמודיה שבעה'
(משלי ט, א). 'ועמודיה יתפלצון' (איוב טו, ו). יש לפרש רמזות המסורה על
פי מה שכתבו המפרשים ראה ברע"ב (תחילת מסכת אבות) בטעם 'מסכת
אבות', להורות שגם המידות טובות של האדם הישראלי צריכין להיות על
פי התורה. והכונה כאן, דאם הג' מידות טובות 'דין אמת ושלוש', הינם
על פי תורתנו הקדושה היינו 'אנכי' דעשרת הדברות, 'תיכנתי עמודיה'
להיות משכן לה'. אבל 'חצבה עמודיה', על פי חכמת הפילוסופים ושכל
האנושי, אז 'ועמודיה יתפלצון', אין להם שום קיום.

'אלה פקודי המשכן משכן' (לח, כא). **'משכן'** במילוי **'מ'ם ש'ין כ'ף נ'ון'**
(651). עם הכולל והתיבות עולה **'תרום ה''** (651). שכל ענין המשכן היה
להמשיך השראת שכינה הקדושה, ואין ירדת מ"ד בלי עליית מ"נ כידוע
ליודעי ח"ן. ועל כן על ידי מעשיהם הטובים שהרימו ה' תתאה לה' עילאה
כמ"ש **'הזוהר הקדוש'** (ח"א צג, א). זכו להשראת שכינה הקדושה.

'אלה פקודי המשכן' (לח, כא). עיין 'בעל הטורים' פקודי מלא ו'. ויש
לפרש על פי דברי המדרש רבה (קהלת פ"א, ב). שבכל דבר נמצא הבל.
דפקודי יש לפרש חסרון מלשון 'ולא נפקד ממנו איש' (במדבר לא, מט).
ומהו ההבל שנמצא במשכן, על זה אמר 'המשכן משכן', ודרשו רז"ל
מדרש נחומא (פקודי ה'). הובא ברש"י (כאן). שנתמשכן בב' חורבניו על
עונותיהם של ישראל, אך באמת למה היה כן, את זה יתיר מילוי הו'
שרומו להמשכה כידוע, דנקודה היותר קטנה היא 'וכשימשיכה לאורך
תעשה ו', והכונה שבזה ימשך חיים וקיום לבני ישראל כאומרם ז"ל מדרש
רבה (איכה פ"ד, ד). ששפך חמתו על העצים והאבנים, וישראל יצלו, ועיין
בספר 'שם משמואל'.

'אלה פקודי המשכן משכן העדת' עם הכולל (1,541). גימטריה
'להצתת התורה' (1,541). הכונה, דעל ידי שבני ישראל "לומדים תורתנו
הקדושה בהתלהבות", ומנדבים לקודש, "זה האש" מכבה מהם "אש"
גהינום הניצתת" ודולקת מששת ימי בראשית, וזה באמת עדות לישראל.

'אלה פקודי המשכן משכן העדת' עם הכולל (1,541). גימטריה **'שקודם
כל היכל מתנת אלקים'** (1,541). הכונה, שאם יזכה האדם לבנות "בנין יפה"
לעצמו בל יתגאה שכוחו ועוצם ידו עשה לו החיל הזה, רק יאמין שזה
"מתנת אלקים". **'אשר פקד ביד משה'** (1,046). גימטריה **'ארדף שהם
יוקט'** (1,046). עיין **'בספר אהוב ישראל'** ועל פי דבריו הקדושים יש לפרש
הלתורה הקדושה שהיא נצחית תלמדנו איך להמתיק הדינין ולהרחיק
שליטת הסטרא אחרא. דבשרשם גם הדינין קדושים טובים, אלא
שבסופם כשיצאים לפועל על ידי הסטרא אחרא שהיא רצועת בישא
לאלקאה כמ"ש זוהר הקדוש (ח"א י"א, ב), אז נעשה רע. וידוע שהתהוות
הדינים מכח הצמצום, וכל בנין עושה צמצום, שמתחילה היה אותו מקום
בלי גבול ועתה הבנין מגבילו, על כן אמרו רז"ל במסכת יבמות (סג, א).
כל העוסק בבנין מתמסכן, דזה פעולת הצמצום. אמנם אם מבין האדם
שזה מתנת אלקים שיוכל לבנות לו בית, ובונה אותו לשם שמים השם
יתברך עוזרו "ורודף" ומגרש משם החיצונים שיניקתם מהצמצום ונותנים
"יוקט" בכל מקום הימצאם, שלא יהיה להם שום שליטה בבית ישראל,
אמן כן יהי רצון.

(לח, כב). **'ובצלאל בן אוור בן חור עשה'** (1,069). גימטריה **'בע"ח השם
לתורה'** עם התיבות (1,069). הכונה 'ג' פעמים "הוי"ה" (26). גימטריה
'ע"ח" (78). והם המנהיגים שלוש עולמות בריאה יצירה עשיה. ועל ידי
שהעמיק בצלאל בחכמתו עד שהשיג "הוי"ה" הג' עולמות" כאומרם ז"ל
במסכת ברכות (נה, א). יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים
וארץ, ניתן לו במתנה הכח לעשות כל דברי המשכן שרומו לאצילות. וזהו
רמז "השם", כדעת רבי אליעזר **במסכת ברכות** (ז, א). דשמה גרים. וזהו
שאמר הכתוב 'ראו קרא ה' בשם', ולכאורה תיבת 'בשם' כמיוותר, אך
לדברינו יכוון שאחר שהעמיק בחכמתו תורתנו הקדושה השייכת לבריאה
יצירה עשיה שחלה שמוותיו יתברך **'הזוהר הקדוש'** (ח"ב פ"א, א). אך כי זה
היה יכול להשיג באצילות נתן לו ה' במתנה. וזה הרמז "לתורה". שלכל זה
זכה בזכות לימוד תורתנו הקדושה.

העלון נתרם ע"י הרה"צ ר' ישראל מאיר זקס שליט"א, זכות רביה"ק יעמוד לו בכל מפעליו
תודה מרובה לעורך העלון ידידינו הרב עוזיאל אדרי שליט"א רב המרכז הרפואי סרוקה באר שבע על עזרתו התמידית בהפצת תורת רבינו זצ"ע

05331.05646

בוצאו פצעדין בהתחלה פסוקה

שערי רש"י על תהלים נפתחים לרווחה, אורו מבהיק ובא
כשפירושו הקדוש ערוך ומגוש כפירוש משולב' לתהלים
ומערה באו שערי, לודעזש ולדועלוד מזין אורן
תוך כדי השתפכות בספר הערלים

להתחלה
אור חדש ומפלא
במזמורי תהלים

להתחלה
בערגה ובכיסופין לשערי
נגים זמירות ישראל

להתחלה
בבהירות נפלאה,
את המקומות הזקוקים לביאור

מוקד הזמנות: 073.357.3132

המפצה ראשית
עמודי שש

